

ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Πληροφοριακά και επικοινωνιακά συστήματα

Εικονικοί κόσμοι: εργαλείο ανθρώπινου πλησιάσματος στην Εικονική τάξη
(Virtual Worlds as a tool for human touch in a Virtual Classroom)

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΤΣΑΛΑΠΑΤΑ ΣΤΕΡΓΙΑΝΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΧΑΤΖΗΛΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΑΘΗΝΑ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2016

ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Πληροφοριακά και επικοινωνιακά συστήματα

Εικονικοί κόσμοι: εργαλείο ανθρώπινου πλησιάσματος στην Εικονική τάξη
(Virtual Worlds as a tool for human touch in a Virtual Classroom)

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΤΣΑΛΑΠΑΤΑ ΣΤΕΡΓΙΑΝΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΧΑΤΖΗΛΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Τσαλαπάτα Στεργιανή από τη Σχολή Πληροφοριακά και Επικοινωνιακά Συστήματα του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

ΑΘΗΝΑ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2016

Περίληψη

Στην παρούσα διατριβή παρουσιάζεται ένα σύντομο θεωρητικό πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και γίνεται αναφορά στις ιδιαιτερότητες που κρύβει η διδασκαλία σε μια τέτοιου είδους εκπαίδευση. Η διατριβή εστιάζει στις συμμετοχικές και συνεργατικές δραστηριότητες που πυροδοτούν και βελτιώνουν την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων αλλά και με τον καθηγητή-σύμβουλο. Γίνεται αναφορά στις πιο διαδεδομένες εκπαιδευτικές τεχνικές διδασκαλίας και μάθησης και περιγράφονται μερικές από αυτές. Ακόμη, γίνεται αναζήτηση και περιγραφή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που χρησιμοποιούνται στις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Περιγράφεται ο τρόπος εφαρμογής τους για τις αντίστοιχες Ομαδικές Συμβουλευτικές τηλε-Συναντήσεις του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου και στο περιβάλλον τρισδιάστατης εικονικής πραγματικότητας Second Life. Με τη βοήθεια της προκαταρκτικής συνέντευξης που θα διεξαχθεί στην διαμορφωμένη εκπαιδευτική πλατφόρμα του Second Life γίνεται επιλογή μιας από τις παραπάνω ακολουθίες εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για την εφαρμογή της στον ίδιο τρισδιάστατο εικονικό χώρο. Τέλος πραγματοποιείται αξιολόγηση με βάση τα παραπάνω, δηλαδή το περιβάλλον διεξαγωγής της ακολουθίας, το κλίμα που επικράτησε στην εικονική τηλεσυνάντηση και την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων της έρευνας.

Summary

This essay presents a brief theoretical frame of distance education and attempts to analyze the peculiarities hidden in it. The main focus is on the participatory and collaborative activities that trigger and improve communication and interaction between the participants and the professor-consultant. The most popular educational teaching and learning techniques will be referred and some of them will be further elaborated. The teaching techniques that are commonly used in the advisory group lessons of Open University of Cyprus will be examined as they are currently, but will also be presented in the context of the multi-dimensional platform provided in the Second Life virtual reality game. The Second Life platform will then be utilized to design and construct an environment where a preliminary interview will be conducted in order to guide the selection of the educational technique to be implemented in the platform. Finally, the training activity will be assessed based on the environment where it is conducted, the atmosphere in the virtual class and the communication and interaction among the participants.

Πρόλογος

Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση βελτιώνει συνεχώς την ηλεκτρονική μάθηση. Οι κατανεμημένοι χρήστες του διαδικτύου έρχονται σε επαφή μέσα από κατάλληλες εκπαιδευτικές εφαρμογές, σχεδιασμένες έτσι ώστε να μπορούν να παρακολουθήσουν κάποια διάλεξη, να συνεργαστούν, να επικοινωνήσουν και να αλληλεπιδράσουν.

Ενδιαφέρον έχει προκαλέσει τα τελευταία χρόνια η χρήση δικτυακών εικονικών περιβαλλόντων μάθησης (Virtual Learning Environment - VLE) στην εκπαίδευση από απόσταση. Οι εφαρμογές αυτές αν και είναι φτιαγμένες για παιχνίδια, παρέχουν τη δυνατότητα διαμόρφωσης και λειτουργίας εκπαιδευτικής πλατφόρμας, καθώς η διαδραστικότητά τους και η κοινωνική τους μορφή είναι μια γερή βάση για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Τα Εικονικά Περιβάλλοντα Μάθησης αξιοποιούνται από διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα συγκεντρώνοντας τους φοιτητές τους για την διεξαγωγή εικονικών μαθημάτων. Το Second Life είναι από τα πιο δημοφιλή εργαλεία διαδικτυακού τρισδιάστατου ψηφιακού περιβάλλοντος μάθησης, βοηθά τους ενήλικες συμμετέχοντες να ενταχθούν στις σύγχρονες διαδικτυακές εξ αποστάσεως διαλέξεις για ουσιαστικότερη επικοινωνία καθηγητή-συμβούλου και φοιτητών. Μέσα από την τρισδιάστατη εικονική τάξη ο φοιτητής θα αναπτύξει το αίσθημα του ανήκειν σε μια ομάδα/κοινότητα. Αυτές τις δυνατότητες θα εκμεταλλευτούμε από το εργαλείο αυτό για την σχεδίαση και την υλοποίηση των δραστηριοτήτων μας.

Επιτρέπει την εφαρμογή στρατηγικών και μεθόδων διδασκαλίας σύμφωνα με την θεωρία εκπαίδευσης ενηλίκων. Η βασική διαφοροποίηση από τα κοινά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η ενεργοποίηση του χρήστη να εξερευνήσει και να αναζητήσει μόνος του τη γνώση και όχι να παρακολουθεί αμέτοχος μια διάλεξη.

Η έρευνα συνεισφέρει στην ανάδειξη της καταλληλότητας του Second Life ως εκπαιδευτική πλατφόρμα στην εξ αποστάσεως μάθηση. Συγκεκριμένα θα διεξαχθεί προκαταρκτική έρευνα για την αναζήτηση των αναγκών των σπουδαστών που φοιτούν στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Πληροφοριακά και Επικοινωνιακά Συστήματα του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου για την βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης τόσο μεταξύ τους όσο

και με τον καθηγητή-σύμβουλο. Θα προταθούν λύσεις μέσα από τις βιβλιογραφικές πηγές για ουσιαστικότερη επικοινωνία του καθηγητή-συμβούλου με τους φοιτητές. Όπως επίσης θα σχεδιαστούν και θα εφαρμοστούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες βασιζόμενες στις λύσεις αυτές και στις μεθόδους εκπαίδευσης ενηλίκων. Η εφαρμογή αυτών θα πραγματοποιηθεί στον τρισδιάστατο εικονικό περιβάλλον του Second Life.

Τέλος θα αξιολογηθούν οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που εφαρμόστηκαν στο Second Life για τα πλεονεκτήματα που προσφέρει στην διευκόλυνση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων, κατά πόσο τα κανάλια επικοινωνίας που βρίσκονται στον περιβάλλοντα χώρο βοήθησαν στην επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων και εάν η ακολουθία δραστηριοτήτων τους ικανοποίησε σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη	4
Abstract	Error! Bookmark not defined.
Πρόλογος	6
Πίνακας Περιεχομένων	8
Κατάλογος πινάκων	11
Κατάλογος συντομογραφιών	12
Κεφάλαιο 1 - Εισαγωγή	13
Εισαγωγή	13
Ανασκόπηση βιβλιογραφίας	14
Σκοπός και σημασία της μελέτης	20
Βασικά ερευνητικά ερωτήματα	21
Μεθοδολογία	22
Κεφάλαιο 2 - Εξ αποστάσεως εκπαίδευση	28
Ανοικτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση	28
Παραδοσιακή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση	30
Ο ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου στην Ανοικτή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση	33
Η «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	36
Η διαδικτυακή επικοινωνία στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου	38
Το εικονικό περιβάλλον διδασκαλίας και επικοινωνίας Second Life	40
Κεφάλαιο 3 - Επικοινωνία και αλληλεπίδραση συμμετεχόντων στην ανοικτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση	43
Επικοινωνία και Αλληλεπίδραση Διδασκόντων/Διδασκομένων στην Ανοικτή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση	43
Χαρακτηριστικά επικοινωνίας	44
Τύποι επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης	45

Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Καθηγητή-Συμβούλου - Εκπαιδευόμενο -----	46
Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Εκπαιδευόμενου - Εκπαιδευόμενο -----	47
Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Εκπαιδευόμενου με τον εαυτό του -----	49
Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Εκπαιδευόμενου - Διδακτικό υλικό -----	49
Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Εκπαιδευόμενου - Εκπαιδευτικό περιβάλλον -----	50
Κεφάλαιο 4 - Ακολουθία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση -----	52
Εκπαιδευτικές τεχνικές στην Ανοικτή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση -----	52
Εκπαιδευτικές τεχνικές -----	54
Σχεδιασμός δραστηριοτήτων για ΕΑΠ, ΑΠΚυ και Second Life -----	56
Δραστηριότητα 1 – Γνωριμία -----	58
Δραστηριότητα 2 – Διέδωσέ το -----	64
Δραστηριότητα 3 – 6 Καπέλα σκέψης -----	68
Δραστηριότητα 4 – Η συμφωνία -----	73
Δραστηριότητα 5 – Φαντασία και παιχνίδι -----	77
Δραστηριότητα 6 – Απελευθέρωση τετραγωνισμένων ιδεών/Απεγκιβωτισμός σκέψεων -----	82
Συμπεράσματα -----	85
Κεφάλαιο 5 - Προκαταρκτική έρευνα -----	87
Προκαταρκτική έρευνα -----	87
Ερωτήσεις -----	88
Συμπεράσματα -----	127
Κεφάλαιο 6 - Σχεδιασμός και προετοιμασία ακολουθίας δραστηριοτήτων στον εικονικό κόσμο Second Life -----	129
Η πλατφόρμα Second Life -----	129
Ανάπτυξη εκπαιδευτικού χώρου -----	132

Προετοιμασία και εφαρμογή της ακολουθίας δραστηριοτήτων-----	135
Κεφάλαιο 7 - Αξιολόγηση της ακολουθίας δραστηριοτήτων -----	139
Αξιολόγηση-----	139
Ερωτήσεις αξιολόγησης -----	139
Συμπεράσματα-----	153
Κεφάλαιο 8 - Συμπεράσματα και προτάσεις για μελλοντική μελέτη -----	155
Γενικά συμπεράσματα και μελλοντικές ενέργειες -----	155
Παραρτήματα-----	161
Παράρτημα Α' - Βασικές οδηγίες χρήσης του Second Life για εκπαιδευτικές διαδικασίες -----	161
Δωρεάν εγγραφή-----	161
Πρόσκληση συμμετεχόντων και αποδοχή-----	161
Επιλογή θέσης -----	163
Ρύθμιση ήχου -----	163
Δωμάτιο συζητήσεων (Chat room) -----	164
Συνομιλία (Speak)-----	165
Notecards -----	165
Βιβλιογραφία -----	167

Κατάλογος πινάκων

Εικόνα 1 Σχέση των βασικών παραγόντων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	46
Εικόνα 2. Μεταβλητές SPSS	92
Εικόνα 3. Κατηγοριοποίηση εκπαιδευτικών τεχνικών.....	102
Εικόνα 4. Αναδιάταξη λίστας	111
Εικόνα 5. Συνέντευξη προκαταρκτικής έρευνας.....	133
Εικόνα 6. Συνέντευξη αξιολόγησης της εκπαιδευτικής δραστηριότητας.....	133
Εικόνα 7. Διαφάνεια εκπαιδευτικής τεχνικής εισήγησης.....	134
Εικόνα 8. Κάλεσμα ενδιαφερόμενου	162
Εικόνα 9. Αποδοχή πρόσκλησης	163
Εικόνα 10. Απενεργοποίηση της μουσικής του SL.....	164
Εικόνα 11. Προσθήκη μέλους σε ομαδική συνομιλία	165
Εικόνα 12. Δημιουργία, επεξεργασία και αποστολή Notecard	166

Κατάλογος συντομογραφιών

Ελληνόγλωσσα

ΑΠΚυ	Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
ΕΑΠ	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
εξΑΕ	Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
Θ.Ε.	Θεματική Ενότητα
Κ.Σ.	Καθηγητής-Σύμβουλος
Ο.Σ.Σ.	Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις
Ο.Σ.τηλεΣ.	Ομαδικές Συμβουλευτικές τηλε Συναντήσεις
ΠΕΣ	Πληροφοριακά Επικοινωνιακά Συστήματα
ΤΠΕ	Τεχνολογία Πληροφορικής και Επικοινωνιών

Ξενόγλωσσα

VLE	Εικονικά Περιβάλλοντα Μάθησης (Virtual Learning Environment)
-----	--

Κεφάλαιο 1 - Εισαγωγή

Εισαγωγή

Στην πανεπιστημιακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενηλίκων υπάρχουν πολλές εκπαιδευτικές μεθοδολογίες [Κόκκος Α, Λιοναράκης 1998, 1999]. Σε κάποιες από αυτές οι φοιτητές οργανώνονται σε ολιγάριθμα τμήματα και συναντιούνται περιοδικά σε Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις [Τζουτζά Σοφία, 2010]. Στο τμήμα Πληροφοριακά και Επικοινωνιακά Συστήματα (ΠΕΣ) του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου (ΑΠΚυ) (σε διαφοροποίηση με το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) και με τα περισσότερα προγράμματα του ΑΠΚυ) οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (Ο.Σ.Σ.) έχουν αντικατασταθεί με σύγχρονη τηλεεκπαίδευση, γνωστή και ως Εικονική Τάξη ή Ομαδική Συμβουλευτική τηλε-Συνάντηση (Ο.Σ.(τηλε)Σ.), αξιοποιώντας το Blackboard Collaborate [eu1.bbcollab.com]. Η εμπειρία από τη χρήση των Εικονικών Τάξεων στο ΠΕΣ, το ΠΥΣ και άλλα προγράμματα του ΑΠΚυ είναι ότι παρά τις τεχνολογικές δυνατότητες του εικονικού περιβάλλοντος και τις εκπαιδευτικές δυνατότητες της μεθόδου, οι περισσότερες εικονικές τάξεις διεξάγονται ως τηλεδιαλέξεις, με πολύ περιορισμένη φοιτητική συμμετοχή ποσοτικά και ποιοτικά. Το πρόβλημα αυτό δεν περιορίζεται βέβαια στην εξ αποστάσεως σύγχρονη εκπαίδευση: υπάρχει και στην κλασική, όπου προτείνονται διάφορες 'τεχνικές' για την επίτευξη του στόχου της 'μαθητοκεντρικής' διδασκαλίας και της 'ενεργητικής' στάσης των φοιτητών [Μουζάκης Χαράλαμπος, 2006].

Στη διατριβή αυτή γίνεται διερεύνηση των ακόλουθων:

- Τη διαφορά της δασκαλοκεντρικής και παθητικής λειτουργίας των φοιτητών στην τηλεσυνάντηση μιας εικονικής τάξης από την κλασική του εκδήλωση (μέθοδος ομοιοτήτων και διαφορών).

- Πώς θα μπορούσε να βοηθήσει στην αντιμετώπιση του προβλήματος η τεχνολογία των εικονικών κόσμων.

Ανασκόπηση βιβλιογραφίας

Εντύπωση μου προκάλεσε η δομή του βιβλίου Κόκκος Α. και Λιοναράκης Α. [1998,1999], είναι διαμορφωμένο με τρόπο ώστε να προσεγγίσει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Παρέχει στον αναγνώστη κατάλληλη πληροφορία δίνοντάς του το ερέθισμα να προχωρήσει στην αναζήτηση επιπλέον πληροφορίας γύρω από τα θέματα που αναπτύσσονται. Αναλύει τις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις από την προετοιμασία τους από τον καθηγητή-σύμβουλο έως την ολοκλήρωσή τους. Παρουσιάζει αρκετά παραδείγματα για την κατανόηση του θεωρητικού επιπέδου και δραστηριότητες διαφόρων ειδών ώστε να προβληματιστεί ο εκπαιδευόμενος, καθώς και τις απαντήσεις για να δει τη σωστή λύση του προβλήματος.

Αρκετά συγκεκριμένος και ουσιώδης σε αυτά που αναλύει και περιγράφει είναι ο Λιοναράκης Α. [2009]. Παρουσιάζει μια εικόνα στο πως πρέπει να είναι η σχέση του καθηγητή συμβούλου με τους σπουδαστές. Σε όλο το κείμενο περιγράφει την ανάγκη, τη διαδικασία και τα αποτελέσματα της μαθητοκεντρικής διδασκαλίας. Η ανάλυση γίνεται στηριζόμενος στη δική του έρευνα, αλλά και στις μελέτες που έχουν πραγματοποιήσει άλλοι ερευνητές. Από προσωπική μου εμπειρία στην ΠΕΣ630, θα συμφωνήσω ότι ο αναστοχασμός είναι ένας ιδιαίτερα σημαντικός τρόπος αλληλεπίδρασης του σπουδαστή με τον εαυτό του.

Μεγάλο ενδιαφέρον είχε η παράγραφος με τους τύπους δραστηριοτήτων για ευέλικτη και αμφίδρομη σχέση μεταξύ διδάσκοντα και διδασκόμενου καθώς και ο συνδυασμός τους με τις μαθησιακές διαδικασίες. Είναι ένα σημαντικό βοήθημα για την εύρεση νέων και εναλλακτικών δραστηριοτήτων.

Επιπλέον απαντήσεις έρχεται να δώσει και η συγγραφική ομάδα των Κόκκος Α., Βαλάκας Ι., Βαϊκούση Σ., Τσιμπουκλή Α., Ναυρίδης Κλίμης [2008]. Θέτει ορισμένες ερωτήσεις που προσπαθεί να τις απαντήσει από διάφορες οπτικές γωνίες, αντικειμενικά και διεξοδικά. Συγκεκριμένα αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο ο Κ.Σ. θα επιλέξει τις σωστές εκπαιδευτικές τεχνικές για τους εκπαιδευόμενούς του. "Ποιες θα επιλέξει σε κάθε περίπτωση; Από ποιες θα ξεκινήσει; Πότε θα χρησιμοποιήσει άλλες; Πως θα τις συνδυάσει; Με ποια κριτήρια; κ.ά."

Στη συνέχεια αναλύεται η εκπαιδευτική τεχνική της εισήγησης καθώς χρησιμοποιείται και στην παραδοσιακή εκπαίδευση και είναι γνωστή. Απαντάει στο βασικό ερώτημα γιατί χρησιμοποιείται τόσο συχνά στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων και τι αποτελέσματα φέρει. Προχωρώντας προσπαθεί να περιπλέξει την τεχνική αυτή με τις υπόλοιπες ώστε να σχηματίσει μια αποτελεσματική διδακτική και μαθησιακή ακολουθία δίνοντας ενεργητικό ρόλο στους εκπαιδευόμενους.

Ένα ακόμα θέμα που μας αφορά στο σύγγραμμα αυτό έχει σχέση με την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση που δημιουργείται και εξελίσσεται μεταξύ των ατόμων που συνθέτουν τις παραπάνω δραστηριότητες. Παρουσιάζει την ανάγκη που έχει ο άνθρωπος για επικοινωνία, τα εμπόδια στα οποία μπορεί να έρθει αντιμέτωπος κατά την επικοινωνιακή διαδικασία και με ποιο τρόπο θα γίνει αποτελεσματικότερη.

Μια επέκταση των παραπάνω έρχεται να καλύψει μια μελέτη περίπτωσης της μεταπτυχιακής Θεματικής Ενότητας «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» του ΕΑΠ [Τζουτζά Σοφία 2010]. Παρόλο που οι ΟΣΣ του ΕΑΠ δεν είναι υποχρεωτικές ως προς την παρακολούθησή τους είναι ουσιώδεις για τη μελέτη του φοιτητή. Το άρθρο αυτό διερευνά τρόπους βελτίωσης της αποτελεσματικότητας αυτών των ΟΣΣ με τον υποστηρικτικό ρόλο των καθηγητών-συμβούλων και το περιβάλλον συνεργασίας που επιδιώκουν τόσο οι ίδιοι όσο και οι φοιτητές. Για την εμπέδωση του θεωρητικού επιπέδου που αναπτύσσει δίνονται αρκετά παραδείγματα.

Μια ακόμη μελέτη περίπτωσης είναι και αυτή της Βαλασίδου Αρετής [2005]. Οι φοιτητές του ΕΑΠ αξιολογούν τα εξ αποστάσεως προγράμματα στα οποία φοιτούν ώστε να γίνει μια προσέγγιση των κριτηρίων τα οποία θεωρούν αυτοί απαραίτητα για την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών που παρακολουθούν. Ακόμη, παρουσιάζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενηλίκων που παρακολουθούν προγράμματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Μια πρόσφατη έρευνα που συμπληρώνει και επιβεβαιώνει παλαιότερες μελέτες είναι της Ηλιάδου Χρυσούλας [2010]. Για μια ακόμη φορά οι φοιτητές θεωρούν αποτελεσματικότερη την "πρόσωπο με πρόσωπο" επικοινωνία, κάτι που δικαιολογεί τη μαζική συμμετοχή στις Ο.Σ.Σ.. Ένα επίπεδο πιο κάτω συναντάμε την τηλεφωνική επικοινωνία και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Οι σπουδαστές ξεχωρίζουν αυτούς τους τρόπους επικοινωνίας κυρίως για την

αμεσότητα, την προσαρμοστικότητα στη συζήτηση και τον προσωπικό τόνο. Ως αντικείμενο επικοινωνίας είναι κυρίως η επίλυση αποριών, η εμπάθυνση στη μελέτη τους, η ψυχολογική υποστήριξη και η αποτελεσματική οργάνωση χρόνου.

Το κείμενο (απόσπασμα του βιβλίου "Εκπαίδευση Ενηλίκων") του Κουλαουζίδη Γεώργιου [2010] μου έδωσε την αίσθηση ότι είναι ένα εγχειρίδιο για τους Καθηγητές-Συμβούλους του ΕΑΠ. Η θεωρία καλύπτει ένα μεγάλο μέρος του και στο τέλος κάθε ενότητας υπάρχει και μια δραστηριότητα που συνδυάζει τη θεωρία, την εμπειρία και τη σκέψη του καθηγητή-συμβούλου. Διαχωρίζει τον ρόλο και τις δεξιότητες σε κάθε μια από τις έννοιες "Καθηγητής-Σύμβουλος", "Καθηγητής-Διευκολυντής Μάθησης" και "Καθηγητής-Εμπυχωτής". Στις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις οι εκπαιδευτικές τεχνικές στις οποίες επικεντρώνεται είναι η συζήτηση και η επίλυση διαφόρων προβλημάτων που απασχολούν τους φοιτητές στην μαθησιακή τους πορεία, καθώς και συνδυασμοί δραστηριοτήτων. Επιπλέον μας εξηγεί γιατί πρέπει ο Κ.Σ. να λειτουργεί κατευθυντικά χωρίς να επιβάλλει την άποψή του. Το κείμενο αυτό ήταν η βάση για την προκαταρκτική μας έρευνα.

Σε συνέχεια του βιβλίου η Καρατζά Μαριάνθη [2010], παρουσιάζει αρκετά παραδείγματα της καθημερινής μας ζωής για την κατανόηση του θεωρητικού μέρους και ακολουθούν δραστηριότητες για να φέρουν τον αναγνώστη να αναρωτηθεί και να προβληματιστεί. Το κεφάλαιο αυτό διερευνά τους τύπους επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης που μπορούν να αναπτυχθούν και πως μπορούν να επηρεάσουν τη μάθηση. Στο σημείο αυτό αναφέρονται κάποιες στρατηγικές για την ενεργοποίηση των εκπαιδευομένων που αδιαφορούν. Επιπλέον επικεντρώνεται στην επικοινωνία που πρέπει να υπάρχει μεταξύ των Ο.Σ.Σ. και στα βήματα που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης.

Στο κείμενο του Μουζάκη Χαράλαμπου [2006] ένα μεγάλο κομμάτι καλύπτουν οι δραστηριότητες κατά την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών. Παρουσιάζει την προετοιμασία των ομαδικών διδακτικών συναντήσεων και τις εκπαιδευτικές μεθόδους και τεχνικές. Περιγράφει πως η μάθηση επιτυγχάνεται μέσα από ομαδικές δραστηριότητες, τις συζητήσεις, τις ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και τις τελικές εξετάσεις. Επίσης περιγράφει τους τρόπους αντιμετώπισης της αδράνειας από τους καθηγητές καθώς και την ανάγκη που αισθάνονται οι φοιτητές για ψυχολογική υποστήριξη.

Μια άλλη πνοή δίνει στο κείμενό της η Γιαννακοπούλου Ελένης [2003] όπου αναλύει διεξοδικά τον τρόπο με τον οποίο ένας εκπαιδευτικός θα σχεδιάσει αποτελεσματικά την διδακτική ενότητα/ενότητες. Επίσης θέτονται κάποια ερωτήματα όσο αναφορά τον εντοπισμό των παραγόντων ανάπτυξης των δραστηριοτήτων. Στο σημείο αυτό δεν αναφέρεται η συνοχή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που θα πρέπει να υπάρχει σε προκαθορισμένο χρόνο.

Ιδανικά ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να ενημερώνεται για την κατάσταση που επικρατούσε σε προηγούμενη διδακτική ενότητα, την ενεργητική συμμετοχή των σπουδαστών και κάποια επιμέρους σχόλια που επιθυμεί να μεταφέρει ένας εκπαιδευτικός στον άλλο.

Στην εισήγηση των Ιωάννου Νικολέτα και Αθανασούλα - Ρέππα Αναστασία [2008] αναφέρεται η αρχή της ενεργητικής συμμετοχής των ενηλίκων. Η εργασία χωρίζεται σε δύο βασικά μέρη, στο πρώτο μέρος (Θεωρητικό) γίνεται μια επιφανειακή αναφορά στην χρήση των ενεργητικών-συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών και στην σωστή επιλογή τους από τους εκπαιδευτικούς. Στο δεύτερο μέρος (Εμπειρικό) παρουσιάζει μια γενική εικόνα των αποτελεσμάτων. Αφήνει αρκετά ερωτήματα σε σχέση με τις εκπαιδευτικές τεχνικές και δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν για την διεξαγωγή της έρευνας.

Το άρθρο της Γεωργίου Αλεξάνδρας [2013] μας επιβεβαιώνει την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της μεθόδου "Τα έξι καπέλα σκέψης" του Edward de Bono στην εξ αποστάσεως επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Είναι μια εκπαιδευτική μέθοδος που θα παρουσιαστεί στη συνέχεια αυτής της εργασίας.

Η εφαρμογή αυτής της μεθόδου αναπτύσσει την δημιουργική σκέψη του ατόμου και αναδεικνύει τις διαφορετικές οπτικές και προσεγγίσεις των υπολοίπων σε συγκεκριμένο θέμα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας η εφαρμογή της μεθόδου έχει θετική επίδραση στους συναισθηματικούς, κοινωνικούς και μεταγνωστικούς στόχους και λιγότερο στους γνωστικούς και στους στόχους αλλαγής στάσεων.

Ο Ταψής Νικόλαος [2012] παρουσιάζει τις θεωρίες των μελετητών γύρω από την ηλεκτρονική εκπαίδευση και τα μοντέλα μάθησης. Επίσης αναλύει τις διαστάσεις της κοινωνικής παρουσίας και αλληλεπίδρασης των συμμετεχόντων στο εικονικό περιβάλλον Second Life.

Προκειμένου οι καθηγητές να χρησιμοποιήσουν τα τρισδιάστατα εικονικά περιβάλλοντα για τη διδασκαλία, είναι επιτακτική ανάγκη να τους παρέχεται μια υποδομή που αυτοματοποιεί τη διαδικασία της κατασκευής εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον εικονικό κόσμο. Το άρθρο της συγγραφικής ομάδας Itana Stiubiener , Waleska Barbosa, Carlos Alberto Kamienski, Christiane Marie Schweitzer [2011] προσπαθεί να καλύψει την ανάγκη αυτή βασιζόμενη στις δυνατότητες που παρέχει η εφαρμογή OpenSim η οποία έχει παρόμοιες υπηρεσίες με τον εικονικό κόσμο Second Life. Αφορμή ήταν τα θετικά σχόλια των φοιτητών για την επικοινωνία και την παρακολούθηση διδασκαλίας που τους παρέχεται από την πλατφόρμα Second Life. Το νέο περιβάλλον σχεδιάστηκε για να παρέχει ένα υψηλότερο επίπεδο αυτοματισμού προς τους καθηγητές για την διευκόλυνση της διδασκαλίας τους, αλλά και έναν χώρο για αλληλεπίδραση και ευκαιρίες για συνεργασία των φοιτητών.

Μια νέα προσέγγιση για τη διδασκαλία και την εκμάθηση του προπτυχιακού μαθήματος "Γλώσσα προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών" με τη βοήθεια της πλατφόρμας Second Life μας περιγράφει το άρθρο της συγγραφικής ομάδας Micaela Esteves, Benjamim Fonseca, Leonel Morgado, Paulo Martins [2009].

Παρουσιάζονται και αναλύονται όλα τα προβλήματα που εντόπισαν και προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι με την σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία που παρέχει η εφαρμογή. Το αρχικό πρόβλημα των φοιτητών ήταν η χρήση του Second Life, κάτι που θα μας προβληματίσει και στη σχεδίαση της δικής μας έρευνας.

Η εκμάθηση της φιλοσοφίας του προγραμματισμού γίνεται μόνο μέσα από τα εικονικά αντικείμενα που δημιουργούν οι ίδιοι οι σπουδαστές (ανά ομάδες) και αναπτύσσουν κατάλληλο πρόγραμμα για την προσομοίωση της συμπεριφοράς τους. Στο σημείο αυτό το κείμενο εστιάζει στην αλληλεπίδραση των φοιτητών με τα εικονικά αντικείμενα, αντί να γίνονται παθητικοί θεατές. Κάτι ιδιαίτερο που έχει η δραστηριότητα αυτή είναι πως δεν μπορεί να εφαρμοστεί στην τυπική εκπαίδευση.

Το άρθρο των Leonard A. Annetta, Shawn Holmes [2006] αναλύει την εικονική μορφή (avatar) που επιλέγει ένας παίκτης να τον εκπροσωπήσει στο εικονικό περιβάλλον. Ένα avatar δηλώνει την ταυτότητα, την παρουσία και την θέση του συμμετέχοντα. Αισθάνονται την αίσθηση της παρουσίας και ένα μέρος του συνόλου. Με την ένταξη του στην εικονική

κοινότητα και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων δημιουργείται μια στενή σχέση μεταξύ της μάθησης και της ανταλλαγής γνώσεων. Επικοινωνούν με άλλα είδωλα και αλληλεπιδρούν με ψηφιακά αντικείμενα και εικονικά περιβάλλοντα. Αυτή η αλληλεπίδραση επιτρέπει στους παίκτες να συζητήσουν τις ιδέες τους σε απευθείας σύνδεση, να κάνουν ερωτήσεις, να ανταλλάσσουν πληροφορίες, να αναπτύξουν κοινές αντιλήψεις και ακόμη να δημιουργήσουν φιλίες. Όπως αναφέρεται και στο κείμενο ο Brown [2001] περιγράφει μια διαδικασία τριών σταδίων με την οποία μια κοινότητα σχηματίζεται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση: 1: Φιλία, 2: Αποδοχή από την κοινότητα και 3: Συναδελφικότητα, τα στάδια αυτά μελετά και το συγκεκριμένο άρθρο.

Σκοπός και σημασία της μελέτης

Η παρούσα διατριβή μελετά όλες τις μεθόδους και στρατηγικές εκπαίδευσης ενηλίκων που μπορούν να επιφέρουν μια ουσιαστικότερη επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ καθηγητών-συμβούλων (Κ.Σ.) και φοιτητών στη σύγχρονη διαδικτυακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση (εξΑΕ). Θα ακολουθήσουν όλες οι φάσεις της έρευνας ξεκινώντας από την προκαταρκτική συνέντευξη των φοιτητών του μεταπτυχιακού προγράμματος Πληροφοριακά και Επικοινωνιακά Συστήματα με ειδικότητα στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου (ΑΠΚυ). Θα σχεδιαστούν, υλοποιηθούν και αξιολογηθούν δραστηριότητες σε περιβάλλον εικονικού κόσμου για την διαμόρφωση κλίματος που διευκολύνει την επικοινωνία στον χώρο της ηλεκτρονικής αίθουσας και της περαιτέρω επικοινωνίας εκπαιδευτικού και εκπαιδευομένων οι οποίοι δεν έχουν συναντηθεί εκτός ψηφιακού κόσμου. Θα επικεντρωθούμε στην παραγωγική επικοινωνία που θα πρέπει να υπάρχει στο διάστημα μεταξύ Ομαδικών Συμβουλευτικών τηλε-Συναντήσεων (Ο.Σ.τηλεΣ.) αλλά και κατά την διάρκειά τους. Για την επίτευξη αυτών των στόχων το Second Life δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες/παίκτες να αναπαριστώνται εικονικά (avatar) και να αλληλεπιδρούν μέσω επικοινωνίας, μάθησης, παιχνιδιού, εξερεύνησης και άλλων δραστηριοτήτων.

Ξεκινώντας από τις κλασικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ενηλίκων, θα βασιστούμε στις οδηγίες προς καθηγητές συμβούλους (Κ.Σ.) του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) όσο αφορά τις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (Ο.Σ.Σ.) για να οδηγηθούμε στα ανάλογα των Ομαδικών Συμβουλευτικών τηλε Συναντήσεων (Ο.Σ.τηλεΣ.) που γίνονται στη σχολή Πληροφοριακών Επικοινωνιακών Συστημάτων (Π.Ε.Σ.) του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου (ΑΠΚυ). Θα γίνει σύγκριση των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων (Ο.Σ.Σ.) που πραγματοποιούνται στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) με τις Ομαδικές Συμβουλευτικές Τηλεσυναντήσεις (Ο.Σ.τηλεΣ.) του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου (ΑΠΚυ) ώστε να εντοπιστούν οι ιδιαιτερότητες της δεύτερης και να αντιμετωπιστούν με τα κατάλληλα εργαλεία που μας παρέχει το ΑΠΚυ. Τέλος θα γίνει αξιολόγηση των δραστηριοτήτων από φοιτητές του ΑΠΚυ στο πλαίσιο της διατριβής και θα αποτελέσει ένα βασικό εργαλείο για συμπεράσματα στον χώρο που μελετάται.

Η αμφίδρομη επικοινωνία μπορεί να διευκολύνει το φοιτητή για πιο στοχευμένη μελέτη και μια συμπίεση προς τη γνώση με τον Κ.Σ. Οι φοιτητές διστάζουν να πουν τις απόψεις και τις ιδέες τους πάνω στο θέμα που παρουσιάζει/αναλύει ο Κ.Σ., να μοιραστούν τις εμπειρίες

τους και να φέρουν αντιρρήσεις και επιχειρήματα κατά τη διάρκεια μιας Ο.Σ.Σ. Προκύπτει λοιπόν αναγκαιότητα ώστε να καλλιεργείται ένα θετικό και αλληλεπιδραστικό κλίμα μεταξύ φοιτητών και εκπαιδευτικών. Έτσι με την ακολουθία των δραστηριοτήτων που θα υλοποιηθεί θα παροτρυνθεί ο φοιτητής να συμμετάσχει ενεργά και να μην είναι απλά ένας παθητικός ακροατής των διαλέξεων. Ακόμη, μέσα από την εποικοδομητική επικοινωνία και την αλληλεπίδραση του εκπαιδευτικού με τους φοιτητές, οι εκπαιδευόμενοι ενθαρρύνονται ώστε να μην εγκαταλείψουν τις σπουδές τους.

Βασικά ερευνητικά ερωτήματα

Στην υποενότητα αυτή παραθέτονται τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα αυτής της εργασίας.

- Ποια η διαφορά μεταξύ Ο.Σ.Σ. και Ο.Σ.τηλεΣ. ως προς την ενεργητική συμμετοχή των σπουδαστών και τη διάδραση μεταξύ τους και με τον καθηγητή τους;
- Ποια παραλλαγή των μεθόδων και δραστηριοτήτων που ήδη προτείνονται βιβλιογραφικά για τις Ο.Σ.Σ. ή και εντελώς νέες μπορούμε να σχεδιάσουμε για τις Ο.Σ.τηλεΣ.; Πώς μπορούν περιβάλλοντα Εικονικών Κόσμων να βοηθήσουν σε αυτό;
- Πως διαμορφώνεται το κλίμα σε μια Ο.Σ.Σ. που υπάρχει φυσική παρουσία των προσώπων και πως σε μια Ο.Σ.τηλεΣ. που υπάρχει απόσταση μεταξύ τους;
- Ποια προσωπικά χαρακτηριστικά κάθε φοιτητή μπορεί/πρέπει να λάβει υπόψη ο Κ.Σ. από την πρώτη Ο.Σ.Σ.; Πώς θα τα βρει και πώς θα τα χρησιμοποιήσει;
- Με ποιούς τρόπους ο Κ.Σ. θα προκαλέσει την επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους αλλά και μεταξύ τους;
- Ποια μέσα έχουμε την δυνατότητα να αξιοποιήσουμε μέσα από το ΑΠΚυ ώστε να γίνει η επικοινωνία μας αποτελεσματική;

Μεθοδολογία

Παρακάτω παρουσιάζονται όλα τα στάδια, οι διαδικασίες και οι ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν κατά την εκπόνηση της μεταπτυχιακής μου διατριβής.

1. Αναζήτηση σχετικής βιβλιογραφίας (ελληνικής και αγγλικής) με την επιλεγμένη θεματολογία και τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί. Η αναζήτηση θα πραγματοποιηθεί στην μηχανή αναζήτησης Google Scholar και στις ειδικές ερευνητικές βάσεις δεδομένων στον κλάδο της εκπαίδευσης που μας παρέχει το MyAthens μέσα από το ΑΠΚυ. Οι λέξεις κλειδιά θα είναι οι ακόλουθες: 'εξ αποστάσεως εκπαίδευση', 'Προβλήματα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση', 'Νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση', 'Σχέσεις/Επικοινωνία διδασκόντων/διδασκομένων', 'Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις', 'Second Life/Εικονικός κόσμος στην εκπαίδευση', 'Συνεργατικές/Ομαδικές Συμβουλευτικές Δραστηριότητες', 'Χαρακτηριστικά φοιτητών', 'Αρχές/Τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων', 'Σύγκριση ΕΑΠ και ΑΠΚυ', 'Επικοινωνία και αλληλεπίδραση στην εκπαίδευση', 'Καθοδήγηση των φοιτητών', 'Υποστήριξη μάθησης σε ομάδες' κ.λπ. Ανάλογη αναζήτηση θα γίνει και στα αγγλικά.
2. Γρήγορη ανάγνωση και επιλογή κειμένων που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία. Αποθήκευση των επιλεγμένων κειμένων στο εργαλείο διαχείρισης βιβλιογραφικών αναφορών "Mendeley".
3. Καταγραφή αναλυτικού προγράμματος δεκαπενθημέρου (ενέργειες, έναρξη, λήξη, σχόλια) και αποστολή στον επιβλέποντα Καθηγητή-Σύμβουλο προς ενημέρωσή του και συζήτηση.
4. Ανάγνωση και καταγραφή βασικών σημείων από το υλικό που έχω συλλέξει. Προσεκτική μελέτη σημειώνοντας τα κύρια σημεία, τα ερωτήματα που θα μπορούσαν να τεθούν κατά τη διάρκεια συνεντεύξεων, πρόχειρη βιβλιογραφική ανασκόπηση και περίληψη κειμένου. Αναζήτηση και μελέτη νέων πηγών θα γίνει και στη συνέχεια.

5. Καταγραφή βιβλιογραφικής ανασκόπησης σε προχωρημένο επίπεδο και αποστολή της στον επιβλέποντα Καθηγητή-Σύμβουλο για σχολιασμό, συζήτηση και επιπλέον ανατροφοδότηση.
6. Θα σχεδιαστεί αρχικός «σχολιασμένος σκελετός» ο οποίος στην πορεία της έρευνας και βάση νέων πληροφοριών θα εξελίσσεται. Δημιουργία αρχείου με τη δομή των περιεχομένων της διατριβής (ενότητα, υποενότητα, μέγεθος, περιεχόμενο, σκοπός, πηγές, χρόνος, κατάσταση). Αποστολή στον επιβλέποντα Καθηγητή-Σύμβουλο για σχολιασμό και συζήτηση.
7. Αναζήτηση και επιλογή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για ενήλικες. Σχεδιασμός και καταγραφή εναλλακτικών δραστηριοτήτων. Αποστολή στον επιβλέποντα Καθηγητή-Σύμβουλο για συζήτηση και ανατροφοδότηση.
8. Second Life: Βάσει των στόχων θα δημιουργηθούν εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο τρισδιάστατο εικονικό περιβάλλον Second Life ώστε να επιτευχθεί το αναγραφόμενο επιθυμητό αποτέλεσμα. Για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εφαρμογή αυτών των δραστηριοτήτων πραγματοποιήθηκαν τα παρακάτω βήματα:
 - Δωρεάν εγγραφή νέου χρήστη στην πλατφόρμα του Second Life.
 - Περιήγηση στο περιβάλλον διεπαφής και κατανόηση λειτουργίας του ως παιχνίδι και εκπαιδευτική πλατφόρμα.
 - Πειραματισμός και δημιουργία αντικειμένων σε Sandbox. Το Second Life παρέχει στους χρήστες μια δωρεάν περιορισμένη κενή περιοχή (Sandbox) όπου μπορεί να κατασκευάσει οποιοδήποτε αντικείμενο επιθυμεί πριν προχωρήσει σε αγορά premium συνδρομή.
 - Αγορά τετράμηνης premium συνδρομής. Δυσκολία ηλεκτρονικής πληρωμής λόγω capital controls στη χώρα μας.
 - Αναζήτηση κατάλληλου χώρου εκπαίδευσης ενηλίκων, δημιουργία αντικειμένου-καρέκλα και αντικειμένου-τραπέζι για την διεξαγωγή της δραστηριότητας.
 - Αναζήτηση και αγορά Slide Show για την παρουσίαση διαφανειών.

9. Αναζήτηση ηλεκτρονικού εργαλείου για την καταγραφή των συνεντεύξεων και της ομαδικής τηλεσυνάντησης που θα ακολουθήσουν στη συνέχεια της έρευνας. Αποτέλεσμα αυτής της αναζήτησης είναι η επιλογή του εργαλείου καταγραφής οθόνης “Camptasia Screen Recorder”.
10. Σχεδιασμός και καταγραφή ερωτήσεων της προκαταρκτικής συνέντευξης. Δημιουργία ερωτηματολογίου από μια σειρά ερωτήσεων πάνω σε συγκεκριμένα θέματα που μελετώνται. Διερεύνηση καταλληλότητας, σωστής σειράς και έκφρασης και ικανοποιητικού βαθμού κατανόησης ερωτήσεων.
11. Οδηγίες χρήσης του περιβάλλοντος διεπαφής του χρήστη (User Interface) στην πλατφόρμα Second Life. Δημιουργία και αποστολή αρχείου με τις βασικές δυνατότητες που παρέχει η εκπαιδευτική πλατφόρμα του Second Life για την προετοιμασία των συμμετεχόντων και την εύκολη πρόσβαση σε βασικές επιλογές που θα χρειαστούν από την έναρξη έως την ολοκλήρωση των διαδικασιών (βλ. Παράρτημα Α’ - Βασικές οδηγίες χρήσης του Second Life για εκπαιδευτικές διαδικασίες).
12. Πρόσκληση φοιτητών που έχουν παρακολουθήσει τουλάχιστον μια από τις Θεματικές Ενότητες ΠΕΣ630-Σχεδίαση εκπαιδευτικού λογισμικού, ΠΕΣ631-Εκπαιδευτική τεχνολογία και ΠΕΣ632-Εξ αποστάσεως μάθηση-Τεχνολογίες και μεθοδολογίες του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου για τη συμμετοχή τους στην προκαταρκτική έρευνα που θα πραγματοποιηθεί στο Second Life.
13. Δομημένη συνέντευξη με φοιτητές του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου της ειδικότητας Εκπαιδευτική Τεχνολογία στην πλατφόρμα του Second Life. Παρακολούθηση φοιτητών και καταγραφή τηλεσυνάντησης. Καταγραφή βασικών σημείων του αναστοχασμού των φοιτητών σε προσωπικό έγγραφο.
14. Απεικόνιση των αποτελεσμάτων. Αξιοποίηση διαδικασιών και μεθόδων ανάλυσης, λεπτομερείς παρουσίαση των αποτελεσμάτων και διατύπωση συμπερασμάτων.

Ακολουθούν τα στάδια επεξεργασίας και ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων της προκαταρκτικής έρευνας.

- i. Απομαγνητοφώνηση. Ηλεκτρονική γραπτή καταγραφή της εικονικής τηλεσυνέντευξης.
 - ii. Αρχική κωδικοποίηση κειμένου. Μελετώντας τις απαντήσεις αρκετές φορές ώστε να κατανοηθούν, και να αποκτηθεί μια ολοκληρωμένη αντίληψη των δεδομένων.
 - iii. Υπογράμμιση όλων των λέξεων κλειδιά, εκφράσεων ή νοημάτων για ανάλυση. Σημειώσεις δίπλα από το κείμενο.
 - iv. Επαλήθευση των κωδικών.
 - v. Σύγκριση και αντιπαραβολή των κωδικών για εντοπισμό διαφορών και ομοιοτήτων. Ομαδοποίηση και διασύνδεση των κωδικών.
 - vi. Ερμηνεία και κατανόηση των κωδικών για την απεικόνιση των σχέσεών τους και την άντληση συμπερασμάτων.
 - vii. Σημειώσεις ερευνητή σε αρχείο excel ([προκαταρκτικής έρευνας](#), [αξιολόγησης](#)). Καταχώρηση όλων των κωδικών για ευκολία στην ανάλυση και στην παρουσίαση συμπερασμάτων.
 - viii. Συμπύκνωση όμοιων κωδικών σε υποκατηγορίες.
 - ix. Κατηγοριοποίηση υποθεμάτων για την τελική ερμηνεία.
 - x. Σύνδεση των κατηγοριών με τα ερευνητικά ερωτήματα και την θεωρία που υποστηρίζεται από την βιβλιογραφία η οποία παραθέτεται στο τέλος της εργασίας.
 - xi. Απεικόνιση αποτελεσμάτων και διατύπωση συμπερασμάτων.
 - xii. Αποστολή όλων των παραπάνω αρχείων στον επιβλέποντα καθηγητή για συζήτηση και ανατροφοδότηση.
15. Σχεδιασμός, ανάπτυξη και υλοποίηση δραστηριότητας. Δημιουργία της εκπαιδευτικής τεχνικής και η υλοποίησή της στο τρισδιάστατο εικονικό περιβάλλον Second Life. Προετοιμασία διαφανειών και μεταφόρτωση στο Slide Show του Second Life.

16. Πρόσκληση φοιτητών που συμμετείχαν στην προκαταρκτική έρευνα για την εφαρμογή της ακολουθίας δραστηριοτήτων που θα πραγματοποιηθεί στο Second Life.
17. Εφαρμογή της ακολουθίας δραστηριοτήτων και καταγραφή της τηλεσυνάντησης. Καταγραφή βασικών σημείων και σχολίων της εφαρμογής των εκπαιδευτικών τεχνικών σε προσωπικό έγγραφο.
18. Σχεδιασμός και καταγραφή ερωτήσεων αξιολόγησης. Δημιουργία αξιολόγησης από μια σειρά ερωτήσεων πάνω σε συγκεκριμένα θέματα που μελετώνται και είναι αλληλένδετα με αυτά της προκαταρκτικής έρευνας. Διερεύνηση καταλληλότητας, σωστής σειράς και έκφρασης και ικανοποιητικού βαθμού κατανόησης ερωτήσεων.
19. Πρόσκληση φοιτητών που συμμετείχαν στην προκαταρκτική έρευνα και στην εφαρμογή της ακολουθίας δραστηριοτήτων για την αξιολόγηση της εφαρμογής της ακολουθίας δραστηριοτήτων που έλαβαν μέρος.
20. Συνέντευξη για την αξιολόγηση της εφαρμογής της ακολουθίας δραστηριοτήτων στην πλατφόρμα του Second Life και καταγραφή τηλεσυνάντησης.
21. Διαδικασία συλλογής δεδομένων. Αξιοποίηση διαδικασιών και μεθόδων ανάλυσης, λεπτομερείς παρουσίαση των αποτελεσμάτων και διατύπωση συμπερασμάτων. Τα στάδια επεξεργασίας και ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων της αξιολόγησης είναι ίδια με αυτά της προκαταρκτικής έρευνας που αναφέρθηκαν παραπάνω (βήμα 14).
22. Συγγραφή της διατριβής και της σχετικής βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε. Το γράψιμο θα γίνεται σταδιακά σε κάθε βήμα της έρευνάς μας. Στο στάδιο αυτό θα γίνουν κατάλληλες ενέργειες για την ολοκλήρωσή της όπως συμπλήρωση επιπλέον στοιχείων, γενικός έλεγχος κ.λπ.
23. Προετοιμασία παρουσίασης. Προσεκτική ανάγνωση διατριβής, δημιουργία διαφανειών, προετοιμασία παρουσίασης διαφανειών και υπολογισμός χρόνου.

Σε όλα τα παραπάνω στάδια θα υπάρχει συνεχής συζήτηση και ανατροφοδότηση από τον επιβλέποντα καθηγητή μου. Παράλληλα θα ορίζονται τακτικές εβδομαδιαίες συναντήσεις και ορόσημα ώστε να υπάρχει ο καλύτερος δυνατός έλεγχος κατά την πορεία ανάπτυξης της διατριβής.

Κεφάλαιο 2 - Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ανοικτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η αλματώδης εξέλιξη των νέων τεχνολογιών και μέσων επικοινωνίας προκάλεσε σημαντικές αλλαγές στον τομέα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η ανοικτή εκπαίδευση σε συνδυασμό με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση δημιούργησαν έναν εναλλακτικό και ευέλικτο τύπο εκπαίδευσης.

Αρκετοί είναι αυτοί που ταυτίζουν την ανοικτή εκπαίδευση με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η **ανοικτή εκπαίδευση** είναι ένα είδος εκπαίδευσης στην οποία μπορεί να εφαρμοστεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι κάθε εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι και ανοικτή. Η ανοικτή εκπαίδευση άρει τους περιορισμούς της παραδοσιακής Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, επιτρέπει την πρόσβαση σε όλους τους ενήλικες ενδιαφερόμενους και τους προσφέρει ελευθερία κινήσεων.

Πολλοί είναι οι παράγοντες που κρίνουν αναγκαία την ανοικτή εκπαίδευση παγκοσμίως, μερικοί από αυτούς είναι οι κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες, τα τεχνολογικά μέσα και οι επιστήμες, το ανταγωνιστικό κλίμα στην απόκτηση γνώσης κ.λπ. Τα παραδοσιακά εκπαιδευτικά συστήματα αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες ως προς την προσαρμογή τους στις εξελισσόμενες τεχνολογίες και επιστήμες και στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Επίσης παρουσιάζουν αδυναμία να ανταποκριθούν στην συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση για εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζομένων. Ενώ δεν δίνεται δεύτερη ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους για την αντιμετώπιση του προβλήματος της υποεκπαίδευσης και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η ανοικτή εκπαίδευση εστιάζει στον ίδιο τον εκπαιδευόμενο και στις ανάγκες του. Σε αυτό το είδος προγραμμάτων δίνονται στον εκπαιδευόμενο αρκετές επιλογές για την προώθηση της αυτονομίας στη μάθηση. Οι επιλογές αυτές έχουν να κάνουν με το χρόνο, το χώρο, τον τρόπο και τον ρυθμό της μελέτης του. Ο εκπαιδευόμενος είναι σε θέση να επιλέξει το πρόγραμμα σπουδών που επιθυμεί και να το παρακολουθήσει σύμφωνα με το προσωπικό του χρονοδιάγραμμα. Τα συγκεκριμένα προγράμματα σπουδών διαμορφώνονται και προσαρμόζονται σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες καθενός εκπαιδευόμενου όμως να

σημειωθεί πως οι παραπάνω επιλογές του θα πρέπει να ακολουθούν τους κανονισμούς του εκπαιδευτικού ιδρύματος που έχει επιλέξει να ενταχθεί ο ενδιαφερόμενος.

Η **εξ αποστάσεως εκπαίδευση** όσο αναφορά την εκπαιδευτική της υπόσταση στηρίζεται στις θεωρητικές αρχές της ανοικτής μάθησης. Γενικά ο όρος εξ αποστάσεως εκπαίδευση περιγράφει την γεωγραφική απόσταση μεταξύ του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου. Για την γεφύρωση της φυσικής απόστασης και την ικανότητα διεξαγωγής εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων χρησιμοποιείται κάποιο τεχνολογικό μέσο για επικοινωνία και πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό. Το εκπαιδευτικό ίδρυμα φέρει την ευθύνη για την ορθή εφαρμογή του συνόλου των δυνατοτήτων του τεχνολογικού μέσου στις οποίες δίνεται δικαίωμα πρόσβασης στους εκπαιδευόμενους.

Στο μοντέλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προωθείται η αυτονομία του εκπαιδευόμενου για προσωπική προσπάθεια και μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού με ή χωρίς ομαδικές (τηλε)συναντήσεις. Με τον τρόπο αυτό ο εκπαιδευόμενος εκπαιδύεται να μαθαίνει χωρίς τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτή του. Επίσης οι ευέλικτες εκπαιδευτικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται συμβάλλουν στην κατανόηση της διδακτέας ύλης, στην κοινωνική αλληλεπίδραση και συνεργασία μεταξύ των συμμετεχόντων.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να εφαρμοστεί σε όλους τους κλάδους της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της επιμόρφωσης, χάρις ένα ευρύ φάσμα εφαρμογών. Παρέχουν στους χρήστες ποικιλία εργαλείων για την διευκόλυνση της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας, όπως για παράδειγμα την οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού και τη διαμοίρασή του σε οποιαδήποτε μορφή, την επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων κάθε Θ.Ε. και τη διαμόρφωση του προφίλ τους.

Σύμφωνα με τους παραπάνω ορισμούς η **Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΑεξΑΕ)** είναι ένα ευέλικτο σύστημα εκπαίδευσης που προσπαθεί να καλύψει όλους τους περιορισμούς, τις αδυναμίες και τις ελλείψεις της παραδοσιακής εκπαίδευσης, όπως το ηλικιακό όριο, τις υποχρεωτικές εισαγωγικές εξετάσεις, την φυσική παρουσία του εκπαιδευόμενου στις αίθουσες διδασκαλίας, τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων και πολλά ακόμα. Είναι ένα «ανοικτό» σύστημα εκπαίδευσης ελεύθερης πρόσβασης όλων των ενδιαφερόμενων κάθε ηλικίας.

Με τη βοήθεια του Διαδικτύου και της Τεχνολογίας της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) οι εκπαιδευόμενοι εκπαιδεύονται να μαθαίνουν μόνοι τους στο δικό τους ιδιωτικό χώρο. Έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες αλλά και με τον διδάσκοντα και να αναζητούν επιπλέον βοηθητικό υλικό για την μελέτη τους.

Παραδοσιακή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Το συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης θέτει μερικούς υποχρεωτικούς περιορισμούς στους συμμετέχοντες όλων των προγραμμάτων σπουδών. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη παράγραφο ορισμένοι περιορισμοί είναι το όριο ηλικίας, οι υποχρεωτικές εισαγωγικές εξετάσεις, η φυσική παρουσία του εκπαιδευόμενου στις αίθουσες διδασκαλίας και οι ανάγκες και οι απαιτήσεις των εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων.

Το όριο ηλικίας περιορίζει σημαντικά το πλήθος των ενδιαφερόμενων με αποτέλεσμα ο αποκλεισμός αυτός να τους απαγορεύει μια δεύτερη ευκαιρία στην εκπαίδευση. Σε μια πολυμελής ομοιογενής ομάδα ατόμων είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί ανταλλαγή νέων-πρωτότυπων ιδεών, απόψεων και εμπειριών. Οι εκπαιδευόμενοι βρίσκονται σχεδόν στο ίδιο μορφωτικό επίπεδο χωρίς να ξεχωρίζει κάθε άτομο βάση των δυνατοτήτων του.

Προϋπόθεση της φοίτησης στην παραδοσιακή εκπαίδευση είναι οι επιτυχείς υποχρεωτικές ανταγωνιστικές εισαγωγικές εξετάσεις και κανένα απολύτως προσόν. Σε περίπτωση αποτυχίας ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να διαχειριστεί σωστά την κατάσταση αυτή και να ξαναπροσπαθήσει εφόσον και ο ίδιος το επιθυμεί. Σε κάθε του προσπάθεια απαιτείται η ολοκλήρωση όλων των σταδίων εξέτασης που είναι και χρονοβόρο και ψυχοφθόρο.

Μετά την επιτυχημένη προσπάθεια στις εισαγωγικές εξετάσεις, θεωρείται απαραίτητη η φυσική παρουσία του εκπαιδευόμενου στις αίθουσες διδασκαλίας. Για να καταφέρει ο φοιτητής να κατανοήσει το εκπαιδευτικό υλικό και να λάβει σωστή καθοδήγηση είναι αναγκαία η παρακολούθηση των Θ.Ε. εντός του εκπαιδευτικού ιδρύματος. Οι εκπαιδευτικοί και οι συμμετέχοντες αναγκάζονται να μετακινηθούν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα για την διεξαγωγή της διδασκαλίας.

Η αμεσότητα και η επικοινωνία αναπτύσσουν αλληλεπιδραστικό κλίμα συνεργατικότητας μεταξύ του διδάσκοντα και των διδασκόμενων όταν αυτή είναι εφικτή. Συνήθως στη συμβατική εκπαίδευση ο τρόπος διδασκαλίας του εκπαιδευτικού είναι η μεταφορά έτοιμης γνώσης σχετικής με την εκπαιδευτική ύλη. Ο εκπαιδευτής μεταδίδει όσες περισσότερες πληροφορίες έχει συγκεντρώσει μέσα σε περιορισμένο χρονικό διάστημα, καλύπτοντας έτσι τα περισσότερα θέματα. Η μεταδιδόμενη γνώση δεν συνδυάζεται με τις υπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των εκπαιδευόμενων. Ως αποτέλεσμα της συγκεκριμένης διδασκαλίας οι εκπαιδευόμενοι αδυνατούν να συγκρατήσουν και να διαχειριστούν τόσο μεγάλο όγκο πληροφοριών και ακούσια γίνονται παθητικοί ακροατές. Έτσι οι εκπαιδευόμενοι στην πλειονότητά τους δεν συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία. Ωστόσο η χρήση του παραδοσιακού προτύπου διδασκαλίας δεν έχει πάντοτε αρνητικά αποτελέσματα. Χρησιμοποιείται κυρίως όταν οι εκπαιδευόμενοι προσπαθούν να επιτύχουν κάποιο στόχο μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα και επικεντρώνονται περισσότερο στην ταχύτητα της μάθησης παρά στο βάθος της [Κόκκος Αλέξης, 2008].

Για τη μελέτη του ο εκπαιδευόμενος προσανατολίζεται στα προτεινόμενα εγχειρίδια που είναι η μοναδική πηγή γνώσης. Δεν αξιοποιούνται πολλές ενδιαφέρουσες πηγές πληροφόρησης και μάθησης που θα τους βοηθήσουν να κατανοήσουν σε βάθος ορισμένα θέματα που τους έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον. Το σύστημα αυτό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως βιβλιο-εξεταστικοκεντρικό καθώς ο εκπαιδευόμενος έχει σαν στόχο την μελέτη της διδακτέας ύλης και την επιτυχία του στις εξετάσεις. Με τον τρόπο αυτό δεν αναπτύσσεται η φαντασία, οι πρωτότυπες ιδέες, ο συνδυασμός της γνώσης και της εμπειρίας και η διερεύνηση εναλλακτικών προτάσεων/θεωριών.

Στη δασκαλοκεντρική μέθοδο διδασκαλίας της παραδοσιακής εκπαίδευσης απουσιάζει η συμβουλευτική και η υποστηρικτική προσέγγιση του διδάσκοντα προς τους διδασκόμενους. Ο εκπαιδευτικός λαμβάνει το σύνολο των συμμετεχόντων και όχι ξεχωριστές οντότητες με διαφορετικές ανάγκες, απαιτήσεις, ιδιαιτερότητες, διαφορετικό ρυθμό και τρόπο μάθησης.

Αντίθετα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση οι συμμετέχοντες δεν έχουν κατ' ανάγκη ομοιογενή μορφή. Αναφέρεται σε όλους τους ενήλικες, ανεξαρτήτως ορίου ηλικίας, μορφωτικού υπόβαθρου, κινήτρων, αναγκών, προσδοκιών και καταληκτικού μοντέλου μάθησης. Βασιζόμενος ο εκπαιδευτικός σε αυτά τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων

μπορεί να δημιουργήσει μια εποικοδομητική συζήτηση μεταξύ του ιδίου και των εκπαιδευόμενων, αλλά και μεταξύ τους.

Η γνώση κατασκευάζεται με την ανταλλαγή εμπειριών που αντλούν από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες και την συνδέουν με τη δική τους προσωπική, προγενέστερη γνώση. Έτσι η μάθηση δεν πραγματοποιείται με την συσσώρευση μεγάλου όγκου πληροφορίας, αλλά με τον συνδυασμό νέας και προϋπάρχουσας γνώσης. Για την ενεργητική συμμετοχή τους εφαρμόζονται δραστηριότητες και χρησιμοποιούνται ηλεκτρονικές εφαρμογές. Σημαντικό στοιχείο της διαδικασίας της μάθησης είναι η συνεργασία και η αλληλεπίδραση των εκπαιδευτικών μεταξύ τους, αλλά και με τον εκπαιδευτή. Για τον σκοπό αυτό στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση δημιουργούνται ολιγομελή τμήματα για την διεκπεραίωση όλων των τύπων δραστηριοτήτων.

Η διδασκαλία και η μάθηση πραγματοποιείται χωρίς μετακινήσεις, όμως η φυσική απόσταση που υπάρχει μεταξύ των συμμετεχόντων είναι το σημαντικότερο πρόβλημα στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Την αδυναμία αυτή την καλύπτουν τα σύγχρονα, ποικίλα, εκπαιδευτικά, τεχνολογικά μέσα (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τόπος δημόσιας συζήτησης, βιντεοδιάλεξη, τηλεσυνάντηση κ.λπ.). Ένα από τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν τα μέσα αυτά και κατ' επέκταση μια διαφορά μεταξύ της συμβατικής και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, είναι η επιλογή του ρυθμού παρακολούθησης του χρήστη/συμμετέχοντα. Δημιουργείται σύγχρονη και ασύγχρονη συστηματική καθοδήγηση και υποστήριξη του Κ.Σ. με αποτέλεσμα ο εκπαιδευόμενος να μη χάσει τη ροή των (τηλε)συναντήσεων στις οποίες δεν παρίσταται. Έτσι δημιουργείται μια εξατομικευμένη και αυτοελεγχόμενη μάθηση.

Στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση χρησιμοποιείται πλήθος ευέλικτων εκπαιδευτικών τεχνικών προκειμένου να προσαρμοστεί η εκπαιδευτική διαδικασία στις ανάγκες, στο γνωστικό υπόβαθρο και στον τρόπο μάθησης κάθε εκπαιδευόμενου. Για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων οι συμμετέχοντες έχουν άμεση πρόσβαση σε πηγές για ενημέρωση και πληροφόρηση. Από τη μια πλευρά είναι θετικό καθώς μαθαίνει μέσα από την αναζήτηση, όμως μπορεί να παρεκκλίνει από την μαθησιακή του πορεία σε λανθάνουσες ή μεγάλου όγκου πληροφορίες με αποτέλεσμα να περιπλέξει αρκετά τα δεδομένα. Κατά τη διαδικασία της μάθησης ο εκπαιδευόμενος μπορεί να αισθανθεί απομόνωση από την έλλειψη της

«πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνίας και της επικεντρωμένης μαθητοκεντρικής διδασκαλίας.

Ο ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου στην Ανοικτή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Ο ρόλος του εκπαιδευτή σε ένα Ανοικτό εξ Αποστάσεως Εκπαιδευτικό Ίδρυμα διαφέρει από εκείνο του συμβατικού συστήματος. Σύμφωνα με τους Κόκκο Α. και Λιοναράκη Α. [1998-1999] δύο είναι τα βασικά σημεία που τροποποιούν τον ρόλο αυτό στα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά μοντέλα. Το πρώτο είναι η ηλικία των εκπαιδευόμενων όπου ο μέσος όρος είναι αρκετά μεγάλος (βλ. «Ανοικτή» εκπαίδευση). Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να προσαρμοστεί και να εξοικειωθεί με τις βασικές αρχές και μεθόδους που διέπουν την Εκπαίδευση Ενηλίκων. Το δεύτερο βασικό σημείο είναι ότι αναφερόμαστε σε εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Αντίθετα με την παραδοσιακή εκπαίδευση, στην εξ αποστάσεως γίνονται από την αρχή γνωστά στον εκπαιδευόμενο όλα όσα πρόκειται να επακολουθήσουν.

Η πρώτη επαφή του εκπαιδευτή με τους συμμετέχοντες της συγκεκριμένης Θ.Ε. πραγματοποιείται πριν την πρώτη Ο.Σ.(τηλε)Σ.. Είναι απαραίτητο ο εκπαιδευτής να γνωρίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αλλά και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων, έτσι ώστε εξετάζοντας τις ανάγκες τους να προετοιμάσει κατάλληλα την πρώτη Ο.Σ.(τηλε)Σ. και στη συνέχεια τις υπόλοιπες. Στόχος είναι η γνωριμία του εκπαιδευτή με τους εκπαιδευόμενους, η δημιουργία φιλικού κλίματος, η ενημέρωση για το πρόγραμμα σπουδών, η ενημέρωση για την υποστήριξη, οι τρόποι, η συχνότητα και τα μέσα της επικοινωνίας. Η μορφή αυτής της επικοινωνίας είναι γραπτή ή/και τηλεφωνική.

Μερικά από τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων που συνήθως ζητούνται είναι η ηλικία, το φύλο, η εθνική και θρησκευτική ταυτότητα, οι ειδικές ανάγκες, η εργασιακή και οικογενειακή κατάσταση, ο τόπος διαμονής κ.λπ. Επιπρόσθετα ζητούνται και κάποιες επιπλέον πληροφορίες για την συμπλήρωση του προφίλ του όπως οι σπουδές, οι Θ.Ε. που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς, οι δημοσιεύσεις, τα ενδιαφέροντα, τα επόμενα σχέδια και οι στόχοι τους, κάτι που τους εκφράζει προσωπικά, οι προσδοκίες από την παρακολούθηση

της συγκεκριμένης Θ.Ε. και πολλά άλλα. Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να βρίσκεται σε συνεχή επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους στα μεσοδιαστήματα των Ο.Σ.(τηλε)Σ..

Σε πολλά εξ αποστάσεως εκπαιδευτικά συστήματα όπως στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου ο εκπαιδευτής ονομάζεται Κ.Σ. Ο ρόλος του ξεπερνά αυτόν του παραδοσιακού προτύπου και επεκτείνεται σε συμβουλευτικό-υποστηρικτικό και συντονιστικό έργο. Όπως αναφέρει ο Κουλαουζίδης Γεώργιος [2010] «είναι εκπαιδευτές ενηλίκων που χρησιμοποιούν τη μεθοδολογία της εκπαίδευσης από απόσταση». Ο Κ.Σ. είναι υποχρεωμένος να υποστηρίξει τη μάθηση των εκπαιδευόμενων, να παρουσιάσει τις διδακτικές ενότητες και να τους οργανώσει σε ομάδες και να διαχειριστεί τις ομάδες αυτές. Επίσης να τους παρέχει εβδομαδιαίο οδηγό μελέτης, να αξιολογήσει τις ασκήσεις/εργασίες και να παρέχει κατάλληλη ανατροφοδότηση για διόρθωση ή επιπλέον μελέτη. Επιπρόσθετα στον υποστηρικτικό ρόλο του θα πρέπει να παρακολουθεί τη συναισθηματική φόρτιση των εκπαιδευόμενων, να διαχειρίζεται τυχόν προβλήματα άγχους, να είναι πρόθυμος, δεκτικός και φιλικός [Τζουτζά Σοφία, 2010]. Ως συντονιστής των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων θα πρέπει να προσαρμόσει τις διαλέξεις των διδακτικών ενοτήτων και τις διαδικασίες στις ανάγκες των συμμετεχόντων και να δώσει οδηγίες και συμβουλές για την διεκπεραίωσή τους.

Για την πραγματοποίηση της συντονιστικής και υποστηρικτικής διεργασίας ο Κ.Σ. χρειάζεται να επικοινωνεί και να αλληλεπιδρά με τους εκπαιδευόμενους τόσο σε ατομικές όσο και σε συνεργατικές δραστηριότητες. Η επικοινωνία μπορεί να είναι ασύγχρονη (τόπος δημόσιας συζήτησης, απλή συνομιλία, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) ή/και σύγχρονη όπως η «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία και η τηλεδιάσκεψη/ που θα δούμε σε επόμενες υποενότητες. Η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση μεταξύ του Κ.Σ. με τους εκπαιδευόμενους, αλλά και μεταξύ των συμμετεχόντων πρέπει να είναι ποιοτική και συνεχής.

Σύμφωνα με την Καρατζά Μαριάνθη [2010] ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο για την επικοινωνία του Κ.Σ. με τους εκπαιδευόμενους είναι και ο χρόνος. Ο Κ.Σ. πρέπει να είναι πρόθυμος για διάθεση χρόνου στην επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με τους συμμετέχοντες και να ανταποκρίνεται σε κάθε απορία μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα. Η απάντησή του θα πρέπει να είναι ολοκληρωμένη-ουσιαστική και να δίνονται περαιτέρω πληροφορίες για ανατροφοδότηση και μελέτη για θέματα που χρήζουν ιδιαίτερης

προσοχής. Με τον τρόπο αυτό παροτρύνει τους εκπαιδευόμενους για επανάληψη επικοινωνίας και ο εκπαιδευόμενος αισθάνεται την προθυμία και τη διαθεσιμότητα του Κ.Σ. με αποτέλεσμα να ενθαρρύνεται και να επανέρχεται για απορίες και βοήθεια. Η μη ικανοποιητική επικοινωνία δημιουργεί την έλλειψη θάρρους και τη διστακτικότητα για επικοινωνία και αλληλεπίδραση του εκπαιδευόμενου με τον Κ.Σ. και ως επέκταση αυτού και την εγκατάλειψη των σπουδών. Έτσι η συνεχής επικοινωνία για την επίλυση προβλημάτων και η ενθάρρυνση του εκπαιδευόμενου τον προτρέπουν να συνεχίσει την προσπάθειά του.

Αρκετές φορές ένα μικρό μέρος των εκπαιδευόμενων δεν ανταποκρίνεται στην προσπάθεια επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τον Κ.Σ. και τους υπόλοιπους συμμετέχοντες. Στην περίπτωση αυτή ο Κ.Σ. πρέπει να αναζητήσει και να εξετάσει τους λόγους τους οποίους η συγκεκριμένη ομάδα ατόμων δεν ενδιαφέρεται να συμμετέχει. Στη συνέχεια θα πρέπει να σχεδιάσει τέτοιες δραστηριότητες που να προτρέπουν τα άτομα αυτά να πράξουν ορισμένες ενέργειες ώστε να κατανοήσουν την διδακτέα ύλη και να επιλύσουν οποιοδήποτε πρόβλημα αντιμετώπιζαν και να καταφέρουν να συνεργαστούν με τους υπόλοιπους.

Επιπρόσθετα η Καρατζά Μαριάνθη [2010] καταγράφει τις στρατηγικές που έχουν δοκιμάσει Καθηγητές-Σύμβουλοι για να αντιμετωπίσουν την ελλειπή ή καθόλου ανταπόκριση των φοιτητών. «1. Εξηγούμε από την αρχή ποια είναι τα πλεονεκτήματα της τακτικής επικοινωνίας. 2. Παρακολουθούμε τη συχνότητα επικοινωνίας με τους φοιτητές (πχ. ημερομηνία τελευταίας επικοινωνίας μέσω e-mail, τελευταία φορά που μιλήσαμε στο τηλέφωνο, τελευταία φορά που έκαναν κάποια καταχώρηση στο forum του μαθήματος κλπ.) και όταν διαπιστώνουμε ότι κάποιοι έχουν καιρό να ανταποκριθούν στέλνουμε ένα σύντομο μήνυμα για να ρωτήσουμε πώς προχωρά η μελέτη τους, αν έχουν απορίες ή αν χρειάζονται βοήθεια. 3. Συχνά, υπάρχουν φοιτητές που δεν απαντούν γιατί ντρέπονται ή δεν έχουν κατανοήσει πώς λειτουργεί η εκπαίδευση από απόσταση και έτσι γίνονται διστακτικοί. Είναι σημαντικό να τους ενθαρρύνουμε.».

Τυγχάνει αρκετοί εκπαιδευτικοί να μην έχουν διδάξει στο παρελθόν εξ αποστάσεως μαθήματα και ενδεχομένως να τους λείπουν οι απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή τέτοιου είδους μαθημάτων. Για το λόγο αυτό υπάρχει

κίνδυνος αποτυχίας ως προς την προσπάθεια επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με τους εκπαιδευόμενους. Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να δεσμεύσει αρκετό προσωπικό χρόνο για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ρίσκου και εν τέλει την επιτυχή ολοκλήρωση της Θεματικής Ενότητας.

Η «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Πολλά τα άρθρα και οι έρευνες που έχουν γραφτεί σχετικά με αυτό το θέμα, από την ίδρυσή του *Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου* (1992) μέχρι σήμερα. Είναι στο επίκεντρο καθώς προσφέρει όλα τα πλεονεκτήματα εκείνα ενός ανοικτού και εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού ιδρύματος. Σε ένα σύστημα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δεν ορίζονται συναντήσεις μεταξύ των διδασκόντων και διδασκομένων, οι συμμετέχοντες επέλεξαν το συγκεκριμένο είδος εκπαίδευσης διότι δε μπορούσαν να μετακινηθούν προς το εκπαιδευτικό ίδρυμα. Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο όμως παρέχει στους σπουδαστές άμεσες ομαδικές μαθησιακές συναντήσεις. Οι συναντήσεις αυτές πραγματοποιούνται με την 'πρόσωπο με πρόσωπο' επικοινωνία στα πλαίσια μιας Θεματικής Ενότητας και ονομάζονται Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (Ο.Σ.Σ.).

Οι Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις πραγματοποιούνται πέντε φορές το χρόνο σε προκαθορισμένη αίθουσα διδασκαλίας. Διεξάγονται τις ημέρες και ώρες που εξυπηρετούν το μεγαλύτερο μέρος των συμμετεχόντων και είναι συνήθως Σάββατο και Κυριακή. Διαρκούν τέσσερις ώρες και είναι μη υποχρεωτικές.

Η 'πρόσωπο με πρόσωπο' επικοινωνία βοηθάει τους σπουδαστές να ενταχθούν ομαλά σε μια μαθησιακή ομάδα. Η κατά πρόσωπο επαφή δίνει την ευκαιρία στα άτομα που επικοινωνούν να γνωριστούν καλύτερα και να αποκτήσουν μεγαλύτερη οικειότητα δημιουργώντας έτσι ένα πιο φιλικό κλίμα πρόσφορο για δημιουργική και αμεσότερη επικοινωνία και αλληλεπίδραση.

Σύμφωνα με την έρευνα της Ηλιάδου Χρυσούλας [2010] και τα άρθρα των Κουλαουζίδη Γεώργιου [2010] και Λιοναράκη Αντώνη [2009] ο καθηγητής-σύμβουλος έχει πολυμορφικό ρόλο, λειτουργεί παράλληλα ως καθηγητής - επιστήμονας - παιδαγωγός και σύμβουλος –

υποστηρικτής – εμπυχωτής. Τα καθήκοντά του είναι η παρακολούθηση και αξιολόγηση της προόδου του φοιτητή, ο συντονισμός των ομαδικών συμβουλευτικών συναντήσεων και η επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους μεταξύ των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων.

Ως παιδαγωγός θα πρέπει να εξηγήσει τα δυσνόητα σημεία, να εμπλουτίσει τις γνώσεις τους (με τη βοήθεια εκπαιδευτικών τεχνικών που θα δούμε σε επόμενη ενότητα) και να απαντήσει σε ερωτήσεις και απορίες των εκπαιδευόμενων. Επιπλέον να αναθέσει ατομικές/ομαδικές εργασίες και εκπαιδευτικές δραστηριότητες που θα τους βοηθήσουν στην μελέτη και την κατανόηση της ύλης και να προτείνει επιπλέον πηγές για να διευκολύνει τη μάθησή τους. Δε διδάσκει όπως στην συμβατική εκπαίδευση, αλλά τους δείχνει τον τρόπο να αξιοποιήσουν το εκπαιδευτικό υλικό, τους συμβουλεύει και τους υποστηρίζει. Ο δεύτερος ρόλος του δεν είναι τόσο απλός, ως υποστηρικτής και διευκολυντής θα πρέπει να παρακολουθεί ανελλιπώς την πρόοδο των εκπαιδευόμενων, να εντοπίζει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και να παρέχει κατάλληλη και πλήρη ανατροφοδότηση σε κάθε εκπαιδευόμενο ξεχωριστά σύμφωνα με τους στόχους και τις ανάγκες του.

Οι περισσότεροι σπουδαστές δεν έχουν εμπειρία στην εκπαίδευση από απόσταση και στις ιδιαιτερότητες της αυτονομίας στη μελέτη και στη μάθηση. Ο Κ.Σ. αναλαμβάνει το δύσκολο έργο του συμβούλου και καθοδηγητή ώστε ο εκπαιδευόμενος να κατανοήσει το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό που του έχει προταθεί. Μια δραστηριότητα που χρησιμοποιείται αρκετά συχνά ώστε να μελετήσει και να μάθει ο εκπαιδευόμενος με ενεργητικό τρόπο είναι η γραπτές εργασίες (ατομικές/ομαδικές). Μέσα από αυτή τη διαδικασία ο Κ.Σ. εντοπίζει τα θετικά και τα αρνητικά σημεία της εργασίας. Στα θετικά σημεία δίνεται επιβράβευση και στα αρνητικά κατάλληλη καθοδήγηση και ανατροφοδότηση. Έτσι κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης διαδικασίας αλλά και με την ολοκλήρωσή της δημιουργείται ουσιαστική και ποιοτική επικοινωνία και αλληλεπίδραση του Κ.Σ. με τον κάθε εκπαιδευόμενο ξεχωριστά.

Παρόλο που οι Ο.Σ.Σ. δεν είναι υποχρεωτικές είναι μεγάλη η συμμετοχή των σπουδαστών. Οι εκπαιδευόμενοι έρχονται σε κατά πρόσωπο επαφή μεταξύ τους αλλά και με τον Κ.Σ., επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν σχετικά με εκπαιδευτικά θέματα που τους έχουν

προβληματίζει από την προσωπική τους μελέτη. Ο Κ.Σ. πρέπει να τους παρέχει έναν υποστηρικτικό χαρακτήρα για την επίλυση προβλημάτων/ερωτημάτων και την ενθάρρυνσή τους να συνεχίσουν την προσωπική τους προσπάθεια για μελέτη και μάθηση.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί η πρώτη επαφή που θα πραγματοποιήσει ο διδάσκων με τους συμμετέχοντες πριν την πρώτη Ομαδική Συμβουλευτική Συνάντηση. Ο Κ.Σ. θα πρέπει να διαμορφώσει ένα φιλικό κλίμα πριν την πρώτη επαφή μαζί τους με γραπτό ή/και προφορικό λόγο όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη παράγραφο. Αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών είναι η απομάκρυνση του άγχους και της ανησυχίας των σπουδαστών στο τι ακριβώς θα επακολουθήσει καθώς και η αμοιβαία εμπιστοσύνη και σεβασμός. Έτσι στην πρώτη Ομαδική Συμβουλευτική Συνάντηση θα δημιουργηθεί εποικοδομητική συζήτηση χωρίς τον συναισθηματικό φόρτο των συμμετεχόντων.

Η παραπάνω επικοινωνία πρέπει να είναι τακτική, να πραγματοποιείται και ενδιάμεσα των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων. Η ποιοτική και σταθερή επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ του Κ.Σ. και τους εκπαιδευόμενους ξεχωριστά θα αποτελέσει μια πιο αποτελεσματική, ενεργητική και συμμετοχική εμπλοκή τους στις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις. Οι συμμετέχοντες θα επεξεργαστούν τις δραστηριότητες και τις εργασίες με τον τρόπο που τους υποδεικνύει ο Κ.Σ. και όχι με αυτόν που ήδη γνωρίζουν από την παραδοσιακή εκπαίδευση.

Η διαδικτυακή επικοινωνία στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου συναντάμε ένα άλλο σύστημα εκπαίδευσης. Παρέχει στους σπουδαστές ένα περιβάλλον διαδικτυακής πολυμορφικής μάθησης, διαφορετικό από ένα συμβατικό πανεπιστημιακό μοντέλο. Καταργεί τους γεωγραφικούς φραγμούς και δίνει τη δυνατότητα σε όλους τους ενδιαφερόμενους των προγραμμάτων σπουδών που διαθέτει να προσεγγίσουν το συγκεκριμένο πανεπιστημιακό ίδρυμα. Ο εκπαιδευόμενος δεν χρειάζεται να μεταβεί στον πανεπιστημιακό χώρο, όλες τις ενέργειες και διαδικασίες (εγγραφή σε Θεματικές Ενότητες, εκπαιδευτικό υλικό, παρακολούθηση διαλέξεων, τόπος συζητήσεων κ.λπ.) τις πράττει από τον διαδικτυακό τόπο.

Οι συναντήσεις πραγματοποιούνται με τη βοήθεια σύγχρονων τεχνολογικών μέσων σε πραγματικό χρόνο και ονομάζονται Ομαδικές Συμβουλευτικές τηλε-Συναντήσεις (Ο.Σ.(τηλε)Σ.). Η τηλε-εικοδιάσκεψη μιας Θεματικής Ενότητας πραγματοποιείται μια φορά την εβδομάδα και διαρκεί μία ώρα βάση προγράμματος. Οι σπουδαστές αλλά και ο Κ.Σ. μπορεί να αιτηθεί τροποποίηση του εβδομαδιαίου προγράμματος εάν συντρέχει σοβαρός λόγος. Με την σύμφωνη γνώμη και των υπόλοιπων συμμετεχόντων μπορεί να αλλάξει η ημέρα ή/και η ώρα διεξαγωγής της τηλε-εικοδιάσκεψης της συγκεκριμένης Θεματικής Ενότητας. Μια Θεματική Ενότητα μπορεί να έχει ένα ή περισσότερα ολιγομελή τμήματα, κάτι που βελτιώνει ακόμα περισσότερο την επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων. Στο συγκεκριμένο πανεπιστημιακό ίδρυμα η Ομαδική Συμβουλευτική τηλε-Συνάντηση προσπαθεί να καλύψει την απόσταση που υπάρχει μεταξύ των σπουδαστών και του Κ.Σ. και να αντικαταστήσει την 'πρόσωπο με πρόσωπο' διδασκαλία και επικοινωνία.

Η τηλε-εικονική επικοινωνία μπορεί να μην βοηθάει αρκετά τους σπουδαστές να ενταχθούν σε μια μαθησιακή ομάδα όσο η 'πρόσωπο με πρόσωπο' επικοινωνία που είδαμε στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, όμως είναι μια δυνατότητα που δεν μένει ανεκμετάλλευτη. Επίσης δίνει τη δυνατότητα να βλέπει ο ένας τον άλλο σε πραγματικό χρόνο, αυτό διευκολύνει τη συζήτηση και βελτιώνει τις ακουστικές ικανότητες. Από προσωπική μου εμπειρία έχω διαπιστώσει πως δύσκολα κάποιος σπουδαστής θα επιχειρήσει να επιλέξει την βιντεοδιάλεξη, ίσως επειδή βρίσκονται στον ιδιωτικό τους χώρο ή θέλουν να κρατήσουν μια απρόσωπη επικοινωνία. Έτσι οι ακροατές εστιάζουν περισσότερο στο λόγο του ομιλητή.

Με την βοήθεια του μικροφώνου, της ολομελούς συζήτησης (chat room) και της προσωπικής επικοινωνίας (private chat) οι συμμετέχοντες μπορούν να επικοινωνήσουν και να αλληλεπιδράσουν μέσα σε ένα φιλικό και προσιτό περιβάλλον. Στη σύγχρονη εποχή που ζούμε πολλοί έχουν αντίστοιχες εμπειρίες όσο αναφορά τις συζητήσεις σε τέτοιου είδους παράθυρα διαλέξεων, οπότε είναι κάτι γνώριμο για όλους.

Η πλατφόρμα τηλεδιάσκεψης έχει σχεδιαστεί για την υποστήριξη όλων των διδακτικών τεχνικών απλών και πολύπλοκων. Ο Κ.Σ. δημιουργεί κατάλληλες συνθήκες για την ενεργοποίηση της συμμετοχής των εκπαιδευόμενων ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστούν την πληροφορία που απορροφούν και να την μετατρέψουν σε γνώση. Η

τηλε-εικοδιάσκεψη με ολιγομελή τμήματα συμβάλλει στη βελτίωση του συνεργατικού και ομαδικού πνεύματος, στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και στην κριτική σκέψη.

Ο εκπαιδευόμενος κατά τη διάρκεια της τηλεσυνάντησης μπορεί να διατρέξει σε μη εκπαιδευτικές ιστοσελίδες/εφαρμογές με αποτέλεσμα να του αποσπάσουν την προσοχή και να μην παρακολουθήσει ολόκληρη τη ροή του μαθήματος. Γι' αυτό ο Κ.Σ. θα πρέπει να είναι αρκετά προσεκτικός και να απευθύνει το λόγο σε όλους ώστε να τους παρεμποδίζει στην ενέργειά τους αυτή και να διατηρούν το ενδιαφέρον τους. Επίσης ένα άλλο ακόμα μειονέκτημα είναι τα τεχνικά προβλήματα που μπορεί ξαφνικά να παρουσιαστούν ή η διακοπή της σύνδεσης ενός εκπαιδευόμενου ή/και του Κ.Σ.

Η βασική διαφορά της 'πρόσωπο με πρόσωπο' επικοινωνίας και της διαδικτυακής επικοινωνίας είναι η οπτική επαφή που έχουν οι συμμετέχοντες μεταξύ τους αλλά και με τον Κ.Σ. Σε μια τηλε-εικοδιάσκεψη υπάρχει ψηφιακή οπτική επαφή την οποία δε μπορεί να διακρίνει κάποιος καθαρά, να παρακολουθήσει τις αντιδράσεις του συνομιλητή και να τον κοιτάξει στα μάτια, στην ουσία δεν υπάρχει η άμεση επαφή.

Από τη μεριά του καθηγητή-συμβούλου ο ρόλος του δεν αλλάζει από αυτόν που κατέχει στο ΕΑΠ. Θεωρείται πως ο σχεδιασμός μιας Ο.Σ.(τηλε)Σ. είναι πιο απαιτητικός σε σχέση με μια Ο.Σ.Σ. Ο Κ.Σ. πρέπει να εκμεταλλευτεί κάθε δυνατότητα που προσφέρει η εκπαιδευτική πλατφόρμα ώστε να εμπλουτίσει τη διάλεξη και τη μάθηση. Όλοι οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες αυτές και να συμμετάσχουν ενεργά, να επικοινωνήσουν και να αλληλεπιδράσουν, να ενισχύσουν το αίσθημα της ομαδικότητας και να "χτίσουν" συνεργατικά τη γνώση.

Το εικονικό περιβάλλον διδασκαλίας και επικοινωνίας Second Life

Τα τρισδιάστατα εικονικά περιβάλλοντα διδασκαλίας και μάθησης παρέχουν τη δυνατότητα σε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους που βρίσκονται σε φυσική απόσταση μεταξύ τους να σχηματίσουν μια τρισδιάστατη εικονική τάξη. Είναι μια εναλλακτική λύση διδασκαλίας και μάθησης που έχει κάνει την εμφάνισή του τα τελευταία χρόνια και τείνει να αλλάξει τον παραδοσιακό τρόπο της (e-)εκπαιδευτικής μεθόδου. Στο περιβάλλον αυτό μπορούν να επικοινωνήσουν, να αλληλεπιδράσουν, να ανταλλάξουν ιδέες, απόψεις, εμπειρίες και

προβληματισμούς. Επίσης παρέχει ευκαιρίες στους εκπαιδευόμενους για συνεργασία με στόχο την κατασκευή της γνώσης τους.

Το Second Life (SL) είναι ένα από τα πιο διαδεδομένα Τρισδιάστατα Πολυχρηστικά Εικονικά Περιβάλλοντα που οι ενδιαφερόμενοι του είναι τόσο οι λάτρεις των μέσων της κοινωνικής δικτύωσης, όσο και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα κυρίως του εξωτερικού. Είναι μια τρισδιάστατη εικονική αντιγραφή του πραγματικού κόσμου. Η χρήση του για εκπαιδευτικούς σκοπούς ξεκίνησε από το 2006 και εξελίχθηκε σταδιακά.

Περιλαμβάνει ανθρώπινες εικονικές φιγούρες, τοποθεσίες, αντικείμενα και την παροχή διαφόρων μορφών αλληλεπίδρασης μεταξύ όλων αυτών. Κάθε χρήστης αντιπροσωπεύεται από μια φιγούρα («κάτοικος») που ονομάζεται "Avatar". Ο δημιουργός διαμορφώνει τη δική του βάση δεδομένων, δηλαδή μπορεί να δώσει οποιαδήποτε μορφή ο ίδιος επιθυμεί και να επιλέξει εμφάνιση στο Avatar. Αυτό δείχνει κάποια στοιχεία του χαρακτήρα του καθενός, την ταυτότητά του και τη διάθεσή του.

Ένας απλός χρήστης/Avatar member δεν έχει κάποιο χρηματικό κόστος, ενώ ο καθηγητής (Avatar owner) που επιθυμεί να σχεδιάσει ένα μάθημα σε συγκεκριμένο χώρο θα έχει μια μικρή επιβάρυνση. Σίγουρα το κόστος είναι αρκετά χαμηλότερο σε σχέση με τις άλλες δύο περιπτώσεις εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που παρουσιάστηκε παραπάνω.

Σύμφωνα με το άρθρο των Itana Stiubiener , Waleska Barbosa, Carlos Alberto Kamienski, Christiane Marie Schweitzer [2011] οι καθηγητές για να χρησιμοποιήσουν τα τρισδιάστατα εικονικά περιβάλλοντα για τη διδασκαλία τους, είναι επιτακτική ανάγκη να τους παρέχεται μια υποδομή που αυτοματοποιεί τη διαδικασία της κατασκευής εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον εικονικό κόσμο. Σε περίπτωση που δυσκολεύονται να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν τις δραστηριότητες που επιθυμούν, τότε η διδασκαλία αποτυγχάνει και βρίσκουν άλλους εναλλακτικούς τρόπους. Όλες οι εκπαιδευτικές τεχνικές μπορούν να εφαρμοστούν, άλλες πιο εύκολα και άλλες δύσκολα αναζητώντας τρόπους για την διεξαγωγή τους.

Δεν έχουν όλοι οι καθηγητές εμπειρία σε νέες τεχνολογίες και αρκετοί από αυτούς αρνούνται να μάθουν να τις χρησιμοποιούν. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, είναι σημαντικό τα εικονικά περιβάλλοντα να παρέχουν υψηλότερα επίπεδα

αυτοματισμού, ώστε οι καθηγητές να μην αλλάξουν τον τρόπο που διδάσκουν. Από την μεριά των εκπαιδευόμενων πολλοί είναι αυτοί που παίζουν τέτοιου είδους παιχνίδια, οπότε γι' αυτούς το περιβάλλον αυτό φαίνεται οικείο.

Έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες σχετικά με τη δυνατότητα χρήσης του Second Life ως πλατφόρμα διδασκαλίας και μάθησης [Mícaela Esteves, Benjamim Fonseca, Leonel Morgado, Paulo Martins, 2009]. Θετικά ήταν και τα σχόλια των συμμετεχόντων όσο αναφορά την επικοινωνία και την παρακολούθηση της διδασκαλίας μέσα από την συγκεκριμένη πλατφόρμα. Φυσικά όσοι είδαν για πρώτη φορά το περιβάλλον αυτό δυσκολεύτηκαν αρκετά.

Οι χρήστες του Second Life μπορούν να αγοράσουν, να δημιουργήσουν και να αφήσουν αντικείμενα στον εικονικό κόσμο. Κάθε μέλος της εκπαιδευτικής διαδικασίας έχει πρόσβαση σε αντικείμενα άλλων μελών. Το Second Life επικεντρώνεται στην επικοινωνία των χρηστών είτε σαν εκπαιδευτική πλατφόρμα είτε σαν απλό παιχνίδι όπως είχε αρχικά σχεδιαστεί.

Επιτρέπει δύο τύπους χρήσης της σύγχρονης ή ασύγχρονης επικοινωνίας, το δημόσιο και το ιδιωτικό κανάλι. Τα μηνύματα που λαμβάνουν χώρα μέσω του δημόσιου καναλιού μπορούν να τα δουν όλοι όσοι είναι σε κοντινή απόσταση εντός της εικονικής περιοχής. Στο ιδιωτικό κανάλι η επικοινωνία γίνεται μεταξύ δύο χρηστών/Avatars ή μιας προκαθορισμένης ομάδας. Επιπρόσθετα διαθέτει ηχοδιάσκεψη για επικοινωνία δύο ή περισσότερων χρηστών και πλήθος χειρονομιών, κινήσεων και στάσεων με την προϋπόθεση να παρευρίσκονται εντός της εφαρμογής. Η μη λεκτική επικοινωνία (χειρονομίες, κινήσεις και στάσεις του σώματος) βοηθάει στη βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των χρηστών.

Κεφάλαιο 3 - Επικοινωνία και αλληλεπίδραση συμμετεχόντων στην ανοικτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Επικοινωνία και Αλληλεπίδραση Διδασκόντων/Διδασκομένων στην Ανοικτή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Η διαμόρφωση του κλίματος και του περιβάλλοντος διδασκαλίας και μάθησης πραγματοποιείται τη στιγμή των Ομαδικών Συμβουλευτικών (τηλε)Συναντήσεων αλλά και ενδιάμεσα αυτών μεταξύ των συμμετεχόντων. Η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση αποτελούν θεμέλια στοιχεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας και του γνωσιακού αποτελέσματος. Στην παραδοσιακή εκπαίδευση ο εκπαιδευτής έχει άμεση οπτική επαφή με τους εκπαιδευόμενους και μπορεί να εντοπίσει σημάδια κόπωσης, αδιαφορίας ή πραγματικού ενδιαφέροντος, παρατηρώντας τη λεκτική ή/και μη λεκτική τους επικοινωνία. Πως όμως στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα καλυφθεί το κενό της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας;

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν υπάρχει άμεση οπτική επαφή και ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει από την αρχή των σπουδών του να μελετά αυτόνομα στον δικό του προσωπικό χώρο χωρίς την παρουσία του καθηγητή-συμβούλου. Σύμφωνα με τον Κόκκο Αλέξη [1998-1999] μια από τις αρχές μάθησης ενηλίκων είναι οι αμφίδρομες σχέσεις των εκπαιδευτών-εκπαιδευόμενων, οι οποίες περιλαμβάνουν συζήτηση, ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και εμπειριών, πρακτικές ασκήσεις, ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες κ.λπ. Η συνεχής επαφή του εκπαιδευτή με τους εκπαιδευόμενους αλλά και μεταξύ των εκπαιδευόμενων μέσα από την γραπτή και την τηλεφωνική επικοινωνία και τις Ομαδικές Συμβουλευτικές (τηλε)Συναντήσεις καλύπτει το κενό αυτό. Στην ουσία κανένας δεν μαθαίνει μόνος του.

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο Κ.Σ. θα πρέπει αρχικά να γεφυρώσει την απόσταση για να υποστηρίξει τις σπουδές των συμμετεχόντων. Αυτό επιτυγχάνεται μόνο με την συνεχής επικοινωνία και την αλληλεπίδραση. Βέβαια θα πρέπει να θέσει ορισμένα όρια στους παράγοντες αυτούς καθώς μπορεί να καταστρέψει την θεμελιώδη αξία της εκπαίδευσης από απόσταση που είναι η προώθηση της μαθησιακής αυτονομίας.

Χαρακτηριστικά επικοινωνίας

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αναδεικνύει την εξατομικευμένη μάθηση στηριζόμενη στην καθοδηγούμενη μαθησιακή διεργασία με στόχο την διευκόλυνσή της. Στην αυτοκατευθυνόμενη μάθηση ο εκπαιδευόμενος αλληλεπιδρά με τον Κ.Σ., τους συνεκπαιδευόμενούς του και το εκπαιδευτικό υλικό. Ο εκπαιδευόμενος έρχεται σε επαφή με τα υπόλοιπα άτομα που συνθέτουν την Θεματική Ενότητα για την διεξαγωγή κοινών δραστηριοτήτων.

Η επικοινωνία στην Ανοικτή εξ αποστάσεως εκπαίδευση καλείται και διαμεσολαβημένη, καθώς πομπός και δέκτης βρίσκονται σε απόσταση μεταξύ τους και χρησιμοποιούν τεχνολογικά επικοινωνιακά μέσα προκειμένου να ανταλλάξουν μηνύματα. Η συχνή και πολυδιάστατη επικοινωνία χαρακτηρίζεται ως μαθητοκεντρική, με τη βοήθεια όμως των νέων τεχνολογικών μέσων η εκπαίδευση και η μάθηση δεν είναι μια μοναχική διαδικασία. Επίσης χαρακτηρίζεται από το βαθμό προσβασιμότητας, δηλαδή την διαθεσιμότητα και την ανταπόκριση που δείχνει κάποιος να επικοινωνήσει. Επίσης από την συχνότητα επικοινωνίας και την ποιότητα της αλληλεπίδρασης, δηλαδή το κλίμα που αναπτύσσεται από την πρώτη κιόλας επαφή, τον αμοιβαίο σεβασμό μεταξύ των ατόμων που έρχονται σε επαφή και το πόσο αποτελεσματική ήταν η μέθοδος αυτή. Μολαταύτα η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων που συγκροτούν την συγκεκριμένη μαθησιακή διαδικασία δεν θα πρέπει να ξεπερνά τα όρια που θέτει το εκπαιδευτικό ίδρυμα στην δημιουργία της αυτονομίας του εκπαιδευόμενου.

Η επικοινωνία μεταξύ του καθηγητή-συμβούλου και του εκπαιδευόμενου επηρεάζεται από τα κίνητρα και τις προσδοκίες τους, τα προσωπικά χαρακτηριστικά τους όπως το μορφωτικό τους επίπεδο και οι εμπειρίες τους. Επίσης επηρεάζεται από τη φιλοσοφία της σχεδιαστικής προσέγγισης της Θ.Ε. και τη φύση του γνωστικού αντικείμενου. Ακόμα η κουλτούρα, η συμπεριφορά, η ωριμότητα, οι προκαταλήψεις, τα "θρησκευτικά πιστεύω" του καθενός είναι κάποιοι παράγοντες που διαμορφώνουν το πλαίσιο επικοινωνίας τους σε μεγάλο ή μικρό βαθμό. Τέλος η διαθεσιμότητα του Κ.Σ. και η ανταπόκρισή του προς τους εκπαιδευόμενους παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και την βελτίωση της επικοινωνίας.

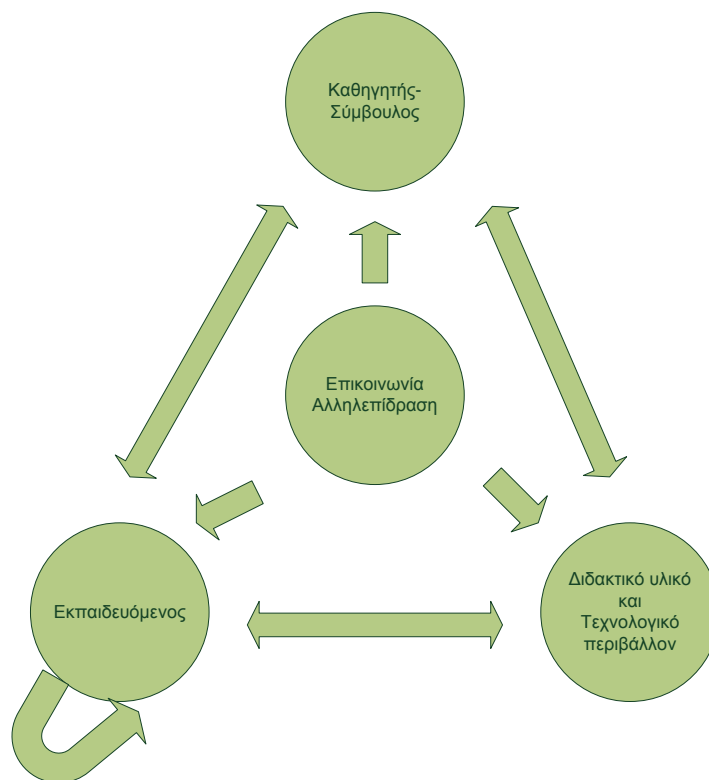
Οι εκπαιδευόμενοι επιθυμούν την άμεση υποστήριξη του Κ.Σ. τη στιγμή που την χρειάζονται, σε λογικά πλαίσια πάντα. Σε περίπτωση που δυσκολεύονται να τον εντοπίσουν ή δεν τους υποστηρίζει πλήρως ή δεν ανταποκρίνεται τότε τους προκαλεί δυσαρέσκεια, χάνεται κάθε είδους επικοινωνία και αλληλεπίδραση και η μαθησιακή διαδικασία γίνεται μη αποτελεσματική.

Μια βασική διαδικασία του Κ.Σ. είναι να σχεδιάζει την πυροδότηση και την βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης των εκπαιδευόμενων. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία αυτό επιτυγχάνεται με τις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και τη συνεχή υποστήριξη και εμπύχωση των εκπαιδευόμενων.

Στην εκπαίδευση από απόσταση ο Κ.Σ. δε διδάσκει με την έννοια της συμβατικής διδασκαλίας, αλλά ανατροφοδοτεί και αξιολογεί την πορεία του εκπαιδευόμενου, συμβουλεύει και καθοδηγεί όσους αντιμετωπίζουν προβλήματα στη μελέτη τους και οργανώνει την αλληλεπίδρασή τους με το εκπαιδευτικό υλικό και με τους υπόλοιπους εκπαιδευόμενους.

Τύποι επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης

Τα στοιχεία που μπορούν να αλληλεπιδράσουν φαίνονται στο παρακάτω σχήμα και αναλύονται ένα προς ένα στη συνέχεια.

Εικόνα 1 Σχέση των βασικών παραγόντων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Καθηγητή-Συμβούλου - Εκπαιδευόμενο

Η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση μεταξύ καθηγητή-συμβούλου και εκπαιδευόμενου είναι ο σημαντικότερος παράγοντας διεξαγωγής εξ αποστάσεων εκπαιδευτικών μαθημάτων.

Ο Κ.Σ. πρέπει να βελτιώσει ορισμένες ικανότητες για να γίνει αποτελεσματική η επικοινωνία με τον εκπαιδευόμενο. Ο εκπαιδευόμενος χρειάζεται έναν καλό ακροατή για να αισθανθεί ότι κάποιος τον καταλαβαίνει, μπορεί να τον κατευθύνει ώστε να επιλύσει τα προβλήματά του και να στηριχθεί επάνω του για μια ακόμα φορά. Από την άλλη ο Κ.Σ. πρέπει να ερμηνεύσει σωστά το άμεσο και το έμμεσο μήνυμα του εκπαιδευόμενου. Επίσης χρειάζεται να έρθει στην θέση του εκπαιδευόμενου ώστε να αντιληφθεί τυχόν άλλα προβλήματα που πρόκειται να έρθει αντιμέτωπος.

Απαντώντας μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα στις ερωτήσεις/απορίες των εκπαιδευόμενων τους δείχνει ότι είναι πρόθυμος να διαθέσει χρόνο γι' αυτούς και τους ενθαρρύνει ακόμα περισσότερο ώστε να επανέλθουν για βοήθεια. Η απάντησή του πρέπει να είναι πλήρες και ουσιαστική ώστε οι εκπαιδευόμενοι να κλείσουν αυτόν τον διάλογο επικοινωνίας ικανοποιημένοι έχοντας επιλύσει όλα τους τα προβλήματα για να προχωρήσουν στην μαθησιακή τους διεργασία.

Από την πρώτη κιόλας επαφή (έχει αναλυθεί σε προηγούμενη ενότητα) με τους συμμετέχοντες θα πρέπει να εκφράσει τη σημαντικότητα της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης. Η επιμονή του θα αποτρέψει την πιθανότητα εγκατάλειψης των σπουδών τους και θα δώσει έναυσμα σε όσους διστάζουν να επικοινωνήσουν.

Σε κάθε Θ.Ε. είναι υποχρεωτική η εκπόνηση γραπτών ατομικών ή/και ομαδικών εργασιών. Είναι μια αρκετά σημαντική δραστηριότητα κατά την οποία δημιουργείται συχνή επαφή μεταξύ Κ.Σ. και εκπαιδευόμενου με σημείο αναφοράς την πορεία της. Όπως επίσης και η φάση της αξιολόγησης των εργασιών είναι μια διαδικασία που ο Κ.Σ. έρχεται σε έμμεση επικοινωνία και αλληλεπίδραση με όλους τους εκπαιδευόμενους ξεχωριστά. Τα σχόλιά του πρέπει να είναι αναλυτικά και συγκεκριμένα καθώς αποτελούν την ανατροφοδότηση των εκπαιδευόμενων. Επίσης σημαντική είναι και η επιβράβευση των θετικών σημείων της εργασίας. Με αυτό τον τρόπο η επικοινωνία κυμαίνεται σε ένα πιο προσωπικό επίπεδο.

Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Εκπαιδευόμενου - Εκπαιδευόμενο

Η ομαδοσυνεργατική επικοινωνία και αλληλεπίδραση είναι ακόμα ένας σημαντικός παράγοντας που οδηγεί στην αποτελεσματικότερη μάθηση. Η κοινότητα επικοινωνίας θα πρέπει να δημιουργηθεί από την έναρξη της Θ.Ε., να δηλωθεί το επικοινωνιακό μέσο με το οποίο θα πραγματοποιηθούν οι συζητήσεις και να παρουσιαστούν τα πλεονεκτήματά της ώστε να την προσελκύσουν αρκετοί σπουδαστές.

Η επικοινωνία αυτή μπορεί να ξεκινήσει από θέματα που αφορούν το μάθημα (απορίες, ερωτήσεις, ιδέες, απόψεις, λύσεις) και να καταλήξουν σε πιο προσωπικά (οικογενειακή και επαγγελματική κατάσταση, ενδιαφέροντα, προσωπικά προβλήματα). Βέβαια κάποιιοι δε θα θελήσουν να ενταχθούν στην ομαδική συζήτηση και θα αδιαφορήσουν, άλλοι δεν θα

εξωτερικεύσουν προσωπικά τους θέματα και άλλοι θα είναι λακωνικοί και φειδωλοί σε κάθε είδους ζήτημα. Οι περισσότεροι όμως θα αισθανθούν ένα οικείο περιβάλλον που τους επιτρέπει να εκφραστούν.

Όταν ένας εκπαιδευόμενος εργάζεται ατομικά επεξεργάζεται ένα συγκεκριμένο εύρος ιδεών και σκέψεων. Με την ένταξή του σε μια κοινότητα σπουδαστών λαμβάνει νέες ιδέες, απόψεις και καινοτόμες λύσεις. Έτσι με τη συλλογιστική του πορεία επιλύει γρηγορότερα και ευκολότερα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στη μελέτη του και καταλήγει σε συμπεράσματα. Επίσης εισέρχεται σε μια διαδικασία όπου συνειδητοποιεί και ρυθμίζει τον τρόπο με τον οποίο σκέφτεται και μαθαίνει (μεταγνώση). Με τον τρόπο αυτό κάθε εκπαιδευόμενος που είναι μέλος της κοινότητας θα βελτιώσει την μαθησιακή του πρόοδο και θα αποκτήσει επιπλέον γνώσεις και δεξιότητες.

Σίγουρα μπορεί να προκύψουν και προβλήματα στην κοινότητα αυτή όπως να μην δημιουργηθεί φιλικό και επικοινωνιακό κλίμα από την αρχή, να δημιουργηθούν παρεξηγήσεις ή η κοινότητα των εκπαιδευόμενων να μην είναι αποδοτική και λειτουργική. Ίσως να μην είναι μεγάλη η συμμετοχή των σπουδαστών με αποτέλεσμα να ανατρέξουν σε προσωπικά μέσα επικοινωνίας. Ακόμα αναταραχή στην κοινότητα μπορεί να φέρουν και οι αξιολογήσεις των ατομικών/ομαδικών εργασιών ή/και οι τελικοί βαθμοί προόδου των σπουδαστών.

Ίδια προβλήματα μπορεί να αντιμετωπίσουν και οι ομάδες εργασίας δραστηριοτήτων καθώς δημιουργείται τριβή μεταξύ των μελών της. Επιπρόσθετα στην ομάδα αυτή υπάρχουν και προβλήματα καταμερισμού εργασιών και ρόλων. Κάποιες φορές ο κατακερματισμός των εργασιών να μην γίνεται εύκολα όσο αναφορά την δυσκολία και τον όγκο των υποθεμάτων και η διαμοίρασή τους να μην είναι δίκαιη. Αποτέλεσμα αυτού να δημιουργηθούν προβληματισμοί και εντάσεις στο εσωτερικό της ομάδας, να χαθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών, να ασχοληθούν ατομικά με το υπόθεμα της εργασίας και να αδιαφορήσουν για την πορεία των υπολοίπων μελών.

Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Εκπαιδευόμενου με τον εαυτό του

Μέσα από την αυτοκατευθυνόμενη μάθηση που ωθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ο εκπαιδευόμενος αλληλεπιδρά με τον εαυτό του. Ο εκπαιδευόμενος διεισδύει σε μια σύνθετη διαδικασία στην οποία εμπλέκονται προϋπάρχουσες γνώσεις και προσωπικές υποκειμενικές εμπειρίες.

Με τον αναστοχασμό το άτομο πραγματοποιεί την αυτοαξιολόγησή του, τι έχει μάθει μέχρι τώρα, τι δεν κατάφερε να μάθει και γιατί, πως πρέπει να συνεχίσει την προσπάθειά του κ.λπ. Επίσης αξιολογεί και την ομάδα εργασίας του όπως για παράδειγμα ποια τα καλά σημεία και ποιες οι αδυναμίες της ομαδικής εργασίας, πόσο ικανοποιημένος είναι από την ομάδα και αν θα συνεργαζόταν με τα ίδια άτομα, τι θα μπορούσε να βελτιώσει στην εργασία, εάν πρότεινε κάποιο θέμα και απορρίφθηκε, τι αλλαγές θα έκανε στην μεθοδολογία στην οποία στηρίχθηκαν κ.ά. Με τη μέθοδο του αναστοχασμού ο εκπαιδευόμενος ξεφεύγει από κάποιες συνηθισμένες πρακτικές και αποκτά μια πλήρη εικόνα και επίγνωση των πραγμάτων.

Ο Κ.Σ. μπορεί να εντάξει τον αναστοχασμό στο τέλος κάθε εκπαιδευτικής τεχνικής που επιθυμεί να εφαρμόσει. Έτσι ο εκπαιδευόμενος θα αναστοχαστεί και θα διατυπώσει την εικόνα που ο ίδιος έχει σχηματίσει με την ολοκλήρωση της δραστηριότητας.

Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Εκπαιδευόμενου - Διδακτικό υλικό

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι σημαντική η επιλογή ειδικού διδακτικού υλικού. Είναι το βασικότερο σκέλος της διαδικασίας της διδασκαλίας και της αυτομάθησης. Ο εκπαιδευόμενος αλληλεπιδρά με το εκπαιδευτικό υλικό, καθώς ένα καλά σχεδιασμένο μαθησιακό υλικό καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο και αναλύει διεξοδικά τα δύσκολα σημεία μέσα από παραδείγματα και ασκήσεις. Βασικό στοιχείο στην επιλογή του εκπαιδευτικού υλικού είναι το επίπεδο των εκπαιδευόμενων.

Οι δραστηριότητες που περιγράφονται στο διδακτικό υλικό έχουν παρθεί από την καθημερινή ζωή και βοηθάνε τον εκπαιδευόμενο να αφομοιώσει την ήδη υπάρχουσα γνώση, να αναζητήσει και να εξετάσει πηγές εκτός διδακτικού υλικού (ανακαλυπτική μάθηση) και να συνδέσει την ήδη υπάρχουσα γνώση με τη νέα. Είναι μεγάλος ο βαθμός

αλληλεπίδρασης καθώς ο εκπαιδευόμενος εμπλέκεται ενεργά (ενεργητική μάθηση) και αυτό τον βοηθάει στην μαθησιακή του πορεία.

Επίσης συγκρίνοντας τις ενδεικτικές απαντήσεις του εκπαιδευτικού υλικού με τις δικές του μπορεί να αξιολογήσει την μαθησιακή του πορεία. Οι απαντήσεις που δίνονται έχουν τον ρόλο της ανατροφοδότησης και τον καθοδηγούν για περαιτέρω μελέτη. Οι δραστηριότητες έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να ενισχύουν συνεχώς την αλληλεπίδραση του εκπαιδευόμενου με το εκπαιδευτικό υλικό.

Είναι αρκετά περίπλοκη η σχεδίαση ενός κατάλληλου διδακτικού υλικού για εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες και έχουν διατυπωθεί πολλές οδηγίες για την δημιουργία ενός αμφίδρομου και κατανοητού εκπαιδευτικού υλικού.

Επικοινωνία και αλληλεπίδραση Εκπαιδευόμενου - Εκπαιδευτικό περιβάλλον

Η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση με το εκπαιδευτικό περιβάλλον βασίζεται κατά κύριο λόγο στην αμεσότητα της πρόσβασης των χρηστών στο σύστημα και στην ευχρηστία του συστήματος διεπαφής. Τα σύγχρονα τεχνολογικά εκπαιδευτικά λογισμικά είναι σχεδιασμένα ώστε να επιφέρουν τη διδακτική και μαθησιακή αποτελεσματικότητα.

Αρχικά οι εκπαιδευτές και οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να ενημερώνονται για τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό περιβάλλον διαχείρισης της διδασκαλίας και της μάθησης αντίστοιχα. Όσο περισσότερο πλοηγούνται μέσα στο ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό σύστημα τόσο περισσότερο εξοικειώνονται. Οι εκπαιδευτές έχουν το ρόλο του υπεύθυνου διαχείρισης εκπαιδευτικών διεργασιών. Θα πρέπει να αρχειοθετούν το διδακτικό υλικό στον κατάλληλο σχεδιασμένο ηλεκτρονικό χώρο όπου από εκεί οι εκπαιδευόμενοι θα μπορούν να το «κατεβάσουν». Επιπλέον θα πρέπει να ορίσουν τον τόπο συζητήσεων και να παροτρύνουν τους εκπαιδευόμενους να επικοινωνήσουν για οποιοδήποτε θέμα τους απασχολεί. Έτσι οι εκπαιδευόμενοι ωφελούνται από την συστηματοποιημένη διαχείριση της γνώσης.

Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να εκφράσουν τις ιδέες τους με εναλλακτικούς τρόπους. Το εκπαιδευτικό περιβάλλον συμβάλλει στην προωθήσει του συνεργατικού κλίματος όπου επιτυγχάνεται η αναγωγή της παθητικής μάθησης. Επίσης παρέχεται πλήθος πληροφοριών

από έναν ή περισσότερους χρήστες ταυτόχρονα. Διαμορφώνεται από τους εκπαιδευόμενους και αυτός είναι ένας λόγος που τους δραστηριοποιεί ακόμα περισσότερο.

Τα τελευταία χρόνια η χρήση των τεχνολογικών μέσων επικοινωνίας γίνεται όλο και εντονότερη. Η δομή της επικοινωνίας έχει αλλάξει, η μετάδοση τεράστιου όγκου μηνυμάτων και εικόνας σε μεγάλες αποστάσεις πραγματοποιείται πλέον με πολύ υψηλές ταχύτητες. Τα μέσα επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (email), η κινητή και σταθερή επικοινωνία, η βιντεοδιάσκεψη, η τηλεδιάσκεψη και η σύγχρονη και ασύγχρονη συνομιλία (chat/forum).

Μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα οι εκπαιδευόμενοι έχουν την προσβασιμότητα σε πληροφορίες που τους βελτιώνει την ποιότητα των εργασιών τους, την αύξηση της απόδοσής τους και την ενίσχυση του πνεύματος συνεργατικότητας. Βέβαια ο τεράστιος όγκος πληροφοριών μπορεί να φέρει αρνητικά αποτελέσματα, στην περίπτωση αυτή είναι αναγκαία η συμβολή του Κ.Σ. στην παρακολούθηση αυτών των πληροφοριών όσο αναφορά την ποιότητα και τον όγκο τους.

Ανάλογα τη δομή του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού συστήματος, εντός του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος πραγματοποιούνται τηλεδιασκέψεις ή/και παρέχονται βιντεοδιαλέξεις. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα στις τηλεδιασκέψεις ο εκπαιδευόμενος έρχεται σε οπτικοακουστική επαφή με τον Κ.Σ. και αλληλεπιδρά με την πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης. Τέτοιου είδους λογισμικά είναι σχεδιασμένα ώστε να αλληλεπιδρά ο εκπαιδευόμενος κατά τη διεξαγωγή κάθε τύπου δραστηριότητας.

Τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα διδασκαλίας και μάθησης παρέχουν έναν άλλο τύπο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης σε σχέση με την «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία. Γίνονται όμως αρκετές προσπάθειες για να καλυφθούν τα κενά που αφήνει η απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων.

Κεφάλαιο 4 - Ακολουθία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Εκπαιδευτικές τεχνικές στην Ανοικτή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Στις Ομαδικές Συμβουλευτικές (τηλε)Συναντήσεις δεν πραγματοποιείται συμπληρωματική διδασκαλία όπως στη συμβατική εκπαίδευση. Κάτι τέτοιο θα κατέρριπτε τη βασική αρχή μάθησης των ενηλίκων εκπαιδευόμενων κατά την οποία μαθαίνουν με την ενεργητική τους συμμετοχή. Σκοπός των Ομαδικών Συμβουλευτικών (τηλε)Συναντήσεων είναι η ανάπτυξη μιας δημιουργικής επικοινωνίας της εκπαιδευτικής ομάδας, η κατανόηση και ο εμπλουτισμός της προϋπάρχουσας γνώσης και η αποδοχή και εμπέδωση της νέας γνώσης. Βάσει των παραπάνω προκύπτει ένα πλήθος ενεργητικών-συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών, συζήτηση, ερωτήσεις-απαντήσεις, ατομικές/ομαδικές εργασίες, πρακτική άσκηση, προσομοίωση, πειράματα, debate, καταιγισμός ιδεών, χιονοστιβάδα, παιχνίδι ρόλων, μελέτη περίπτωσης και επίδειξη [Κόκκος Α. και Λιοναράκης Α., 1998-1999 και Κόκκος Αλέξης, 2008].

Μέσα από τις τεχνικές αυτές οι εκπαιδευόμενοι ασκούνται ατομικά και ομαδικά και λειτουργούν αυτόνομα προς μια ευρετική πορεία αυτομάθησης. Επίσης ενεργοποιούνται, επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και με τον διδάσκοντα, ώστε να επεξεργαστούν τις απορροφούμενες πληροφορίες, να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη και να μάθουν μέσα από τη πράξη. Ωστόσο οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν την εμπειρία και διστάζουν να χρησιμοποιήσουν τις εκπαιδευτικές τεχνικές αποφεύγοντας έτσι την περίπτωση της αποτυχίας. Έχουν επιδείξει ιδιαίτερη προτίμηση στην εκπαιδευτική τεχνική της εισήγησης με αποτέλεσμα να δημιουργούν παθητικούς ακροατές, κάτι που έρχεται σε αντίθεση με τη βασική αρχή μάθησης των ενηλίκων. Υπάρχουν πολλές τεχνικές που ευνοούν την ενεργητική συμμετοχή, την επικοινωνία, την αλληλεπίδραση και την κριτική σκέψη που σε συνδυασμό με την τεχνική της εισήγησης οικοδομείται ένα ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό μάθημα διδασκαλίας και μάθησης (βλ. δραστηριότητες σε επόμενη υποενότητα).

Ο εκπαιδευτής πρέπει να επιλέξει κατάλληλες και συνδυαστικές εκπαιδευτικές μεθόδους που ταιριάζουν στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική ομάδα, τους παιδαγωγικούς στόχους που έχουν τεθεί και τον εκπαιδευτικό σκοπό της Θεματικής Ενότητας. Βασική προϋπόθεση για την μεγαλύτερη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων, την επιτυχή ολοκλήρωσή τους και την αποτελεσματικότερη μάθηση είναι η διαμόρφωση φιλικού και ομαδοσυνεργατικού κλίματος, η βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης, ο συνεχής και διακριτικός συμβουλευτικός, εμπυχωτικός και διευκολυντικός ρόλος του εκπαιδευτή και η ανταλλαγή εμπειριών και πρωτότυπων ιδεών.

Οι συμμετοχικές μέθοδοι όπως η εργασία σε ομάδες, οι ομαδικές συζητήσεις, τα παιχνίδια ρόλων, οι αναλύσεις περιπτώσεων, ο καταγισμός ιδεών, η ανάπτυξη έργων κ.λπ. με την ένταξη ανάλογων στρατηγικών, περιβαλλόντων και εργαλείων των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.), αναπτύσσονται οι δεξιότητες των ενηλίκων και το γνωστικό τους υπόβαθρο. «Η μέθοδος της ομαδικής συζήτησης είναι περισσότερο αποτελεσματική από τις κλασικές διδακτικές μεθόδους (π.χ. εισήγηση) όσον αφορά την ανάπτυξη κριτικής, την προσωπική και κοινωνική προσαρμογή αλλά και την αλλαγή στάσης» [όπως αναφέρουν οι Ιωάννου Νικολέτα και Αθανασούλα - Ρέππα Αναστασία, 2008 στην έρευνα του Jaques, 2004].

Οι μέθοδοι όπως οι ερωτήσεις-απαντήσεις και οι συζητήσεις βελτιώνουν την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση των εκπαιδευτών με τους εκπαιδευόμενους και βοηθούν τον εκπαιδευόμενο να κατανοήσει τη διδακτέα ύλη. Οι τεχνικές διερεύνησης όπως η μελέτη περίπτωσης και τα πειράματα βοηθούν τους εκπαιδευόμενους να ανακαλύψουν μόνοι τους τη γνώση. Επίσης οι εκπαιδευτικές τεχνικές διαχωρίζονται σε αυτές που εστιάζουν στον εκπαιδευόμενο και στην εκπαιδευτική ομάδα (λ.χ. ατομικές/ομαδικές εργασίες, πρακτική άσκηση, παιχνίδι ρόλων) και σε αυτές που επικεντρώνονται στον εκπαιδευτή (λ.χ. εισήγηση).

Φυσικά όλα τα παραπάνω θα έχουν αποτέλεσμα εάν ο εκπαιδευτής έχει την ικανότητα να τα υποστηρίξει. Μπορεί κάποια εκπαιδευτική τεχνική να μην την κατέχει όσο τις υπόλοιπες, αυτό δεν πρέπει να τον αποθαρρύνει να δοκιμάσει νέες. Επιπρόσθετα ο εκπαιδευτής θα πρέπει να υπολογίσει τους διαθέσιμους πόρους και τον χρόνο εφαρμογής της ακολουθίας

των μαθησιακών δραστηριοτήτων. Επίσης η εκπαιδευτική ομάδα θα δείξει το δρόμο προς την εκπαιδευτική μέθοδο που της ταιριάζει περισσότερο.

Εκπαιδευτικές τεχνικές

Παρακάτω περιγράφονται οι εκπαιδευτικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται στις παρατιθέμενες δραστηριότητες της επόμενης υποενότητας.

Εισήγηση

Ο εκπαιδευτής ελέγχει τον χρόνο, τον ρυθμό, τον όγκο και το ύφος της διδακτέας ύλης, όμως δεν έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει την συγκέντρωση των εκπαιδευόμενων. Προσπαθεί μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα να μεταδώσει όσες περισσότερες πληροφορίες μπορεί και να παρουσιάσει τα σημαντικότερα σημεία που έχει συγκεντρώσει. Ένας ενήλικας εκπαιδευόμενος δε μπορεί να παρακολουθήσει μια εισήγηση πάνω από είκοσι περίπου λεπτά (σύμφωνα με τη διεθνής βιβλιογραφία), κουράζεται, αποσπάται εύκολα η προσοχή του και δεν έχει το σθένος να απομνημονεύσει όλο το εισηγητικό κομμάτι. Παρ' όλα αυτά είναι η πιο πολυχρησιμοποιημένη τεχνική.

Η τεχνική εισήγησης θα πρέπει να είναι οργανωμένη σε τρία μέρη, εισαγωγή (2'-4'), κύριο μέρος (13'-16') και επίλογος (2'-3'). Στην εισαγωγή ο εκπαιδευτής ενημερώνει τους εκπαιδευόμενους για το θέμα, τα κύρια σημεία, τους στόχους, τον σκοπό και την διάρκεια της εισήγησης. Στο κυρίως μέρος της εισήγησης ο εκπαιδευτής θα πρέπει να χειριστεί σωστά το χρόνο, να χρησιμοποιεί σωστά τον προφορικό λόγο και τη «γλώσσα του σώματος» όποιο εκπαιδευτικό περιβάλλον το επιτρέπει και να προωθήσει με κατάλληλες εκπαιδευτικές τεχνικές την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευόμενων. Τέλος στον επίλογο ο εκπαιδευτής προβαίνει σε υπενθύμιση των στόχων και των βασικών σημείων της εισήγησης, κάνει μια γρήγορη ανακεφαλαίωση ή διατυπώνει τα συμπεράσματά του και κάνει μια σύνδεση αυτών που ειπώθηκαν με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που θα ακολουθήσουν [Κόκκος Αλέξης, 2008].

Στην πραγματικότητα η εισήγηση δεν είναι ένας μονόλογος, διότι κατά τη διάρκειά της θα τεθούν ερωτήσεις που θα πρέπει να απαντήσει ο εκπαιδευτής ή θέτουν οι ίδιοι ερωτήσεις για να τραβήξουν το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων και να τους ενεργοποιήσουν. Ακόμα ο εκπαιδευτής μπορεί να διακόψει την εισήγηση για να πραγματοποιήσει η εκπαιδευτική ομάδα μια δραστηριότητα και στη συνέχεια να επιστρέψει και πάλι στην εισήγηση.

Ερωτήσεις-Απαντήσεις, Συζήτηση

Οι τεχνικές των ερωτήσεων-απαντήσεων και της συζήτησης αποσκοπούν στην επικοινωνία και την αλληλεπίδραση μεταξύ του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου και μεταξύ των εκπαιδευόμενων. Επίσης μπορούν να προστεθούν στην εισήγηση ώστε να διεγείρουν τη συμμετοχικότητα του εκπαιδευόμενου.

Η συζήτηση χρησιμοποιείται για την επεξεργασία ενός θέματος, όπου ο εκπαιδευτής πιθανόν να έχει προετοιμάσει και μια σειρά ερωτήσεων που προσεγγίζουν σταδιακά το θέμα. Θα προκαλέσει ενδιαφέρον στους εκπαιδευόμενους εάν χρησιμοποιηθεί κατά την έναρξη ενός θέματος. Έτσι οι συμμετέχοντες σύμφωνα με τις εμπειρίες και τις υπάρχουσες γνώσεις τους θα προβληματιστούν, θα εξετάσουν κάθε περίπτωση του θέματος και θα συμφωνήσουν ή θα διαφωνήσουν. Ενώ οι ερωτήσεις-απαντήσεις δεν εξετάζουν τόσο διεξοδικά το θέμα και τις συνδυάζει ο εκπαιδευτής με άλλες εκπαιδευτικές τεχνικές ώστε να δημιουργήσει κατάλληλο κλίμα ενεργητικής συμμετοχής. Στην τεχνική αυτή οι ερωτήσεις δεν είναι προκαθορισμένες από τον εκπαιδευτή, έχουν τη μορφή αυθορμητισμού και αυτοσχεδιασμού.

Καταιγισμός ιδεών

Ο ιδεοκαταιγισμός είναι μια συμμετοχική τεχνική που δίνει το δικαίωμα στους εκπαιδευόμενους να εκφράσουν ελεύθερα τις ιδέες τους. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται οικειότητα μεταξύ των μελών μιας εκπαιδευτικής ομάδας και βελτιώνεται η συνεργασία τους.

Ομάδες εργασίας

Κάθε μέλος της ομάδας μοιράζεται με τους υπόλοιπους τις εμπειρίες και τις απόψεις του σχετικά με ένα συγκεκριμένο θέμα. Στη συνέχεια σε συνεργασία όλων των μελών επανεξετάζουν τα ζητούμενα, αναζητούν και ανακαλύπτουν λύσεις, εξάγουν συμπεράσματα και τα διατυπώνουν. Η τεχνική αυτή αναπτύσσει την αυτογνωσία, την κριτική σκέψη και την εκτενής, ορθή και αποτελεσματική προσέγγιση του αντικειμένου. Από προσωπική μου άποψη θα την θεωρούσα και ως μια επαναληπτική διαδικασία της διδακτέας ύλης.

Σχεδιασμός δραστηριοτήτων για ΕΑΠ, ΑΠΚυ και Second Life

Οι δραστηριότητες που σχεδιάστηκαν και παρουσιάζονται σε αυτή την ενότητα είναι βασισμένες στις αρχές και τη μεθοδολογία της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Σύμφωνα με τον ορισμό που διατύπωσε ο Λιοναράκης [2009] η «ανοικτή» μάθηση είναι συνεχής και προσβάσιμη απ' όλους τους ενήλικες. Απαραίτητο στοιχείο είναι η δημιουργία ζωντανού, αμφίδρομου, προσιτού και φιλικού εκπαιδευτικού κλίματος με την διεξαγωγή δραστηριοτήτων-ασκήσεων που δραστηριοποιούν τον εκπαιδευόμενο και τον βοηθούν να ενταχθεί στη διαδικασία της μάθησης.

Η Ανοικτή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση είναι ένα είδος εκπαίδευσης ενηλίκων που καθοδηγεί και ενεργοποιεί τον εκπαιδευόμενο, τον εξασκεί να μαθαίνει μόνος του και να λειτουργεί αυτόνομα. Η ποιότητά της βασίζεται στην επικοινωνία και την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων. Οι δύο αυτοί παράγοντες θεωρούνται από τις σημαντικότερες διαδικασίες στη διαμόρφωση της μεθοδολογίας και συμβάλλουν στην ευελιξία, την πολυμορφικότητα, τη διευκόλυνση της μάθησης και τον μαθητοκεντρισμό [Τζουτζά Σοφία, 2010]. Σε αυτό το είδος εκπαίδευσης προωθείται η ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων και αξιοποιούνται οι εμπειρίες και οι υπάρχουσες γνώσεις τους με στόχο την αποτελεσματικότερη μάθηση [Κόκκος Αλέξης, 2008].

Ο Κ.Σ. δε μεταδίδει γνώσεις με την κάθετη μορφή διδασκαλίας, αλλά αξιοποιεί τον χρόνο μιας Ομαδικής Συμβουλευτικής (τηλε)Συνάντησης για την διεξαγωγή δραστηριοτήτων και

συνδυασμό αυτών. Επίσης ανατροφοδοτεί και αξιολογεί την πορεία των εκπαιδευομένων και οργανώνει την αλληλεπίδρασή τους με το διδακτικό υλικό, αλλά και με τους άλλους συμφοιτητές τους. Λειτουργεί συμβουλευτικά, υποστηρικτικά, ενθαρρυντικά και κατευθυντικά και δεν επιβάλλει την άποψή του [Ηλιάδου Χρυσούλα, 2010, Καρατζά Μαριάνθη, 2010, Κουλαουζίδης, 2010, Τζουτζά Σοφία, 2010, Λιοναράκης, 2009]. Στόχος του Κ.Σ. είναι να εμπλέξει ενεργητικά όλους (ή το μέγιστο αριθμό) τους εκπαιδευόμενους σε συμμετοχικές μορφές μαθησιακής διαδικασίας με τη βοήθεια της/των εκπαιδευτικής/ών τεχνικής/ών που έχει επιλέξει.

Οι εκπαιδευτικές τεχνικές που θεωρείται ότι αποδίδουν περισσότερο στην περίπτωση των ενηλίκων είναι οι συμμετοχικές μέθοδοι διδασκαλίας και μάθησης (συζήτηση, εργασία σε ομάδες, αναλύσεις περιπτώσεων, ερώτηση-απάντηση, καταιγισμός ιδεών, κλπ) [Ιωάννου Νικολέττα, Αθανασούλα – Ρέππα Αναστασία, 2008]. Την επιβεβαίωση αυτών των δραστηριοτήτων μας δίνουν και τα αποτελέσματα της έρευνας της Τζουτζά Σοφίας [2010] που διεξήχθη για το ΕΑΠ. Για παράδειγμα η μέθοδος της ομαδικής συζήτησης αναπτύσσει την κριτική σκέψη, την προσωπική και κοινωνική προσαρμογή του ατόμου στην μαθησιακή κοινότητα, την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων και την αλλαγή της στάσης του σε συγκεκριμένα θέματα σε αντίθεση με τη μέθοδο της εισήγησης που χρησιμοποιείται στην παραδοσιακή διδασκαλία.

«Ο Holmberg αναπτύσσει τη θεωρία του καθοδηγούμενου εκπαιδευτικού διαλόγου υπογραμμίζοντας την εμπλοκή του φοιτητή στη μαθησιακή διεργασία. Η αμφίδρομη επικοινωνία στην εξΑΕ υπηρετεί (1995): α) την υποστήριξη της κινητοποίησης και του ενδιαφέροντος του φοιτητή, β) την υποστήριξη και διευκόλυνση του φοιτητή στη μαθησιακή διαδικασία, γ) την παροχή ευκαιριών στο φοιτητή να αναπτύξει κριτική σκέψη και να εμβαθύνει στη γνώση, και δ) την αξιολόγηση της προόδου του φοιτητή, που βοηθά και τον ίδιο το φοιτητή να αξιολογήσει τις ανάγκες του.» [Ηλιάδου Χρυσούλα, 2010].

Ο Κ.Σ. έχει τη δυνατότητα να επιλέξει την εκπαιδευτική τεχνική εκείνη ή κάποιον συνδυασμό τους που θεωρεί κατάλληλο για τη μαθησιακή και διδακτική διαδικασία. Επιπρόσθετα θα πρέπει να διαμορφώσει τις εκπαιδευτικές μεθόδους και στρατηγικές σύμφωνα με το υπάρχον μαθησιακό κλίμα του τμήματος. Εντούτοις πολλοί εκπαιδευτικοί ενηλίκων δεν εκμεταλλεύονται τις τεχνικές αυτές και τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν,

αλλά χρησιμοποιούν μόνο τη μέθοδο της εισήγησης. Αυτό οφείλεται στη στάση του εκπαιδευτικού καθώς προσπαθούν να καλύψουν μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα συγκεκριμένη ύλη μεταδίδοντας όσες περισσότερες πληροφορίες μπορούν στους εκπαιδευόμενους. Αυτό συμβαίνει είτε επειδή είναι εξοικειωμένοι με την τεχνική αυτή και κρατούν απόσταση ως προς τις νέες εκπαιδευτικές μεθόδους είτε λόγω παιδαγωγικής ανεπάρκειας να μην καταφέρουν να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά εναλλακτικές τεχνικές. Με τον τρόπο αυτό οι εκπαιδευόμενοι δεν έχουν ενεργή συμμετοχή και αφήνονται στην καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Έτσι, παραβιάζονται οι αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων. Φυσικά δεν γίνεται προσπάθεια να καταργηθεί η εισήγηση από την εκπαίδευση ενηλίκων, μπορεί να είναι αποτελεσματική στην ανακεφαλαίωση της διδακτέας ύλης, τη σύνθεση μιας προηγούμενης συζήτησης, τη μετάδοση πληροφοριών και την ανάλυση εννοιών. Ιδανικό θα ήταν να εμπλουτιστεί με άλλες εκπαιδευτικές τεχνικές και στρατηγικές όπως οι ερωτήσεις, συζήτηση, ανάλυση περιπτώσεων, καταιγισμός ιδεών κ.λπ. [Κόκκος Αλέξης, 2008].

Στις ακόλουθες δραστηριότητες ενεργοποιούμε τους εκπαιδευόμενους να συμπεριφερθούν ως αυτόνομα και υπεύθυνα άτομα και να συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία της μάθησης.

Δραστηριότητα 1 - Γνωριμία

Διάρκεια	Φάση 1: 15 λεπτά Φάση 2: 45 λεπτά
Δυσκολία	Χαμηλή
Σκοπός	Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι η ομαλή ένταξη όλων των συμμετεχόντων, η αλληλογνωριμία και η καλλιέργεια θετικού επικοινωνιακού κλίματος. Είναι μια γερή βάση για να ξεκινήσει μια νέα Θεματική Ενότητα. Οι ομάδες που σχηματίζονται κατά τη διάρκεια αυτής της

	<p>διαδικασίας έχουν σκοπό να χαλαρώσουν τους εκπαιδευόμενους, να γνωριστούν, να εκφραστούν ελεύθερα και να ενταχθούν σταδιακά στην τάξη.</p>
Στόχοι	<ul style="list-style-type: none"> • “Σπάσιμο πάγου” και καλλιέργεια θετικού κλίματος. • Γνωριμία του καθηγητή και των συμφοιτητών μεταξύ τους. • Ομαδική επικοινωνία και συνεργασία. • Μοίρασμα προσωπικών στοιχείων, παρατήρηση προσώπου και στάση σώματος (ΕΑΠ). • Μοίρασμα προσωπικών στοιχείων και εστίαση φωνής (ένταση, ύψος και χροιά) για την σκιαγράφηση της προσωπικότητας του ομιλητή (ΑΠΚυ, Second Life). • Παρουσίαση ατόμου/ών σε ολιγομελή ομάδες και ολόκληρου του τμήματος. • Εύρεση κοινών σημείων μεταξύ των μελών κάθε ομάδας. • Εκμάθηση χρήσης του Blackboard Collaborate περιβάλλοντος από τους εκπαιδευόμενους (ΑΠΚυ). • Εκμάθηση χρήσης του Second Life περιβάλλοντος από τους εκπαιδευόμενους (Second Life). • Διαμόρφωση του επιπέδου του τμήματος. • Επεξεργασία των χαρακτηριστικών των σπουδαστών από τον Κ.Σ. για τον σχηματισμό ομάδων.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο:

Φάση 1

Ο Κ.Σ. αυτοπαρουσιάζεται με ένα μη τυπικό τρόπο. Οι πληροφορίες που δίνει στους εκπαιδευόμενους είναι ονοματεπώνυμο, στοιχεία επικοινωνίας, σπουδές, ενδιαφέροντα, τρία σημαντικά γεγονότα, που θεωρεί σταθμούς στην επαγγελματική του ή την προσωπική του ζωή και δυο γνωστά ρητά, παροιμίες ή λίγες γραμμές ποίησης, που τον εκφράζουν. Με τον ίδιο τρόπο αναμένεται να απαντήσουν όλοι οι εκπαιδευόμενοι. Με τα στοιχεία αυτά

στην κατοχή του ο Κ.Σ. θα σχηματίσει μια πρώτη εικόνα για κάθε εκπαιδευόμενο, θα διαμορφώσει το επίπεδο του τμήματος και με βάση τα κριτήρια που θα θέσει ο ίδιος, θα επεξεργαστεί τις απαντήσεις των εκπαιδευόμενων και θα σχηματίσει ομάδες για την διεξαγωγή ομαδοσυνεργατικών εκπαιδευτικών τεχνικών.

Επιπλέον θα κάνει μια ολιγόλεπτη παρουσίαση της Θ.Ε.. Αρχικά θα αναφερθεί στον σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε η συγκεκριμένη Θ.Ε., στους μαθησιακούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν, στο εκπαιδευτικό υλικό και στις ενότητες που περιέχει. Θα του υποδείξει την ηλεκτρονική τοποθεσία στην οποία πρέπει να ανατρέξουν οι φοιτητές για να μελετήσουν το υπάρχον και επιπλέον υλικό που προτείνεται. Δε θα πρέπει να παραλείψει το ακαδημαϊκό ημερολόγιο της συγκεκριμένης Θ.Ε. (ημέρα, ώρα, αίθουσα, ανάθεση και παράδοση ασκήσεων/εργασιών) για το οποίο θα πραγματοποιηθεί συζήτηση (εκτός δραστηριότητας) για την τροποποίηση του προγράμματος ώστε όλοι να έχουν τη δυνατότητα παρακολούθησης των Ο.Σ.Σ.. Τέλος θα πρέπει να ενημερωθούν οι φοιτητές για την υποστήριξη που θα τους παρέχει, τους τρόπους, τη συχνότητα και τα μέσα επικοινωνίας (όπως αναφέρεται η Καρατζά Μαριάνθη [2010] στον Λιοναράκη [1998]).

Φάση 2

Στη συνέχεια ο Κ.Σ. δημιουργεί τυχαία τετραμελείς ομάδες. Κάθε ομάδα χωρίζεται ανά δυάδες και τοποθετούνται με τέτοιο τρόπο στο χώρο έτσι ώστε κάθε δυάδα να βρίσκεται αντικριστά. Στη συνέχεια γνωρίζονται έχοντας πέντε λεπτά στη διάθεση του ο καθένας. Η αυτοπαρουσίαση θα πρέπει να είναι όμοια με αυτή του Κ.Σ. εκτός εάν για προσωπικούς λόγους κάποιος θελήσει να μην απαντήσει σε κάποιο/α από τα παραπάνω στοιχεία που ζητούνται.

Μετά τη γνωριμία της δυάδας σειρά έχει η γνωριμία της τετράδας. Έτσι το κάθε μέλος παρουσιάζει τον συνομιλητή του στην υπόλοιπη ομάδα. Πρέπει να σκεφτούν ένα παρατσούκλι που τους αντιπροσωπεύει σαν ομάδα και να ορίσουν εκπρόσωπο. Τέλος ο εκπρόσωπος θα παρουσιάσει την ομάδα του στο υπόλοιπο τμήμα.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου:

Η **φάση 1** όπως έγινε αναφορά παραπάνω μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτούσια στο Blackboard Collaborate του ΑΠΚυ με τη δυνατότητα της συνομιλίας «speak» και «video».

Όσο αναφορά τη **φάση 2** θα ήταν δυνατό να λειτουργήσει αντίστροφα. Δηλαδή ο Κ.Σ. να σχηματίζει πρώτα δυάδες σε ξεχωριστά δωμάτια ώστε να αυτοπαρουσιαστεί κάθε μέλος. Ο Κ.Σ. ξεκινάει την χρονομέτρηση των 10 λεπτών και κατά τη λήξη μεταφέρει τυχαία τις ομάδες από το ένα δωμάτιο στο άλλο για να σχηματίσουν τετράδες. Κάθε μέλος της νέας σχηματιζόμενης ομάδας παρουσιάζει τον συνομιλητή του στην υπόλοιπη ομάδα. Πρέπει να δηλώσουν ένα παρατσούκλι που τους αντιπροσωπεύει σαν ομάδα και να ορίσουν εκπρόσωπο. Τέλος ο εκπρόσωπος θα παρουσιάσει την ομάδα στο τμήμα/κύριο δωμάτιο. Στο στάδιο αυτό το χρονικό περιθώριο παρουσίασης της ομάδας είναι ανάλογο με τον αριθμό των ομάδων που έχουν δημιουργηθεί παραπάνω.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Second Life:

Φάση 1

Με τη δυνατότητα της ομιλίας speak το *avatar* καθηγητής-σύμβουλος αυτοπαρουσιάζεται στους εκπαιδευόμενους. Οι πληροφορίες που μεταδίδει είναι όμοιες με αυτές που αναγράφονται στη Φάση 1 του ΕΑΠ. Όλοι οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται να απαντήσουν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Με την ακρόαση όλων των εκπαιδευομένων ο Κ.Σ. θα επεξεργαστεί τα στοιχεία που δέχτηκε και στη συνέχεια θα σχηματίσει ομάδες για την διεξαγωγή ομαδοσυνεργατικών εκπαιδευτικών τεχνικών. Η επεξεργασία των δεδομένων σε αυτή την περίπτωση είναι αρκετά δύσκολη καθώς ο Κ.Σ. δεν έχει καμία πραγματική ή ψηφιακή οπτική επαφή με τους εκπαιδευόμενους παρά μόνο με τα *avatar* που τους εκπροσωπούν.

Η ολιγόλεπτη παρουσίαση της Θ.Ε. θα διεξαχθεί με τη βοήθεια ενός *slideshow viewer* ή *screen pointer* ανάλογα με το κόστος κάθε πακέτου και το χρόνο που διαθέτει ο ίδιος. Για οποιαδήποτε περαιτέρω συνομιλία του με τους εκπαιδευόμενους θα πραγματοποιηθεί είτε μέσω της προφορικής συνομιλίας «speak» είτε της γραπτής σύγχρονης ή ασύγχρονης συνομιλίας «chat».

Φάση 2

Στη συνέχεια ο Κ.Σ. καλεί τους συμμετέχοντες να συνομιλήσουν ανά δυάδες. Τα avatars τοποθετούνται με τέτοιο τρόπο στο χώρο έτσι ώστε να βρίσκονται αντικριστά ή σε κοντινή απόσταση έτσι ώστε να δημιουργηθεί φιλικό και συνεργατικό κλίμα ανάμεσά τους βλέποντας τα δύο avatars μαζί. Στη συνέχεια γνωρίζονται και πραγματοποιούν παρόμοια αυτοπαρουσίαση με αυτή του Κ.Σ.. Επίσης δεν είναι υποχρεωτικό να απαντήσει σε κάποιο/α από τα παραπάνω στοιχεία που ζητούνται εάν υπάρχουν προσωπικοί λόγοι.

Σειρά έχει η γνωριμία της τετράδας, ο καθηγητής-σύμβουλος (owner) δημιουργεί ομάδες των τεσσάρων ατόμων με την προϋπόθεση να υπάρχει το κατάλληλο ποσό (Linden Dollars) στο ταμείο του, 100 LD/ομάδα. Το κάθε μέλος (member) παρουσιάζει τον συνομιλητή του στην υπόλοιπη ομάδα με τη χρήση των εργαλείων συνομιλίας chat group ή/και speak group. Πρέπει να βρουν ένα παρατσούκλι που τους αντιπροσωπεύει σαν ομάδα και να ορίσουν εκπρόσωπο. Τέλος το avatar εκπρόσωπος θα παρουσιάσει την ομάδα του στα υπόλοιπα avatars που βρίσκονται μέσα στο χώρο με τη χρήση του Nearby chat.

Εναλλακτική δραστηριότητα [όπως αναφέρουν Κόκκος και Λιοναράκης, 1998-1999]

Οι φοιτητές πριν την πρώτη Ο.Σ.Σ. αισθάνονται ανησυχία και άγχος σχετικά με το αν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της Θ.Ε. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να προηγηθεί μια πρώτη επαφή του Καθηγητή-Συμβούλου με τους φοιτητές. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί με επιστολή γνωριμίας ή/και τηλεφωνικής επικοινωνίας.

Βάση των παραπάνω ο Κ.Σ. θα πρέπει να στείλει μια ηλεκτρονική επιστολή γνωριμίας που θα παρουσιάζει κάποια βασικά στοιχεία του βιογραφικού του σημειώματος. Επιπρόσθετα θα αναφέρει και όλα τα στοιχεία της Θ.Ε. που καταγράφηκαν στην φάση 1 (σκοπός, μαθησιακοί στόχοι, μεθοδολογία που θα ακολουθήσουν στην Θ.Ε. και στις Ο.Σ.Σ., ακαδημαϊκό ημερολόγιο κ.λπ.). Στο τέλος της ηλεκτρονικής επιστολής θα ζητηθούν κάποια χαρακτηριστικά των φοιτητών (ηλικία, φύλο, εργασιακή κατάσταση, τόπος διαμονής, φοιτητές με ειδικές ανάγκες κ.α.).

Μετά την ηλεκτρονική επιστολή γνωριμίας πραγματοποιείται τηλεφωνική επικοινωνία. «Επαναλαμβάνει εν συντομία τα βασικά σημεία της επιστολής, παροτρύνει το διδασκόμενο

να παρουσιάσει τον εαυτό του και να εκφράσει τις ανησυχίες του. Τον ενθαρρύνει και τον αντιμετωπίζει φιλικά και με διάθεση υποστήριξης. Ο διδασκόμενος κάνει ερωτήσεις σε θέματα μελέτης, διδασκαλίας, μεθόδων, υποχρεώσεων και εκφράζει τις ανησυχίες του και τους φόβους του».

Δραστηριότητα 2 - Διέδωσέ το

Διάρκεια	120 λεπτά
Δυσκολία	Μέτρια
Σκοπός	Μέσα από την ομαδοσυνεργατική διαδικασία/προσπάθεια ο εκπαιδευόμενος είναι σε θέση να κατανοήσει τους τρόπους με τους οποίους θα πρέπει να παρουσιάσει ένα θέμα σε διαφορετικά σύνολα ατόμων. Δηλαδή να προσαρμόσει τη διδασκαλία του ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και το επίπεδο των εκπαιδευόμενων. Φυσικά η συμβολή του Καθηγητή-Συμβούλου είναι απαραίτητη για την ορθή καθοδήγηση και την αποτελεσματικότερη μάθησή τους.
Στόχοι	<ol style="list-style-type: none">1. Προσεκτική παρακολούθηση διάλεξης.2. Προσαρμογή της διδασκαλίας στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων.3. Ομαδική επικοινωνία και συνεργασία.4. Ανταλλαγή εμπειριών, απόψεων και ιδεών.5. Ικανότητα να επιτύχουν ένα στόχο μέσα από συνέργεια.6. Αυθόρμητη κριτική ικανότητα.7. Εγρήγορση συμμετεχόντων κατά τη διάρκεια παρουσίας.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο:

Ο καθηγητής-σύμβουλος πραγματοποιεί 10-20λεπτη παρουσίαση μιας ενότητας της Θ.Ε.. Οι εκπαιδευόμενοι κρατούν χειρόγραφες σημειώσεις.

Χωρίζονται σε ομάδες^[1] των τεσσάρων ατόμων και η κάθε μια αναλαμβάνει να προετοιμάσει μια παρουσίαση του θέματος για μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων. Για παράδειγμα, κάποια ομάδα θα παρουσιάσει το θέμα για παιδιά δημοτικού, κάποια άλλη για μαθητές λυκείου, για ενήλικες κοκ. Η διαδικασία αυτή θα διεξαχθεί μέσα στον εκπαιδευτικό χώρο. Στη φάση αυτή ο ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου θα είναι υποστηρικτικός και καθοδηγητικός. Με την διαρκή αλλά διακριτική παρακολούθηση κάθε

ομάδας θα εντοπίζει τα προβλήματα που υπάρχουν, θα τους δίδει κατάλληλη ανατροφοδότηση που θα τους καθοδηγεί στον τρόπο επίλυσης αυτών των θεμάτων.

Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης (10 λεπτά/ομάδα) οι ακροατές μπορούν να ζητήσουν zoom in ή zoom out σηκώνοντας απλά το χέρι. Με το zoom in ο αφηγητής θα πρέπει να περιγράψει με λεπτομέρεια το σημείο, ενώ με το zoom out θα πρέπει να ανέβει σε ένα υψηλότερο επίπεδο, χωρίς πολλές λεπτομέρειες. Στο τέλος κάθε παρουσίασης γίνεται κάποια συζήτηση σχετικά με τον τρόπο που ενέργησε κάθε ομάδα στην προσαρμογή της παρουσίασης της στην συγκεκριμένη ομάδα και να δικαιολογήσει την απάντησή της. Επίσης όσοι ζήτησαν zoom in και zoom out θα πρέπει να εξηγήσουν την ενέργειά τους αυτή.

Όταν ολοκληρωθούν όλες οι παρουσιάσεις γίνεται συζήτηση για την ανάγκη προσαρμογής της διδασκαλίας ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και το επίπεδο των εκπαιδευομένων.

^[1] Στο ΕΑΠ οι Ο.Σ.Σ. έχουν διάρκεια 4 ωρών, οπότε με την αλληλουχία των δραστηριοτήτων 1 και 2 μπορούν να σχηματιστούν νέες ομάδες ή να παραμείνουν σε τετράδες (όπως στην δραστηριότητα 1).

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου:

Ο.Σ.τηλεΣ. 1

Ο Κ.Σ. πραγματοποιεί 10-20λεπτη παρουσίαση για μια ενότητα της Θ.Ε.. Η παρουσίαση μπορεί να περιλαμβάνει διαφάνειες, βίντεο ή/και διαμοιρασμό οθόνης. Οι εκπαιδευόμενοι κρατούν σημειώσεις (σε χαρτί, σε κειμενογράφο, στο σημειωματάριο του Blackboard Collaborate κ.λπ.) ή/και ο Κ.Σ. ανεβάζει την παρουσίασή του στην πλατφόρμα του e-class ώστε να διευκολύνει τους φοιτητές στη σχεδίαση και δημιουργία της δικής τους παρουσίασης.

Χωρίζονται σε ομάδες^[2] των τεσσάρων ατόμων και η κάθε μια αναλαμβάνει να προετοιμάσει μια παρουσίαση του θέματος (σε μια εφαρμογή της επιλογής τους) για μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων. Για παράδειγμα, κάποια ομάδα θα παρουσιάσει το θέμα για παιδιά δημοτικού, κάποια άλλη για μαθητές λυκείου, για ενήλικες κοκ.

Η διαδικασία αυτή θα διεξαχθεί κατά τη διάρκεια της τηλεσυνάντησης. Σε κάθε ομάδα παρέχεται το δικό της δωμάτιο επικοινωνίας για συνεργασία και προετοιμασία της παρουσίασης. Στη φάση αυτή ο ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου θα είναι υποστηρικτικός και καθοδηγητικός. Με τη διαρκή παρακολούθηση κάθε ομάδας (παρουσία σε κάθε δωμάτιο συνομιλίας) θα εντοπίζει τα προβλήματα που υπάρχουν, θα τους δίδει κατάλληλη ανατροφοδότηση που θα τους καθοδηγεί στον τρόπο επίλυσης αυτών των θεμάτων.

^[2] Θα μπορούσε ο καθηγητής-σύμβουλος να σχηματίσει νέες ομάδες (με βάση τα χαρακτηριστικά των σπουδαστών που έχει επεξεργαστεί στην δραστηριότητα 1) ή να παραμείνουν σε τετράδες όπως στην δραστηριότητα 1. Στο ΑΠΚυ οι τηλεσυναντήσεις έχουν διάρκεια 60 λεπτά, επομένως η δραστηριότητα αυτή έπρεπε να διασπαστεί σε 2 Ο.Σ.τηλεΣ. (1 και 2).

Ο.Σ.τηλεΣ. 2

Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης (10 λεπτά/ομάδα) οι ακροατές μπορούν να ζητήσουν zoom in ή zoom out πατώντας το εικονίδιο που δείχνει το χέρι . Με το zoom in ο αφηγητής θα πρέπει να περιγράψει με λεπτομέρεια το σημείο, ενώ με το zoom out θα πρέπει να ανέβει σε ένα υψηλότερο επίπεδο (χωρίς πολλές λεπτομέρειες). Στο τέλος κάθε παρουσίασης γίνεται κάποια συζήτηση σχετικά με τον τρόπο που ενέργησε κάθε ομάδα στην προσαρμογή της παρουσίασης της στην συγκεκριμένη ομάδα και να δικαιολογήσει την απάντησή της. Επίσης όσοι ζήτησαν zoom in και zoom out θα πρέπει να εξηγήσουν την ενέργειά τους αυτή.

Όταν ολοκληρωθούν όλες οι παρουσιάσεις γίνεται μια συζήτηση για την ανάγκη προσαρμογής της διδασκαλίας ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και το επίπεδο των εκπαιδευομένων.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Second Life:

Ο Κ.Σ. πραγματοποιεί 10-20λεπτη παρουσίαση για μια ενότητα της Θ.Ε.. Ο τρόπος παρουσίασης πραγματοποιείται με τη βοήθεια Slideshow viewer ή Screen pointer ή/και με

επιτραπέζιες οθόνες ανάλογα τις προτιμήσεις του Καθηγητή-Συμβούλου, τις απαιτήσεις της συγκεκριμένης ενότητας, το κόστος κάθε εργαλείου παρουσίασης και τον χρόνο που διαθέτει ο Κ.Σ. να το οργανώσει. Οι εκπαιδευόμενοι κρατούν ηλεκτρονικές σημειώσεις σε οποιοδήποτε εργαλείο επιθυμούν. Αν και δεν παρέχεται μέσω της πλατφόρμας κάποιο σημειωματάριο, υπάρχει δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν έμμεσα το NoteCards της συγκεκριμένης πλατφόρμας. Το NoteCards χρησιμοποιείται κυρίως ως ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μεγάλων μηνυμάτων, όμως οι χρήστες μπορούν να το χρησιμοποιήσουν και ως "κουτί" προσωπικών σημειώσεων καθώς περιλαμβάνει αποθήκευση και αρχειοθέτηση μεγάλου όγκου μηνυμάτων.

Για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα προτείνεται η διαμόρφωση του χώρου διδασκαλίας και μάθησης έτσι ώστε να είναι ορατές οι διαχωριζόμενες ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Η δημιουργία ομάδων γίνεται από τον Καθηγητή-Σύμβουλο (owner) έτσι ώστε να μπορεί να διαχειρίζεται κάθε ομάδα όπως επιθυμεί ο ίδιος και να έχει υποστηρικτικό και καθοδηγητικό ρόλο.

Οι ομάδες αναλαμβάνουν να προετοιμάσουν μια παρουσίαση του θέματος για μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων π.χ. για παιδιά δημοτικού, για μαθητές λυκείου, για ενήλικες κοκ. Ο Κ.Σ. με την ολιγόλεπτη παρουσία του σε κάθε ομαδική συνομιλία, την διαρκή αλλά και διακριτική παρακολούθηση, θα εντοπίζει τα προβλήματα που υπάρχουν, θα τους δίδει κατάλληλη ανατροφοδότηση που θα τους καθοδηγεί στον τρόπο επίλυσης αυτών των θεμάτων.

Κατά τη διάρκεια της παρουσίασης των θεμάτων (10 λεπτά/ομάδα) οι ακροατές μπορούν να ζητήσουν zoom in ή zoom out σηκώνοντας απλά το χέρι ή με κάποια άλλη προκαθορισμένη κίνηση του avatar. Η διαδικασία του zoom in και του zoom out είναι όμοια με αυτή του ΕΑΠ και του ΑΠΚυ.

Όταν ολοκληρωθούν όλες οι παρουσιάσεις γίνεται συζήτηση (με τη βοήθεια του Nearby chat) για την ανάγκη προσαρμογής της διδασκαλίας ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και το επίπεδο των εκπαιδευομένων.

Δραστηριότητα 3 – 6 Καπέλα σκέψης

Σύμφωνα με την έρευνα της Γεωργίου Αλεξάνδρας [2013] η εφαρμογή της μεθόδου «Τα Έξι Καπέλα Σκέψης» στην εκπαίδευση ενηλίκων μέσω της διαδικτυακής εξ αποστάσεως επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών είχε θετική επίδραση στους συναισθηματικούς, κοινωνικούς και μεταγνωστικούς στόχους και λιγότερο στους γνωστικούς και στους στόχους αλλαγής στάσεων. Θετικά ήταν τα αποτελέσματα ως προς την ανάδειξη και αποδοχή διαφορετικών οπτικών κατά την προσέγγιση των θεμάτων, την ανάπτυξη δημιουργικής σκέψης, την αλληλεπίδραση που είχαν με άλλους συμμετέχοντες και τις γνώσεις που απέκτησαν.

Γενικότερα από την έρευνα που διεξήχθη προκύπτει ότι η συμβολή της τεχνικής αυτής θεωρείται σημαντική για τις αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης τόσο στη μάθηση με αναστοχασμό όσο και στη μάθηση από εξερεύνηση και στη μάθηση μέσα από την πράξη.

Διάρκεια	60 λεπτά
Δυσκολία	Δύσκολη
Σκοπός	<p>Τα 6 καπέλα της σκέψης ('6 Thinking Hats') του Edward De Bono (1992) είναι μια τεχνική που τη χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να προσδιορίσουμε τις αρνητικές συνέπειες κάποιων αποφάσεων, ξεδιαλύνοντάς τες από αρκετές οπτικές γωνίες. Η τεχνική αυτή στηρίζεται στη θεωρία της πλάγιας σκέψης και ο λόγος που τη χρησιμοποιούμε είναι για να ενθαρρύνουμε το άτομο να σκεφτεί πέρα από τα συνηθισμένα του όρια και να προβληματιστεί σε ένα θέμα ή να εξετάσει τον τρόπο εφαρμογής μιας ιδέας. Επίσης μπορούμε να διακρίνουμε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας το συγκεκριμένο πρόβλημα και να διαπιστώσουμε τις αντιδράσεις τους.</p> <p>Με την εφαρμογή αυτής της τεχνικής εξετάζουμε όλες τις δυνατές προσεγγίσεις, δραστηριοποιώντας όλες τις διαθέσιμες δεξιότητες και απόψεις της ομάδας.</p>

Στόχοι	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης. 2. Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης. 3. Αναζήτηση πληροφοριών (ΑΠΚυ) και διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων. 4. Ανάπτυξη της μάθησης μέσα από την πράξη. 5. Δημιουργία ενός αλληλεπιδραστικού συνεργατικού περιβάλλοντος μάθησης μεταξύ Καθηγητή-Συμβούλου με εκπαιδευόμενο και μεταξύ των εκπαιδευόμενων. 6. Ανάπτυξη ικανότητας για την διάκριση των αιτιών που οδηγούν σε μια επιτυχή ή ανεπιτυχή συνεργασία. 7. Μάθηση με αναστοχασμό. 8. Καλλιέργεια δεξιοτήτων προφορικής επιχειρηματολογίας και κριτικής σκέψης. 9. Κατανόηση της δικής τους σκέψης. 10. Ενσωμάτωση τρόπων σκέψεων στις δικές τους.
---------------	---

Φορώντας τα καπέλα της σκέψης κάθε άτομο υποχρεώνεται να σκέφτεται με διαφορετικό τρόπο από αυτό που συνήθως πράττει. Με αυτή τη στρατηγική θα βρεθούν σε αντιπαράθεση διαφορετικές απόψεις, όπως συμβαίνει στην καθημερινή μας ζωή όταν άνθρωποι με διαφορετική σκέψη, εμπειρίες και πεποιθήσεις συζητούν ένα θέμα.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα 6 καπέλα σκέψης.

Καπέλο	Ρόλος	Χρήση
<p><i>Άσπρο</i></p> <p>Εστιάζουμε στις διαθέσιμες πληροφορίες.</p>	<p>Πληροφορίες</p> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξετάζουμε τις πληροφορίες που έχουμε. ▪ Βλέπουμε τι μπορούμε να μάθουμε από τις πληροφορίες αυτές.

		<ul style="list-style-type: none"> Ψάχνουμε επιπλέον πληροφορίες τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.
<p>Μαύρο</p> <p>Ψάχνουμε όλες τις αρνητικές πλευρές της ιδέας που εξετάζουμε.</p>	<p>Κρίση</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Με αυτό το καπέλο παίζουμε τον «συνήγορο του διαβόλου». Προσπαθούμε να βρούμε τα αδύνατα σημεία. Ψάχνουμε για κάποια παράλειψη που μπορεί να μας οδηγήσει σε σφάλμα.
<p>Πράσινο</p> <p>Αναζητούμε δημιουργικές λύσεις σε ένα πρόβλημα.</p>	<p>Δημιουργικότητα</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Υιοθετούμε έναν εντελώς ελεύθερο τρόπο σκέψης. Διατυπώνουμε ιδέες και δημιουργικές λύσεις για το πρόβλημά μας.
<p>Κόκκινο</p> <p>Κοιτάζουμε τα προβλήματα διαισθητικά.</p>	<p>Διαίσθηση</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Καταθέτουμε αυθόρμητες αντιδράσεις και συναισθήματα. Εξηγούμε τους λόγους αυτών των αντιδράσεων.
<p>Κίτρινο</p> <p>Σκεφτόμαστε θετικά.</p>	<p>Αισιοδοξία</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Βλέπουμε τις θετικές πλευρές και τα οφέλη κάποιας απόφασης με ενθουσιασμό, αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία. Ενθαρρύνουμε τους άλλους να συνεχίσουν και τους μεταδίδουμε το πνεύμα αυτό.
<p>Μπλε</p>	<p>Λογική</p>	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιούμε την κοινή λογική.

Συντονίζουμε τις ομαδικές συναντήσεις.		▪ Ενεργοποιούμαστε όταν η ομάδα χρειάζεται συνοχή και οργάνωση.
--	---	---

Σε περίπτωση που οι ομάδες παραμείνουν τετραμελής όπως είχαν δημιουργηθεί από προηγούμενες δραστηριότητες θα πρέπει να αποφασίσουν ποια από τα καπέλα της σκέψης δε θα χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της τρέχουσας δραστηριότητας και να δικαιολογήσουν την απάντησή τους. Κάθε μέλος επιλέγει το καπέλο που τον εκφράζει περισσότερο. Αφού αποφασίσουν το θέμα που θα αναλύσουν, πραγματοποιείται συζήτηση εκπροσωπώντας ο καθένας το καπέλο που έχει επιλέξει.

Ο διαθέσιμος χρόνος είναι ελάχιστος σε σχέση με αυτό που έχουν να αναπτύξουν και θα πρέπει να γίνει σωστή η κατανομή του. Θα πρέπει να παρθούν γρήγορα αποφάσεις σχετικά με την επιλογή των καπέλων σκέψης και του θέματος που πρόκειται να ερευνηθούν και να αναλύσουν. Η συζήτηση είναι το κεντρικό σημείο της δραστηριότητας που θα καλύψει τον περισσότερο χρόνο.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο:

Στις Ο.Σ.Σ. ο εκπαιδευόμενος έχει όλα τα θετικά στοιχεία που συμβάλλουν στην οικοδόμηση και διευκόλυνση μιας παραγωγικής επικοινωνίας. Οι συμμετέχοντες μπορούν να διαπιστώσουν τις αντιδράσεις του συνομιλητή τους και να πράξουν ανάλογα.

Κάθε ομάδα θα πρέπει να αναζητήσει τον τρόπο με τον οποίο θα απεικονίσουν ή θα δείξουν το καπέλο που χρησιμοποίησε κάθε μέλος της. Αυτό μπορεί να γίνει είτε γράφοντας σε χαρτί τα ονόματά τους και την ονομασία του καπέλου που αντιπροσωπεύει κάθε μέλος είτε φτιάχνοντας καρτελάκια συνεδριάσεων με την ονομασία του καπέλου που έχει επιλέξει κάθε μέλος.

Όπως στην προηγούμενη έτσι και σε αυτή την δραστηριότητα ο Κ.Σ. θα πρέπει να στέκεται σε κάθε ομάδα παρακολουθώντας ένα κομμάτι της συζήτησης, δίνοντας τις συμβουλές/οδηγίες και ίσως κάποιο παράδειγμα που θα βοηθούσε την ομάδα να

προχωρήσει το έργο της. Κατά την εφαρμογή της παραπάνω μεθόδου ένα μέλος κάθε ομάδας θα πρέπει να καταγράψει τις βασικές απόψεις και ιδέες, τα επιχειρήματα και τα συμπεράσματα που δηλώσαν κατά τη διάρκεια της ομαδικής συζήτησης. Τα πρακτικά θα πρέπει να δοθούν στον Καθηγητή-Σύμβουλο για περαιτέρω έλεγχο και επεξεργασία ώστε σε επόμενη Ο.Σ.Σ. να παρουσιάσει και ο ίδιος συνοπτικά τις δικές του απόψεις και ιδέες για κάθε θέμα που συζητήθηκε ή να στείλει ηλεκτρονική αλληλογραφία σε κάθε ομάδα.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου:

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα γίνεται πιο ενδιαφέρουσα στις Ο.Σ.τηλεΣ. καθώς η πλατφόρμα Blackboard Collaborate παρέχει στους χρήστες πολλές δυνατότητες. Η συγκεκριμένη πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύψει το πρόβλημα της απόστασης και να προσφέρει όλα εκείνα τα στοιχεία που οικοδομούν την "πρόσωπο με πρόσωπο" επικοινωνία. Με τη δυνατότητα του *βίντεο* μπορούν όλοι οι συμμετέχοντες να παρακολουθήσουν τον ομιλητή, μαζί με όλες του τις εκφράσεις και τα οπτικά ερεθίσματα που προσφέρει μια συζήτηση κατά πρόσωπο.

Αφού πραγματοποιηθεί ο διαχωρισμός σε ομάδες και δημιουργηθεί ο ανάλογος αριθμός δωματίων επικοινωνίας θα πρέπει όλα τα μέλη της ομάδας να επιλέξουν ένα καπέλο σκέψης. Κάθε μέλος της ομάδας θα έχει διαφορετικό ρόλο, δεν επιτρέπεται η εκπροσώπηση του ίδιου καπέλου από δύο μέλη της ίδιας ομάδας. Για την δήλωση των ονομάτων των μελών της ομάδας και των αντίστοιχων καπέλων σκέψης οι εκπαιδευόμενοι έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν το σημειωματάριο ή τον διαδραστικό πίνακα του δωματίου.

Όπως και στην προηγούμενη δραστηριότητα ο Κ.Σ. θα πρέπει να περιφέρεται μέσα σε όλα τα δωμάτια παρακολουθώντας ένα κομμάτι της συζήτησης, δίνοντας τις συμβουλές/οδηγίες και ίσως κάποιο παράδειγμα που θα βοηθούσε την ομάδα να προχωρήσει το έργο της. Κατά την εφαρμογή της παραπάνω μεθόδου ένα μέλος κάθε ομάδας θα πρέπει να καταγράψει σε έναν κειμενογράφο κοινής χρήσης (π.χ. google doc) τις βασικές απόψεις και ιδέες, τα επιχειρήματα και τα συμπεράσματα που δηλώσαν κατά τη διάρκεια της ομαδικής συζήτησης. Κάθε μέλος της ομάδας θα μπορεί να παρακολουθεί, να

τροποποιεί, να προσθέτει ή να διαγράφει όσα γράφονται, πάντα με την εποπτεία του υπεύθυνου-μέλους. Τα πρακτικά θα αναρτηθούν στην κοινότητα (με την προσθήκη νέου θέματος) ώστε όλοι οι συμμετέχοντες της Θ.Ε. είτε είχαν παραβρεθεί στην Ο.Σ.τηλεΣ. είτε όχι να μπορέσουν να μελετήσουν όλα τα θέματα που αναπτύχθηκε. Ο Κ.Σ. θα προβεί για περαιτέρω έλεγχο και επεξεργασία ώστε σε επόμενη Ο.Σ.τηλεΣ. να παρουσιάσει και ο ίδιος συνοπτικά τις δικές του απόψεις και ιδέες για κάθε θέμα που συζητήθηκε ή να δώσει τις δικές του απαντήσεις στην κοινότητα.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Second Life:

Η πλατφόρμα του Second Life δεν συμβάλλει στην διευκόλυνση μιας κατά πρόσωπο επικοινωνίας για την πραγματοποιήσει της συγκεκριμένης δραστηριότητας. Οι συμμετέχοντες δεν μπορούν να διαπιστώσουν με κάποιο τρόπο τις αντιδράσεις του συνομιλητή τους καθώς αντιπροσωπεύονται όλοι από avatars. Παρέχει όμως τη δυνατότητα δημιουργίας ή μεταφόρτωσης αντικειμένου (object)-καπέλων ώστε όλα τα μέλη-avatars κάθε ομάδας να «φορέσουν» το καπέλο που έχουν επιλέξει.

Όπως στην προηγούμενη έτσι και σε αυτή την δραστηριότητα ο Κ.Σ. (owner) θα πρέπει να παρακολουθεί αποσπασματικά τη συζήτηση κάθε ομάδας (group chat), δίνοντας τις συμβουλές/οδηγίες και ίσως κάποιο παράδειγμα που θα βοηθούσε την ομάδα να προχωρήσει το έργο της. Κατά την εφαρμογή της παραπάνω μεθόδου ένα μέλος κάθε ομάδας θα πρέπει να καταγράψει τις βασικές απόψεις και ιδέες, τα επιχειρήματα και τα συμπεράσματα που δηλώσαν κατά τη διάρκεια της ομαδικής συζήτησης. Τα πρακτικά μπορούν να τα καταγράψουν σε NoteCard έτσι ώστε με την ολοκλήρωσή τους να σταλούν στον Κ.Σ. για περαιτέρω έλεγχο και επεξεργασία. Σε επόμενη εικονική συνάντηση ο Κ.Σ. θα παρουσιάσει και ο ίδιος συνοπτικά τις δικές του απόψεις και ιδέες για κάθε θέμα που συζητήθηκε ή να στείλει ηλεκτρονική αλληλογραφία σε κάθε ομάδα μέσα από την εικονική εκπαιδευτική πλατφόρμα.

Δραστηριότητα 4 – Η συμφωνία

Διάρκεια	60 λεπτά
-----------------	----------

Δυσκολία	Χαμηλή προς Μέτρια
Σκοπός	Σκοπός της δραστηριότητας είναι να επικεντρωθεί ο εκπαιδευόμενος στην ολιγόλεπτη διάλεξη του Καθηγητή-Συμβούλου ώστε στη συνέχεια να λάβει μέρος στη συζήτηση και να αλληλεπιδράσει με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες (Καθηγητή-Σύμβουλο, μέλη της ομάδας και υπόλοιποι εκπαιδευόμενοι).
Στόχοι	<ol style="list-style-type: none">1. Προσεκτική παρακολούθηση διάλεξης.2. Ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης.3. Ανταλλαγή απόψεων και ιδεών.4. Δημιουργία "χρυσής τομής" για συμφωνία και συμπεράσματα.5. Ατομική προσπάθεια και ομαδική συνεργασία.6. Ομαδική επικοινωνία και αλληλεπίδραση.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο:

Ο Κ.Σ. ξεκινάει μια ολιγόλεπτη διάλεξη κατά την οποία παραλείπει ένα σημαντικό σημείο ή βήμα ή κατηγορία από την παρουσίασή του. Στη συνέχεια, καλούνται οι φοιτητές να σκεφτούν την παράλειψη αυτή και να την εκφράσουν στο τμήμα. Επιπρόσθετα θα πρέπει να περιγράψουν ποιο είναι το σημαντικότερο πράγμα που σημείωσαν. Αφού όλοι οι εκπαιδευόμενοι απαντήσουν στην παραπάνω ερώτηση ο Κ.Σ. σχηματίζει ομάδες των 2-4 ατόμων. Τα άτομα που αποτελούν την ομάδα θα έχουν δώσει διαφορετικές ή παρεμφερείς απαντήσεις και καλούνται να συζητήσουν και να επιχειρηματολογήσουν μεταξύ τους ώστε να φτάσουν σε ένα συμπέρασμα (πιθανόν ο ένας να πείσει τον άλλον και να συμπλεύσουν σε κοινή απάντηση, ή πιθανόν να εμμείνουν στις αρχικές τους απόψεις).

Το παραπάνω μπορεί να γίνει και με άλλες ερωτήσεις, π.χ.

- Ποιο είναι το πιο χρήσιμο πράγμα που σημείωσαν.

- Ποιο είναι αυτό που τους μπέρδεψε περισσότερο.
- Ποιο είναι το δυσκολότερο.
- Ποιο ήταν το πιο ασυνήθιστο/δημιούργησε έκπληξη.
- Ποιο ήταν το πιο αμφιλεγόμενο.

Μετά από τις μεταξύ τους συζητήσεις μπορεί να γίνει μια τελική συζήτηση και σύνοψη των συμπερασμάτων στην τάξη.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου:

Ο Κ.Σ. ξεκινάει μια ολιγόλεπτη διάλεξη κατά την οποία παραλείπει ένα σημαντικό σημείο ή βήμα ή slide από την παρουσίασή του. Στο περιβάλλον του Blackboard Collaborate δίνεται η δυνατότητα χρονομέτρησης, ώστε να υπάρχει έλεγχος ως προς τον χρόνο εκτέλεσης όλων των διαδικασιών.

Στη συνέχεια, καλούνται οι φοιτητές να σκεφτούν ή να αναζητήσουν στο διαδίκτυο την παράλειψη αυτή και να την εκφράσουν στο τμήμα. Επιπρόσθετα θα πρέπει να περιγράψουν ποιο είναι το σημαντικότερο πράγμα που σημείωσαν. Στο σημείο αυτό οι σπουδαστές μπορούν να κρατήσουν σημειώσεις με διάφορους τρόπους, σε κειμενογράφο, σημειωματάριο του Blackboard Collaborate κ.λπ. Αφού όλοι οι εκπαιδευόμενοι απαντήσουν στην παραπάνω ερώτηση ο Κ.Σ. σχηματίζει ομάδες των 2-4 ατόμων. Τα άτομα που αποτελούν την ομάδα θα έχουν δώσει διαφορετικές ή παρεμφερείς απαντήσεις και καλούνται να συζητήσουν και να επιχειρηματολογήσουν μεταξύ τους ώστε να φτάσουν σε ένα συμπέρασμα (πιθανόν ο ένας να πείσει τον άλλον και να συμπλεύσουν σε κοινή απάντηση, ή πιθανόν να εμμείνουν στις αρχικές τους απόψεις). Μετά από τις μεταξύ τους συζητήσεις στα ομαδικά δωμάτια επικοινωνίας μπορεί να γίνει μια τελική συζήτηση και σύνοψη των συμπερασμάτων στο κύριο δωμάτιο. Τέλος οι εναλλακτικές ερωτήσεις που θα μπορούσαν να τεθούν στους εκπαιδευόμενους είναι ίδιες με αυτές του ΕΑΠ.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Second Life:

Στην πλατφόρμα του Second Life ο Κ.Σ. ξεκινάει μια ολιγόλεπτη διάλεξη με ή χωρίς Slideshow Viewer ή Screen pointer κατά την οποία παραλείπει ένα σημαντικό σημείο ή βήμα ή κατηγορία από την παρουσίασή του. Στη συνέχεια, καλούνται οι φοιτητές να σκεφτούν ή να αναζητήσουν πληροφορίες στο διαδίκτυο σχετικά με την παράλειψη αυτή και να την εκφράσουν στο τμήμα (Nearby chat). Επιπρόσθετα θα πρέπει να περιγράψουν ποιο είναι το σημαντικότερο πράγμα που σημείωσαν (χρήση του Notecard του Second Life ή κειμενογράφου).

Αφού όλοι οι εκπαιδευόμενοι απαντήσουν στην παραπάνω ερώτηση ο καθηγητής-σύμβουλος (owner) σχηματίζει ομάδες των 2-4 ατόμων⁽³⁾. Τα άτομα (members) που αποτελούν την ομάδα θα έχουν δώσει διαφορετικές ή παρεμφερείς απαντήσεις και καλούνται να συζητήσουν και να επιχειρηματολογήσουν μεταξύ τους ώστε να φτάσουν σε ένα συμπέρασμα (πιθανόν ο ένας να πείσει τον άλλον και να συμπλεύσουν σε κοινή απάντηση, ή πιθανόν να εμμένουν στις αρχικές τους απόψεις).

Μετά από τις μεταξύ τους συζητήσεις μπορεί να γίνει μια τελική συζήτηση και σύνοψη των συμπερασμάτων στην εικονική τάξη. Οι εναλλακτικές ερωτήσεις που δόθηκαν για το ΕΑΠ μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή και σε αυτό το περιβάλλον.

Δραστηριότητα 5 – Φαντασία και παιχνίδι

Διάρκεια	60 λεπτά
Δυσκολία	Μέτρια
Σκοπός	Σκοπός της δραστηριότητας είναι να προβληματιστούν και να αναστοχαστούν και στη συνέχεια να πυροδοτήσουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους. Παρατηρήστε το πλήθος των ζητημάτων που δίνεται και το μικρό χρονικό διάστημα που απαιτείται για την δημιουργία τους. Αυτό έχει σαν στόχο να υλοποιήσει ο εκπαιδευόμενος έναν όγκο εργασιών υπό την πίεση του χρόνου.
Στόχοι	<ol style="list-style-type: none">1. Εγρήγορη φαντασίας.2. Ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης.3. Ανταλλαγή απόψεων και ιδεών.4. Ομαδική συνεργασία, επικοινωνία και αλληλεπίδραση.5. Κατανομή χρόνου.

Για να επιτευχθεί ο σκοπός και οι μαθησιακοί στόχοι θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν εργαλεία που είναι διαθέσιμα σε κάθε μία από τις παρακάτω περιπτώσεις.

Ο Κ.Σ. ζητάει από τους συμμετέχοντες να σκεφτούν έναν εκπαιδευτικό οργανισμό και

1. να σχεδιάσουν τη μέθοδο διδασκαλίας,
2. να περιγράψουν το δυνατό του σημείο,
3. να σχεδιάσουν την εξέλιξη του εκπαιδευόμενου και
4. να συγκρίνουν τον εκπαιδευτικό οργανισμό με έναν άλλο.

Κανένα από τα παραπάνω δεν θα διατυπωθεί με λέξεις ή φράσεις παρά μόνο με σχέδιο.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο:

Τα διαθέσιμα εργαλεία στην περίπτωση του ΕΑΠ είναι χαρτί και στυλό, επομένως οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να σχεδιάσουν/ζωγραφίσουν όλα τα παραπάνω ζητούμενα. Η δραστηριότητα αυτή προτείνεται να γίνει ανά δυάδες, θα μπορούσε όμως να είναι και ατομική αλλάζοντας ελάχιστα την δραστηριότητα.

Ο Κ.Σ. αφού χωρίσει τους εκπαιδευόμενους σε δυάδες θα τους παρουσιάσει τα ζητούμενα. Ο χρόνος για την εκτέλεση όλων είναι 15 λεπτά. Έτσι τα μέλη κάθε ομάδας θα πρέπει να συζητήσουν και να σκεφτούν από κοινού αυτό που θα σχεδιάσουν. Ένα μέλος της ομάδας θα πρέπει να πάρει το αρχικό σχέδιο και να κάνει μια τροποποίηση την οποία θα πρέπει και να δικαιολογήσει στη συνέχεια στην ολομέλεια.

Θα πρέπει να θυμηθούν όλα αυτά που έχουν διδαχθεί στις παρακάτω Θ.Ε.:

ΕΚΠ 64 Εκπαίδευση Ενηλίκων

ΕΚΠ65 Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

ΕΚΠ 62 Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων

ΕΚΠ 51 Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη

Μετά τη λήξη της προθεσμίας σχεδίασης σειρά έχει η συζήτηση στην τάξη. Ένα μέλος της ομάδας θα παρουσιάσει το αρχικό σχέδιο κάθε ζητούμενου και το δεύτερο μέλος το τροποποιημένο σχέδιο. Θα αναφερθούν στις σκέψεις, ιδέες και εμπειρίες τους για τα οποία κατέληξαν σε αυτά τα σχήματα. Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες επιτρέπεται να σχολιάσουν ή και να επεκτείνουν το σχέδιο που παρουσιάζεται καταθέτοντας τις δικές τους ιδέες/απόψεις.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου:

Στην περίπτωση του ΑΠΚυ τα διαθέσιμα εργαλεία είναι ηλεκτρονικά και τα περισσότερα ελεύθερα στο διαδίκτυο, παρακάτω δίνεται λίστα με προτεινόμενες εφαρμογές. Αρχικά ο Κ.Σ. θα παρουσιάσει στους εκπαιδευόμενους όλα τα παραπάνω ζητούμενα, έτσι ώστε να προχωρήσουν στην αναζήτηση κατάλληλης εφαρμογής που θα τους βοηθήσει στη σχεδίαση τους. Η δραστηριότητα αυτή προτείνεται να γίνει ανά δυάδες, θα μπορούσε όμως να είναι και ατομική αλλάζοντας ελάχιστα την δραστηριότητα. Ο χρόνος για την αναζήτηση εφαρμογής στο διαδίκτυο και την εκτέλεση όλων των ζητούμενων είναι 20 λεπτά (5 λεπτά επιπλέον από την διάρκεια που δόθηκε για το ΕΑΠ).

Στη συνέχεια ο Κ.Σ. δημιουργεί δυάδες. Έτσι τα μέλη κάθε ομάδας θα πρέπει να συζητήσουν και να σκεφτούν από κοινού το εργαλείο που θα χρησιμοποιήσουν (επιλογή ενός εκ των δύο) καθώς και αυτό που θα σχεδιάσουν. Ένα μέλος της ομάδας θα πρέπει να πάρει το αρχικό σχέδιο και να κάνει μια τροποποίηση την οποία θα πρέπει και να δικαιολογήσει στη συνέχεια στην ολομέλεια.

Θα πρέπει να θυμηθούν όλα αυτά που έχουν διδαχθεί στις παρακάτω Θ.Ε.:

ΠΕΣ630 Σχεδίαση εκπαιδευτικού λογισμικού

ΠΕΣ631 Εκπαιδευτική τεχνολογία

ΠΕΣ632 Εξ αποστάσεως μάθηση-Τεχνολογίες και μεθοδολογίες

Μετά τη λήξη της προθεσμίας σχεδίασης σειρά έχει η συζήτηση στην τάξη. Ένα μέλος της ομάδας θα παρουσιάσει το αρχικό σχέδιο κάθε ζητούμενου και το δεύτερο μέλος το τροποποιημένο σχέδιο. Θα αναφερθούν στις σκέψεις, ιδέες και εμπειρίες τους για τα οποία κατέληξαν σε αυτά τα σχήματα. Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες επιτρέπεται να σχολιάσουν ή και να επεκτείνουν το σχέδιο που παρουσιάζεται καταθέτοντας τις δικές τους ιδέες/απόψεις.

Προτεινόμενες εφαρμογές:

1. Brick Builder – Παιχνίδι με τουβλάκια
<http://www.luckygamez.com/kids/play1324#.VITVD14rqqx>
2. SumoPaint - Πακέτο ζωγραφικής με πολλές δυνατότητες.
<http://www.sumopaint.com/>
3. Bomomo - Ένα πρόγραμμα με πιο «περίεργα» και εξεζητημένα brushes, που δημιουργούν abstract effects.
<http://bomomo.com/>
4. Artpad - Απλό στη χρήση του, με ωραίο replay (ώστε να βλέπεις ξανά τα στάδια δημιουργίας του έργου και μάλιστα επιλέγοντας ταχύτητα!)
<http://artpad.art.com/artpad/painter/>
5. Sumopaint – Γρήγορο περιβάλλον επεξεργασίας εικόνας.
<http://www.lessonlams.com/lams/forgotPasswordChange.jsp?key=ff80808153b62c510153f8cb9d910bd5>
6. Συλλογή διαδραστικών εργαλείων: The Art Zone - Μια πολύ ωραία συλλογή με διαδραστικές δραστηριότητες (still life composer, collage machine κ.α.).
<http://www.nga.gov/kids/zone/zone.htm>

Περιγραφή δραστηριότητας για το Second Life:

Στην περίπτωση του Second Life όπως και του ΑΠΚυ τα διαθέσιμα εργαλεία είναι ηλεκτρονικά και τα περισσότερα ελεύθερα στο διαδίκτυο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και εδώ η λίστα με τις προτεινόμενες εφαρμογές που αναφέρονται στην περίπτωση του ΑΠΚυ. Επιπρόσθετα θα μπορούσαν να δημιουργηθούν ή να μεταφορτωθούν και αντικείμενα (objects) για να εκφράσουν οι εκπαιδευόμενοι όσο καλύτερα μπορούν την απάντηση που επιθυμούν να δώσουν.

Ο Κ.Σ. θα παρουσιάσει στους εκπαιδευόμενους όλα τα παραπάνω ζητούμενα, έτσι ώστε να προχωρήσουν στην αναζήτηση κατάλληλης εφαρμογής που θα τους βοηθήσει στη σχεδίαση τους. Η δραστηριότητα αυτή προτείνεται να γίνει ανά δυάδες⁽³⁾, θα μπορούσε όμως να είναι και ατομική αλλάζοντας ελάχιστα την δραστηριότητα. Ο χρόνος για την αναζήτηση εφαρμογής στο διαδίκτυο και την εκτέλεση όλων των ζητούμενων είναι 20 λεπτά (5 λεπτά επιπλέον από την διάρκεια που δόθηκε για το ΕΑΠ). Σε περίπτωση που

επιθυμεί κάποια ομάδα/άτομο να δημιουργήσει ένα αντικείμενο (object) θα πρέπει να υπολογίσει τον χρόνο υλοποίησής του και τις δυσκολίες που μπορεί να τους/του παρουσιαστούν. Η δημιουργία ενός object απαιτεί εμπειρία ως προς τη χρήση της συγκεκριμένης πλατφόρμας.

Τα μέλη κάθε ομάδας θα πρέπει να συζητήσουν με όποιον τρόπο επιθυμούν (group speak ή chat) και να σκεφτούν από κοινού το εργαλείο που θα χρησιμοποιήσουν (επιλογή ενός εκ των δύο) καθώς και αυτό που θα σχεδιάσουν. Ένα μέλος (member) της ομάδας θα πρέπει να πάρει το αρχικό σχέδιο και να κάνει μια τροποποίηση την οποία θα πρέπει και να δικαιολογήσει στη συνέχεια στην ολομέλεια.

Μετά τη λήξη της προθεσμίας σχεδίασης σειρά έχει η συζήτηση στην εικονική τάξη. Ένα μέλος της ομάδας θα παρουσιάσει το αρχικό σχέδιο κάθε ζητούμενου και το δεύτερο μέλος το τροποποιημένο σχέδιο. Θα αναφερθούν στις σκέψεις, ιδέες και εμπειρίες τους για τα οποία κατέληξαν σε αυτά τα σχήματα. Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες επιτρέπεται να σχολιάσουν ή και να επεκτείνουν το σχέδιο που παρουσιάζεται καταθέτοντας τις δικές τους ιδέες/απόψεις.

⁽³⁾ Στο περιβάλλον του Second Life οι ομάδες των δύο ατόμων διαγράφονται μετά το πέρας των 24άρων ωρών. Σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες δεν ολοκληρώσουν τις συγκεκριμένες δραστηριότητες εντός αυτής της προθεσμίας τότε θα πρέπει να ξαναδημιουργηθούν οι ομάδες.

Δραστηριότητα 6 - Απελευθέρωση τετραγωνισμένων ιδεών/Απεγκλιβωτισμός σκέψεων

Διάρκεια	60 λεπτά
Δυσκολία	Μέτρια
Σκοπός	Με τη βοήθεια ενός μη συνηθισμένου κειμένου και τον ιδεοκαταιγισμό, οι φοιτητές θα απεγκλιβώσουν τις σκέψεις τους από τον καθιερωμένο τρόπο που σκέφτονται και πράττουν.
Στόχοι	<ol style="list-style-type: none">1. Υπέρβαση του κατεστημένου τρόπου σκέψης.2. Παραγωγή και επεξεργασία ιδεών.3. Παραγωγή νέων τρόπων σκέψης.4. Ομαδική επίλυση προβλημάτων.5. Αποφυγή απόρριψης νέων ιδεών.6. Δημιουργία επικοινωνιακού και αλληλεπιδραστικού κλίματος.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο:

Με την έναρξη της διδακτικής ώρας ο Κ.Σ. παρουσιάζει στους φοιτητές μέσω προβολέα το παρακάτω άρθρο της Μηρτσέκη Βασιλικής (ημερομηνία δημοσίευσης: 07 Απριλίου 2016)

<https://www.greekteachers.gr/?p=26728>

Αφού δοθεί ο απαραίτητος χρόνος (περίπου 10 λεπτά) οι φοιτητές καλούνται να μελετήσουν προσεκτικά το άρθρο⁽⁴⁾ αυτό και να σκεφτούν μια δική τους πρωτότυπη λύση του προβλήματος. Μετά τη λήξη των δέκα λεπτών ο Κ.Σ. παρουσιάζει την τεχνική «Thinking out of the box», αναλύει το παραπάνω άρθρο και δίνει τις δικές του μη καθιερωμένες λύσεις (διάρκεια: 15 λεπτά). Στη συνέχεια ακολουθεί η μέθοδος ιδεοκαταιγισμού, καλεί όλους τους συμμετέχοντες να αναφέρουν μια λέξη/πρόταση που σχετίζεται με τη λύση που έχουν σκεφτεί (διάρκεια: 10 λεπτά). Όλοι οι σπουδαστές καταγράφουν όλες τις απαντήσεις των συμφοιτητών τους στο τετράδιο σημειώσεων.

Αφού ολοκληρωθεί και αυτή η διαδικασία ακολουθεί η ανάλυση όλων αυτών των απαντήσεων. Συγκεκριμένα ο Κ.Σ. δίνει το λόγο σε καθένα από τους φοιτητές να αιτιολογήσουν εν συντομία τη δική τους απάντηση και μια από τις απαντήσεις που έδωσαν οι υπόλοιποι συμμετέχοντες (συνολική διάρκεια: 25 λεπτά). Στο βήμα αυτό μπορεί να δημιουργηθεί μια εποικοδομητική συζήτηση με διαφωνίες, επέκταση προτεινόμενων λύσεων, κατάθεση νέων ιδεών κ.λπ.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου:

Λίγα λεπτά πριν την έναρξη της τηλεσυνάντησης ο Κ.Σ. διαμοιράζει στους συμμετέχοντες της Θ.Ε. (μέσω της πλατφόρμας του e-class) το παρακάτω άρθρο της Μηρτσέκη Βασιλικής (ημερομηνία δημοσίευσης: 07 Απριλίου 2016)

<https://www.greekteachers.gr/?p=26728>

Κατά την έναρξη της τηλεσυνάντησης δίνεται ο απαραίτητος χρόνος (περίπου 10 λεπτά) για να μελετήσουν οι φοιτητές προσεκτικά το άρθρο⁽⁴⁾ αυτό και να σκεφτούν μια δική τους πρωτότυπη λύση του προβλήματος. Μετά τη λήξη των δέκα λεπτών ο Κ.Σ. παρουσιάζει την τεχνική «Thinking out of the box», αναλύει το παραπάνω άρθρο και δίνει τις δικές του μη καθιερωμένες λύσεις (διάρκεια: 15 λεπτά). Στη συνέχεια ακολουθεί η μέθοδος ιδεοκαταιγισμού, όπου ο Κ.Σ. εμφανίζει στον «πίνακα» (Blackboard Collaborate) μια κενή σελίδα και καλεί όλους τους συμμετέχοντες να αναγράψουν μια λέξη/πρόταση που σχετίζεται με τη λύση που έχουν σκεφτεί (διάρκεια: 5 λεπτά - 5 λεπτά λιγότερα από την αντίστοιχη δραστηριότητα του ΕΑΠ, διότι οι φοιτητές μπορούν να γράψουν ταυτόχρονα στον «πίνακα»).

Αφού ολοκληρωθεί και αυτή η διαδικασία ακολουθεί η ανάλυση όλων αυτών των απαντήσεων. Συγκεκριμένα ο Κ.Σ. δίνει το λόγο σε καθένα από τους φοιτητές να αιτιολογήσουν εν συντομία τη δική τους απάντηση και μια από τις απαντήσεις που έδωσαν οι υπόλοιποι συμμετέχοντες (συνολική διάρκεια: 30 λεπτά). Στο βήμα αυτό μπορεί να δημιουργηθεί μια εποικοδομητική συζήτηση με διαφωνίες, επέκταση προτεινόμενων λύσεων, κατάθεση νέων ιδεών κ.λπ.

Περιγραφή δραστηριότητας για το Second Life:

Κατά την έναρξη της συγκεκριμένης δραστηριότητας ο Κ.Σ. διαμοιράζει στους συμμετέχοντες της Θ.Ε. το παρακάτω άρθρο της Μηρτσέκη Βασιλικής (*ημερομηνία δημοσίευσης: 07 Απριλίου 2016*)

<https://www.greekteachers.gr/?p=26728>

Ο διαμοιρασμός μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους όπως για παράδειγμα με τη δυνατότητα του Nearby chat (για μικρό κείμενο), του NoteCards (σε περίπτωση που ο Κ.Σ. επιθυμεί να αποστείλει περισσότερες πληροφορίες στους εκπαιδευόμενους), με την καταγραφή του ιστοχώρου σε screen pointer κ.λπ.

Αρχικά δίνεται ο χρόνος των 10 λεπτών για να μελετήσουν οι εκπαιδευόμενοι προσεκτικά το συγκεκριμένο άρθρο⁽⁴⁾ και να σκεφτούν μια δική τους πρωτότυπη λύση του προβλήματος. Στη συνέχεια ο Κ.Σ. παρουσιάζει την τεχνική «Thinking out of the box», αναλύει το παραπάνω άρθρο και δίνει τις δικές του μη καθιερωμένες λύσεις σε διάστημα 15 λεπτών. Ακολουθεί η μέθοδος ιδεοκαταιγισμού, όπου ο Κ.Σ. καλεί όλους τους συμμετέχοντες να αναγράψουν στο chat της ολομέλειας μια λέξη/πρόταση που σχετίζεται με τη λύση που έχουν σκεφτεί (διάρκεια: 5 λεπτά - 5 λεπτά λιγότερα από την αντίστοιχη δραστηριότητα του ΕΑΠ, διότι οι φοιτητές μπορούν να γράψουν ταυτόχρονα).

Αφού ολοκληρωθεί και αυτή η διαδικασία ακολουθεί η ανάλυση όλων αυτών των απαντήσεων. Συγκεκριμένα ο Κ.Σ. δίνει το λόγο σε καθένα από τους εκπαιδευόμενους να αιτιολογήσουν εν συντομία τη δική τους απάντηση και μια από τις απαντήσεις που έδωσαν οι υπόλοιποι συμμετέχοντες (συνολική διάρκεια: 30 λεπτά). Στο βήμα αυτό μπορεί να δημιουργηθεί μια εποικοδομητική συζήτηση με διαφωνίες, επέκταση προτεινόμενων λύσεων, κατάθεση νέων ιδεών κ.λπ.

⁽⁴⁾ Για την επιλογή του άρθρου έγινε αναζήτηση σε ελληνόγλωσσες πηγές καθώς προορίζεται για σπουδαστές ελληνόγλωσσου προγράμματος σπουδών. Έτσι έγινε αποφυγή τυχόν προβλημάτων που μπορούσαν να δημιουργηθούν σε άτομα με αδυναμία στην Αγγλική γλώσσα.

Συμπεράσματα

Οι δραστηριότητες που καταγράφηκαν στην ενότητα αυτή έχουν προσαρμοστεί σύμφωνα με τις δυνατότητες καθενός εκ των τριών περιβαλλόντων διδασκαλίας και μάθησης. Είναι εμφανές πως υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών περιβαλλόντων καθώς ακολουθούν διαφορετική τακτική διδασκαλίας και μάθησης.

Οι εκπαιδευτικές πλατφόρμες του ΑΠΚυ και του ΕΑΠ είναι διαμορφωμένες ώστε να παρέχουν στους συμμετέχοντες οτιδήποτε σχετίζεται με την εκπαίδευσή τους και τη μάθηση. Αντιθέτως το περιβάλλον του Second Life περιέχει και άλλες δυνατότητες μη εκπαιδευτικές καθώς είναι ένα είδος παιχνιδιού εικονικής πραγματικότητας. Όσο αναφορά τη χρήση των εφαρμογών του Blackboard Collaborate (του ΑΠΚυ) και του SL οι συμμετέχοντες αντιμετωπίζουν ορισμένες ελεγχόμενες δυσκολίες κατά την πρώτη τηλεσυνάντηση μέχρις ότου εξοικειωθούν [Micaela Esteves, Benjamim Fonseca, Leonel Morgado, Paulo Martins, 2009].

Η διεξαγωγή των δραστηριοτήτων στο ΕΑΠ γίνονται σε μια παραδοσιακή αίθουσα και στο ΑΠΚυ γίνονται μέσω του Blackboard Collaborate. Στο SL ο Κ.Σ. ως ιδιοκτήτης κάποιας γης μπορεί να τροποποιεί ή να αλλάζει τον χώρο διδασκαλίας και μάθησης σύμφωνα με τις δραστηριότητες που επιθυμεί να πραγματοποιηθούν σε κάθε συνάντηση. Βέβαια αυτό προϋποθέτει την ενεργοποίηση ενός προνομιακού λογαριασμού και την προσθήκη ελάχιστου ποσού/Linden Dollars στο ταμείο (είτε με την πραγματική αγορά τους είτε ενός μικρού ποσού αυτόματα από το σύστημα κάθε εβδομάδα) για περαιτέρω εικονικές αγορές.

Μια σημαντική διαφορά είναι και η απεικόνιση των συμμετεχόντων στις (εικονικές) διαδικτυακές τάξεις. Το Blackboard Collaborate παρέχει τη δυνατότητα λήψης βίντεο ώστε οι συμμετέχοντες να εμφανίζονται στην οθόνη κατά τη διάρκεια της ομιλίας τους. Το SL από την άλλη πλευρά χρησιμοποιεί μόνο τους αντιπροσώπους-avatars για την απεικόνιση των συμμετεχόντων με αποτέλεσμα να μην είναι ορατά τα πραγματικά χαρακτηριστικά τους, οι αντιδράσεις τους και η διάθεσή τους. Από την άλλη η επιλογή ενός avatar δείχνει πολλά στοιχεία του χαρακτήρα του χρήστη.

Το τρισδιάστατο εικονικό περιβάλλον SL καινοτομεί στη δημιουργία αντικειμένων (objects) και στον προγραμματισμό των λειτουργιών του όπως καταγράφηκαν στις δραστηριότητες

3-6 Καπέλα σκέψης και 5-Φαντασία και παιχνίδι. Μια ακόμα ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης πλατφόρμας σχετίζεται με τη δημιουργία των ομάδων. Μόνο ο καθηγητής-σύμβουλος (owner avatar) μπορεί να σχηματίσει ομάδες, αυτό συμβαίνει διότι για κάθε ομάδα θα πρέπει να πληρώσει 100 Linden Dollars. Σε περίπτωση που μια ομάδα αποτελείται από δύο μέλη τότε το σύστημα την διαγράφει μετά το πέρας των 24άρων ωρών. Για ομάδες άνω των τριών ατόμων δεν διαγράφονται αυτόματα από το σύστημα αλλά από τον Κ.Σ. (owner avatar) όταν ο ίδιος το θελήσει. Στις Ο.Σ.Σ. του ΕΑΠ η δημιουργία ομάδων γίνεται με τον παραδοσιακό τρόπο είτε από τον Καθηγητή-Σύμβουλο είτε από τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους, ενώ στις Ο.Σ.(τηλε)Σ. του ΑΠΚυ ο Κ.Σ. αλλά και οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να δημιουργήσουν δωμάτια για τον διαχωρισμό των συμμετεχόντων σε ομάδες. Επισημαίνεται ότι στο Blackboard Collaborate δεν αποθηκεύονται τα δωμάτια ομαδικών συζητήσεων μετά την ολοκλήρωση της Ο.Σ.(τηλε)Σ..

Ένα σημείο που μας αφορά είναι ο τρόπος επικοινωνίας, αλληλεπίδρασης και συνεργασίας του Κ.Σ. με τους εκπαιδευόμενους, αλλά και μεταξύ των εκπαιδευόμενων. Στους τύπους εκπαίδευσης που αναφέρθηκαν παραπάνω υπάρχει η ασύγχρονη επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων. Σύγχρονη επικοινωνία πραγματοποιείται στο Blackboard Collaborate και στο SL, ενώ στο ΕΑΠ η επικοινωνία γίνεται κατά πρόσωπο.

Ένα από τα δυνατά σημεία του Blackboard Collaborate είναι η παρουσίαση με την λειτουργία διαμοιρασμού οθόνης. Με τον τρόπο αυτό οι εκπαιδευόμενοι και ο Κ.Σ. έχουν την ικανότητα να παρουσιάσουν στους υπόλοιπους συμμετέχοντες την εργασία τους σε οποιαδήποτε μορφή. Το SL είναι ένα οικονομικό εικονικό περιβάλλον για διδασκαλία και μάθηση όπου ο Κ.Σ. μπορεί εύκολα και γρήγορα να σχεδιάσει μια εκπαιδευτική δραστηριότητα με όλα τα βασικά στοιχεία που τη διέπουν (σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία, συνομιλία και δημιουργία ομάδων συνεργασίας).

Κεφάλαιο 5 - Προκαταρκτική έρευνα

Προκαταρκτική έρευνα

Αρχικά πραγματοποιήθηκε ο σχεδιασμός της προκαταρκτικής έρευνας, ο εντοπισμός κατάλληλων ερωτήσεων από την ελληνική βιβλιογραφία που παρατίθεται στο τέλος του συγγράμματος. Η διαμόρφωση των ερωτήσεων έγινε βασιζόμενοι στα ερευνητικά μας ερωτήματα και το θεωρητικό επίπεδο που αναπτύχθηκε παραπάνω.

Στη συνέχεια δημιουργήθηκε ένας χώρος παιδαγωγικού χαρακτήρα με καρέκλες, τραπέζια (μια σειρά από αντικείμενα - objects που παρέχει η πλατφόρμα του Second Life) και screen pointers. Ακολούθησε η συγγραφή κάποιων βασικών οδηγιών χρήσης του περιβάλλοντος διεπαφής του χρήστη (User Interface) στην πλατφόρμα Second Life ώστε να τις μελετήσουν οι συμμετέχοντες της έρευνας και να πράξουν τα ανάλογα. Δόθηκαν μόνο αυτά που θα χρησιμοποιούσαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της ακολουθίας δραστηριοτήτων, τίποτα παραπάνω που να τους μπερδέψει και να τους φανεί δυσνόητο. Ουσιαστικά προετοιμάστηκαν οι συμμετέχοντες ώστε να γίνει εύκολη η πρόσβασή τους στις βασικές επιλογές που θα χρειαστούν στην πορεία της έρευνάς μας (βλ. Παράρτημα Α' - Βασικές οδηγίες χρήσης του Second Life για εκπαιδευτικές διαδικασίες).

Ο εντοπισμός των συμμετεχόντων στην έρευνά μας ήταν δύσκολος και χρονοβόρος, διότι είναι μικρός ο αριθμός των μεταπτυχιακών σπουδαστών της κατεύθυνσης Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου. Επτά άτομα δέχθηκαν να συμμετάσχουν και απ' ότι ανέφεραν ήθελαν να ζήσουν την διαδικασία αυτή μέσα σε μια τρισδιάστατη εικονική εκπαιδευτική πλατφόρμα. Γνώριζαν την ύπαρξη του Second Life, αλλά ποτέ δεν σκέφτηκαν να εισέλθουν σε αυτόν τον διαφορετικό κόσμο.

Η προκαταρκτική συνέντευξη διεξήχθη στην τρισδιάστατη εκπαιδευτική τάξη που δημιουργήθηκε στο Second Life. Ήταν μια ευκαιρία για εμάς να δούμε τις αντιδράσεις τους σχετικά με τον πρωτόγνωρο αυτό εικονικό χώρο και να δοκιμάσουν και οι ίδιοι τις δυνατότητες που τους παρέχει το Second Life. Με τη βοήθεια του ερευνητή-συντονιστή οι συμμετέχοντες ετοιμάστηκαν για τις συνεντεύξεις και τις δραστηριότητες που θα ακολουθούσαν.

Ερωτήσεις

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους συμμετέχοντες της προκαταρκτικής μας έρευνας. Στη συνέχεια γίνεται περιγραφή και ανάλυση όλων των ερωτήσεων. Επίσης δίνονται ορισμένες πιθανές απαντήσεις, μια ενδεικτική ενός συμμετέχοντα και τα συμπεράσματα της ανάλυσης καθεμίας ξεχωριστά.

Οι ερωτήσεις 1, 2, 4, 6 και 7 είναι βασισμένες στο κείμενο του Κουλαουζίδη Γεώργιου [2010], οι ερωτήσεις 3 και 5 πάρθηκαν το απόσπασμα της Μαριάνθης Καρατζά [2010], ενώ οι τελευταίες ερωτήσεις 8, 9, 10 και 11 είναι από το άρθρο της Ηλιάδου Χρυσούλας [2010] και διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τις ανάγκες της δικής μας έρευνας.

A/A	Εκτιμώμενος χρόνος απόκρισης	Ερώτηση προς φοιτητή																																				
1	6'	<p>Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα, καταχωρώντας τη συχνότητα (από το 1 έως το 10) με την οποία πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες εκπαιδευτικές τεχνικές στις συγκεκριμένες Θεματικές Ενότητες.</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <thead> <tr> <th>Εκπαιδευτικές τεχνικές</th> <th>Θ.Ε. ΠΕΣ630</th> <th>Θ.Ε. ΠΕΣ631</th> <th>Θ.Ε. ΠΕΣ632</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Εισήγηση</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ομαδικές εργασίες</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Συζήτηση</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Καταιγισμός ιδεών</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ερωτήσεις-απαντήσεις</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Παιχνίδι ρόλων</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Σχολιασμός εργασιών</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Παραδείγματα</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Εκπαιδευτικές τεχνικές	Θ.Ε. ΠΕΣ630	Θ.Ε. ΠΕΣ631	Θ.Ε. ΠΕΣ632	Εισήγηση				Ομαδικές εργασίες				Συζήτηση				Καταιγισμός ιδεών				Ερωτήσεις-απαντήσεις				Παιχνίδι ρόλων				Σχολιασμός εργασιών				Παραδείγματα			
Εκπαιδευτικές τεχνικές	Θ.Ε. ΠΕΣ630	Θ.Ε. ΠΕΣ631	Θ.Ε. ΠΕΣ632																																			
Εισήγηση																																						
Ομαδικές εργασίες																																						
Συζήτηση																																						
Καταιγισμός ιδεών																																						
Ερωτήσεις-απαντήσεις																																						
Παιχνίδι ρόλων																																						
Σχολιασμός εργασιών																																						
Παραδείγματα																																						
2	4'	<p>Ποιες εκπαιδευτικές σας δραστηριότητες πιστεύετε πως προκαλούσαν ενδιαφέρον για επικοινωνία και αλληλεπίδραση;</p>																																				

3	3'	Με ποιον τρόπο σας βοηθάει η επικοινωνία αυτή με τον Καθηγητή-Σύμβουλο και τους συμφοιτητές σας στην μαθησιακή σας πορεία;
4	3'	Πως επηρεάζεται η επικοινωνία σας με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες σχετικά με το κλίμα της Ο.Σ.τηλεΣ. ή κάποιων γεγονότων που μπορεί να είχαν προηγηθεί;
5	2'	Σας είχε προβληματίσει κάποιο ζήτημα και δεν ρωτήσατε τον Καθηγητή-Σύμβουλο; Γιατί;
6	<5'	<p>Κάποιος φοιτητής έχει βάλει σε σειρά τις παρακάτω δεξιότητες που πρέπει να έχει ένας Κ.Σ., επιθυμείτε να γίνει αναδιάταξη; Σε ποια και Γιατί;</p> <p>Ικανότητα αποτίμησης αναγκών των εκπαιδευόμενων Δεξιότητες συμβουλευτικής και γνώση υπηρεσιών υποστήριξης Ομαδικότητα/συνεργασία Δεξιότητες αξιολόγησης και ανατροφοδότησης Δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας Δεξιότητες ανάδρασης Γνώση θεωρίας εκπαίδευσης ενηλίκων Γνώση χειρισμού ομάδων Δεξιότητες παρουσίασης</p>
7	<1'	Τι κάνετε κατά τη διάρκεια των Ο.Σ.τηλεΣ.; Για παράδειγμα σερφάρετε στο διαδίκτυο, παρακολουθείτε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, γευματίζετε, ασχολείστε με τα παιδιά σας, συνομιλείτε με τον σύντροφό σας ή τους συμφοιτητές σας, ασχολείστε με θέματα δουλειάς.
8	1'	Ποιον τρόπο επικοινωνίας προτιμάτε με τους Καθηγητές-Συμβούλους σας και γιατί; (Κινητή ή/και σταθερή τηλεφωνία, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μέσα

		σύγχρονης και ασύγχρονης συνομιλίας-chat/forum, κατά τη διάρκεια των Ο.Σ.τηλεΣ.)
9	2'	Ποιο είναι συνήθως το περιεχόμενο επικοινωνίας σας με τον Καθηγητή-Σύμβουλο; Εργασίες/εβδομαδιαίες ασκήσεις, απορίες προσωπικής σας μελέτης, ερωτήσεις σχετικά με το υλικό ανατροφοδότησης, ψυχολογική υποστήριξη, άλλο.
10	3'	Μπορείτε να θυμηθείτε μια στιγμή που αισθανθήκατε ενθουσιασμό, περιέργεια, μοναξιά, αδιαφορία, διστακτικότητα, πίεση, φόβο ή άγχος κατά τη διάρκεια των Ο.Σ.τηλεΣ.;
11	5'	Πείτε μας τέσσερα χαρακτηριστικά των Καθηγητών-Συμβούλων (των Θεματικών Ενοτήτων ΠΕΣ630, ΠΕΣ631 και ΠΕΣ632) που χαρακτηρίζουν έναν καλό εκπαιδευτή και άλλα τέσσερα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν έναν κακό εκπαιδευτή.
Συνολικός χρόνος: <35'		

Ερώτηση 1:

Η ερώτηση αυτή αποστέλλεται ηλεκτρονικά στον εκπαιδευόμενο για τη συμπλήρωσή της και την επαναποστολή της στον υπεύθυνο της προκαταρκτικής έρευνας για αποθήκευση και καταχώρηση του αρχείου. Η διαδικασία αυτή εκτελείται με τη βοήθεια της εφαρμογής Notecards που παρέχει το Second Life στους χρήστες της.

Η συχνότητα (από το 1 έως το 10) δείχνει την ένταση/βαθμό με τον οποίο πραγματοποιήθηκαν οι αναγραφόμενες εκπαιδευτικές τεχνικές, από το ένα που δείχνει τις λιγότερες επαναλήψεις μέχρι το δέκα με τις περισσότερες. Δηλαδή σε ποιες εκπαιδευτικές δραστηριότητες είχαν προτίμηση οι Καθηγητές-Σύμβουλοι των συγκεκριμένων Θεματικών Ενοτήτων ή ήταν οι καταλληλότερες για το συγκεκριμένο διδακτικό υλικό και την ομάδα εκπαίδευσης.

Σημειώνεται πως οι συνεντευξιαζόμενοι δεν είχαν όλοι τους ίδιους Καθηγητές-Συμβούλους και δεν παρακολούθησαν αυτές τις Θεματικές Ενότητες το ίδιο εξάμηνο. Οπότε στο σημείο αυτό μπορούμε να αναλύσουμε μόνο την επαναληπτική διαδικασία των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ως προς τη δομή και το εκπαιδευτικό υλικό αυτών των διαθεματικών ενοτήτων. Επίσης κάποιοι από τους συμμετέχοντες δεν έχουν παρακολουθήσει και τις τρεις Θεματικές Ενότητες. Θεωρούμε πως αυτό δε θα δημιουργήσει κάποιο πρόβλημα όσο αναφορά την επεξεργασία και την ανάλυση των απαντήσεών τους για την διεξαγωγή συμπερασμάτων.

Οι δραστηριότητες αυτές πάρθηκαν μέσα από την ερευνητική ελληνόγλωσση βιβλιογραφία. Οι συγκεκριμένες εκπαιδευτικές τεχνικές θεωρήθηκαν πως είναι γνωστές σε όλους και επιλέχθηκαν με βάση την ομαδοσυνεργατική και συμμετοχική τους συνεισφορά στην μαθησιακή πορεία των συμμετεχόντων. Επίσης προστέθηκε και η κλασική εκπαιδευτική τεχνική της εισήγησης ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο χρησιμοποιείται στις συγκεκριμένες Θεματικές Ενότητες της εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα στις ομαδοσυνεργατικές μεθόδους εντάσσονται οι ομαδικές εργασίες και το παιχνίδι ρόλων. Στις ενεργητικές συμμετοχικές μεθόδους εντάσσονται η συζήτηση, ο καταγισμός ιδεών, οι ερωτήσεις-απαντήσεις, ο σχολιασμός εργασιών και τα παραδείγματα. Ο σχολιασμός εργασιών έχει και τη μορφή της προσωπικής ανατροφοδότησης κάθε εκπαιδευομένου, η οποία ξεφεύγει από την κατηγορία της ενεργητικής συμμετοχικής δραστηριότητας. Επιπρόσθετα τα παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν είτε από την ολομέλεια (που την χαρακτηρίζει συμμετοχική) είτε από τον Καθηγητή-Σύμβουλο.

Πιθανή απάντηση: Αναμένεται οι συνεντευξιαζόμενοι να καταχωρήσουν μεγάλο αριθμό επαναλήψεων στις εκπαιδευτικές τεχνικές ομαδικές εργασίες, συζήτηση, ερωτήσεις-απαντήσεις και παραδείγματα καθώς είναι οι πιο διαδεδομένες και μικρότερο στον σχολιασμό εργασιών, στον καταγισμό ιδεών και στο παιχνίδι ρόλων, διότι τις συναντάμε σπάνια σε μια διδακτική ενότητα. Στην εκπαίδευση ενηλίκων και στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση η εισήγηση δε θα πρέπει να χρησιμοποιείται συχνά ή τουλάχιστον να συνδυάζεται με άλλες εκπαιδευτικές τεχνικές.

Ενδεικτική απάντηση:

Εκπαιδευτικές τεχνικές	Θ.Ε. ΠΕΣ630	Θ.Ε. ΠΕΣ631	Θ.Ε. ΠΕΣ632
Εισήγηση	7	7	8
Ομαδικές εργασίες	9	8	8
Συζήτηση	9	8	7
Καταιγισμός ιδεών	8	8	6
Ερωτήσεις-απαντήσεις	8	7	6
Παιχνίδι ρόλων	9	9	6
Σχολιασμός εργασιών	8	8	8
Παραδείγματα	7	8	8

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Τα δεδομένα των συνεντεύξεων εισήχθησαν στο SPSS για ανάλυση, δημιουργώντας τις τέσσερις (4) μεταβλητές που απεικονίζονται στην ακόλουθη εικόνα:

	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure	Role
1	Student	String	30	0	Student	{1, KAPAM...}	None	15	Left	Nominal	Input
2	Lesson	String	8	0	Lesson	{1, PES630}...	None	8	Left	Nominal	Input
3	TrainingMet...	String	20	0	Training Method	{1, ΕΙΣΗΓΗ...	None	8	Left	Nominal	Input
4	Frequency	Numeric	2	0	Frequency	{1, Μηδαν...	None	8	Right	Ordinal	Input

Εικόνα 2. Μεταβλητές SPSS

Οι τρεις πρώτες (ερωτώμενοι φοιτητές/συνεντευξιαζόμενοι, θεματικές ενότητες, εκπαιδευτική τεχνική) είναι τύπου Nominal αφού έχουν διακριτές τιμές δίχως την έννοια

της σειράς, ενώ η μεταβλητή “Συχνότητα” είναι τύπου Ordinal αφού έχει τιμές από 1 έως 10 αλλά η σειρά τους δείχνει το μέγεθος της συχνότητας (1 = μηδαμινή έως 10 = πλήρη).

Σύνολο Παρατηρήσεων

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται κάποια στατιστικά για τις τιμές των δεδομένων των δύο μεταβλητών. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το σύνολο των 168 τιμών, οι 144 (85.7%) περιλαμβάνονται στα αποτελέσματα, ενώ οι 24 (14.3%) είναι κενές τιμές που δεν συμπεριλαμβάνονται στην στατιστική ανάλυση. Στην πραγματικότητα, η *Συχνότητα* για ορισμένους συνδυασμούς μεταβλητών δεν έχει τιμή διότι ο εκπαιδευόμενος δεν έχει παρακολουθήσει το αντίστοιχο μάθημα.

Case Processing Summary

	Cases					
	Included		Excluded		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Frequency * Training Method	144	85,7%	24	14,3%	168	100,0%

Μέσες Τιμές Συχνότητας ανά Εκπαιδευτική Τεχνική

Στην ενότητα αυτή θα παρατηρηθούν οι μέσες τιμές της *Συχνότητας* ανά *Εκπαιδευτική Τεχνική* με στόχο να ελεγχτεί αν υπάρχει κάποια συσχέτιση μεταξύ τους που να δείχνει αν οι εκπαιδευτικοί των τριών θεματικών ενοτήτων που επιλέχτηκαν δείχνουν κάποια προτίμηση σε κάποιες εκπαιδευτικές τεχνικές ή όχι.

Όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας με τους μέσους όρους και τις αποκλείσεις, σε σύνολο 18 παρατηρήσεων για την κάθε εκπαιδευτική τεχνική, φαίνεται πως κάποιες από τις εκπαιδευτικές τεχνικές προτιμήθηκαν σε σχέση με άλλες. Πιο συγκεκριμένα, οι

- ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
- ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

έχουν πολύ υψηλή Συχνότητα σε σχέση με τις υπόλοιπες, ενώ χαρακτηριστικά χαμηλή Συχνότητα παρατηρείται στις:

- ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ
- ΕΙΣΗΓΗΣΗ

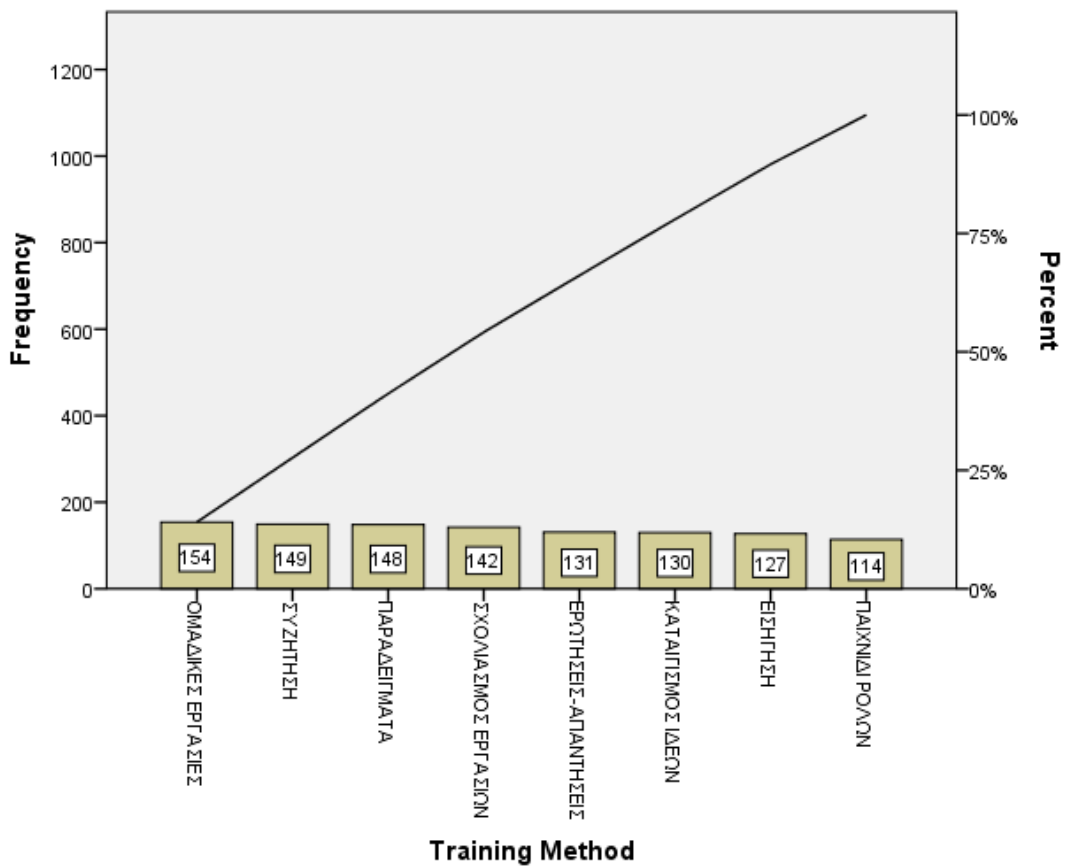
Διαπιστώνεται επομένως πως υπάρχει μια τάση των εκπαιδευτικών να χρησιμοποιούν κάποιες τεχνικές περισσότερο από άλλες.

Χρησιμοποιούνται για όλες τις συγκρίσεις διαφόρων ειδών γραφήματα, όπως:

- Μέσοι όροι
- Boxplots/ Διάγραμμα Συχνοτήτων
- Pareto-charts

Frequency

Training Method	Mean	N	Std. Deviation
ΕΙΣΗΓΗΣΗ	7,06	18	2,461
ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	8,56	18	1,542
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	8,28	18	1,487
ΚΑΤΑΙΓΙΣΜΟΣ ΙΔΕΩΝ	7,22	18	2,045
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ-ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	7,28	18	1,364
ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ	6,33	18	2,808
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	7,89	18	1,367
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	8,22	18	,878
Total	7,60	144	1,933

Μέσες Τιμές Συχνότητας ανά Μαθητή

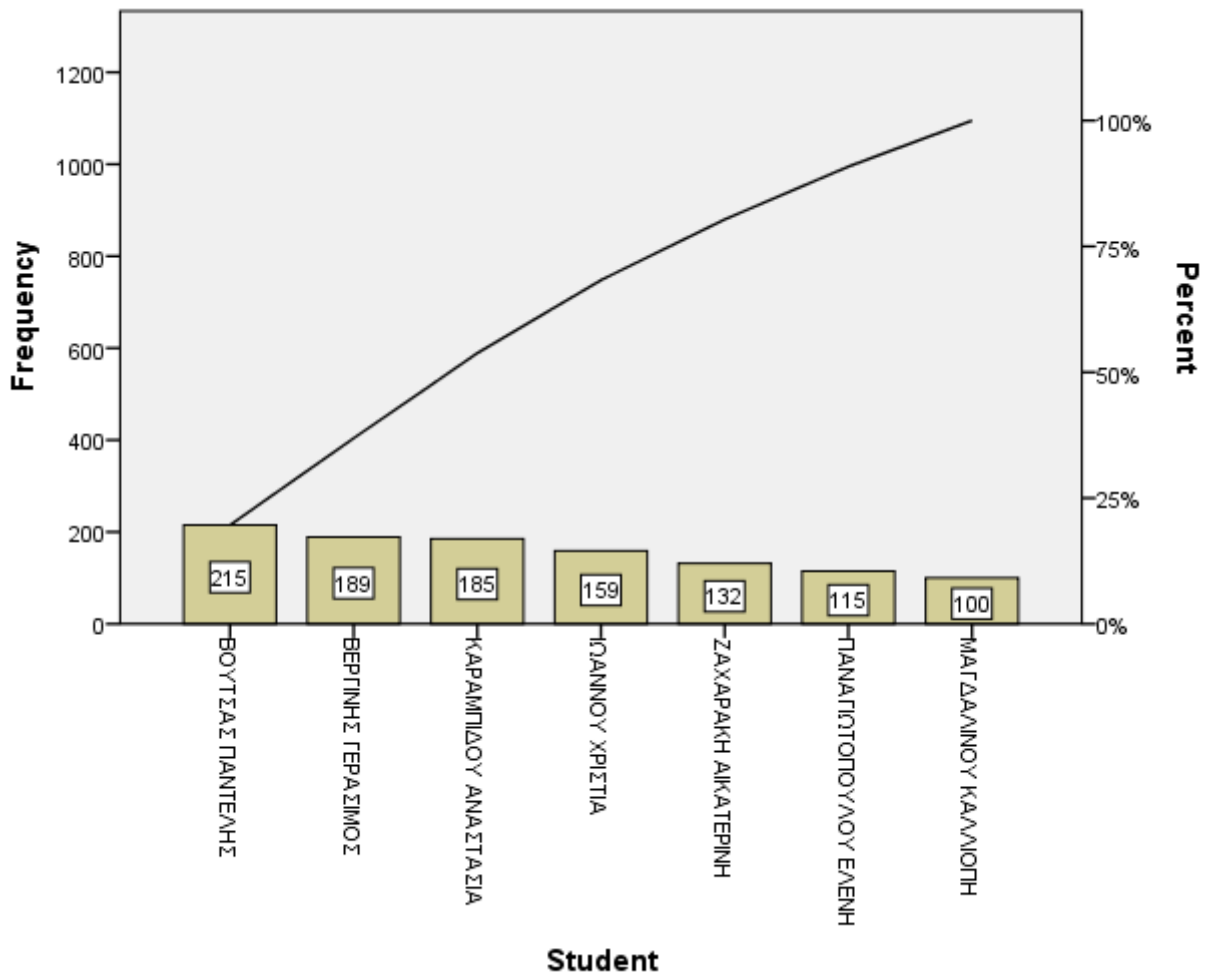
Στην παρούσα ενότητα ελέγχεται το κατά πόσο οι τιμές για κάθε μαθητή ακολουθούν τους μέσους όρους έτσι ώστε να διαπιστωθεί πιθανή “αυστηρή” ή “ευνοϊκή” βαθμολόγηση κάποιων μαθητών. Από τα αποτελέσματα παρακάτω φαίνεται ότι δύο μαθητές έχουν τάση για αυστηρή βαθμολογία με μέσους όρους 6.25 και 6.63 αντίστοιχα, ενώ ένας μαθητής έχει τάση για ευνοϊκή βαθμολογία με 8.96.

Report

Frequency

Student	Mean	N	Std. Deviation
ΚΑΡΑΜΠΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	7,71	24	,908

ΒΟΥΤΣΑΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ	8,96	24	1,517
ΒΕΡΓΙΝΗΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ	7,87	24	1,895
ΜΑΓΔΑΛΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΟΠΗ	6,25	16	2,017
ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑ	6,63	24	2,203
ΖΑΧΑΡΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	8,25	16	1,291
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ	7,19	16	2,228
Total	7,60	144	1,933

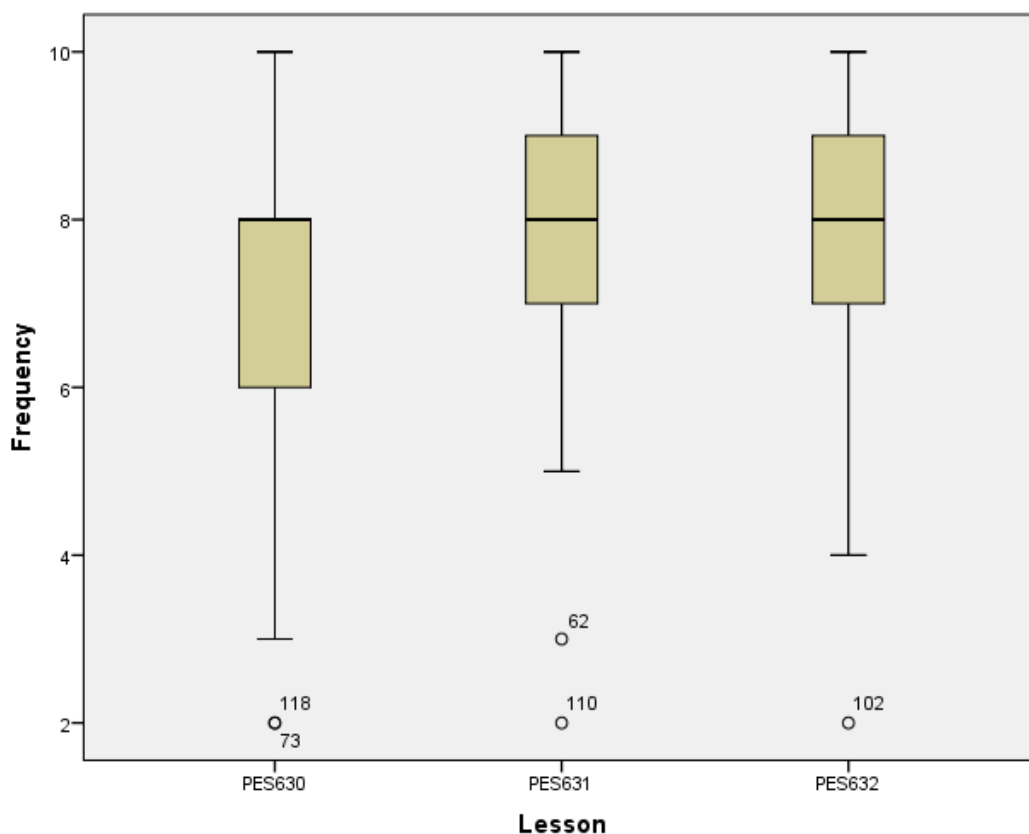
Μέσες Τιμές Συχνότητας ανά Θεματική Ενότητα

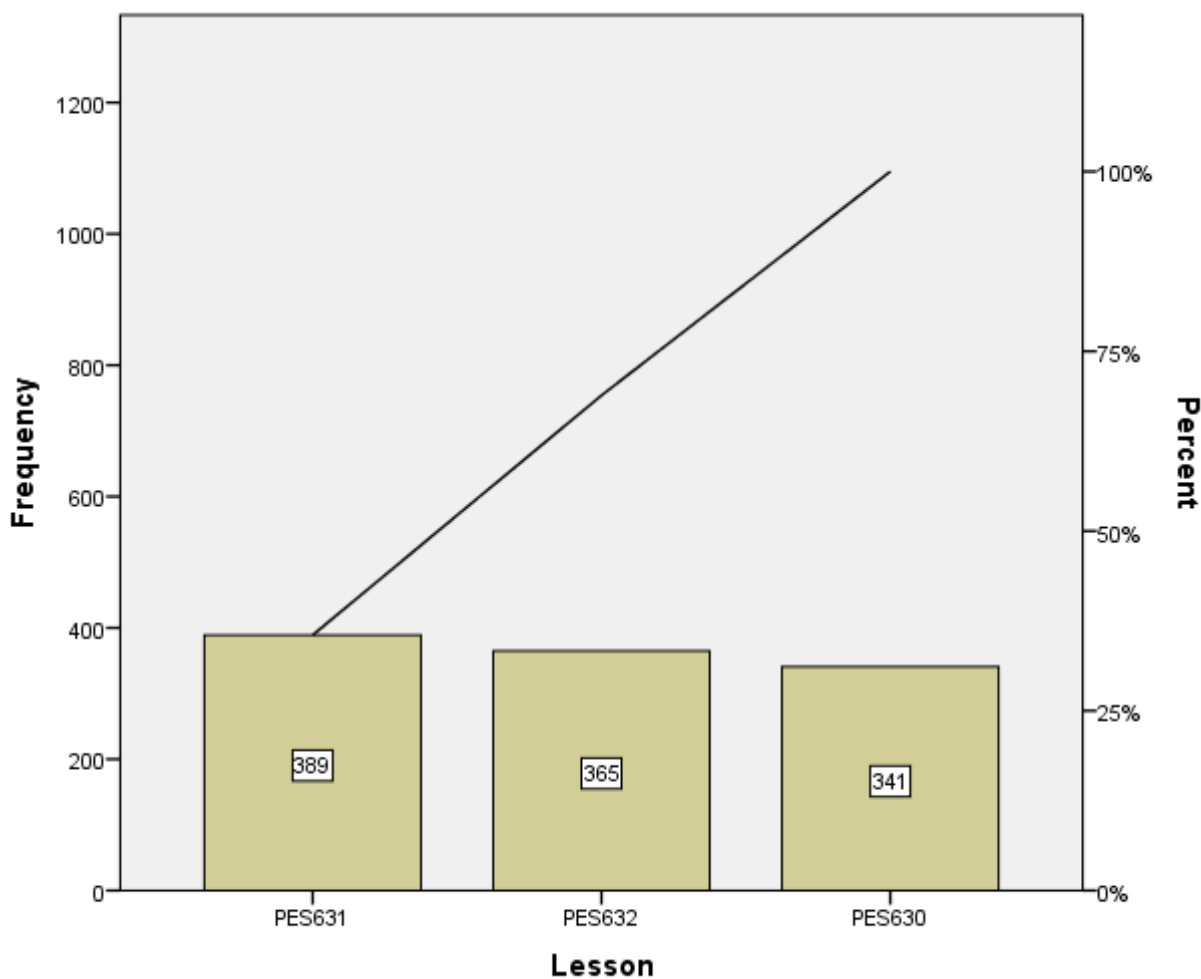
Στον επόμενο πίνακα αντίστοιχα με παραπάνω, ελέγχονται οι μέσοι όροι των Συχνοτήτων ανά Θεματική Ενότητα ώστε να διαπιστωθεί αν κάποια Θεματική Ενότητα έχει χαρακτηριστικά υψηλότερη ή χαμηλότερη βαθμολογία από τις υπόλοιπες. Οι τρεις μέσοι όροι και οι βαθμοί απόκλισης που παρατηρήθηκαν δεν μπορούν να οδηγήσουν σε κάποιο συμπέρασμα για τις Θεματικές Ενότητες.

Report

Frequency

Lesson	Mean	N	Std. Deviation
PES630	7,10	48	2,024
PES631	7,94	49	1,796
PES632	7,77	47	1,913
Total	7,60	144	1,933

Στατιστικά για την Συχνότητα

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα στατιστικά για την Συχνότητα, με στόχο να παρατηρηθούν οι τιμές της μεταβλητής ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες.

Statistics

Frequency

N	Valid	144
	Missing	24
Mean		7,60
Std. Error of Mean		,161
Median		8,00
Mode		8
Std. Deviation		1,933

Variance		3,737
Skewness		-,950
Std. Error of Skewness		,202
Kurtosis		,755
Std. Error of Kurtosis		,401
Range		8
Minimum		2
Maximum		10
Sum		1095
Percentiles	25	7,00
	50	8,00
	75	9,00

Frequency

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	4	2,4	2,8	2,8
	3	3	1,8	2,1	4,9
	4	3	1,8	2,1	6,9
	5	11	6,5	7,6	14,6
	6	11	6,5	7,6	22,2
	7	23	13,7	16,0	38,2
	8	43	25,6	29,9	68,1
	9	20	11,9	13,9	81,9
	Πλήρη	26	15,5	18,1	100,0
	Total	144	85,7	100,0	
Missing	System	24	14,3		
Total		168	100,0		

Οι παραπάνω τιμές δείχνουν πως οι Συχνότητες φαίνεται να είναι ικανοποιητικές για όλες τις Θεματικές Ενότητες και τις Εκπαιδευτικές Τεχνικές που μελετήθηκαν σε όλους τους ερωτώμενους. Μόλις το 6.9% των απαντήσεων έχει τιμή κάτω από 5, που θεωρείται ως «Μέτρια» Συχνότητα. Το μεγαλύτερο ποσοστό κυμαίνονται μεταξύ 7-10 και εκεί καθορίζεται και ο μέσος όρος.

Ερώτηση 2:

Η ερώτηση 2 δείχνει την προτίμηση που έχουν οι συνεντευξιαζόμενοι σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες που τους διεγείρουν και βελτιώνουν την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με τους συμμετέχοντες, αλλά και με τον Καθηγητή-Σύμβουλο των Θεματικών Ενοτήτων ΠΕΣ630, ΠΕΣ631 και ΠΕΣ632. Βέβαια πίσω από το ενδιαφέρον που εκφράζουν κρύβονται και άλλοι παράγοντες που έχουν να κάνουν με τις δεξιότητες του Κ.Σ.

Ο Κ.Σ. είναι αυτός που αρχικά θα πρέπει να πυροδοτήσει την συμμετοχικότητά τους ώστε να προκαλέσει το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων κατά τη διάρκεια της Ομαδικής Συμβουλευτικής τηλεΣυνάντησης. Για τον σκοπό αυτό θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σωστή επεξεργασία των προσωπικών τους στοιχείων τα οποία έχει λάβει από την πρώτη του κιάλας επαφή μαζί τους. Στη συνέχεια με βάση τη διαμορφωμένη εικόνα της εκπαιδευτικής ομάδας θα πρέπει να σχεδιάσει κατάλληλες δραστηριότητες σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά τους. Για την επίτευξη όλων των παραπάνω δεν αρκεί μόνο η θεωρητική γνώση που κατέχει ο Κ.Σ., αλλά ο συνδυασμός της με την εμπειρία του και την ικανότητά του να υποστηρίξει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που πρόκειται να εφαρμόσει.

Ένας ακόμα παράγοντας που συμβάλλει στην πρόκληση του ενδιαφέροντός του είναι το κλίμα που διαμορφώνεται τόσο κατά τη διάρκεια των Ομαδικών Συμβουλευτικών τηλεΣυναντήσεων όσο και στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί. Έτσι η ερώτηση 2 συνδυάζεται με την ερώτηση 4 που αναλύεται παρακάτω η οποία σχετίζεται με το κλίμα που επικρατεί στις Ομαδικές Συμβουλευτικές τηλεΣυναντήσεις και την επίδρασή του στην επικοινωνία των συμμετεχόντων.

Πιθανή απάντηση: Οι συνεντευξιαζόμενοι ενδέχεται να αναφέρουν μια ή περισσότερες εκπαιδευτικές δραστηριότητες που τους προκάλεσαν ενδιαφέρον για επικοινωνία και αλληλεπίδραση. Οι επικρατέστερες εκπαιδευτικές τεχνικές πιθανόν να είναι η συζήτηση μεταξύ του Καθηγητή-Συμβούλου και των εκπαιδευομένων καθώς και οι ερωτήσεις-απαντήσεις.

Ο συνδυασμός των δύο θεωρείται αρκετά αποτελεσματικός ως προς την βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης. Είναι περισσότερο γνωστές και οικείες στον εκπαιδευόμενο, διότι και στη συμβατική εκπαίδευση πραγματοποιείται κάτι ανάλογο.

Ενδεικτική απάντηση: Σας παραθέτω την απάντηση μιας συνεντευξιαζόμενης.

«Και στις δύο Θ.Ε. είχαν ενδιαφέρον οι συζητήσεις μας, η ανταλλαγή απόψεων που γινόταν όλο αυτό ήταν πολύ ενδιαφέρον. Οι ομαδικές δραστηριότητες που κάναμε σε κάθε μάθημα και προηγούνταν των συζητήσεων, ήταν η αφορμή γι' αυτές τις συζητήσεις. Οι εργασίες που συνήθως ήταν ομαδικές, οι ασκήσεις που οι περισσότερες ήταν ομαδικές και είχαν αρκετή συζήτηση. Όλη αυτή η διαδικασία ανταλλαγής ιδεών ήταν δύσκολη, γιατί είχες να αντιμετωπίσεις πολλές διαφορετικές οπτικές γωνίες, αλλά πολύ ενδιαφέρουσα. Και τέλος θα βάλω και τις ερωτήσεις στο forum που αν και δεν ήμουν πολύ ενεργό μέλος, διάβαζα πάρα πολύ και έβλεπα πράγματα τα οποία δεν είχα σκεφτεί.

Ερευνητής: Μπορείς να μας δώσεις ένα παράδειγμα των δραστηριοτήτων που ακολουθούσε η συζήτηση;

Συνεντευξιαζόμενος: Ναι...Θυμάμαι χαρακτηριστικά είχαμε χωριστεί σε ομάδες και παίζαμε κάποιο παιχνίδι, λέγαμε διάφορες λέξεις με βάση μια έννοια αν θυμάμαι καλά.

Ερευνητής: Κάτι σαν ιδεοκαταιγισμό.

Συνεντευξιαζόμενος: Ναι, αλλά σε μορφή παιχνιδιού. Είμασταν χωρισμένοι σε ομάδες και κάποιος θα κέρδιζε στο τέλος. Όχι κάτι ουσιαστικό, το έκανε πιο ενδιαφέρον.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Τα αποτελέσματα από την επεξεργασία των δεδομένων είναι τα ακόλουθα.

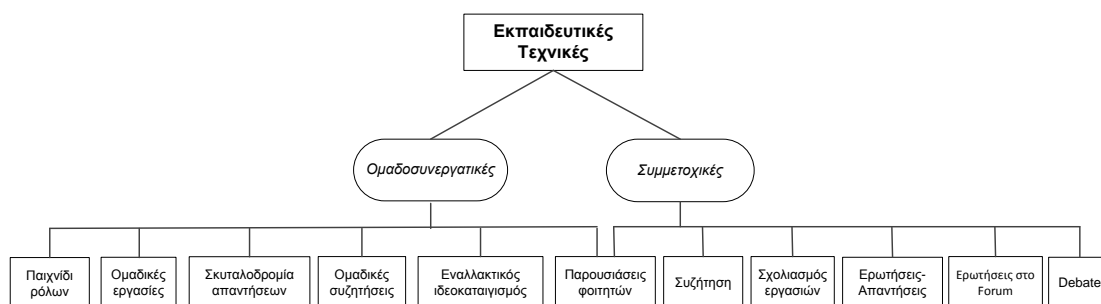
Εκπαιδευτικές τεχνικές	Πλήθος συμμετεχόντων
Συζήτηση	4
Παιχνίδι ρόλων	4
Ομαδικές εργασίες	3
Debate	1
Σκυταλοδρομία απαντήσεων	1
Ομαδικές συζητήσεις	1
Παρουσιάσεις από φοιτητές	1
Σχολιασμός εργασιών	1
Ερωτήσεις-Απαντήσεις	1

Ερωτήσεις στο forum	1
Εναλλακτικός ιδεοκαταιγισμός (σε μορφή παιχνιδιού)	1

Αρκετοί ήταν αυτοί που απάντησαν πως η συζήτηση, το παιχνίδι ρόλων και οι ομαδικές εργασίες ήταν από τις πιο ενδιαφέρουσες δραστηριότητες που προκαλούσαν επικοινωνία και αλληλεπίδραση. Αυτό δε σημαίνει πως και οι υπόλοιπες εκπαιδευτικές τεχνικές του πίνακα δεν προκαλούσαν ενδιαφέρον.

Επίσης από τον πίνακα παρατηρούμε ένα πλήθος εκπαιδευτικών τεχνικών, αυτό σημαίνει πως στις Θεματικές Ενότητες της Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας έχουν εφαρμοστεί αρκετές και διαφορετικές μεταξύ τους. Ένα ακόμα στοιχείο είναι πως αρκετοί συνεντευξιζόμενοι, στην απάντησή τους, έδωσαν περισσότερες της μιας εκπαιδευτικές τεχνικές.

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την κατηγοριοποίηση αυτών των εκπαιδευτικών τεχνικών με βάση την θεωρία που παρουσιάζεται στην βιβλιογραφία που παρατίθεται στο τέλος της εργασίας.

Εικόνα 3. Κατηγοριοποίηση εκπαιδευτικών τεχνικών

Να σημειωθεί ότι η παρουσίαση από τους φοιτητές βρίσκεται και στις δύο κατηγορίες καθώς γινόταν με δύο τρόπους. Ένας τρόπος ήταν ομαδοσυνεργατικά, δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι χωριζόντουσαν σε ομάδες και κάθε ομάδα έπρεπε να παρουσιάσει το θέμα

της. Ο δεύτερος τρόπος ήταν συμμετοχικά, δηλαδή ατομικά κάθε εκπαιδευόμενος παρουσίαζε το δικό του θέμα.

Ερώτηση 3:

Η ερώτηση 3 είναι επέκταση της προηγούμενης ερώτησης, διότι οι συνεντευξιαζόμενοι καλούνται να απαντήσουν με ποιον τρόπο τους βοηθάει η επικοινωνία με τον Καθηγητή-Σύμβουλο και τους συμφοιτητές τους στη μαθησιακή τους πορεία.

Η ερώτηση αυτή θα μπορούσε να έχει δύο σκέλη, την επικοινωνία που δημιουργείται μέσα από την διεξαγωγή των μαθησιακών δραστηριοτήτων και την επικοινωνία που πραγματοποιείται στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα των Ομαδικών Συμβουλευτικών τηλεΣυναντήσεων. Η έρευνα επικεντρώθηκε στο πρώτο σκέλος, διότι στην προκαταρκτική έρευνα ενδιαφέρει περισσότερο η επικοινωνία που πραγματοποιείται μέσα από τις εκπαιδευτικές τεχνικές.

Στο σημείο αυτό διερευνάται κατά πόσο οι ρόλοι του Καθηγητή-Συμβούλου ως καθοδηγητή, εμπυχωτή και υποστηρικτή βοηθούν τον εκπαιδευόμενο στη μαθησιακή του πορεία και εάν ο εκπαιδευόμενος αναζητά τέτοιου είδους βοήθεια.

Πιθανή απάντηση: Πολλές είναι οι πιθανές απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση. Μερικές από αυτές είναι: επίλυση προβλημάτων και αποριών προσωπικής μελέτης και ομαδοσυνεργατικών εργασιών, ερωτήσεις σχετικές με το εκπαιδευτικό υλικό, ψυχολογική υποστήριξη, ανταλλαγή απόψεων και καινοτόμων ιδεών, ανατροφοδότηση κ.ά.

Ενδεικτική απάντηση: Μια από τις απαντήσεις που δόθηκαν είναι «Καθοδηγητικά όσο αναφορά τον Καθηγητή-Σύμβουλο και εμπυχωτικά κάποιες φορές. Ουσιαστικά αισθάνεσαι κοινωνικοποιημένος με την έννοια ότι καταλαβαίνεις ότι τα προβλήματα σου αφορούν και άλλους, δεν είσαι ο μόνος που πρέπει να τα αντιμετωπίσεις. Οπότε θα έλεγα εμπυχωτικά και με τους συμφοιτητές.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Από την επεξεργασία και την ανάλυση των δεδομένων/απαντήσεων προκύπτουν τα παρακάτω αποτελέσματα.

Είδος βοήθειας	Πλήθος συμμετεχόντων
Επίλυση αποριών	5
Ψυχολογική υποστήριξη (από Καθηγητή-Σύμβουλο ή συνεκπαιδευόμενο)	4
Ανατροφοδότηση	2
Καινοτόμες ιδέες και επιχειρήματα	1

Οι περισσότεροι απάντησαν για επίλυση αποριών και ψυχολογική υποστήριξη. Τρίτο στην κατάταξη είναι η ανατροφοδότηση και τέλος οι καινοτόμες ιδέες και τα επιχειρήματα.

Ερώτηση 4:

Αναμένεται οι περισσότεροι συνεντευξιαζόμενοι να απαντήσουν θετικά στην ερώτηση αυτή. Συγκεκριμένα να μας γνωστοποιήσουν την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης που επιφέρει το θετικό κλίμα μέσα στις τηλεσυναντήσεις ή κάποιων προσωπικών γεγονότων που μπορεί να είχαν προηγηθεί.

Δεν αναμένεται μια ξεκάθαρη απάντηση, διότι μπορεί οι συνεντευξιαζόμενοι να διστάζουν να αναφερθούν σε κάποιο προσωπικό γεγονός που μπορεί να είχε προηγηθεί με κάποιον συμφοιτητή τους. Είναι λογικό και αποδεκτό να μην επιθυμούν να δηλώσουν προσωπικές διαφωνίες με άλλους συμμετέχοντες. Από τα συμφραζόμενα, τη συνομιλία, τον τρόπο με τον οποίο έδωσαν την απάντησή τους αλλά και με τη χροιά και την ένταση της φωνής τους γίνεται προσπάθεια εξαγωγής συμπερασμάτων.

Πιθανή απάντηση: Στην ερώτηση αυτή δύο είναι οι πιθανές απαντήσεις, θετικό κλίμα για επικοινωνία των συμμετεχόντων στις Ο.Σ.τηλεΣ. ή ο εκπαιδευόμενος να είναι αρνητικά επηρεασμένος από το κλίμα που επικρατεί σε μια Ο.Σ.τηλεΣ. ή κάποιο γεγονός που μπορεί να είχε προηγηθεί και να μην υπάρχει η επιθυμητή επικοινωνία.

Ενδεικτική απάντηση: Η απάντηση που επέλεξα να σας παρουσιάσω είναι «Ο τρόπος διεξαγωγής των Θ.Ε. ΠΕΣ630 και ΠΕΣ631 που έχω παρακολουθήσει μέχρι στιγμής κύλησε τόσο ομαλά που με έκανε να είμαι ανοιχτή και πρόθυμη στο να ακούσω, να συνεργαστώ, να αμφισβητήσω τον εαυτό μου εάν έχω σωστό ή λάθος με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν ιδιαίτερες συγκρούσεις και ο ίδιος ο εκπαιδευτικός παρόλο που μας έφερνε σε αντιπαράθεση με την έννοια ότι ήθελε να υποστηρίζουμε τις διαφορετικές απόψεις μεταξύ μας, χωρίς όμως αυτό να γίνεται αιτία συγκρούσεων και τσακωμών. Επομένως δε νομίζω ότι με έχει επηρεάσει αρνητικά η επικοινωνία με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Σε γενικές γραμμές το κλίμα είναι θετικό στις Ομαδικές Συμβουλευτικές τηλεΣυναντήσεις. Κανένας συνεντευξιαζόμενος δεν έχει μιλήσει ξεκάθαρα για κάποιο γεγονός που μπορεί να έχει επηρεάσει την επικοινωνία του με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες, όμως αφήνουν αιχμές για κακή συνεργασία. Συγκεκριμένα ένα άτομο έχει αντιληφθεί αρνητικό κλίμα από τον τρόπο συνομιλίας κάποιων συμφοιτητών με αποτέλεσμα να επηρεαστεί πολύ το κλίμα και η διάθεση των συμμετεχόντων. Επίσης το ίδιο πρόσωπο δήλωσε πως αποφεύγει να συνεργαστεί με κάποια άτομα που δεν υπάρχει κοινό σημείο επαφής.

Ακόμα ένας συνεντευξιαζόμενος έκανε μια παρόμοια δήλωση, συγκεκριμένα ανέφερε πως αποφεύγει τέτοιες συνεργασίες και επιλέγει άτομα που είχε ξανασυνεργαστεί σε προηγούμενες Θεματικές Ενότητες ή εβδομαδιαίες ασκήσεις/εργασίες. Κάποιος άλλος δήλωσε πως το κλίμα εξαρτάται από τις εργασίες και τη συνεργασία των εκπαιδευόμενων μελών της ομάδας. Σε περίπτωση καλής συνεργασίας σε μια ομαδική εργασία τότε ανυπομονεί να βρεθεί στην τηλεΟ.Σ.Σ. Ενώ σε περίπτωση κάποιας παρεξήγησης ή κακής συνεργασίας τότε δημιουργούνται προβλήματα. Ένας άλλος αρνητικός παράγοντας είναι και το άγχος των συμμετεχόντων που προκαλείται από τις εργασίες του εξαμήνου.

Από την άλλη πλευρά οι συμμετέχοντες των Θεματικών Ενοτήτων γνωρίζουν νέα άτομα μέσα από αυτή την μαθησιακή διαδικασία και προσπαθούν ακόμα περισσότερο. Ο τελευταίος συμμετέχοντας της έρευνας έκανε γνωστό πως οι Θεματικές Ενότητες που έχει παρακολουθήσει κύλησαν ομαλά με αποτέλεσμα να είναι πρόθυμη να ακούσει, να συνεργαστεί, να αμφισβητήσει τον εαυτό της, να υποστηρίξει διαφορετικές απόψεις χωρίς συγκρούσεις και κακή επικοινωνία με τους υπόλοιπους συμφοιτητές.

Ερώτηση 5:

Αναμένεται από τους συνεντευξιζόμενους να απαντήσουν είτε θετικά είτε αρνητικά. Θετικά εάν τους έχει προβληματίσει κάποιο ζήτημα και δεν είχαν το θάρρος να ρωτήσουν τον Καθηγητή-Σύμβουλο και να μας αιτιολογήσουν την απάντησή τους αυτή. Αρνητικά εάν προβληματίστηκαν επάνω σε ένα θέμα και ρώτησαν τελικά τον Καθηγητή-Σύμβουλο.

Η ερώτηση αυτή συνδυάζεται με το κομμάτι της επικοινωνίας Καθηγητή-Συμβούλου με εκπαιδευόμενο που αναφέρθηκε στο θεωρητικό μέρος παραπάνω. Συγκεκριμένα ένα από τα καθήκοντα του Καθηγητή-Συμβούλου είναι να δίνει απαντήσεις σε οποιαδήποτε ερώτηση/απορία θέτει ο εκπαιδευόμενος μέσα σε μια τηλεσυνάντηση ή κατά τη διάρκεια της Θεματικής Ενότητας. Οι απαντήσεις του θα πρέπει να είναι ορθές, εξηγηματικές και κατανοητές από τον εκπαιδευόμενο στον οποίο αναφέρεται. Επίσης θα πρέπει να ανταποκρίνεται μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, ώστε ο σπουδαστής να μην αμελήσει την ερώτηση που έθεσε και να μπορέσει να προχωρήσει τη μελέτη του ή/και οποιαδήποτε εργασία του έχει ανατεθεί. Επίσης η αποτελεσματικότητα του ρόλου του Καθηγητή-Συμβούλου ως υποστηρικτή, σύμβουλο και καθοδηγητή ενισχύει συναισθηματικά τον εκπαιδευόμενο και τον βοηθάει να κατανοήσει και να απορροφήσει γρήγορα τη γνώση που του παρέχεται.

Η δημιουργία οικειότητας μεταξύ Καθηγητή-Συμβούλου και εκπαιδευόμενου έρχεται από τη συχνή επικοινωνία με αποτέλεσμα ο εκπαιδευόμενος να μην αισθάνεται μόνος του στην μαθησιακή του πορεία. Την επικοινωνία τη "χτίζει" ο Κ.Σ. πριν το ξεκίνημα της πρώτης Ομαδικής Συμβουλευτικής τηλεσυνάντησης. Θα πρέπει να έρθει σε επαφή με τους συμμετέχοντες της Θεματικής του Ενότητας, να τους εξηγήσει και να τους περιγράψει τον σκοπό, τους διδακτικούς και μαθησιακούς στόχους, την μεθοδολογία που θα ακολουθήσει καθώς και να τους ενθαρρύνει για επικοινωνία μαζί του ώστε οι εκπαιδευόμενοι να εφυσχηστούν. Επιπρόσθετα θα πρέπει να γνωρίζει τα χαρακτηριστικά των φοιτητών, τις ανάγκες τους, τις προσδοκίες, τα κίνητρα, το μορφωτικό τους επίπεδο και την επαγγελματική τους εμπειρία για να επικοινωνήσει με τον ανάλογο τρόπο στον καθένα από τους εκπαιδευόμενους. Όλα αυτά θα πρέπει να πραγματοποιηθούν σε φιλικό επίπεδο ώστε ο εκπαιδευόμενος να μπορέσει να έρθει σε επικοινωνία από μόνος του με τον Καθηγητή-Σύμβουλο κατά τη διάρκεια της Θεματικής Ενότητας.

Πιθανή απάντηση: Αναμένεται οι περισσότεροι συμμετέχοντες της έρευνας να απαντήσουν αρνητικά καθώς όλοι οι Καθηγητές-Σύμβουλοι το Ανοικτού Πανεπιστημίου της Κύπρου είναι έμπειροι και πλήρως καταρτισμένοι στην εκπαίδευση ενηλίκων και γνωρίζουν την μεθοδολογία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.

Ενδεικτική απάντηση: Μια από τις απαντήσεις ήταν «Όχι δεν υπήρχε κάποιο θέμα. Αν είχα κάποιο θέμα ερχόμουν σε επικοινωνία με τον καθηγητή ή το έλυνα με τους συμφοιτητές.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Όλες οι απαντήσεις ήταν αρνητικές εκτός από μια θετική όπου ο συνεντευξιαζόμενος δήλωσε πως απευθυνόταν πρώτα στην ομάδα του και αν δεν τον κάλυπτε η απάντηση ή δεν την καταλάβαινε τότε ρωτούσε τον Κ.Σ. Οπότε αρνητική ήταν η απάντηση των 6 ατόμων καθώς δεν τους προβλημάτισε κάποιο ζήτημα ώστε να μην ρωτήσουν τον Καθηγητή-Σύμβουλο.

Ερώτηση 6:

Όλες οι δεξιότητες του Καθηγητή-Συμβούλου που επιλέχθηκαν για την ερώτηση 6 είναι εξίσου σημαντικές και έχουν αναφερθεί στο θεωρητικό μέρος της εργασίας. Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις, καθένας ορίζει τη δική του προτεραιότητα, τι θεωρεί εκείνος πιο σημαντικό για τον εαυτό του ώστε να τον διευκολύνει στην μαθησιακή του πορεία.

Επειδή το πλήθος των συμμετεχόντων της έρευνάς μας είναι μικρό ίσως να μη γίνεται δυνατή η εξαγωγή κάποιου συμπεράσματος, δηλαδή να υπάρχει μεγάλη απόκλιση των απαντήσεων, ίσως όμως και να εξαχθούν ξεκάθαρα αποτελέσματα.

Η ερώτηση αυτή στάλθηκε με τη χρήση Notecard στους συνεντευξιζόμενους ώστε να μπορέσουν να προβούν σε αναδιάταξη των δεξιοτήτων των Καθηγητών-Συμβούλων. Η ερώτηση αυτή πραγματοποιήθηκε με τον γραπτό τρόπο ώστε να μπορέσουν οι συμμετέχοντες της έρευνας να διαβάσουν αρκετές φορές τις δεξιότητες και να έχουν μια πλήρη εικόνα τους ώστε να τις βάλουν στη σειρά που οι ίδιοι επιθυμούν.

Πιθανή απάντηση: Κάθε αναγραφόμενη δεξιότητα θα μπορούσε να είναι στην κορυφή της λίστας. Οι πρώτες πέντε θα μπορούσαν να είναι οι

Ικανότητα αποτίμησης αναγκών των εκπαιδευόμενων,

Δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας,

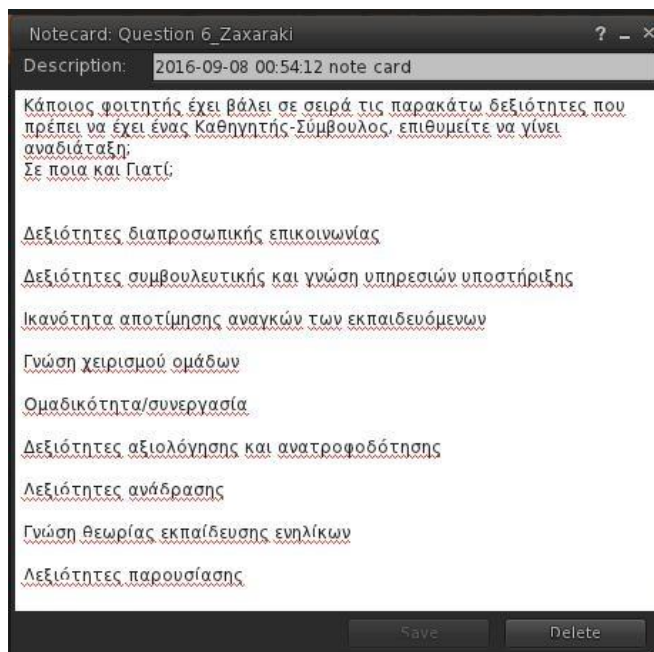
Δεξιότητες συμβουλευτικής και γνώση υπηρεσιών υποστήριξης,

Δεξιότητες αξιολόγησης και ανατροφοδότησης και

Γνώση θεωρίας εκπαίδευσης ενηλίκων.

Βέβαια αυτό δε σημαίνει ότι στις πρώτες θέσεις δε μπορεί να βρίσκονται άλλες δεξιότητες που έχουν διαλέξει οι συμμετέχοντες της έρευνάς μας.

Ενδεικτική απάντηση: Η παρακάτω λίστα είναι αποτέλεσμα της αναδιάταξης που πραγματοποίησε ένας συνεντευξιαζόμενος.

Εικόνα 4. Αναδιάταξη λίστας

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι δεξιότητες και η σειρά αναδιάταξης κάθε συνεντευξιαζόμενου. Το μικρότερο συνολικό ποσό αντιστοιχεί στην πρώτη θέση που επέλεξαν, ενώ το μεγαλύτερο σύνολο στην τελευταία θέση κατάταξης των δεξιοτήτων.

Δεξιότητες	Συμμετέχοντες							Σύνολο
	NK	ΒΠ	ΒΓ	ΜΚ	ΙΧ	ΖΚ	ΠΕ	
Ικανότητα αποτίμησης αναγκών των εκπαιδευόμενων	1	1	2	2	1	3	1	11
Δεξιότητες συμβουλευτικής και γνώση υπηρεσιών υποστήριξης	4	7	3	4	3	2	4	27
Ομαδικότητα/συνεργασία	2	2	4	7	4	5	2	26
Δεξιότητες αξιολόγησης και	5	8	5	3	5	6	5	37

ανατροφοδότησης								
Δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας	3	3	6	1	2	1	3	19
Δεξιότητες ανάδρασης	6	4	7	5	7	7	6	42
Γνώση θεωρίας εκπαίδευσης ενηλίκων	7	5	1	9	8	8	9	47
Γνώση χειρισμού ομάδων	8	6	8	6	9	4	7	48
Δεξιότητες παρουσίασης	9	9	9	8	6	9	8	58

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει την λίστα των δεξιοτήτων των Καθηγητών-Συμβούλων.

Λίστα δεξιοτήτων Καθηγητών-Συμβούλων
1. Ικανότητα αποτίμησης αναγκών των εκπαιδευόμενων
2. Δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας
3. Ομαδικότητα/συνεργασία
4. Δεξιότητες συμβουλευτικής και γνώση υπηρεσιών υποστήριξης
5. Δεξιότητες αξιολόγησης και ανατροφοδότησης
6. Δεξιότητες ανάδρασης
7. Γνώση θεωρίας εκπαίδευσης ενηλίκων
8. Γνώση χειρισμού ομάδων
9. Δεξιότητες παρουσίασης

Στην πρώτη θέση βρίσκεται η ικανότητα αποτίμησης αναγκών των εκπαιδευόμενων. Σύμφωνα με τη θεωρία ο Κ.Σ. θα πρέπει να εντοπίσει τις ανάγκες καθενός ξεχωριστά, αλλά και στο σύνολό τους. Στη συνέχεια θα πρέπει να τις αναλύσει για να σχεδιάσει τις ακολουθίες δραστηριοτήτων που θα εφαρμόσει στις τηλεσυναντήσεις. Φυσικά ο Κ.Σ. θα πρέπει να έχει την ικανότητα και την εμπειρία ώστε να καταφέρει να εντοπίσει τις πραγματικές και τις σημαντικότερες ανάγκες των συμμετεχόντων.

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν ο Κ.Σ. θα πρέπει να γνωρίζει τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων έτσι ώστε να τους παρουσιάσει νέα θέματα και όχι κάποια που τους είναι ήδη γνωστά, διότι δεν θα έχει κανένα αποτέλεσμα η τηλεσυνάντηση. Δηλαδή να τους προσφέρει αυτό ακριβώς που χρειάζονται και ζητούν και να διαμορφώνει κάθε φορά τον τρόπο διδασκαλίας του σύμφωνα με τις ανάγκες τους.

Για τη δεύτερη θέση επέλεξαν τις δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας στην οποία βασίζεται και όλη η εργασία. Περιληπτικά να αναφέρουμε και σε αυτό το σημείο ότι ο Κ.Σ.

είναι αυτός που θα έρθει σε επαφή με τον εκπαιδευόμενο πριν ακόμα ξεκινήσει η πρώτη τηλεσυνάντηση. Η επικοινωνία αυτή θα πρέπει να γίνει σε φιλικό τόνο ανοίγοντάς του τον διάλογο επικοινωνίας έτσι ώστε ο εκπαιδευόμενος να αισθανθεί την υποστήριξη που του παρέχεται και να επανέλθει με απορίες και ερωτήσεις σχετικές με την διδακτέα ύλη. Επίσης με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών τεχνικών ο Κ.Σ. θα πρέπει να πυροδοτήσει την επικοινωνία ώστε οι εκπαιδευόμενοι να αλληλεπιδράσουν και να έρθουν πιο κοντά στην γνώση.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν ο Κ.Σ. θα πρέπει να επικοινωνεί με όλους τους εκπαιδευόμενους ανεξαρτήτως ηλικίας, να έρθει στη θέση τους και να δημιουργήσει καλή σχέση με όλους. Για να είναι αποτελεσματική η επικοινωνία θα πρέπει να έχει τη διάθεση, να μην το κάνει απλά για τυπικούς λόγους και να ξέρει να ιντριγκάρει. Επίσης σημαντικό είναι ο λόγος του να είναι ουσιαστικός ώστε να επιτυγχάνονται ευκολότερα και γρηγορότερα οι εκπαιδευτικοί στόχοι. Με όλα τα παραπάνω το μάθημα θα γίνει πιο ενδιαφέρον και εποικοδομητικό.

Στην τρίτη θέση συναντάμε την ομαδικότητα/συνεργασία. Με το ομαδικό πνεύμα, την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευόμενων μέσα στην ομάδα/ηλεκτρονική τάξη, την αξιοποίηση των εμπειριών και των καινοτόμων ιδεών τους μπορούν να επιτύχουν τα μέγιστα δυνατά μαθησιακά αποτελέσματα. Μέσα από μια συνεργασία μπορεί να παρατηρήσει κανείς τον τρόπο που ενεργεί ο ίδιος και οι υπόλοιποι γύρω του, αυτό θα τον βοηθήσει να δει κάποια πράγματα από άλλη οπτική γωνία και να απορροφήσει νέα γνώση. Τέλος σε μια ομάδα/συνεργασία να μπορούν να αναγνωρίζουν τα δυνατά τους σημεία και να τα αξιοποιούν με τον καλύτερο τρόπο.

Η απάντηση που δόθηκε για την δεξιότητα αυτή είναι το ομαδικό πνεύμα και η καλή συνεργασία. Δεν έγινε κάποια άλλη εκτενής αναφορά.

Στην τέταρτη θέση βρίσκεται η δεξιότητα συμβουλευτικής και γνώση υπηρεσιών υποστήριξης. Όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μέρος ο Κ.Σ. έχει έναν πολυδιάστατο ρόλο, του συμβούλου, του υποστηρικτή και του εμπυχωτή. Είναι καθοριστικής σημασίας καθώς βοηθάει τον εκπαιδευόμενο στην αποτελεσματική αυτονομία της μάθησης και στην απόκτηση της γνώσης. Επιπλέον ο Κ.Σ. είναι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ του πανεπιστημιακού ιδρύματος και των εκπαιδευόμενων.

Στην δεξιότητα αυτή αναφέρθηκε πως ο Κ.Σ. θα πρέπει να συμβουλέψει τον εκπαιδευόμενο όχι μόνο για θέματα του αντικειμένου της ενότητας για τον τρόπο και το υλικό που πρέπει να διαβάσει, αλλά και γενικότερα για ζητήματα που αφορούν την ακαδημαϊκή του πορεία. Ο εκπαιδευόμενος χρειάζεται υποστήριξη για να μην αισθάνεται ότι πρέπει να αντιμετωπίσει κάποια ζητήματα μόνος του.

Αν και βρίσκεται στην πέμπτη θέση της λίστας η δεξιότητα αξιολόγησης και ανατροφοδότησης είναι αρκετά σημαντική στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Ο Κ.Σ. θα πρέπει να επιλέξει έναν συγκεκριμένο τύπο αξιολόγησης για τη συνεχή διαδικασία ελέγχου των συμμετεχόντων της Θεματικής του Ενότητας και να μην καταπατά τις βασικές αρχές της αξιολόγησης. Επιπρόσθετα θα πρέπει να επιβραβεύει τον εκπαιδευόμενο σε περίπτωση που απαντήσει σωστά και να του εξηγεί τα λανθασμένα σημεία που έχει εντοπίσει. Η ανατροφοδότηση μπορεί να είναι κάποιο επιπλέον κείμενο για μελέτη, κάποια δικιά του επεξήγηση, σχολιασμός εργασιών/εβδομαδιαίων ασκήσεων κ.λπ.

Παραθέτονται στην συνέχεια κάποια αποσπάσματα των απαντήσεων των συμμετεχόντων της έρευνας αυτής.

«Πολύ σπουδαίο είναι οι δεξιότητες αξιολόγησης και ανατροφοδότησης κυρίως γιατί μιλάμε για μια εκπαίδευση που ουσιαστικά εκπαιδευόμενοι είναι self motivated, δηλαδή έχουν ένα εσωτερικό κίνητρο, προσπαθούν κ.λπ. οπότε θέλουν και κάτι να τους εμπυχώνει.»

«...η ανατροφοδότηση είναι ένα κρίσιμο σημείο στην εκπαιδευτική διαδικασία και στην ουσία είναι το σημείο αυτό που συμβάλει στην βελτίωση των γνώσεων των φοιτητών, διότι μπορούν να καταλάβουν τα λάθη τους και να δουν διαφορετικές οπτικές γωνίες ενός θέματος.»

Η δεξιότητα ανάδρασης σχετίζεται με την πιο πάνω δεξιότητα καθώς ο Κ.Σ. ανατροφοδοτεί άμεσα και ορθά των εκπαιδευόμενο ώστε να κατανοήσει τα λάθη του και να μελετήσει περαιτέρω υλικό. Επίσης έχει να κάνει με την ανταπόκριση του Κ.Σ. γενικότερα είτε κατά τη διάρκεια των Ομαδικών Συμβουλευτικών τηλεΣυναντήσεων είτε στο ενδιάμεσο διάστημα. Για την δεξιότητα αυτή δεν έχει δοθεί κάποια απάντηση από τους συνεντευξιζόμενους.

Από τη στιγμή που τα άτομα που απαρτίζουν αυτό το είδος εκπαίδευσης είναι ενήλικες, ο Κ.Σ. θα πρέπει να έχει γνώσεις της θεωρίας εκπαίδευσης ενηλίκων. Υπάρχουν βασικές αρχές που διέπουν αυτό το είδος εκπαίδευσης και είναι υποχρεωμένος να τις γνωρίζει για να είναι αποτελεσματική η διδασκαλία του.

Οι συμμετέχοντες της έρευνας θεωρούν πως η δεξιότητα αυτή έχει γενικό χαρακτήρα και είναι ένα επιπλέον προσόν για τον καθηγητή-σύμβουλο. Πιστεύουν πως εάν κατέχει όλες τις υπόλοιπες δεξιότητες η συγκεκριμένη δεν χρειάζεται, διότι η θεωρία έχει γίνει πράξη. Μόνο ένας από τους συμμετέχοντες την έχει βάλει στην κορυφή της λίστας και η δικαιολόγηση που μας έδωσε είναι «...κάθε εκπαιδευτικός έχει τις δεξιότητες συμβουλευτικής και γνώση υπηρεσιών υποστήριξης, την ικανότητα αποτίμησης αναγκών των εκπαιδευόμενων και τις δεξιότητες αξιολόγησης και ανατροφοδότησης, αλλά λίγοι έχουν τη γνώση της θεωρίας εκπαίδευσης ενηλίκων. Ο ενήλικας είναι διαφορετικός από ένα συνηθισμένο φοιτητή ηλικίας 18-24 ετών.». Είναι ένας ιδιαίτερος τομέας εκπαίδευσης και καλό είναι ο εκπαιδευτικός να έχει αυτές τις γνώσεις για να καταφέρει να αντιμετωπίσει δύσκολες καταστάσεις.

Χαμηλά στη λίστα είναι ακόμα η γνώση χειρισμού ομάδων και οι δεξιότητες παρουσίασης. Παραθέτονται τα σημαντικότερα σημεία των απαντήσεων για την δεξιότητα γνώσης χειρισμού των ομάδων.

«Γνώση χειρισμού ομάδων, αυτή την ανέβασα παραπάνω, γιατί σε αυτά τα μαθήματα είχαμε δουλέψει περισσότερο ομαδικά.»

«Μετά έβαλα τη γνώση χειρισμού των ομάδων που είναι πολύ σημαντικό αν κάποιος θέλει να διαχειρίζεται τις ομάδες, να φτιάξει τις ομάδες, ή να τους αφήσει να κάνουν μόνοι τους ομάδες.»

«...γιατί είναι κι αυτό πολύ σημαντικό ειδικά σε περιπτώσεις όπως το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου που ο αριθμός των φοιτητών μπορεί να είναι από 6-7 άτομα, αλλά μπορεί και 30 άτομα ακόμα και περισσότερα ίσως. Αυτή είναι μια πολύ σημαντική δεξιότητα που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός. Βέβαια το ίδιο ισχύει και στις συμβατικές τάξεις.»

Ερώτηση 7:

Στην ερώτηση 7 δίνονται παραδείγματα ώστε ο ερευνητής να φέρει τους συνεντευξιζόμενους σε τέτοια θέση που να πούνε την αλήθεια. Εάν δινόταν μόνο η ερώτηση «Τι κάνετε κατά τη διάρκεια των Ο.Σ.τηλεΣ.;

» τότε η πιθανή απάντηση των συμμετεχόντων θα ήταν ότι παρακολουθούν με προσοχή την τηλεσυνάντηση.

Σύμφωνα με την θεωρία που αναπτύχθηκε παραπάνω, η ερώτηση αυτή συνδυάζεται με την εκπαιδευτική τεχνική της εισήγησης. Πιο συγκεκριμένα η εισήγηση είναι μια κλασική εκπαιδευτική τεχνική που χρησιμοποιείται αρκετά συχνά από τους εκπαιδευτές ενηλίκων καθώς χρειάζεται να καλύψουν ένα θέμα μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Αρκετοί εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν την τεχνική αυτή, γιατί είναι οικεία και πιο εύκολη από τις υπόλοιπες.

Κατά την προσπάθειά τους να παρουσιάσουν όσες περισσότερες πληροφορίες μπορούν στους εκπαιδευόμενους καταφέρνουν να τους κουράσουν και να αναζητήσουν άλλα ενδιαφέροντα. Κάποια από αυτά αναφέρονται στην ερώτηση, σερφάρετε στο διαδίκτυο, παρακολουθείτε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, γευματίζετε, ασχολείστε με τα παιδιά σας, συνομιλείτε με τον σύντροφό σας ή τους συμφοιτητές σας, ασχολείστε με θέματα δουλειάς.

Η τεχνική της εισήγησης είναι σκόπιμο να συνδυάζεται με άλλες συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές όπως αυτή των παραδειγμάτων, των ερωτήσεων-απαντήσεων και της συζήτησης. Έτσι ο εκπαιδευόμενος ωθείται σε ένα συμμετοχικό πλαίσιο με σκοπό να παραμένει προσηλωμένος στο μαθησιακό του έργο και να μην ασχολείται με άλλα πράγματα πέραν της παρακολούθησης της τηλεσυνάντησης.

Για τον λόγο αυτό η εισήγηση δε θα πρέπει να υπερβαίνει τα 20' της ώρας και ο καθηγητής-σύμβουλος. Να προσπαθεί να διατηρήσει το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων με μια ακολουθία εναλλακτικών τεχνικών. Βέβαια για να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί μια αποτελεσματική ακολουθία δραστηριοτήτων χρειάζεται εμπειρία, θέληση, ικανότητα και δημιουργικότητα.

Πιθανή απάντηση: Όλα τα παραδείγματα που αναφέρονται στην ερώτηση είναι και οι πιθανές απαντήσεις. Σερφάρετε στο διαδίκτυο, παρακολουθείτε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, γευματίζετε, ασχολείστε με τα παιδιά σας, συνομιλείτε με τον σύντροφό σας ή τους συμφοιτητές σας, ασχολείστε με θέματα δουλειάς.

Ενδεικτική απάντηση: Χαρακτηριστική είναι η απάντηση μιας συνεντευξιαζόμενης «Εξαρτάται το μάθημα, κάποια ήταν κουραστικά. Σπάνιες περιπτώσεις μπορεί να μπαίνω στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Παρακολουθώ συνήθως και παράλληλα μπορεί να τρώω, έχω την έννοια της μικρής και τις ανάγκες του παιδιού. Συνομιλώ με τους συμφοιτητές μέσω chat ή mail.

Ερευνητής: Σε ποια δραστηριότητα σου αποσπάται η προσοχή;

Συνεντευξιαζόμενος: Μόνο διάλεξη και πόσο ενδιαφέρον είναι η δραστηριότητα.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Ένας μόνο από τους επτά συμμετέχοντες παρακολουθεί το μάθημα και δεν ασχολείται με κάτι άλλο παράλληλα. Οι υπόλοιποι συνεντευξιαζόμενοι κάνουν και άλλα πράγματα συνήθως κατά τη διάρκεια μιας διάλεξης. Τέσσερις γνωστοποίησαν ότι συνομιλούν με τους συμφοιτητές τους, τρεις ότι γευματίζουν κατά τη διάρκεια της τηλεσυνάντησης. Επίσης δύο συμμετέχοντες ασχολούνται με τα παιδιά τους και εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι από τους συνεντευξιαζόμενους τρεις είναι αυτοί που έχουν παιδιά. Τέλος δύο άτομα δήλωσαν ακόμα ότι σερφάρουν στο διαδίκτυο.

Ερώτηση 8:

Απαιτείται μια ξεκάθαρη απάντηση και γι' αυτό αναφέρονται οι τρόποι επικοινωνίας, κινητή ή/και σταθερή τηλεφωνία, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μέσα σύγχρονης και ασύγχρονης συνομιλίας-chat/forum, κατά τη διάρκεια των Ο.Σ.τηλεΣ.

Από την ερώτηση αυτή φαίνεται εάν οι εκπαιδευόμενοι προτιμούν την άμεση ή την έμμεση προσωπική ή ομαδική επαφή με τον Καθηγητή-Σύμβουλο. Επίσης ερευνάται εάν έχει αναπτυχθεί η οικειότητα και ένα φιλικό πλαίσιο επικοινωνίας μεταξύ τους ώστε να συνομιλήσουν οι εκπαιδευόμενοι με τον Καθηγητή-Σύμβουλο χρησιμοποιώντας την κινητή ή/και την σταθερή τηλεφωνία.

Πιθανή απάντηση: Θα αναφέρουν έναν ή περισσότερους τρόπους επικοινωνίας που προτιμούν με τον Καθηγητή-Σύμβουλο. Επικρατέστεροι ίσως είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων. Σίγουρα δεν θεωρούμε πιθανή απάντηση την κινητή ή/και σταθερή τηλεφωνία.

Ενδεικτική απάντηση: Η ενδεικτική απάντηση που παραθέεται συμφωνεί απόλυτα με την πιθανή απάντηση που παρουσιάστηκε άνω.

«Προτιμώ πρώτα η επικοινωνία να γίνεται κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων, αν όμως συνεχίζει να έχω κάποια θέματα ή δεν αφορά ολόκληρο το τμήμα και θέλω να συνεννοηθώ, προτιμώ το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, γιατί θεωρώ ότι η χρήση του γραπτού λόγου βοηθάει και στο να αποσαφηνίσουμε ακριβώς το τι θέλουμε να πούμε και να αποφύγουμε παρεξηγήσεις και να πάρουμε συγκεκριμένες απαντήσεις σε αυτά που ρωτάμε, δηλαδή περιχαράκωνουμε λιγάκι τη συζήτηση.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Τρόπος επικοινωνίας	Πλήθος συμμετεχόντων
Κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων	3

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο	5
Διστακτικός να χρησιμοποιήσει το τηλέφωνο	2
Μέσα ασύγχρονης συνομιλίας / forum	2
Μέσα κοινωνικής δικτύωσης	1

Διαπιστώθηκε πως οι περισσότεροι χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για να επικοινωνήσουν με τον Καθηγητή-Σύμβουλο. Προτιμούν την ασύγχρονη επικοινωνία διότι η χρήση του γραπτού λόγου τους βοηθάει για την επανεξέταση των απαντήσεων που τους έχει στείλει ο Κ.Σ. και την αποσαφήνιση κάποιων κρίσιμων σημείων. Επιπλέον αποφεύγονται παρεξηγήσεις και επιθυμούν να πάρουν συγκεκριμένες απαντήσεις στα ερωτήματα που του θέτουν. Επιπρόσθετα υπάρχει και η άνεση του χρόνου, καθώς ο Κ.Σ. απαντάει όταν βρίσκει ελεύθερο χρόνο.

Τρεις ήταν αυτοί που απάντησαν κατά τη διάρκεια των τηλεσυναντήσεων καθώς μπορούν να απαντηθούν την ίδια στιγμή τα ερωτήματα που θέτουν. Δύο δήλωσαν ότι διστάζουν να χρησιμοποιήσουν το τηλέφωνο για να μην ενοχλήσουν το Κ.Σ.. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο ένας δήλωσε ότι χρησιμοποιεί το τηλέφωνο σε σπάνιες βέβαια περιπτώσεις. Τέλος μόνο δύο απάντησαν ότι χρησιμοποιούν τα μέσα ασύγχρονης συνομιλίας που τους παρέχει το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Κύπρου και ένας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ερώτηση 9:

Και εδώ η έρευνα αποσκοπεί σε μια ξεκάθαρη απάντηση όσο αναφορά το περιεχόμενο της επικοινωνίας του εκπαιδευόμενου με τον καθηγητή-σύμβουλο. Με την ερώτηση αυτή δίνονται και κάποια παραδείγματα, εργασίες/εβδομαδιαίες ασκήσεις, απορίες προσωπικής σας μελέτης, ερωτήσεις σχετικά με το υλικό ανατροφοδότησης, ψυχολογική υποστήριξη ή κάτι άλλο. Η έρευνα εστιάζει περισσότερο στην ψυχολογική υποστήριξη που παρέχεται από τους Κ.Σ. των Θεματικών Ενοτήτων Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας.

Στη βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφέρονται ορισμένες έρευνες που διεξήχθησαν στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και έδειξαν ότι το αντικείμενο επικοινωνίας ήταν κυρίως η επίλυση αποριών, η εμβάθυνση στη μελέτη τους και η ψυχολογική υποστήριξη. Οι εκπαιδευόμενοι αισθάνονται την ανάγκη για ψυχολογική υποστήριξη και αυτό το σημείο πρέπει να εντοπίσει ο Κ.Σ. ή να βρει τον τρόπο να το εκδηλώσει ο ίδιος ο εκπαιδευόμενος.

Με αφορμή τις εργασίες/εβδομαδιαίες ασκήσεις, τις απορίες της προσωπικής τους μελέτης και τις ερωτήσεις σχετικά με το υλικό ανατροφοδότησης δημιουργείται ένα πλαίσιο επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ του Κ.Σ. και των συμμετεχόντων. Ο Κ.Σ. θα πρέπει να ανταποκριθεί άμεσα στο αίτημα των εκπαιδευόμενων και να τους υποστηρίξει πλήρως για να μην επέλθει η απογοήτευση και χαθεί κάθε επικοινωνία. Επίσης σημαντικό είναι οι εκπαιδευόμενοι να εντοπίζουν εύκολα τον καθηγητή-σύμβουλο.

Πιθανή απάντηση: Πιθανή απάντηση μπορεί να είναι όλα τα παραδείγματα που έχουν δοθεί στην ερώτηση αυτή. Εκτιμάται πως και η ψυχολογική υποστήριξη θα βρίσκεται στις απαντήσεις τους, διότι μην ξεχνάμε πως αναφερόμαστε σε εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και η ψυχολογική υποστήριξη παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για τον εκπαιδευόμενο στην αυτονομία της μάθησής του.

Ενδεικτική απάντηση: Μια από τις απαντήσεις που δόθηκαν είναι και η ακόλουθη «Πιο πολύ απορίες για τις ασκήσεις και τις εργασίες. Ψυχολογική υποστήριξη όχι, μόνο από τους συμφοιτητές.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Οι περισσότεροι απάντησαν πως το περιεχόμενο της επικοινωνίας τους με τον Κ.Σ. είναι συνήθως οι απορίες σχετικά με τις εργασίες του εξαμήνου και τις εβδομαδιαίες ασκήσεις καθώς και η κατανόηση/επίλυση αποριών προσωπικής μελέτης. Κάποιες άλλες απαντήσεις που δόθηκαν είναι οι ακόλουθες: Υλικό ανατροφοδότησης από τον Κ.Σ., ανατροφοδότηση από εκπαιδευόμενο προς τον Κ.Σ. για την βελτίωση της διδασκαλίας και ενημέρωση/αναφορά κάποιου ζητήματος σχετικά με κάποια δραστηριότητα. Εντύπωση μας κάνει πως μόνο ένας συνεντευξιζόμενος ζήτησε τη συμβουλή του Καθηγητή-Συμβούλου για θέμα ακαδημαϊκού περιεχομένου.

Ερώτηση 10:

Μια ερώτηση με πολλά και έντονα συναισθήματα, ενθουσιασμό, περιέργεια, μοναξιά, αδιαφορία, διστακτικότητα, πίεση, φόβο και άγχος. Σκοπός είναι να ερευνηθεί εάν ο εκπαιδευόμενος-συνεντευξιαζόμενος έχει έρθει πότε σε κάποια/ες από αυτές τις καταστάσεις. Συνδέεται με την ερώτηση 4 που παρουσιάζεται παραπάνω και έχει σχέση με το κλίμα που επικρατεί στις Ο.Σ.τηλεΣ. και κατά πόσο μπορούν να επηρεάσουν την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων. Η ερώτηση αποσκοπεί στο να διευκρινίσει το σημείο εκείνο ή την εκπαιδευτική τεχνική που τους προκάλεσε κάποιο έντονο συναίσθημα.

Πιθανή απάντηση: Ενθουσιασμό, περιέργεια, διστακτικότητα και άγχος είναι τα συναισθήματα που ίσως να είχαν οι εκπαιδευόμενοι κατά τη διάρκεια των Ο.Σ.τηλεΣ. κατά την προσωπική μου άποψη. Ενθουσιασμό ίσως για κάτι νέο και πρωτοποριακό, για το αντικείμενο των Θεματικών Ενοτήτων, για κάποια επιβράβευση από τον καθηγητή-Σύμβουλο ή ακόμα και από τους συμφοιτητές κ.ά. Περιέργεια για την ίδια την Θεματική Ενότητα και τα θέματα που αναπτύσσονται, διστακτικότητα σε περίπτωση που επιθυμεί ο εκπαιδευόμενος να θέσει ερώτηση στην ολομέλεια ή τον Καθηγητή-Σύμβουλο και άγχος για προσωπικές παρουσιάσεις των εβδομαδιαίων ασκήσεων/εργασιών και την αξιολόγησή τους. Η μοναξιά θα μπορούσε να είναι στις απαντήσεις, αλλά θεωρούμε πως η εκπαιδευτική τεχνολογία που χρησιμοποιείται στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Κύπρου έχει γεφυρώσει την απόσταση που υπάρχει μεταξύ των συμμετεχόντων. Αδιαφορία θα μπορούσαν να αισθανθούν κάποιες στιγμές είτε για κάποιο θέμα της διδακτέας ύλης, είτε μια εισήγηση ενδεχομένως να τους έχει κουράσει, είτε κάποια ψυχολογική ή σωματική διαταραχή κ.λπ. Η πίεση και ο φόβος νομίζω είναι πολύ ακραία συναισθήματα και δεν εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία ανθρώπων.

Ενδεικτική απάντηση: Μια από τις απαντήσεις που δόθηκαν είναι και η ακόλουθη «Άπειρες φορές, όχι μόνο μια φορά. Ειδικά με τον Χατζηλάκο στις 630, 632 παρότι δεν ζητούσε πολλά πράγματα, ζητούσε περίεργα πράγματα με αποτέλεσμα λοιπόν να μας λέει μπίε στο

google doc και φτιάξτε ένα χαρτί και πείτε εκείνο και βρείτε και κάντε...για τα επόμενα 5 λεπτά. Δεν υπήρχε περίπτωση μέσα σε 5 λεπτά να μιλήσω εγώ με τη Στεργιανή, τον Γιώργο, τον Μήτσο, τον Κώστα και να φτιάξουμε αυτό το πράγμα και εγώ αν δεν έχω το χρόνο όχι απλώς αγχώνομαι...τρέμω. Επομένως τα χρονικά σε μια Ο.Σ.Σ. ήταν αυτά που δημιουργούσαν υπερβολικά μεγάλο άγχος στη διεξαγωγή κάποιων εργασιών που γινόντουσαν εκείνη τη στιγμή.

Ή την άλλη φορά που είχα μια ομάδα και στην ουσία δεν είχα κανένα άτομο από την ομάδα. Κάνω μια παρουσίαση και οι βοηθοί σου είναι εξαφανισμένοι...“γονατίζεις”.. Ενθουσιασμό αισθάνθηκα όταν πέρασα την πρώτη μου Θ.Ε., μέσα στις τηλεσυναντήσεις όταν αυτά που έλεγα ήταν σωστά και υπήρχε ανταπόκριση από τον Κ.Σ.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Από τους επτά ερωτώμενους, οι τέσσερις δήλωσαν ότι οι παρουσιάσεις των εργασιών δημιούργησαν το αίσθημα της πίεσης και του άγχους. Το ποσοστό μπορεί να θεωρηθεί πως είναι αρκετά μεγάλο και δείχνει πως, για κάποιους λόγους οι εκπαιδευόμενοι δεν αισθάνονται άνετα με την παρουσίαση μπροστά σε μια ηλεκτρονική τάξη ενηλίκων.

Παράλληλα, οι τρεις από τους επτά ερωτώμενους δήλωσαν ότι αισθάνθηκαν ενθουσιασμό με την παράδοση μιας εργασίας, γεγονός που μας δείχνει πως η ανταμοιβή της προσπάθειας, μέσω μιας επιτυχημένης εργασίας δίνει κίνητρο και ενθουσιασμό στον εκπαιδευόμενο.

Ερώτηση 11:

Η ερώτηση αυτή στην ουσία είναι μια ανακεφαλαίωση όλης της συνέντευξης. Ο συνεντευξιαζόμενος θα πρέπει να σκεφτεί και να φανταστεί έναν καλό και έναν κακό Καθηγητή-Σύμβουλο λαμβάνοντας τα χαρακτηριστικά των Καθηγητών-Συμβούλων των Θεματικών Ενοτήτων της Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας.

Κάποια γενικά χαρακτηριστικά ενός καλού Καθηγητή-Συμβούλου σύμφωνα με την θεωρία είναι:

1. Υποστήριξη, διευκόλυνση, καθοδήγηση, εμπύχωση της μαθησιακής διεργασίας όλων των εκπαιδευόμενων.
2. Εντοπισμός και ανταπόκριση στις μαθησιακές ανάγκες των εκπαιδευόμενων χωρίς τη μείωση της αυτονομίας τους.
3. Να λειτουργεί κατευθυντικά και να μην επιβάλει την προσωπική του άποψη.
4. Να λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα στο εκπαιδευτικό ίδρυμα και τον εκπαιδευόμενο.
5. Άμεση ανταπόκριση (επίλυση αποριών, ανατροφοδότηση, αποτελεσματική οργάνωση χρόνου και ψυχολογική υποστήριξη).
6. Εύρεση τρόπων αντιμετώπισης προβλημάτων ή περιορισμός αυτών, για παράδειγμα απουσία εκπαιδευόμενων, αρνητικότητα ορισμένων εκπαιδευόμενων.
7. Υποστήριξη εκπαιδευτικού υλικού με ορθό τρόπο.
8. Σαφής διατύπωση των διδακτικών στόχων και του σκοπού.
9. Συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών χαρακτηριστικών των εκπαιδευόμενων για την διαμόρφωση του επιπέδου της ηλεκτρονικής τάξης.
10. Ορθή σχεδίαση, ευελιξία και αλληλουχία εκπαιδευτικών τεχνικών σύμφωνα με τις ανάγκες και τον ρυθμό των συμμετεχόντων.
11. Επιβράβευση, δίκαιη αξιολόγηση και ίση αντιμετώπιση όλων των συμμετεχόντων.
12. Γνώση θεωρίας εκπαίδευσης ενηλίκων και μεθοδολογίας της εκπαίδευσης από απόσταση.
13. Δημιουργία προσωπικών σχέσεων με τους εκπαιδευόμενους.
14. Στοχευμένη ανατροφοδότηση των εκπαιδευόμενων με επιπλέον κείμενα.

15. Υπεύθυνος για τη δημιουργία και τη συντήρηση του ομαδικού μαθησιακού κλίματος.
16. Ικανότητα διαχείρισης κατευθυνόμενης συζήτησης.
17. Εύρεση στρατηγικών για ενεργοποίηση των εκπαιδευόμενων που δείχνουν αδιαφορία.
18. Αμεσότητα, προσωπικός τόνος και προσαρμοστικότητα στη συζήτηση.
19. Ενεργοποίηση εκπαιδευόμενων για επικοινωνία, αλληλεπίδραση και συνεργασία.
20. Ενθάρρυνση εκπαιδευόμενων για εκδήλωση συναισθημάτων, αποριών, ιδεών και προβληματισμών στην κοινότητα/χώρο δημόσιας συζήτησης.

Τα χαρακτηριστικά των κακών Καθηγητών-Συμβούλων είναι τα αντίθετα όλων των παραπάνω.

Πιθανή απάντηση: Δεν θα δοθεί κάποια πιθανή απάντηση καθώς είναι πάρα πολλοί οι συνδυασμοί των καλών και των κακών χαρακτηριστικών.

Ενδεικτική απάντηση: Παραθέτεται η ενδεικτική απάντηση ενός από τους συνεντευξιαζόμενους «Ας ξεκινήσουμε από τον καλό εκπαιδευτή έτσι όπως το βλέπω εγώ. Ένας καλός εκπαιδευτής πρέπει να είναι άμεσος, δηλαδή να μεταδίδει τη γνώση σωστά και ξεκούραστους φοιτητές. Δηλαδή να μη γεννιούνται απορίες περισσότερες και να είναι πιο αναλυτικός και ορθός σε αυτά που λέει. Από εκεί και πέρα να λύνει απορίες με υπομονή, να προτρέπει τους φοιτητές στη συμμετοχή, ίσως εν μέρει αυτό εμένα με ζόριζε, επί της ουσίας είχε ένα μεγάλο εκπαιδευτικό ατού στον Κ.Σ. στο να προτρέπει τους φοιτητές να συμμετέχουν, είτε με απορίες είτε λέγοντας τη γνώμη τους, είτε οτιδήποτε. Να είναι μεταδοτικός και να μη σε αγχώνει την ώρα που κάνει μάθημα, επειδή δεν έχεις την εικόνα του καθηγητή. Να μπορεί να σε εμπνέει αυτό που κάνει, να σου δείχνει ότι το αγαπάει ώστε να σου περνάει κι εσένα την αίσθηση ότι κι εσύ το αγαπάς χωρίς να σε αγχώνει ή να σε πιέζει είτε με τον τόνο της φωνής του είτε ο τρόπος που μιλάει. Όλα αυτά παίζουν σημαντικό ρόλο ώστε ο καθηγητής να ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους.

Τώρα, ένας κακός καθηγητής είναι αυτός που έχει τα ακριβώς αντίθετα χαρακτηριστικά. Είναι αυτός που θα σε κουράσει μέσα στην τάξη ή αυτός που η χροιά της φωνής του είναι τόσο μονότονη που μπορεί να σε κοιμίσει, μπορεί να λέει πολύ ενδιαφέροντα πράγματα, αλλά δεν έχει κανένα ενδιαφέρον ο τρόπος που τα μεταδίδει, άρα είναι ένας καθόλου ενδιαφέρον καθηγητής όσο αναφορά την μεταδοτικότητα του. Ένας καθηγητής που αδιαφορεί για τις απορίες και κοιτάζει να μη λύσει, αλλά να αναζητήσει ο φοιτητής μόνος του τη λύση. Αν και μερικοί θέλουν να βρίσκουν μόνοι τους απάντηση, ως ένα βαθμό όμως, γιατί υπάρχουν καθηγητές που δε σου λύνουν καμία απορία και όλα τα αφήνουν λίγο στο φλου. Τουλάχιστον ο καθηγητής, ο κακός, να μη σου κλείνει όλες τις πόρτες, να σου δείχνει πως να φτάσεις στη λύση, έστω μέχρι εκεί. Ένας κακός καθηγητής είναι αυτός που δεν έχει υπομονή, που μιλάει αγχωτικά και σου μεταδίδει την πίεση. Αυτός που δε θα σε ενθαρρύνει, που δε θα σου δώσει το feedback μέσα στις εργασίες του ώστε να πάρεις τη γνώση, μέσα από την αιτιολόγηση των εργασιών που έχεις κάνει για το τι έχεις κάνει λάθος και τι σωστό....

Ένας καλός καθηγητής θα πρέπει να απαντάει σε σύντομο χρονικό διάστημα.»

Επεξεργασία και ανάλυση απαντήσεων:

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων διαφαίνεται η ανάγκη που νιώθει ο εκπαιδευόμενος να υπάρχει ουσιαστική επικοινωνία με τον εκπαιδευτή, δίχως αυτός να είναι φλύαρος και απρόσωπος. Ακόμη, λόγω της μη φυσικής επαφής, φαίνεται πως είναι ιδιαίτερα σημαντική η φωνή και ο τόνος του εκπαιδευτή διότι αποτελούν τα βασικά σημεία επαφής με τον μαθητή. Ακόμη, σχεδόν το σύνολο των ερωτώμενων δείχνει πως είναι σημαντική η επιμελής ανατροφοδότηση με εποικοδομητικά σχόλια και ενδιαφέρον, καθόσον στην εξ αποστάσεων εκπαίδευση προωθείται η αυτονομία στην μάθηση και έτσι η ουσιαστική ανατροφοδότηση αποτελεί βασικό εργαλείο βοήθειας και επικοινωνίας.

Συμπεράσματα

Στην ποιοτική προκαταρκτική έρευνα που διεξήχθη τα συμπεράσματα ήταν πολλά και ποικίλα. Σύμφωνα με τις δύο πρώτες ερωτήσεις οι εκπαιδευτικές τεχνικές που προκάλεσαν ενδιαφέρον για επικοινωνία και αλληλεπίδραση στους περισσότερους συνεντευξιζόμενους ήταν οι ομαδικές εργασίες και η συζήτηση. Τις μεθόδους αυτές τις συναντάμε και στις πρώτες θέσεις του πίνακα συχνοτήτων της πρώτης ερώτησης. Παρόλο που οι ομαδικές εργασίες είναι στην κορυφή των προτιμήσεών τους, διαφαίνεται ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτώμενων να αισθάνεται πίεση και άγχος κατά τη διάρκεια της παρουσίασης αυτών των εργασιών. Ένα ακόμα έντονο συναίσθημα που νιώθουν είναι και ο ενθουσιασμός με την παράδοση αυτών στον Καθηγητή-Σύμβουλο. Επιπλέον το παιχνίδι ρόλων ήταν από τις ενδιαφέρουσες δραστηριότητες των εκπαιδευόμενων, αλλά δεν εφαρμόστηκε αρκετές φορές στις Θεματικές Ενότητες ΠΕΣ630, ΠΕΣ631 και ΠΕΣ632 (Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας).

Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των συμμετεχόντων της έρευνας δήλωσε ότι θέτει ερωτήσεις στον Καθηγητή-Σύμβουλο για οποιοδήποτε ζήτημα τον προβληματίζει. Αποτέλεσμα της επικοινωνίας αυτής με τον Κ.Σ. στην μαθησιακή τους πορεία είναι να τους βοηθάει στην επίλυση αποριών, την ανατροφοδότηση και την παροχή καινοτόμων ιδεών. Ακόμα ψυχολογική υποστήριξη λαμβάνουν από τον Κ.Σ. αλλά και από τους συμφοιτητές τους.

Ένας Κ.Σ. πρέπει να έχει την ικανότητα και τη θέληση να ανιχνεύει και να προσδιορίζει τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων ανά τακτά χρονικά διαστήματα ή όποτε εντοπίσει κάποια αλλαγή (ικανότητα αποτίμησης αναγκών των εκπαιδευόμενων). Από τις απαντήσεις που δόθηκαν οι συνεντευξιζόμενοι επιθυμούν ολιγόλεπτες παρουσιάσεις νέων θεμάτων και όχι ήδη γνωστά ώστε να γίνει το μάθημα δημιουργικό, εποικοδομητικό και αποτελεσματικό. Διαφορετικά θα τους προκαλέσει αδιαφορία και θα ασχοληθούν με άλλα πράγματα όπως να συνομιλήσουν με τους συμφοιτητές τους, να γευματίσουν ή να ασχοληθούν με τα παιδιά τους. Είναι αναγκαία η διαμόρφωση θετικού κλίματος για επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων με τον Κ.Σ., αλλά και μεταξύ τους.

Επιπλέον για να είναι αποτελεσματική η επικοινωνία ο Κ.Σ. θα πρέπει να έχει και να δείχνει καλή διάθεση και να δημιουργεί ίντριγκες ώστε να προκαλέσει τον εκπαιδευόμενο να

συμμετέχει ενεργά. Επίσης δεν θα πρέπει να είναι τυπικός, απρόσωπος, αποστασιοποιημένος και φλύαρος, αλλά φιλικός, πρόθυμος και ο λόγος του να είναι ουσιαστικός. Σημαντικό ρόλο σε αυτό το είδος της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης παίζει και η χροιά/τόνος της φωνής του για την ψυχολογία του εκπαιδευόμενου. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά του καθηγητή-σύμβουλου (δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας) κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον και εποικοδομητικό.

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων διαπιστώθηκε ότι έχουν την ανάγκη για επικοινωνία με τον Καθηγητή-Σύμβουλο και αυτό φαίνεται πως προκαλείτε επειδή ο εκπαιδευόμενος αναγκάζεται να λειτουργεί αυτόνομα στην εκπαίδευση από απόσταση. Το περιεχόμενο της επικοινωνίας τους σύμφωνα με τις δοθέντες απαντήσεις των ερωτώμενων είναι οι απορίες σχετικά με τις εργασίες του εξαμήνου/εβδομαδιαίες ασκήσεις και το μάθημα και οι απορίες προσωπικής μελέτης. Οι επικοινωνία αυτή διεξάγεται συνήθως μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και κατά τη διάρκεια των Ομαδικών Συμβουλευτικών τηλε Συναντήσεων.

Κεφάλαιο 6 - Σχεδιασμός και προετοιμασία ακολουθίας δραστηριοτήτων στον εικονικό κόσμο Second Life

Η πλατφόρμα Second Life

Το Second Life χρησιμοποιήθηκε από το 2003 ως δικτυακό παιχνίδι σε τρισδιάστατο εικονικό περιβάλλον. Το 2006 κατάφερε να διεισδύσει στον χώρο της εκπαίδευσης και να χρησιμοποιηθεί ως τρισδιάστατη εικονική πλατφόρμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε σχολεία και πανεπιστήμια, σε ολόκληρο τον κόσμο. Ανήκει στην κατηγορία των Τρισδιάστατων Πολυχρηστικών Εικονικών Περιβαλλόντων και χαρακτηρίζεται ως δικτυακό, κατανεμημένο, πολυμεσικό περιβάλλον για ψυχαγωγία και μάθηση.

Ιδρυτής του Second Life είναι ο Rosedale Philip και στόχος της Linden Research Inc. (Linden Lab) ήταν η δημιουργία ενός τρισδιάστατου εικονικού κόσμου όπου οι χρήστες της εφαρμογής θα μπορούσαν να το χρησιμοποιήσουν αρχικά ως είδος ψυχαγωγίας, επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης και εν συνεχεία ως πλατφόρμα τηλεεκπαίδευσης. Το Second Life έχει τη δική του οικονομία και σαν νόμισμα χρησιμοποιείται το Linden Dollar (LD) κάτι που μπορούν να εξαργυρώσουν οι χρήστες του με πραγματικά χρήματα μέσω online συναλλαγής της υπηρεσίας PayPal.

Είναι ένα περιβάλλον 3D εικονικής πραγματικότητας όπου οι χρήστες του μπορούν να μετακινηθούν σε ποικίλους προσομοιωμένους εικονικούς χώρους. Δίνεται η δυνατότητα δημιουργίας κοινοτήτων για επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τη βοήθεια της σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας που τους παρέχεται μέσα από την εφαρμογή του Second Life. Τα άτομα που απαρτίζουν τις κοινότητες αυτές δεν είναι ανάγκη να έχουν τα ίδια ενδιαφέροντα. Μπορούν να αλληλεπιδράσουν με το περιβάλλον δημιουργώντας τρισδιάστατα εικονικά αντικείμενα (objects). Επίσης να εξερευνήσουν τον κόσμο περπατώντας, πετώντας ή τηλεμεταφέροντας την εικονική τους οντότητα (avatar).

Με την δωρεάν εγγραφή του χρήστη στο Second Life καταχωρούνται τα προσωπικά του στοιχεία στη βάση δεδομένων και εγκαθιστάτε ένα πρόγραμμα-πελάτη στον υπολογιστή του, το Second Life Viewer. Ο χρήστης μεταβαίνοντας στον εικονικό κόσμο γίνεται «κάτοικος» του κόσμου που τον εκπροσωπεί μια εικονική οντότητα ενσάρκωση του εαυτού

του. Κατευθύνοντας το avatar έχει τη δυνατότητα να εξερευνήσει τον κόσμο, να γνωρίσει άλλους χρήστες, να ψυχαγωγηθεί, να δημιουργήσει δικά του αντικείμενα, να εμπορευθεί τα αντικείμενα αυτά, να αγοράσει αντικείμενα ή δική του γη και να συμμετάσχει σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες.

Η εικονική οντότητα (avatar) είναι μια τρισδιάστατη καθοδηγούμενη εικονική ανθρώπινη φιγούρα που ο χρήστης μπορεί να επιλέξει από τη βάση δεδομένων. Στη συνέχεια μπορεί να αλλάξει όλα τα χαρακτηριστικά του ώστε να μοιάζει με τον ίδιο τον χρήστη, βέβαια γι' αυτό θα χρειαστεί να διαθέσεις αρκετό χρόνο. Ένα avatar μπορεί να πετάξει, να περπατήσει και να τηλεμεταφερθεί από έναν εικονικό χώρο σε έναν άλλο. Επιπλέον οι χρήστες-avatars έχουν τη δυνατότητα να συνομιλήσουν με άλλους, να ανταλλάξουν πληροφορίες, να αλληλεπιδράσουν και να συνεργαστούν. Το Second Life παρέχει στους χρήστες πλήθος ενεργειών ώστε τα avatars να μπορούν να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και να κάνουν χειρονομίες. Σε περίπτωση που κάποιον χρήστη δεν τον καλύπτουν αυτές οι ενέργειες που του παρέχει η εφαρμογή μπορεί να δημιουργήσει δικές του με κώδικα στο σύστημα.

Στην παιδαγωγική του διάσταση δίνεται η δυνατότητα σε ένα μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων να εργάζονται με αρκετά χαμηλό κόστος. Παρέχει στον χρήστη τη δυνατότητα εξερεύνησης επισύροντας έτσι την ενεργητική του συμμετοχή και την βιωματική μάθηση. Η δημιουργία ενός φιλικού, διασκεδαστικού και υποστηρικτικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος βελτιώνει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση του ατόμου και ως εκ τούτου αξιοποιείται περισσότερο στην εκπαίδευση από απόσταση. Οι χρήστες ανεξαρτήτου ηλικίας που βρίσκονται σε απόσταση μεταξύ τους, δουλεύουν σε ομάδες σε κάποιο κοινό εικονικό χώρο κατάλληλα διαμορφωμένο, μοιράζονται τα αντικείμενα που τους περιβάλλουν και αλληλεπιδρούν μέσω σύγχρονου ή ασύγχρονου τρόπου επικοινωνίας (ομιλία, γραπτός λόγος). Έτσι προωθείται η συλλογική εργασία μέσα από την οποία πραγματοποιείται ο διαμοιρασμός εμπειριών, καινοτόμων ιδεών και απόψεων και διάφορων τρόπων σκέψης σε πραγματικό χρόνο.

Ένα ακόμα στοιχείο που βοηθάει πολύ την εκπαιδευτική διαδικασία μέσα στο Second Life είναι και η παροχή αντικειμένων στον χρήστη. Ο χρήστης μπορεί να δημιουργήσει οποιοδήποτε αντικείμενο επιθυμεί, να κάνει αντιγραφή/διαγραφή, να το αφήσει στον

εικονικό κόσμο και να το επεξεργαστεί είτε ο ίδιος είτε άλλος χρήστης-avatar κάποια άλλη χρονική στιγμή. Δεν διαγράφεται από το σύστημα παρά μόνο από τους χρήστες.

Το Second Life παρέχει δυνατότητα υποστήριξης πολλαπλών ρόλων (member, owner κ.λπ.) και μεγάλου αριθμού συμμετεχόντων. Για την βελτίωση των κοινωνικών σχέσεων παρέχονται διάφορα εργαλεία επικοινωνίας και διαλόγου εύκολα στη χρήση τους και αρκετά απλά ακόμα και για αρχάριους.

Από την έρευνα των Itana Stiubiener, Waleska Barbosa, Carlos Alberto Kamienski, Christiane Marie Schweitzer [2011] συμπεραίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί που χρησιμοποιούν διαδραστικές μεθόδους διδασκαλίας αποσκοπούν στην προώθηση και την βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων και του ιδίου. Επιπρόσθετα το Second Life δημιουργεί στους χρήστες-εκπαιδευόμενους την αίσθηση της κοινότητας.

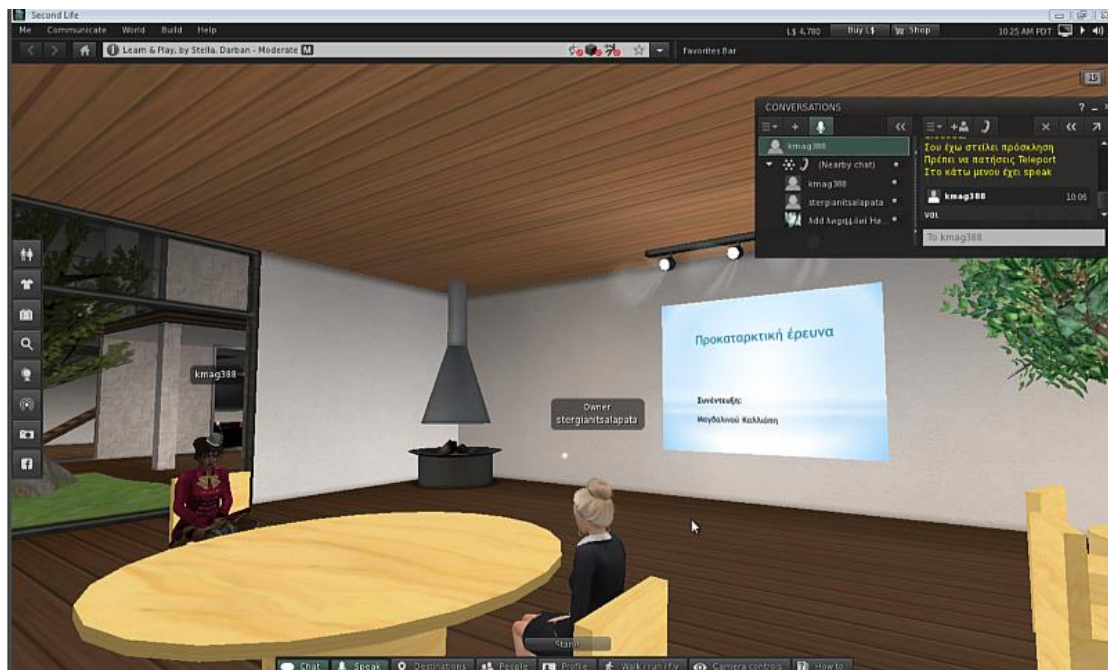
Σε προηγούμενη έρευνα των Micaela Esteves, Benjamim Fonseca, Leonel Morgado, Paulo Martins [2009] σχετικά με την γνωστική επίδοση των εκπαιδευόμενων στο μάθημα "Γλώσσα προγραμματισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών" έδειξε ότι παρόλο τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν σε σχέση με τη χρήση της εφαρμογής οι προσπάθειές τους απέδωσαν. Για να επιτύχουν αυτόν τον σκοπό, οι εκπαιδευόμενοι χρησιμοποίησαν αρκετά τα αντικείμενα που τους παρέχει το Second Life έτσι βελτίωσαν την απόδοσή τους και την κατανόηση τους όσο αναφορά τον κώδικα που ανέπτυξαν.

Ανάπτυξη εκπαιδευτικού χώρου

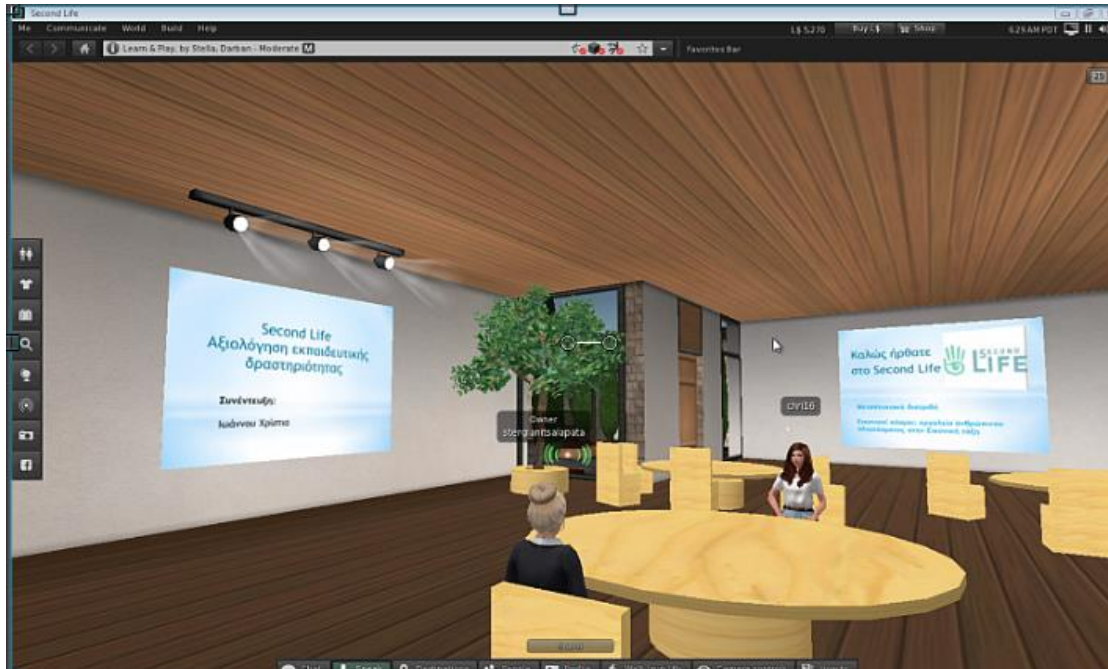
Για την δημιουργία του τρισδιάστατου εικονικού εκπαιδευτικού χώρου που θα φιλοξενήσει τους συμμετέχοντες των δραστηριοτήτων μας χρειάστηκε να ενεργοποιηθεί προνομιακός λογαριασμός (9.50 δολάρια/μήνα). Με τον προνομιακό λογαριασμό το Second Life παρείχε έναν χώρο/γη των 512m² και τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν 117 αντικείμενα, όπως επίσης και κάποιες άλλες πιο προχωρημένες δυνατότητες σχετικές με την επικοινωνία, όπως η δημιουργία ομάδων.

Ένα απαραίτητο στοιχείο της εκπαιδευτικής δραστηριότητας ήταν η παρουσίαση ορισμένων διαφανειών με σχετικό περιεχόμενο, μέσα από το παιχνίδι, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να έχουν την δυνατότητα να παρακολουθούν χρήσιμες πληροφορίες μέσα από έναν κοινό τρόπο κατά την διάρκεια της δραστηριότητας. Για τον σκοπό αυτό, έγινε αναζήτηση και αξιολόγηση των εργαλείων, η οποία οδήγησε στην χρήση του Screen Pointer, κυρίως για την φιλικότητα στην χρήση και το ότι παρέχεται δίχως επιπλέον χρέωση.

Δημιουργήθηκαν διαφάνειες για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων και των αξιολογήσεων για κάθε συνεντευξιζόμενο ξεχωριστά. Όπως φαίνεται και στις παρακάτω εικόνες οι διαφάνειες περιλαμβάνουν τον τύπο της συνέντευξης (προκαταρκτική ή αξιολόγηση) με το ονοματεπώνυμο του ερωτώμενου στο κάτω μέρος.

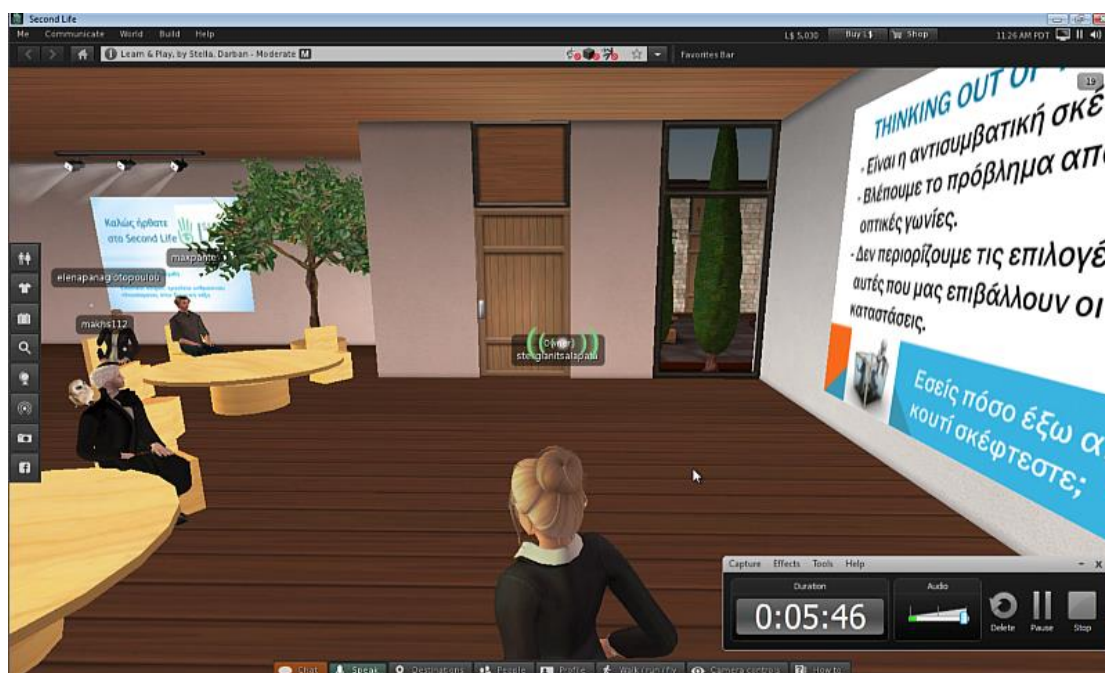

Εικόνα 5. Συνέντευξη προκαταρκτικής έρευνας

Εικόνα 6. Συνέντευξη αξιολόγησης της εκπαιδευτικής δραστηριότητας

Επίσης δημιουργήθηκαν διαφάνειες για την ακολουθία των δραστηριοτήτων που επρόκειτο να εφαρμοστεί και συγκεκριμένα για το μέρος της εισήγησης. Τέλος μια ακόμα διαφάνεια ήταν και αυτή του καλωσορίσματος των συμμετεχόντων. Ακολούθως όλα τα παραπάνω αρχεία μεταφορτώθηκαν στην εφαρμογή του Second Life και συνετέλεσαν στην δημιουργία της αίσθησης μιας εικονικής τάξης.

Εικόνα 7. Διαφάνεια εκπαιδευτικής τεχνικής εισήγησης

Τα κριτήρια με τα οποία επιλέχθηκε ο χώρος για την διεξαγωγή των δραστηριοτήτων ήταν η απλότητα και η λιτότητα ώστε να φανεί κυρίως ότι δεν χρειάζεται ένας Κ.Σ. να διαθέσει πολύ χρόνο για να δημιουργήσει και να οργανώσει ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα αρκεί μια αίθουσα για την εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης δεν επιθυμούμε να τραβήξει την προσοχή του εκπαιδευόμενου κάποιο αντικείμενο που βρίσκεται μέσα στον χώρο αυτό.

Η εικονική αίθουσα χωρίστηκε σε δύο μέρη, ένα για τις συνεντεύξεις και ένα για την ακολουθία δραστηριοτήτων. Στο μέρος των συνεντεύξεων τοποθετήθηκε ένα στρογγυλό τραπέζι με δύο καρέκλες αντικριστές, ενώ στον τοίχο επικολλήθηκε Screen pointer για την

παρουσίαση των διαφανειών των συνεντεύξεων που αναφέρθηκε παραπάνω. Στο μέρος εφαρμογής της ακολουθίας των δραστηριοτήτων τοποθετήθηκαν δύο στρογγυλά τραπέζια με τέσσερις καρέκλες το καθένα ώστε να μπορούν οι συμμετέχοντες να κινούνται άνετα στην αίθουσα και να καθίσουν όπου επιθυμούν. Στον τοίχο ακριβώς απέναντι από τα τραπέζια αυτά επικολλήθηκε Screen pointer για την παρουσίαση των διαφανειών της εκπαιδευτικής τεχνικής "Εισήγηση".

Όλα τα αντικείμενα της εικονικής τάξης, δημιουργήθηκαν μέσα από το «build» εργαλείο που προσφέρει το παιχνίδι για την δημιουργία φυσικών αντικειμένων. Γενικότερα, ο κόσμος σε αυτό το παιχνίδι δημιουργείται εικονικά από τους παίχτες του και αυτό ίσως είναι το σημαντικότερο στοιχείο που το διαφοροποιεί από τα περισσότερα παιχνίδια της κατηγορίας. Έγινε σημαντική δουλειά ώστε να ετοιμαστεί η τάξη, τα τραπέζια και οι καρέκλες, οι διαφάνειες και όλα τα υπόλοιπα αντικείμενα του δωματίου κατασκευάστηκαν για τις ανάγκες της εκπαιδευτικής δραστηριότητας κομμάτι-κομμάτι.

Προετοιμασία και εφαρμογή της ακολουθίας δραστηριοτήτων

Μελετώντας τα συμπεράσματα της προκαταρκτικής έρευνας αναζητάμε μια ακολουθία δραστηριοτήτων που να εμπεριέχει ολιγόλεπτη παρουσίαση του θέματος καθώς η φλυαρία θεωρείται κουραστική και είναι αιτία απόσπασης της προσοχής των εκπαιδευόμενων. Ακόμη, προκειμένου να γίνει το μάθημα πιο δημιουργικό, εποικοδομητικό και αποτελεσματικό ήταν σημαντικό να παρουσιαστούν νέα θέματα που δεν γνωρίζουν οι συμμετέχοντες. Μεγάλο ενδιαφέρον προκάλεσε η συζήτηση της ολομέλειας και των ομάδων που είχαν ενταχθεί, διότι μέσα από την επικοινωνία αυτή εκφράστηκαν πολλές διαφορετικές απόψεις με επιχειρήματα και η συζήτηση έφερε καινοτόμες ιδέες και άνοιξε νέους ορίζοντες στους εκπαιδευόμενους.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν η ακολουθία δραστηριοτήτων που θα ταίριαζε περισσότερο στους συγκεκριμένους εκπαιδευόμενους και επιλέχθηκε είναι η δραστηριότητα 6 "Απελευθέρωση τετραγωνισμένων ιδεών/Απεγκιβωτισμός σκέψεων". Από τις απαντήσεις που έδωσαν οι συμμετέχοντες της έρευνάς μας στην προκαταρκτική συνέντευξη διαπιστώθηκε πως δεν έχουν παρακολουθήσει κάτι αντίστοιχο στο περιβάλλον του Second Life και γενικότερα σε κάποια άλλη τρισδιάστατη εικονική πλατφόρμα. Μέσα από την εργασία αυτή τους δόθηκε η ευκαιρία να συμμετάσχουν και να δοκιμάσουν την

εφαρμογή αυτή, οπότε είναι χρήστες αρχάριοι και γι' αυτό επιλέχθηκε δραστηριότητα μέτριας δυσκολίας. Επίσης η δραστηριότητα αυτή εμπεριέχει και ένα θέμα εισήγησης (την τεχνική «Thinking out of the box») το οποίο εκτιμάται ότι δεν θα γνωρίζουν πολλοί από τους συμμετέχοντες.

Αφού επιλέχθηκε και διαμορφώθηκε κατάλληλα ο χώρος για την διεξαγωγή της εκπαιδευτικής μας διαδικασίας, σειρά είχε η προετοιμασία των εκπαιδευτικών τεχνικών που θα χρησιμοποιούνταν σύμφωνα με τα στάδια της δραστηριότητας που έχουν αναφερθεί σε προηγούμενη ενότητα. Αναζητήθηκαν πληροφορίες σχετικά με το θέμα ανάπτυξης της εισήγησης, της τεχνικής «Thinking out of the box». Στη συνέχεια δημιουργήθηκαν διαφάνειες με τις πληροφορίες που συλλέχτηκαν σχετικά με το παραπάνω θέμα. Ακολούθησε η προσεκτική μελέτη και η ανάλυση του άρθρου της Μηρτσέκης Βασιλικής (όπως αναγράφεται στην δραστηριότητα 6) για την διεξαγωγή συμπερασμάτων, προσωπικών ιδεών/απόψεων και παροχή λύσεων κάθε κατάστασης που περιγράφεται σε αυτό. Έτσι και εδώ δημιουργήθηκαν διαφάνειες για την παρουσίαση μόνο της ανάλυσης του άρθρου ώστε να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες να ξαναθυμηθούν όλα τα στοιχεία και τα χαρακτηριστικά εκείνα των μαθητών που τους οδήγησαν στην εύρεση λύσης για τα προβλήματα που περιγράφονται μέσα στο άρθρο. Θεωρήθηκε σωστό να μην χρησιμοποιηθεί μεγάλος αριθμός διαφανειών ώστε να μην γίνει κουραστική η εισήγηση και η ανάλυση του άρθρου. Τέλος μεταφορτώθηκαν όλες οι διαφάνειες στην πλατφόρμα του Second Life και έγινε η τελική πρόβα παρουσίασης ώστε να είμαστε έτοιμοι για την έναρξη της δραστηριότητας.

Η δραστηριότητα ξεκίνησε με τον διαμοιρασμό του άρθρου (καταγραφή του ιστοχώρου σε Screen pointer) στους συμμετέχοντες της έρευνας για μελέτη. Δόθηκαν δέκα λεπτά σύμφωνα με τις προδιαγραφές της δραστηριότητάς μας ώστε να μελετήσουν και να σκεφτούν μια δική τους πρωτότυπη λύση/ιδέα των καταστάσεων που περιγράφονται μέσα στο άρθρο και να βγάλουν τα δικά τους συμπεράσματα.

Ακολούθησε η εισήγηση με την παρουσίαση της τεχνικής «Thinking out of the box» και δόθηκαν παραδείγματα. Έγινε μια γενική περίληψη του άρθρου και παρουσιάστηκαν οι δικές μας προτεινόμενες λύσεις/ιδέες σχετικά με τα προβλήματα που περιέγραφε το άρθρο αυτό (διάρκεια 15 λεπτών). Κατά τη διάρκεια της εισήγησης ο συντονιστής έθετε ερωτήσεις

προς το κοινό ώστε να τους προκαλεί το αίσθημα της εγρήγορσης, της συμμετοχικότητας και να τους κεντρίζει το ενδιαφέρον για συνεχόμενη παρακολούθηση. Στόχος μας ήταν οι συμμετέχοντες να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν σε κάθε φάση της εκπαιδευτικής διαδικασίας για να μην αισθάνονται αμέτοχοι σε όλο αυτό.

Η μέθοδος ιδεοκαταιγισμού πραγματοποιήθηκε με τη χρήση μικροφώνου και όχι με την χρήση chat. Ο συντονιστής έδινε το λόγο σε καθένα συμμετέχοντα να πει μια λέξη/φράση που σχετίζεται με τη λύση που έχουν σκεφτεί. Στη συνέχεια έδωσε και πάλι τον λόγο σε καθένα ξεχωριστά για να αιτιολογήσουν εν συντομία τη δική τους απάντηση και μια από τις απαντήσεις που έδωσαν οι υπόλοιποι συμμετέχοντες. Πραγματοποιήθηκε εποικοδομητική συζήτηση όπου οι συμμετέχοντες συμφώνησαν σε αρκετά σημεία, διαφώνησαν σε άλλα και κατέθεσαν τις δικές τους ιδέες και απόψεις επάνω σε συγκεκριμένα θέματα του άρθρου. Η εκπαιδευτική τεχνική αυτή είχε μικρότερη χρονική διάρκεια σε σχέση με την αναγραφόμενη της δραστηριότητας καθώς το πλήθος των συμμετεχόντων ήταν μικρό. Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν πως επετεύχθη ο σκοπός και οι μαθησιακοί στόχοι που τέθηκαν στην δραστηριότητα 6. Από την ανάλυση των δεδομένων της αξιολόγησης θα προκύψουν περισσότερα συμπεράσματα για αυτό.

Γενικά το κλίμα που διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια της εικονικής τηλεσυνάντησης ήταν θετικό, διότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες γνωρίζοντουσαν από τις Θεματικές Ενότητες της Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας που είχαν παρακολουθήσει. Ένας συμμετέχων αντιμετώπισε πρόβλημα με τη σύνδεσή του και υποχρεώθηκε να αποσυνδεθεί και να ξανασυνδεθεί αρκετές φορές, αυτό καθυστέρησε την εκπαιδευτική διαδικασία και δυσaráεστησε αρχικά τους υπόλοιπους που περίμεναν μέχρι αυτή να ξεκινήσει. Στην συνέχεια ωστόσο, το διάστημα αυτό χρησίμευε για ενδιαφέρουσες ανταλλαγές ιδεών και το κλίμα ανετράπη δημιουργώντας μια καλή ατμόσφαιρα.

Η ύπαρξη των avatars στον εκπαιδευτικό χώρο αλλά και γενικότερα στον εικονικό κόσμο δείχνει την παρουσία και την ταυτότητα του χρήστη στο παιχνίδι. Έμμεσα παρουσιάζεται η διάθεσή του με τη στάση του σώματός του και με τη δραστηριότητα που τυγχάνει εκείνη τη στιγμή να απασχολείται. Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη παράγραφο υπάρχει η δυνατότητα και της μη λεκτικής επικοινωνίας και αυτό επιτυγχάνεται με τις χειρονομίες και τη «γλώσσα» του σώματος με αποτέλεσμα να γίνεται πιο εύκολη η επικοινωνία και η

αλληλεπίδραση μεταξύ των κατανεμημένων εικονικών συμμετεχόντων. Όπως για παράδειγμα όταν πληκτρολογεί κάποιος χρήστης για να γράψει στο chat, το avatar του δείχνει την κίνηση πληκτρολόγησης των χεριών.

Όταν κάποιος μιλάει φαίνεται η πράσινη ένδειξη στο μικρόφωνό του επάνω από το avatar που τον αντιπροσωπεύει. Επίσης κάτι που φάνηκε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, το παρατήρησε ένας συμμετέχων, ήταν πως η ένταση της φωνής αυξομειώνεται ανάλογα με την απόσταση που βρίσκεσαι με τον συνομιλητή σου. Ήταν ένα στοιχείο που δεν ήταν δυνατό να εντοπιστεί κατά την διαδικασία του ελέγχου του περιβάλλοντος χώρου με έναν μόνο επιπλέον τεστ-χρήστη. Μια ακόμη δυνατότητα του Second Life είναι πως τα avatars μπορούν να δουν το ένα το άλλο, όπως σε μια φυσική παρουσία, με τη βοήθεια της κάμερας. Τέλος στο παράθυρο συνομιλίας φαίνονται τα άτομα που είναι συνδεδεμένα και μπορούν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους.

Κεφάλαιο 7 - Αξιολόγηση της ακολουθίας δραστηριοτήτων

Αξιολόγηση

Ακολουθεί η αξιολόγηση της ακολουθίας εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκε στο Second Life. Όλοι οι συμμετέχοντες που έλαβαν μέρος στις προηγούμενες φάσεις της έρευνας (προκαταρκτική έρευνα, ακολουθία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων) αξιολόγησαν την εκπαιδευτική διαδικασία σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει το περιβάλλον του Second Life, την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια και την ακολουθία δραστηριοτήτων.

Οι συνεντεύξεις πάρθηκαν όπως ακριβώς και στην προκαταρκτική έρευνα, δηλαδή πραγματοποιήθηκαν στο Second Life. Δημιουργήθηκαν διαφάνειες για κάθε έναν ερωτώμενο όπως παρουσιάστηκαν στην εικόνα της παραπάνω παραγράφου. Παρατηρήθηκε πως αρκετοί από τους συνεντευξιζόμενους δεν θέλησαν να καθίσουν στο χώρο των συνεντεύξεων όπου έχουν τοποθετηθεί τα αντικείμενα ένα τραπέζι και δύο καρέκλες, αλλά στον χώρο που διεξήχθη η εκπαιδευτική διαδικασία. Από αυτό συμπεραίνεται ότι οι χρήστες-συμμετέχοντες απέκτησαν άνεση και οικειότητα με τον εκπαιδευτικό χώρο.

Ερωτήσεις αξιολόγησης

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η σειρά των ερωτήσεων που τέθηκαν στην συνέντευξη για την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

A/A	Εκτιμώμενος χρόνος απάντησης	Ερώτηση προς φοιτητή	Κατηγορία
1	4'	Δώστε ένα παράδειγμα μαθησιακού στόχου και δραστηριότητας όπου θα χρησιμοποιούσατε το 2nd Life. Τι πλεονεκτήματα σας προσφέρει;	Χρήση της εκπαιδευτικής πλατφόρμας του Second Life
2	5'	Για να χρησιμοποιήσετε αποτελεσματικά το 2nd Life χρειάζονται κάποιες ώρες εξάσκησης. Αξίζει	Αξιολόγηση εκπαιδευτικής

		τον κόπο; Τι κερδίζετε ως εκπαιδευτικός και τι ως μαθητής; Τι σας άρεσε και τι σας ενόχλησε; Υπάρχει εκπαιδευτική αντιστοιχία σε αυτά;	πλατφόρμας Second Life
3	4'	Συναντήσατε κάποια διαφορά στην επικοινωνία και την ενεργητική σας συμμετοχή στο SL σε σχέση με τις Ομαδικές Συμβουλευτικές τηλεΣυναντήσεις στο eclass του ΑΠΚυ;	Επικοινωνία και αλληλεπίδραση
4	4'	Τι θα αλλάζατε στις εκπαιδευτικές τεχνικές για τη βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων και του υπεύθυνου συντονιστή; Για παράδειγμα μείωση του χρόνου εισήγησης, περισσότερος χρόνος για συζήτηση, άλλο θέμα συζήτησης, κάποια άλλη εκπαιδευτική τεχνική που ταιριάζει περισσότερο στο θέμα, κάτι άλλο.	Εκπαιδευτική δραστηριότητα, επικοινωνία και αλληλεπίδραση
5	4'	Πιστεύετε πως έχει καλυφθεί η απόσταση που υπάρχει μεταξύ των συμμετεχόντων με την εικονική ανθρώπινη φιγούρα/avatar; Θα προτιμούσατε την "πρόσωπο με πρόσωπο" επικοινωνία ή την βιντεοδιάλεξη εάν αυτό ήταν εφικτό;	Επικοινωνία
6	<5'	Το κλίμα που διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας ήταν αρκετά καλό για την αποτελεσματική και ομαλή ολοκλήρωσή της;	Εκπαιδευτική δραστηριότητα, επικοινωνία και αλληλεπίδραση
7	2'	Σας απόσπασε κάτι άλλο την προσοχή κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής δραστηριότητας;	Εκπαιδευτική δραστηριότητα

8	3'	Σας φάνηκε ενδιαφέρουσα η ακολουθία των δραστηριοτήτων; Θα σας βοηθήσει πιστεύετε στην επαγγελματική σας πορεία;	Εκπαιδευτική δραστηριότητα
9	5'	Αναστοχαστείτε τη μαθησιακή σας εμπειρία της τηλεσυνάντησης. Ιδιαίτερη σημασία δώστε στις εκπαιδευτικές τεχνικές μάθησης και διδασκαλίας που συναντήσατε και στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση που δημιουργήθηκε μεταξύ των συμμετεχόντων και του υπεύθυνου συντονιστή και αξιολογήστε τα.	Εκπαιδευτική δραστηριότητα, επικοινωνία και αλληλεπίδραση
Συνολικός χρόνος: <36'			

Ερώτηση 1:

Η ερώτηση αυτή αποσκοπεί στο να καταγραφούν οι μαθησιακοί στόχοι που πληρούνται μέσω της δραστηριότητας που χρησιμοποιήθηκε, κατά την άποψη των συμμετεχόντων. Κατά την δραστηριότητα που εφαρμόστηκε στο Second Life στην παρούσα εργασία, καταγράφονται μέσω της εμπειρίας οι διαφορετικές οπτικές και απόψεις σχετικά με την χρήση της εκπαιδευτικής πλατφόρμας και τα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει.

Οι απαντήσεις που δόθηκαν, εστιάζουν στη ανάπτυξη και καλλιέργεια της ομαδοσυνεργατικότητας μέσω της πλατφόρμας του Second Life και ακόμη, την εγγύτητα και πιο πραγματική αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων. Τονίστηκε από τους περισσότερους συμμετέχοντες η δυνατότητα σύνθεσης που προσφέρει μια τέτοια εκπαιδευτική δραστηριότητα, αφού η πλατφόρμα προσφέρει την δυνατότητα μεταφοράς σε άλλους χώρους, την δημιουργία ομάδων σε αυτούς και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

Ενδεικτική απάντηση: Παραθέτεται μια ενδεικτική απάντηση:

«Το Second Life γενικότερα υποστηρίζει την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων. Επομένως θα έκανα μια δραστηριότητα που θα βασιζόταν στη συζήτηση, όπως για παράδειγμα θα χώριζα την ομάδα (το σύνολο των συμμετεχόντων σε ομάδες), θα τους ζητούσα να αλλάξουν τοποθεσία όπως προσφέρεται από την πλατφόρμα, να συζητήσουν για κάποιο συγκεκριμένο θέμα ή να αλληλεπιδράσουν με το χώρο και να συζητήσουν γι' αυτή την αλληλεπίδραση. Να δοκιμάσουν τις δυνατότητές τους στο Second Life, ακόμα και αυτό θα μπορούσε να αποτελεί μια δραστηριότητα. Και να γυρίσουν μετά τη συζήτηση αυτή στην αίθουσα όλοι μαζί και να γίνει ακόμα μια συζήτηση για να πούμε πόσο διαφορετικά πράγματα έκανε ο καθένας, την ευκαιρία που είχε να αντιμετωπίσει κάποιες νέες καταστάσεις. Αυτό θα μπορούσε να αποτελεί μια δραστηριότητα που έχει ως στόχο την μάθηση μέσω της συνεργασίας και γενικότερα στόχους που αφορούν τη συνεργασία και τη δημιουργικότητα.»

Ερώτηση 2:

Η ερώτηση αυτή αποσκοπεί στο να παρατηρηθεί το κατά πόσο μια πλατφόρμα τέτοιου είδους μπορεί να δημιουργεί προβλήματα στον εκπαιδευόμενο λόγω του χρόνου που θα ξοδευτεί για την εκμάθηση. Ταυτόχρονα, να διαπιστωθεί ποιο είναι το κέρδος του εκπαιδευτή και ποιο του μαθητή από μια τέτοια πλατφόρμα και αν υπάρχει κάποιο αρνητικό σημείο κοινού προβληματισμού. Τέλος, η ερώτηση αναζητά εκπαιδευτικές αντιστοιχίες που παρατηρούνται κατά την εμπειρία της παρούσης εργασίας.

Οι απαντήσεις που δόθηκαν δείχνουν ότι μπορεί κάποιος σε σύντομο χρονικό διάστημα να λειτουργήσει στην πλατφόρμα Second Life, αναλόγως βέβαια και με την προσωπική εμπειρία και δεξιότητα του καθενός. Σε μια σύγχρονη και ψηφιακή εποχή πάντως, φαίνεται πως η προσαρμογή είναι πολύ εύκολη και δεν αποτελεί μειονέκτημα για την επιλογή. Σχεδόν από το σύνολο των συμμετεχόντων, εκφράστηκε ως θετική η αμεσότητα που δημιουργεί ένα τέτοιο περιβάλλον και η χρήση των avatars ενώ οι λιγότερο εξοικειωμένοι με παρόμοιες πλατφόρμες δήλωσαν ενθουσιασμένοι από την χρήση της. Αυτόματα, η διαφορετικότητα που δίνει ένα εικονικό παιχνίδι και ένας εικονικός κόσμος, κέντρισε το ενδιαφέρον για την εκπαιδευτική δραστηριότητα και δημιουργήθηκε αμέσως ένα καλό κλίμα και μια θετική προδιάθεση. Η «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία που

προσομοιώνουν τα avatars εκφράστηκε ως θετικό, ενώ ακόμη ήταν σημαντικά κάποια σχόλια σχετικά με το πόσο πιο ανθρώπινη γίνεται η εκπαίδευση όταν μικρές λεπτομέρειες σπάνε τον πάγο, όπως π.χ. πολύ στοχευμένα ειπώθηκε από κάποιον ότι το να μην μπορεί κάποιος να κάτσει στην καρέκλα έσπασε τον πάγο και δημιούργησε μια καλή ατμόσφαιρα στην ομάδα.

Τέλος, διαπιστώθηκαν διάφορες εκπαιδευτικές αντιστοιχίες, όπως η εισήγηση για ένα σεμινάριο γρήγορης εκμάθησης της πλατφόρμας ώστε να μπορεί κάποιος να την χρησιμοποιήσει εύκολα ή ακόμη, οι ομαδικές εργασίες και το debate κατά τον χωρισμό των μαθητών σε ομάδες – τραπέζια κτλ., ο ιδεοκαταιγισμός κατά την παρουσίαση και την συζήτηση πάνω στις διαφάνειες και το παιχνίδι ρόλων εν δυνάμει, με την δημιουργία avatars συγκεκριμένων χαρακτηριστικών.

Ενδεικτική απάντηση: Η ενδεικτική απάντηση της συγκεκριμένης ερώτησης είναι η ακόλουθη:

«Για να απαντήσω με πάσα ειλικρίνεια, το Second Life δεν το ήξερα από πριν, το γνώρισα τώρα με αφορμή την διπλωματική σου εργασία/διατριβή. Δε χρειάστηκε προσωπικά να αφιερώσω ιδιαίτερα πολύ χρόνο για να φτάσω στο σημείο να συμμετέχω σε ένα τέτοιου είδους μάθημα και μια τέτοιου είδους δραστηριότητα, αλλά δεν σου κρύβω ότι δεν αφιέρωσα και επιπλέον χρόνο για να ψάξω περισσότερο τις επιπλέον δυνατότητες που μπορεί να σου προσφέρει. Βλέπω το Second Life μόνο μέσα από αυτή τη δραστηριότητα. Και όσα μπορώ να δω και να μάθω γι' αυτό το παιχνίδι –εκπαιδευτική πλατφόρμα μέσα από τη δραστηριότητα αυτή που συμμετέχουμε και οι δύο και τίποτα παραπάνω. Συνεπώς ούτε πολύ χρόνο μου πήρε. Θεωρώ ότι αξίζει τον κόπο γι' αυτά που είπα μέχρι στιγμής. Θες να σου πω και γιατί;

Ερευνητής: Ναι.

Συνεντευξιαζόμενος: Αξίζει τον κόπο, γιατί προσωπικά για εμένα ήθελα να έρθω σε μια τέτοια είδους τάξη. Το βρήκα αρκετά διασκεδαστικό. Η θέση του μαθητή πάντα είναι μια βαρετή θέση, απλά να ακούει μια διάλεξη ή να συμμετέχει...άρα θεωρώ ότι αξίζει τον κόπο. Παρόλο ότι δεν έχω αφιερώσει ιδιαίτερα πολύ χρόνο να το ψάξω. Ήρθα με πολύ μεγάλη

χαρά σε αυτή την εικονική τάξη σε σχέση με άλλες εικονικές τάξεις ή ακόμα και πραγματικές και μόνο γι' αυτό το λόγο ως μαθήτρια πλέον αξίζει τον κόπο, γιατί μου έδωσε μια άλλη οπτική της μάθησης και όλης της εκπαιδευτικής διαδικασίας η δραστηριότητα.

Ερευνητής: Ως εκπαιδευτικός τι θα κέρδιζες και τι ως μαθητής;

Συνεντευξιαζόμενος: Ως εκπαιδευτικός κερδίζω αυτό που μόλις είπα...την δυνατότητα να είναι ένα πολύ πιο ευχάριστο περιβάλλον από την πραγματική τάξη η εικονική, γιατί πιστεύω ότι οι μαθητές συμμετέχουν σε τέτοιου είδους τάξεις με πολύ μεγαλύτερη αγάπη και πάθος γι' αυτό που κάνουν και ενδιαφέρον...αν θέλεις. Άρα κερδίζεις ως εκπαιδευτικός το να πετυχαίνεις πολύ πιο εύκολα τους μαθησιακούς στόχους. Αφού έχεις ένα κοινό το οποίο είναι ανοιχτό το να δεχτεί πιο εύκολα τη γνώση, πολύ πιο ευχάριστα. Το βλέπει περισσότερο σαν παιχνίδι.

Ερευνητής: Τι σου άρεσε και τι σε ενόχλησε; Και αν υπάρχει εκπαιδευτική αντιστοιχία σε αυτά.

Συνεντευξιαζόμενος: Δεν θεωρώ ότι δεν μου άρεσε κάτι. Ας ξεκινήσω από τα αρνητικά, δεν με ενόχλησε κάτι. Τεχνικά μόνο να πω ότι λίγο ο ένας μιλούσε και ταυτόχρονα μιλούσε και ο άλλος. Ήταν καθαρά τεχνικό το κομμάτι. Ίσως δεν έχω κάνει κι εγώ κάτι σωστά στις ρυθμίσεις, αλλά κατά τα άλλα δε με ενόχλησε κάτι άλλο...και ότι δεν έχει περισσότερα avatar για να επιλέξω από αυτά τα free, γιατί δεν με αντιπροσωπεύουν αυτά που ήδη υπάρχουν. Σαν διαδικασία και ότι χρησιμοποιήθηκε μέσα στην δραστηριότητα δε με ενόχλησε τίποτα. Σαν μάθημα δηλαδή, όπως εξελίχθηκε η δραστηριότητα.

Μου άρεσε...μου φάνηκε πιο άμεσο. Ναι μεν είσαι σε μια τάξη, αλλά δεν είσαι υποχρεωμένος ούτε να ντυθείς καλά, ούτε να έχεις τη φυσική σου παρουσία εκεί. Είσαι με το εικονικό σου προφίλ οπότε τα πράγματα είναι πολύ πιο εύκολα εξ αποστάσεως και πολύ πιο άνετα.

Ερευνητής: Υπάρχει εκπαιδευτική αντιστοιχία; Δηλαδή το avatar σου θα ήθελες να...να είναι ενδεχομένως η πραγματική σου εικόνα ώστε να σε εκφράζει...

Συνεντευξιαζόμενος: Παρά το γεγονός που είπα ότι με ενόχλησε που δεν είχα πολλές επιλογές να επιλέξω κάτι που να μου ταιριάζει περισσότερο σε avatar, προτιμώ μια τέτοια

εκπαιδευτική δραστηριότητα πίσω κρυμμένη από ένα avatar, παρά την πραγματική μου εικόνα. Δεν θεωρώ ότι υπάρχει κάποιος λόγος να έχω φωτογραφία σ' αυτό συγκεκριμένο πάντα περιβάλλον που μιλάμε που όλα είναι εικονικά και σ' αυτό το συλ. Δηλαδή να κυκλοφορούσα μέσα στην τάξη με τη δική μου φωτογραφία δεν θα μου άρεσε ιδιαίτερα, θα με ενοχλούσε. Οπότε θεωρώ ένα τέτοιο παιχνίδι στημένο όπως είναι...λογισμικό όπως το Second Life ταιριάζει περισσότερο οι μορφές των avatar και όχι οι πραγματικές ακόμα και σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες.»

Ερώτηση 3:

Η ερώτηση αυτή προσπαθεί να συγκρίνει την συμμετοχή και την επικοινωνία μεταξύ της πλατφόρμας του Second Life και των Ομαδικών Συμβουλευτικών τηλε-Συναντήσεων. Ακόμη, ανιχνεύει το διαβλεπόμενο μέλλον μιας εικονικής πλατφόρμας συλ Second Life, όταν με τον καιρό το ενδιαφέρον μπορεί να ατονήσει και στοχεύει στον σχολιασμό για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των δύο εκπαιδευτικών μοντέλων.

Οι ερωτώμενοι φαίνεται ότι παρουσίασαν ελαφρώς μεγαλύτερο ενδιαφέρον και συμμετοχή στην πλατφόρμα του Second Life διότι παρουσιάζεται ως πιο ελκυστική, ζωντανή και άμεση. Οι απαντήσεις σε σχέση με το κατά πόσο αυτό οφείλεται σε αρχικό ενθουσιασμό ή μπορεί να είναι κάτι πιο μόνιμο ποικίλλουν και φαίνεται να σχετίζονται με το άτομο, την ηλικία – αφού φαίνεται ότι τέτοιες πλατφόρμες κερδίζουν τις μικρότερες ηλικίες περισσότερο – αλλά και το ενδιαφέρον και το μεράκι του εκπαιδευτή σε σχέση με το πόσο και πώς ανανεώνει τις δραστηριότητες μέσα στο παιχνίδι.

Ενδεικτική απάντηση: Παραθέτουμε την απάντηση ενός από τους συμμετέχοντες. «Στις τηλεσυναντήσεις υπάρχουν 10 άτομα στην αίθουσα, αλλά δε μπορούσες να τα δεις. Είχε μια λίστα, έβλεπες ποιοι ήταν μέσα και αν ήταν κλειστό το μικρόφωνό τους μπορούσαν να κάνουν ότι θέλουν. Οπότε ο καθηγητής μιλούσε και είτε τον άκουγαν οι μαθητές είτε δεν τον άκουγαν ήταν το ίδιο. Είναι σαν να είσαι σε μια τάξη, μιλάει ο καθηγητής και οι μαθητές από κάτω κάνουν ότι θέλουν, δε δίνουν σημασία στον καθηγητή. Κι εδώ μπορούν να κάνουν, αλλά είναι πιο άμεσο. Υπάρχει ο χώρος διδασκαλίας, ξέρεις ότι σε εκείνη την

καρέκλα κάθεται αυτός. Πολλές δυνατότητες που δίνει η Ο.Σ.Σ. τις δίνει και το Second Life, ας πούμε που έβαλες στον τοίχο τις διαφάνειες, ήταν λίγο παράξενο, δε μπορούσα να φανταστώ ότι υπήρχε κάτι τέτοιο. Ναι μεν είμαστε ανθρωπάκια στο χώρο, αλλά να βάλεις πράγματα, να στείλεις...δεν το περίμενα.

Το ότι προκαλεί εθισμό είναι γεγονός, αν εξασθενήσει αυτό... εξαρτάται από το άτομο πολλές φορές. Άμα βαριέσαι εύκολα νομίζω θα είναι το ίδιο, αν είναι κάτι που σου αρέσει να ασχοληθείς, νομίζω ένας εκπαιδευτικός μπορεί να το αξιοποιήσει κατάλληλα αν έχει χρόνο να κάτσει να ασχοληθεί και να βρει δραστηριότητες που θα κινήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών.

Ερευνητής: Ένα μειονέκτημα;

Συνεντευξιαζόμενος: ότι μιλούσε ο καθένας όποτε ήθελε. Ενώ στις τηλεσυναντήσεις ήταν πιο συζητούσαμε σε μια τάξη και σηκώνουμε χέρι και έχουμε απορίες και μιλάει ο καθηγητής που είναι moderator, ενώ οι υπόλοιποι ακούνε απλά. Ενώ εδώ ήμασταν όλοι "ένα" κάπως. Μιλούσαμε όποτε θέλαμε...για να προσομοιώσεις την αίθουσα όπως είναι, το Second Life είναι λίγο πίσω.»

Ερώτηση 4:

Η ερώτηση αυτή έχει σαν στόχο να αντλήσει τις απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το σύνολο της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, ώστε να εντοπίσει την ποιότητα αυτής σε σχέση με τους στόχους της και τους μαθητές που ενεπλάκησαν αλλά ταυτόχρονα να αναδείξει πιθανά προβλήματα και να προτείνει τρόπους βελτίωσης.

Οι ερωτώμενοι κατά γενική ομολογία θεωρούν πως η δραστηριότητα ήταν ενδιαφέρουσα, με σωστή δομή και κύλησε ομαλά. Η εισήγηση δεν τους προκάλεσε αίσθημα κόπωσης και η παρουσίαση ήταν κατατοπιστική και έδειξε τα ζητούμενα, ενώ η αλληλεπίδραση στην εικονική τάξη ήταν θετική και το κλίμα πολύ καλό κατά τη διάρκεια της συζήτησης και γενικότερα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ενδεικτική απάντηση: Παραθέεται μια από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. «Γενικότερα η δραστηριότητα κύλησε πολύ ομαλά και κράτησε το ενδιαφέρον, πιστεύω και των υπολοίπων από ότι συζητήσαμε. Η αναλογία του χρόνου της παρουσίασης του θέματος και της συζήτησης που κάναμε ήταν πολύ καλή καθώς δε μας κούρασε και αυτό εν μέρει αποτελεί και ζητούμενο, όταν χρησιμοποιούμε τέτοιου είδους τεχνολογίες.

Η παρουσίαση ήταν πολύ ενδιαφέρουσα και είχε αρκετά στοιχεία που μας έδωσε να καταλάβουμε τι ακριβώς θέλεις, ποιος είναι ο σκοπός της. Είχε ενδιαφέρον το ότι είχαμε αυτή την αίσθηση το ότι ήμασταν στον ίδιο χώρο, ακόμα και αν δεν υπήρχε ιδιαίτερη κινητικότητα.

Ο τρόπος που αντιμετωπίστηκε γενικότερα η δραστηριότητα είναι αυτός που θα έπρεπε για ένα εικονικό περιβάλλον. Οι συμμετέχοντες πρέπει να είναι ενεργοί, πρέπει να υπάρχει διάλογος, ανταλλαγή απόψεων, κίνηση στο χώρο (δηλαδή να σηκωθεί ένας συμμετέχων και να πάει στο άλλο τραπέζι και να συνομιλήσει με τους άλλους συμμετέχοντες και το αντίθετο), υπάρχουν αυτές οι δυνατότητες. Και τέλος η εκπαιδευτικός – εσύ ήσουν πολύ κατατοπιστική και πρόθυμη να μας βοηθήσεις με όποιο τεχνικό πρόβλημα μας παρουσιάστηκε ή με οποιαδήποτε απορία μπορεί να είχαμε.»

Ερώτηση 5:

Η ερώτηση αποσκοπεί στο να παρατηρήσει την ψυχολογική απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων με την χρήση avatar σε μια πλατφόρμα όπως το second life, σε αντιπαραβολή με την “πρόσωπο με πρόσωπο” επικοινωνία, βιντεοδιάλεξη ή ομαδική συμβουλευτική τηλεσυνάντηση.

Οι απαντήσεις των ερωτώμενων δείχνουν ότι σε ένα μεγάλο ποσοστό το avatar θεωρείται πως απελευθερώνει τον χαρακτήρα δημιουργώντας άνεση και καλύτερο κλίμα, εκμηδενίζοντας έτσι την ψυχολογική απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων. Από τους επτά ερωτώμενους μόνον ένας είδε αντίστροφα την χρήση του avatar, από την οπτική ότι πολλές φορές επιλέγουμε κάτι που δεν είμαστε και μεγαλώνουμε έτσι την απόσταση.

Ενδεικτική απάντηση: Παρουσιάζεται μια από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. «Σίγουρα όταν δεν έχεις κάτι δικό σου και χρησιμοποιείς ένα avatar να σε εκπροσωπεί κι αυτό δηλώνει μια απόσταση. Και αυτό δηλώνει ότι μέσα από ένα avatar προσπαθείς να δείξεις στοιχεία για τον χαρακτήρα σου, από την άλλη μπορεί να δείξεις και το ακριβώς αντίθετο, ότι προσπαθείς να δημιουργήσεις μια εικόνα που θα ήθελες να έχεις και δεν είχες ποτέ. Παράδειγμα, εγώ σε αυτή την συνέντευξη επέλεξα ένα avatar που δεν έχει καμία σχέση μ' αυτό που είχα στη δραστηριότητα-μάθημα. Είναι ένα κορίτσι το οποίο είναι να βγει έξω να πάει μια βόλτα και όχι τόσο σε έναν κλειστό χώρο, μια τάξη, μια αίθουσα. Είχα μια πιο ανάλαφρη διάθεση και το έβγαλα μ' αυτό. Έβγαλα τα συναισθήματά μου, υπήρχαν όμως περιπτώσεις που χρησιμοποίησα ένα εντελώς άλλο avatar που δεν είχε σχέση με τον εαυτό μου, το extreme/εξεζητημένο που θα ήθελα να έχω κι εγώ κάποια στιγμή της ζωής μου, αλλά ποτέ δεν τόλμησα. Οπότε υπάρχει μια εξωτερίκευση του ψυχισμού, αλλά υπάρχει και μια απόσταση που επί της ουσίας είναι κάτι ψεύτικο, δεν είναι η πραγματικότητα.

Ερευνητής: Δώσε μου παράδειγμα περιπτώσεων όπου θα προτιμούσες επικοινωνία "πρόσωπο με πρόσωπο", βιντεοδιάλεξη, Ομαδική Συμβουλευτική τηλεΣυνάντηση ή Second Life, αγνοώντας τις πρακτικές δυσκολίες.

Συνεντευξιαζόμενος: Το "πρόσωπο με πρόσωπο" εννοείς δια ζώσης όχι πάλι χρησιμοποιώντας...

Ερευνητής: Ναι.

Συνεντευξιαζόμενος: Δια ζώσης θα ήθελα κυρίως σε δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με συναντήσεις με τους Καθηγητές-Συμβούλους/Διδάσκοντες. Αυτό μου έχει λείψει στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση για να καταλάβω καλύτερα και να έρθω σε μεγαλύτερη επαφή με τον καθηγητή ώστε να μου πει κάποια πράγματα όπως στις μεγάλες εργασίες, διατριβή. Οι μεγάλες εργασίες που κάνουμε στις Θ.Ε., τέτοιες εργασίες, όχι συνέχεια. Η εξ αποστάσεως με βιντεοδιάλεξη θα τις πρότεινα σε δραστηριότητες που έχουν να κάνουν παράδειγμα με σπουδές management που πρέπει να τον έχεις τον άλλον απέναντί σου και να προσπαθείς σε μια δραστηριότητα για παράδειγμα να τον πείσεις ή να τον ψυχολογήσεις ώστε να του πουλήσεις κάτι. Έτσι σε μια τέτοιου είδους δραστηριότητα χρειάζεται και η οπτική επαφή, δε μπορείς να κάνεις μια τέτοιου είδους δραστηριότητα σε τέτοιες επιστήμες αν δεν έχεις οπτική επαφή με τον άλλον. Όλες οι άλλες περιπτώσεις ακόμα και στη δική μας δραστηριότητα δε νομίζω ότι χρειαζόταν κάτι παραπάνω, κύλησαν όλα ομαλά στο ότι δεν υπήρχε η δια ζώσης.»

Ερώτηση 6:

Η ερώτηση αυτή έχει σαν στόχο να παρατηρήσει το κλίμα που διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας και να συσχετίσει την βαθμολογία με την χρήση της τεχνολογίας.

Ο μέσος όρος βαθμολογίας ήταν 8+ και το κλίμα που διαμορφώθηκε κατά την διάρκεια της δραστηριότητας ήταν κατά γενική ομολογία εξαιρετικό. Οι απαντήσεις έδειξαν ότι αυτό οφείλεται κυρίως σε δύο παράγοντες: στην οικειότητα των συμμετεχόντων αφού γνωρίζονταν ήδη και στην άνεση που δημιούργησε ο χώρος του παιχνιδιού και τα avatar. Αστεία όπως 'πώς είσαι έτσι' ή κωμικές καταστάσεις όπου κάποιος δεν μπορούσε να καθίσει χαλάρωσαν την ατμόσφαιρα και συνετέλεσαν στην δημιουργία ενός καλού κλίματος. Κατά γενική ομολογία, δεν νοείται εξ αποστάσεως εκπαίδευση δίχως τεχνολογία αλλά ακόμη, το καλό κλίμα είναι ένας συνδυασμός των ποιοτικών χαρακτηριστικών των ατόμων και η τεχνολογία είναι ένας βοηθητικός παράγοντας.

Ενδεικτική απάντηση: Μια ενδεικτική απάντηση είναι η ακόλουθη «Να σου βαθμολογήσω το κλίμα...θα έλεγα 9, ήταν πολύ καλό το κλίμα. Βοήθησε και η οικειότητα που είχαμε από πριν, δεν ήμασταν άγνωστοι μεταξύ αγνώστων. Βοήθησε και το ίδιο το πρόγραμμα όταν προσπαθήσαμε να κάτσουμε και "πως είσαι έτσι εσύ" και "πως είναι ο άλλος έτσι". Ενώ απλά θα μπαίναμε, θα περιμέναμε να ξεκινήσει ο καθηγητής, εσύ στην προκειμένη περίπτωση και θα μιλούσαμε για άσχετα, δε θα συνέβαλε το Blackboard για να γίνει πιο εύκολη η επικοινωνία μας. Οπότε σίγουρα βοήθησε το Second Life.

Το avatar από μόνο του ήταν ένα κομμάτι και ο χώρος να μην υπήρχε και να ήμασταν σε 4 τοίχους και να μη μπορούσαμε να κάτσουμε, να παίξουμε, να σηκωθούμε κ.λπ. το ότι είχαμε τη δική μας προσωπικότητα ήταν από μόνο του σημείο αναφοράς. Οπότε αυτό βοήθησε περισσότερο απ' όλα...το avatar. Αν ήταν μόνο να μπούμε στην αίθουσα και να περιεργαστούμε τον χώρο δε θα υπήρχε συνομιλία, οπότε χρειαζόμαστε την τεχνολογία για να μιλήσουμε. Έτσι κι αλλιώς τη χρειαζόμαστε γιατί είμαστε χιλιόμετρα μακριά ο ένας από τον άλλο, οπότε δε γίνεται χωρίς τεχνολογία. Δε θα γινόταν, ας πούμε...θα περιμέναμε να

τελειώσει ο άλλος να μιλάει για να μιλήσουμε. Δε θα υπήρχε μια συζήτηση. Δε θα μπορούσαμε να κάνουμε διάλογο, να μιλάμε όλοι μαζί.».

Ερώτηση 7:

Η ερώτηση αυτή έχει σαν στόχο να διαπιστώσει αν η φύση του παιχνιδιού μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά αποσπώντας την προσοχή των μαθητών από την δραστηριότητα σε βαθμό που να δημιουργεί πρόβλημα.

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων, ενδιαφέρον παρουσιάζει η τάση για εξερεύνηση λόγω της φύσης του παιχνιδιού που δημιουργεί την τάση να δεις τι υπάρχει πιο δίπλα. Ακόμη, τα avatars και η παρακολούθηση άλλων ανθρώπων είναι κάτι που εξάπτει την περιέργεια και αποσπά την προσοχή. Ωστόσο, αυτή η περιέργεια και η τάση φυγής ήταν σε έναν βαθμό που όχι μόνο δεν δημιούργησε πρόβλημα στην εκτέλεση της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, αλλά συνετέλεσε στο ενδιαφέρον και την καλή προδιάθεση και ατμόσφαιρα.

Ενδεικτική απάντηση: Παραθέτουμε την ακόλουθη ενδεικτική απάντηση «Κοιτούσα έξω από το τζάμι, έβλεπα τις συμφοιτήτριές μου τι φοράνε, τι στάση έχουν. Έχεις την περιέργεια να εξερευνήσεις πολλά πράγματα. Δηλαδή ίσως να ήθελες να αφήσεις τον καθηγητή να μιλάει και βγεις από το δωμάτιο και να εξερευνήσεις τι γίνεται έξω.».

Ερώτηση 8:

Η ερώτηση αυτή αποσκοπεί στο να παρατηρήσει το ενδιαφέρον και την σχέση της ακολουθίας των δραστηριοτήτων με την επαγγελματική πορεία των ερωτώμενων.

Το σύνολο των ερωτώμενων βρήκε πολύ ενδιαφέρουσα την ακολουθία των δραστηριοτήτων, με την σωστή σειρά και δομή. Κάποιοι θεωρούν ότι δεν θα τους χρησιμέψει στην επαγγελματική τους πορεία αφού αυτή δεν σχετίζεται με εκπαίδευση, ενώ

αντίθετα οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι είναι πολύ σχετικό και τους έδωσε τροφή για σκέψη ανοίγοντας δρόμους και επεκτείνοντας το εκπαιδευτικό οπλοστάσιό τους.

Ενδεικτική απάντηση: Παραθέτεται η ενδεικτική απάντηση:

«Θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω αρκετά από αυτά που έγιναν στη δραστηριότητα. Αν και ήταν μικρής έκτασης, έδωσε πολύ μεγάλη τροφή για σκέψη να χρησιμοποιήσεις κάποια πράγματα ως εκπαιδευτικός. Ναι θα χρησιμοποιούσα άνετα τον καταγιισμό ιδεών, πολύ ωραία δραστηριότητα που δεν την είχα σκεφτεί, κάτι πολύ απλό και ένα έναυσμα για να ξεκινήσει η κουβέντα. Από το να θέσεις εσύ ο διδάσκοντας μια ερώτηση, ουσιαστικά δίνει το έναυσμα στους ίδιους τους μαθητές. Άρα δεν πιέζει τους μαθητές να μιλήσουν, το κάνουν από μόνοι τους και θέλουν να ξαναπάρουν το λόγο και αυτό το βρήκα πάρα πολύ διασκεδαστικό και κατακτάς τον μαθησιακό στόχο πολύ πιο εύκολα και γρήγορα και ουσιαστικά. Αυτό θα το χρησιμοποιούσα και θα το έβρισκα πολύ χρήσιμο στην εμπειρία την εκπαιδευτική. Φυσικά οι διαφάνειες και η παρουσίαση με μια σύντομη εισήγηση πάντα βοηθάει, χωρίς αυτή να έχει μεγάλη έκταση. Είπα και πριν δεν ξεπέρασε τα όρια τα επιθυμητά η δική σου κι αυτό θα το χρησιμοποιούσα στην τάξη και το χρησιμοποιώ ως ένα βαθμό.».

Ερώτηση 9:

Η ερώτηση αυτή έχει σαν στόχο τον αναστοχασμό των ερωτώμενων σχετικά με την συνολική εμπειρία της τηλεσυνάντησης, εστιάζοντας στις εκπαιδευτικές τεχνικές μάθησης και διδασκαλίας που συναντήσανε και στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση που δημιουργήθηκε μεταξύ των συμμετεχόντων και του υπεύθυνου συντονιστή. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται μια σύνοψη στον τρόπο που είδαν οι μαθητές την εκπαιδευτική δραστηριότητα και βγαίνουν κάποια τελικά συμπεράσματα για αυτήν.

Κατά γενική ομολογία οι ερωτώμενοι είναι πολύ ευχαριστημένοι από την εμπειρία της εκπαιδευτικής δραστηριότητας πάνω στην πλατφόρμα του Second Life. Κυρίως, γιατί αποτελεί μια διαφορετική προσέγγιση που οι περισσότεροι βλέπουν για πρώτη φορά αλλά

ακόμη επειδή το κλίμα που δημιουργήθηκε ήταν πολύ καλό και υπήρχε θετική αλληλεπίδραση και κάλυψη των μαθησιακών στόχων.

Στις απαντήσεις δόθηκε έμφαση στην ροή της συζήτησης και τον ιδεοκαταιγισμό ο οποίος πραγματοποιήθηκε με εντυπωσιακά αποτελέσματα και στην συμμετοχικότητα που αναπτύχθηκε μέσα από την συζήτηση και τον σχολιασμό. Η εισήγηση που έγινε στην αρχή σχολιάστηκε επίσης θετικά, ενώ άρεσε συνολικά η παρουσίαση με τις διαφάνειες και η μελέτη και συζήτηση που ακολούθησε. Ακόμη, τονίζεται η αυξημένη αλληλεπίδραση που δίνει το avatar με τις φυσικές κινήσεις του που τείνουν να προσομοιάσουν την φυσική επαφή, αφού για παράδειγμα μπορεί κανείς να δει πού κοιτάει κάποιος ή να κουνήσει το κεφάλι του σε νεύμα συμφωνίας ή διαφωνίας.

Ενδεικτική απάντηση: Η ενδεικτική απάντηση είναι η ακόλουθη:

«Πρώτα απ' όλα ήρθα σε επαφή με μια καινούρια τεχνική, εγώ δεν την είχα ξανακούσει, δεν την είχα ξαναδεί, οπότε είχε ενδιαφέρον. Ο ιδεοκαταιγισμός είναι πάντοτε ευπρόσδεκτος όταν γίνεται ειδικά μεταξύ ίσων.

Ήταν μια ενδιαφέρουσα εμπειρία, κέρδισα κι εγώ απ' αυτό. Επίσης έχει εφαρμογή και σχέση με προβλήματα της καθημερινότητάς μου.

Ερευνητής: Θα την χρησιμοποιούσες την τεχνική αυτή;

Συνεντευξιζόμενος: Πραγματικά Στέλλα μου αυτό το πράγμα στριφογυρίζει στο μυαλό όλων των εκπαιδευτικών. Πως θα κάνουν τη διαφορά και πως θα βρουν τρόπο να προσεγγίσουν και να αποσπάσουν το ενδιαφέρον των μαθητών τους. Δεν το είχα σχηματισμένο σαν μια ιδέα, αλλά πραγματικά το να προσπαθείς να κάνεις λίγο τα πράγματα διαφορετικά και να τα δεις λίγο διαφορετικά είναι μια συνεχής "ιστορία" στην εκπαίδευση, στην καθημερινή τριβή με τόσους ανθρώπους. Αλλιώς θα καταντήσουμε σαν τους καθηγητές "Το ξύλο βγήκε από τον παράδεισο".

Ερευνητής: Η αλήθεια είναι πως ένας εκπαιδευτικός έχει προβλήματα κάθε μέρα με τα παιδιά οπότε πρέπει να βρίσκει συνέχεια εναλλακτικούς τρόπους, να τους κάνει να ενδιαφερθούν λίγο για το μάθημα...

Συνεντευξιαζόμενος: Να αντιμετωπίσει καταστάσεις. Αυτές τις καταστάσεις, μπορεί να είναι μαθησιακές, μπορεί να είναι και προβλήματα συμπεριφοράς, το κυριότερο όμως στοιχείο είναι να βγεις έξω από το "κουτάκι" σου και να τους κινητοποιήσεις το ενδιαφέρον. Να κάνεις κάτι που θα βγούνε και θα πούνε "Μπράβο δεν το είχα ξαναδεί" και είναι δύσκολο αυτό το πράγμα.

Ερευνητής: Αυτό συμβαίνει και για τους ενήλικες. Γιατί αν παρακολουθείς ένα μάθημα, βαρετό συνέχεια, κάποια στιγμή λες άστο, δε θα μπω να το παρακολουθήσω.

Συνεντευξιαζόμενος: Ναι, αλλά οι ενήλικες λένε "δε μπαίνω", ο ανήλικος έχει την απουσία, οπότε στο μυαλό του μπαίνει η υποχρέωση. Είναι υποχρεωμένος να το κάνει, οπότε έχεις έναν de facto εχθρό, είσαι το σύστημα, ο φορέας του συστήματος. Ο ενήλικας λίγο πολύ το επιλέγει αυτό που κάνει, περισσότερο τον διώχνεις τον ενήλικα και λιγότερη η προσπάθεια να τον προσελκύσει, γιατί έχει λιγότερο εσωτερικό κίνητρο. Δεν είμαστε τρελοί σε αυτή την ηλικία και με αυτές τις υποχρεώσεις και τις οικονομικές συνθήκες να καταστρέφουμε 3 χρόνια... Δεν τα καταστρέφουμε και προσπαθούμε να πάρουμε ότι καλύτερο υπάρχει.».

Συμπεράσματα

Μεγάλο ενδιαφέρον έδειξαν για την ακολουθία των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που διεξήχθη στο Second Life οι συμμετέχοντες της έρευνας, αφού ο μέσος όρος βαθμολογίας τους έφτασε το 8 συν. Η ακολουθία αυτών των δραστηριοτήτων περιείχε τις ακόλουθες εκπαιδευτικές τεχνικές: εισήγηση, ερωτήσεις-απαντήσεις, παραδείγματα, μελέτη άρθρου, ιδεοκαταιγισμό, συζήτηση ολομέλειας και σχολιασμό. Θετική ήταν η στάση τους ως προς τη δομή και τη σωστή σειρά της ακολουθίας.

Οι ίδιοι πρότειναν ομαδοσυνεργατικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες και ειδικότερα τη σύνθεση τέτοιου είδους δραστηριοτήτων. Θέλησαν να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες που τους παρέχει το Second Life με την μεταφορά τους σε άλλους χώρους και την εξερεύνησή τους. Επίσης η δυνατότητα δημιουργίας ομάδων δήλωσαν ότι βοηθάει στην αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

Την διαφορετικότητα της πλατφόρμας από τις υπόλοιπες αυτού του είδους την αναδεικνύει η προσομοίωση της ανθρώπινης φιγούρας - avatar. Οι εικονικές φυσικές κινήσεις τείνουν

να προσομοιώσουν τις φυσικές ανθρώπινες κινήσεις και βοηθούν τους χρήστες να αλληλεπιδράσουν. Η «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνία μεταξύ των avatars δημιουργεί μια "ανθρώπινη εκπαίδευση" και εκμηδενίζει την ψυχολογική απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων. Στη διαμόρφωση καλού κλίματος συντέλεσαν τα avatars που έδωσαν μια πνοή άνεσης και απελευθέρωσης του χαρακτήρα τους και η θετική προδιάθεση των χρηστών-συμμετεχόντων.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι ερωτώμενοι συμφώνησαν πως η τεχνολογία είναι ένας βοηθητικός παράγοντας για επικοινωνία και αλληλεπίδραση και με αυτή αποκτούν μεγαλύτερο ενδιαφέρον οι ομαδοσυνεργατικές και συμμετοχικές δραστηριότητες. Βέβαια όπως προαναφέραμε η χρήση του avatar εξάπτει την περιέργεια, αποσπά την προσοχή των συμμετεχόντων και δημιουργεί τάση φυγής για εξερεύνηση του υπόλοιπου κόσμου. Στην περίπτωση μας όμως δεν εντοπίσαμε κάτι από τα παραπάνω κατά τη διάρκεια της ακολουθίας των δραστηριοτήτων.

Κεφάλαιο 8 - Συμπεράσματα και προτάσεις για μελλοντική μελέτη

Γενικά συμπεράσματα και μελλοντικές ενέργειες

Οι τρεις τύποι εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που περιγράφηκαν στο έγγραφο αυτό, δηλαδή αυτά που προσφέρουν το ΕΑΠ, το ΑΠΚυ και το Second Life, χρησιμοποιούν διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης ο καθένας τους. Δεν έγινε καμία σύγκριση μεταξύ τους για το ποιος προσφέρει τις περισσότερες και καλύτερες δυνατότητες σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας και μάθησης. Είναι και οι τρεις εξίσου σημαντικοί και ο υποψήφιος εκπαιδευόμενος είναι αυτός που θα επιλέξει τον τρόπο που επιθυμεί για να παρακολουθήσει κάποιο πρόγραμμα σπουδών. Μερικοί από τους παράγοντες που βοηθούν στην απόφασή του είναι η απόσταση με το εκπαιδευτικό ίδρυμα, το σημείο συνάντησης, ο χρόνος που θα αφιερώσει για τις σπουδές του, ο τρόπος επικοινωνίας που διευκολύνει τον ίδιο κ.ά.

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση πρωταρχικό βήμα του Κ.Σ. είναι να έρθει σε επαφή με τους συμμετέχοντες πριν την πρώτη Ο.Σ.(τηλε)Σ., με στόχο την γνωριμία του με τους εκπαιδευόμενους, τη δημιουργία φιλικού κλίματος, την ενημέρωση για το πρόγραμμα σπουδών, την ενημέρωση για την υποστήριξη, τους τρόπους, τη συχνότητα και τα μέσα της επικοινωνίας. Στη συνέχεια θα πρέπει να συλλέξει τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, συνήθως αυτά που ζητούνται είναι η ηλικία, το φύλο, η εθνική και θρησκευτική ταυτότητα, οι ειδικές ανάγκες, μορφωτικό επίπεδο, η εργασιακή και οικογενειακή κατάσταση, ο τόπος διαμονής κ.λπ. Επιπλέον πληροφορίες για την συμπλήρωση του προφίλ του όπως οι σπουδές, οι Θ.Ε. που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς, οι δημοσιεύσεις, τα ενδιαφέροντα, τα επόμενα σχέδια και οι στόχοι τους, κάτι που τους εκφράζει προσωπικά, οι προσδοκίες από την παρακολούθηση της συγκεκριμένης Θ.Ε., κάποια αντίστοιχη εμπειρία και πολλά άλλα. Όλα τα παραπάνω αποτελούν αφετηρία για την προετοιμασία της πρώτης (τηλε)συνάντησης.

Ο συνηθέστερος συμβατικός τρόπος συλλογής προσωπικών πληροφοριών είναι μέσω γραπτής επικοινωνίας - ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Ο Κ.Σ. μπορεί να μελετήσει και να

επεξεργαστεί τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και να εντοπίσει τις μαθησιακές τους ανάγκες ώστε να σχεδιάσει αποτελεσματικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Η διαμόρφωση του κλίματος και του περιβάλλοντος διδασκαλίας και μάθησης πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια των Ομαδικών Συμβουλευτικών (τηλε)Συναντήσεων αλλά και ενδιάμεσα αυτών μεταξύ των συμμετεχόντων. Στις Ο.Σ.Σ. ο εκπαιδευτής έχει άμεση οπτική επαφή με τους εκπαιδευόμενους και μπορεί εύκολα να παρατηρήσει και να καταλάβει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ακροατήριό του. Έχει τη δυνατότητα να εντοπίσει σημάδια κόπωσης, αδιαφορίας ή πραγματικού ενδιαφέροντος, παρατηρώντας τη λεκτική ή/και μη λεκτική τους επικοινωνία. Συνεπώς μπορεί να αλλάξει τη ροή των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων που είχε αρχικά σχεδιάσει και οργανώσει ώστε να ανταποκριθούν και πάλι οι εκπαιδευόμενοι.

Η κατά πρόσωπο επαφή δίνει την ευκαιρία στα άτομα που επικοινωνούν να γνωριστούν καλύτερα και να αποκτήσουν μεγαλύτερη οικειότητα δημιουργώντας έτσι ένα πιο φιλικό κλίμα πρόσφορο για δημιουργική και αμεσότερη επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τον τρόπο αυτό αναπτύσσεται αλληλεπιδραστικό κλίμα συνεργατικότητας μεταξύ του διδάσκοντα και των διδασκόμενων.

Αντιθέτως στις Ο.Σ.τηλεΣ. δεν υπάρχει άμεση οπτική επαφή και κατά συνέπεια ο Κ.Σ. θα πρέπει αρχικά να γεφυρώσει την απόσταση για να υποστηρίξει τις σπουδές των συμμετεχόντων. Σημαντικό είναι να οικοδομηθούν γερές βάσεις για αμφίδρομες σχέσεις των εκπαιδευτών-εκπαιδευόμενων, οι οποίες περιλαμβάνουν συζήτηση, ανταλλαγή ιδεών, απόψεων και εμπειριών, πρακτικές ασκήσεις, ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες κλπ. Η συνεχής επαφή του εκπαιδευτή με τους εκπαιδευόμενους αλλά και μεταξύ των εκπαιδευόμενων μέσα από την γραπτή και την τηλεφωνική επικοινωνία και τις Ομαδικές Συμβουλευτικές (τηλε)Συναντήσεις καλύπτει το κενό αυτό. Βέβαια ο Κ.Σ. θα πρέπει να θέσει ορισμένα όρια καθώς μπορεί να καταστρέψει την θεμελιώδη αξία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που είναι η προώθηση της μαθησιακής αυτονομίας.

Στο σημείο αυτό χαρακτηριστική ήταν η απάντηση που έδωσαν ορισμένοι ερωτώμενοι σπουδαστές του ΑΠΚυ. Δήλωσαν ότι στην εφαρμογή που πραγματοποιούνται οι τηλεσυναντήσεις, βλέπουν στην οθόνη τους μια λίστα ονομάτων από τους συμμετέχοντες που παρακολουθούν την Ο.Σ.τηλεΣ. και αυτό τους δίνει την ευκαιρία να 'κρύβονται' πίσω

από αυτή. Βέβαια το φαινόμενο αυτό λειτουργεί θετικά σε άτομα που δεν έχουν το θάρρος να πάρουν το λόγο, καθώς μπορούν να συνομιλήσουν με μέσα σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας. Η έλλειψη οπτικής επαφής με τον συνομιλητή τους αναγκάζει να εστιάζουν την προσοχή τους στη χροιά και στον τόνο της φωνής του Κ.Σ. Από την άλλη ο Κ.Σ. δεν έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί τους εκπαιδευόμενους και δε μπορεί να γνωρίζει τι ακριβώς κάνουν κατά τη διάρκεια της τηλεσυνάντησης, μπορεί να συνομιλούν με τους συμφοιτητές τους, να γευματίζουν ή να ασχολούνται με τα παιδιά τους. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να πυροδοτεί συνεχώς την συμμετοχικότητά τους για επικοινωνία και αλληλεπίδραση ώστε να αποφευχθεί η απόσπαση της προσοχής τους.

Μια άλλη μεγάλη ενότητα της εργασίας ήταν η σχεδίαση παραλλαγμένων (που ήδη προτείνονται βιβλιογραφικά για τις Ο.Σ.Σ.) και νέων εκπαιδευτικών μεθόδων και δραστηριοτήτων για τις Ο.Σ.τηλεΣ. Όλες οι εκπαιδευτικές τεχνικές μπορούν να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν με την ίδια ευκολία και στα τρία περιβάλλοντα εκπαιδευτικής διαδικασίας. Κάθε σύστημα έχει τα δικά του δυνατά και αδύναμα σημεία που μπορούν να επικαλυφθούν με κάποια παραλλαγμένη εκπαιδευτική τεχνική. Για παράδειγμα στις τηλεσυναντήσεις (στο ΑΠΚυ και το Second Life) οι εκπαιδευόμενοι έχουν το πλεονέκτημα να χρησιμοποιήσουν οποιαδήποτε εφαρμογή ΤΠΕ, όμως δεν έχουν την αμεσότητα της «πρόσωπο με πρόσωπο» επικοινωνίας.

Ο εκπαιδευτής πρέπει να επιλέξει κατάλληλες και συνδυαστικές εκπαιδευτικές μεθόδους που ταιριάζουν στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική ομάδα που απευθύνεται. Η διαμόρφωση φιλικού και ομαδοσυνεργατικού κλίματος, η βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης, ο συνεχής και διακριτικός συμβουλευτικός, εμπυχωτικός και διευκολυντικός ρόλος του εκπαιδευτή και η ανταλλαγή εμπειριών και πρωτότυπων ιδεών στοχεύουν στην συμμετοχικότητα των εκπαιδευόμενων, την επιτυχή ολοκλήρωση των εκπαιδευτικών διαδικασιών και την αποτελεσματικότερη μάθηση.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία η δημιουργία και η βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης των εκπαιδευόμενων με τον Κ.Σ. αλλά και μεταξύ τους, επιτυγχάνεται με τις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες και τη συνεχής υποστήριξη και εμπύχωση των εκπαιδευόμενων. Ο Κ.Σ. πρέπει να προκαλέσει το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων κατά τη διάρκεια των Ομαδικών Συμβουλευτικών τηλε-Συναντήσεων και ενδιάμεσα αυτών. Για το

σκοπό αυτό θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σωστή επεξεργασία των προσωπικών στοιχείων και αναγκών των εκπαιδευόμενων που είχε λάβει από την πρώτη επαφή μαζί τους. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση 6 της προκαταρκτικής έρευνας-συνέντευξης οι ερωτώμενοι επέλεξαν για τις δύο πρώτες θέσεις στη λίστα των δεξιοτήτων του Κ.Σ. τις δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας και την ικανότητα αποτίμησης αναγκών των εκπαιδευόμενων.

Το περιβάλλον τρισδιάστατης εικονικής πραγματικότητας Second Life έχει ως βασικό χαρακτηριστικό τη δημιουργία του εικονικού κόσμου από τους ίδιους τους χρήστες του οπότε εκτός από παιχνίδι χρησιμοποιείται και ως πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης. Εστιάζει στις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες καθώς προσφέρει όλα τα εργαλεία εκείνα που βοηθούν στην συμμετοχικότητα και την συνεργατικότητα των ατόμων σε μια εκπαιδευτική διαδικασία. Ο Κ.Σ. ως owner-avatar μπορεί να διαμορφώσει έναν εικονικό εκπαιδευτικό χώρο σύμφωνα με τις προδιαγραφές και τις απαιτήσεις της εκπαιδευτικής δραστηριότητας που έχει σχεδιάσει να εφαρμοστεί.

Επίσης το Second Life διαθέτει όλα τα μέσα εκείνα για σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία και ζωντανή συνομιλία μεταξύ των χρηστών. Δημιουργεί στους εκπαιδευόμενους το συναίσθημα της περιέργειας και της εξερεύνησης πέρα από τον εικονικό χώρο στον οποίο βρίσκονται. Αυτό λειτουργεί και θετικά και αρνητικά, θετικά διότι η τηλεσυνάντηση μπορεί να γίνει αρκετά ενδιαφέρουσα και αρνητικά γιατί μπορεί να τους αποσπάσει την προσοχή ή επιθυμία για αναζήτηση στον υπόλοιπο κόσμο. Επιπρόσθετα η χρήση των avatars βοηθάει στην "κατά πρόσωπο" επαφή τους, δημιουργεί οικειότητα και άνεση των χρηστών, αλλά επίσης μπορεί κάποιος μέσα από το avatar να μεταφέρει πληροφορίες σχετικά με τον εαυτό του και την προσωπικότητά του. Έχει παρατηρηθεί ότι συχνά, σχόλια σχετικά με το avatar είναι αυτά που σπάνε τον πάγο και ξεκινούν τη δημιουργία ενός καλού κλίματος στις ομάδες.

Το Second Life είναι μια πλατφόρμα εικονικής τηλεκπαίδευσης που αξίζει τον κόπο και τη διάθεση χρόνου για περαιτέρω μελέτη και εφαρμογή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σχετικών με αναζήτηση και εξερεύνηση του εικονικού κόσμου. Εκτιμάται πως η επόμενη γενιά θα ασχοληθεί περισσότερο με τέτοιου είδους περιβάλλοντα διδασκαλίας και μάθησης, καθώς είναι γνώστες ηλεκτρονικών παιχνιδιών. Επίσης ενδιαφέρον θα

προκαλούσε και στους Κ.Σ., διότι είναι κάτι διαφορετικό από τα καθιερωμένα και θα ήταν ένα ακόμη "όπλο" στο εκπαιδευτικό τους "οπλοστάσιο". Συμπερασματικά λοιπόν διαφαίνεται μέσα από τα θετικά αποτελέσματα της παρούσας έρευνας πως η χρήση μιας πλατφόρμας εικονικής τηλεκπαίδευσης θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στο ΑΠΚυ σαν μια εναλλακτική πλατφόρμα εκπαίδευσης.

Πίνακας Συμπερασμάτων

A/A	Περιοχή	Συμπεράσματα
1	Εφαρμογή	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία εικονικού κόσμου από τους ίδιους τους χρήστες – «κατοίκους». • Εύκολη προσαρμογή (προσωπική εμπειρία και δεξιότητα του καθενός). • Αμεσότητα που δημιουργεί ένα τέτοιο περιβάλλον και η χρήση των avatars. • Ο αρχικός ενθουσιασμός σχετίζεται με το άτομο, την ηλικία – τέτοιες πλατφόρμες κερδίζουν τις μικρότερες ηλικίες περισσότερο – αλλά και το ενδιαφέρον και το μεράκι του εκπαιδευτή σε σχέση με το πόσο και πώς ανανεώνει τις δραστηριότητες μέσα στο παιχνίδι. • Αποτελεί μια διαφορετική προσέγγιση που οι περισσότεροι βλέπουν για πρώτη φορά. • Παρουσίασαν ελαφρώς μεγαλύτερο ενδιαφέρον και συμμετοχή στην πλατφόρμα του Second Life (πιο ελκυστική, ζωντανή και άμεση).
2	Avatar	<ul style="list-style-type: none"> • "Ανθρώπινη κατά πρόσωπο" επαφή - "Σπάσιμο πάγου". • Αναδικνύει τη διάθεση και τα χαρακτηριστικά του χρήστη – εκπαιδευόμενου ή αυτό που θέλει να δείξει και επιθυμεί να είναι. • Απελευθερώνει τον χαρακτήρα, δημιουργεί άνεση και καλύτερο κλίμα, εκμηδενίζοντας έτσι την ψυχολογική απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων. • Τα avatars και η παρακολούθηση άλλων ανθρώπων είναι κάτι που εξάπτει την περιέργεια για εξερεύνηση. • Τονίστηκε η αυξημένη αλληλεπίδραση που δίνει το avatar με τις φυσικές κινήσεις του που τείνουν να προσομοιάσουν την φυσική επαφή (για παράδειγμα μπορεί κανείς να δει πού κοιτάει κάποιος ή να κουνήσει το κεφάλι του με νεύμα συμφωνίας ή διαφωνίας).
3	Δραστηριότητες	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη και καλλιέργεια σύνθετων ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων. • Εγγύτητα και πιο πραγματική αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων. • Ενθουσιασμός – Διαφορετικότητα: Κέντρισε το ενδιαφέρον και δημιουργήθηκε αμέσως καλό κλίμα και θετική προδιάθεση. • Ενδιαφέρουσα η ακολουθία εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Σωστή δομή – ομαλή ροή δραστηριοτήτων. <p>Εισήγηση: δεν τους προκάλεσε αίσθημα κόπωσης.</p>

		<p>Παρουσίαση: κατατοπιστική και ανάδειξη των ζητούμενων.</p> <ul style="list-style-type: none">• Κατά γενική ομολογία το κλίμα ήταν εξαιρετικό. Οι απαντήσεις έδειξαν ότι αυτό οφείλεται κυρίως σε δύο παράγοντες: α. στην οικειότητα των συμμετεχόντων αφού γνωρίζονταν ήδη και β. στην άνεση που δημιούργησε ο χώρος του παιχνιδιού και τα avatar. Κάποιες καταστάσεις χαλάρωσαν την ατμόσφαιρα και συνετέλεσαν στην δημιουργία ενός καλού κλίματος.• Η περιέργεια και η τάση φυγής δεν δημιούργησε πρόβλημα στην εκτέλεση της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, αλλά συνετέλεσε στο ενδιαφέρον και την καλή προδιάθεση και ατμόσφαιρα.• Το σύνολο των ερωτώμενων βρήκε πολύ ενδιαφέρουσα την ακολουθία των δραστηριοτήτων, με την σωστή σειρά και δομή.• Οι εκπαιδευτικοί θεώρησαν ότι τους έδωσε τροφή για σκέψη ανοίγοντας δρόμους και επεκτείνοντας το εκπαιδευτικό "οπλοστάσιό" τους.• Κατά γενική ομολογία οι ερωτώμενοι είναι πολύ ευχαριστημένοι από την εμπειρία της εκπαιδευτικής δραστηριότητας πάνω στην πλατφόρμα του Second Life.• Κάλυψη των μαθησιακών στόχων.• Στις απαντήσεις δόθηκε έμφαση<ul style="list-style-type: none">-στην ροή της συζήτησης,-τον ιδεοκαταιγισμό-στην συμμετοχικότητα που αναπτύχθηκε μέσα από την συζήτηση και τον σχολιασμό.
--	--	---

Παραρτήματα

Παράρτημα Α' - Βασικές οδηγίες χρήσης του Second Life για εκπαιδευτικές διαδικασίες

Δωρεάν εγγραφή

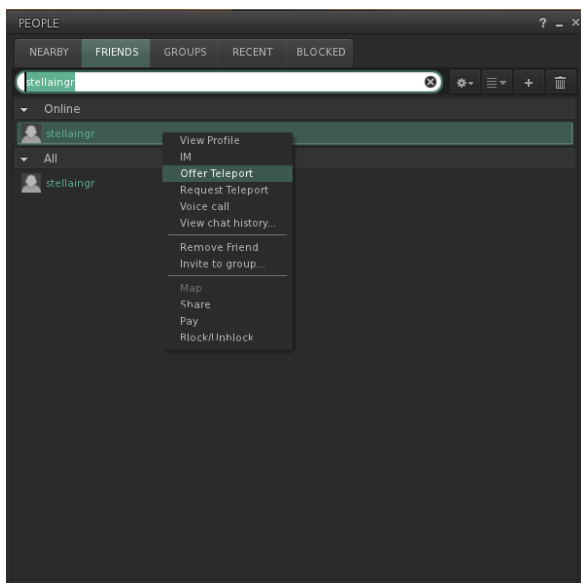
Από τον επίσημο ιστοχώρο του τρισδιάστατου εικονικού κόσμου Second Life (<http://secondlife.com/>) μπορείτε να πραγματοποιήσετε δωρεάν εγγραφή. Σας δίνεται η δυνατότητα να επιλέξετε το Avatar που επιθυμείτε να σας εκπροσωπήσει, δηλαδή τον «κάτοικο», την εικονική ανθρώπινη φιγούρα.

Στη συνέχεια θα χρειαστεί να συμπληρώσετε κάποια προσωπικά σας στοιχεία όπως το όνομα και τον κωδικό χρήστη, το προσωπικό σας ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, την ημερομηνία γέννησής σας και μια ερώτηση-απάντηση προστασίας. Επιπρόσθετα θα πρέπει να αποδεχτείτε τους όρους παροχής υπηρεσιών και πολιτικής απορρήτου για να προχωρήσετε στην δημιουργία του λογαριασμού σας.

Στο τελευταίο βήμα θα πρέπει να κατεβάσετε και να εγκαταστήσετε το Second Life. Μέσα σε λίγο χρόνο θα γίνει η εγκατάσταση του Second Life Viewer στον υπολογιστή σας. Ανατρέξετε στο Second Life Viewer, συμπληρώστε τα στοιχεία σας (όνομα και κωδικό χρήστη) και στη συνέχεια πατήστε την επιλογή "Log in" για να σας εισάγει στον κόσμο του Second Life.

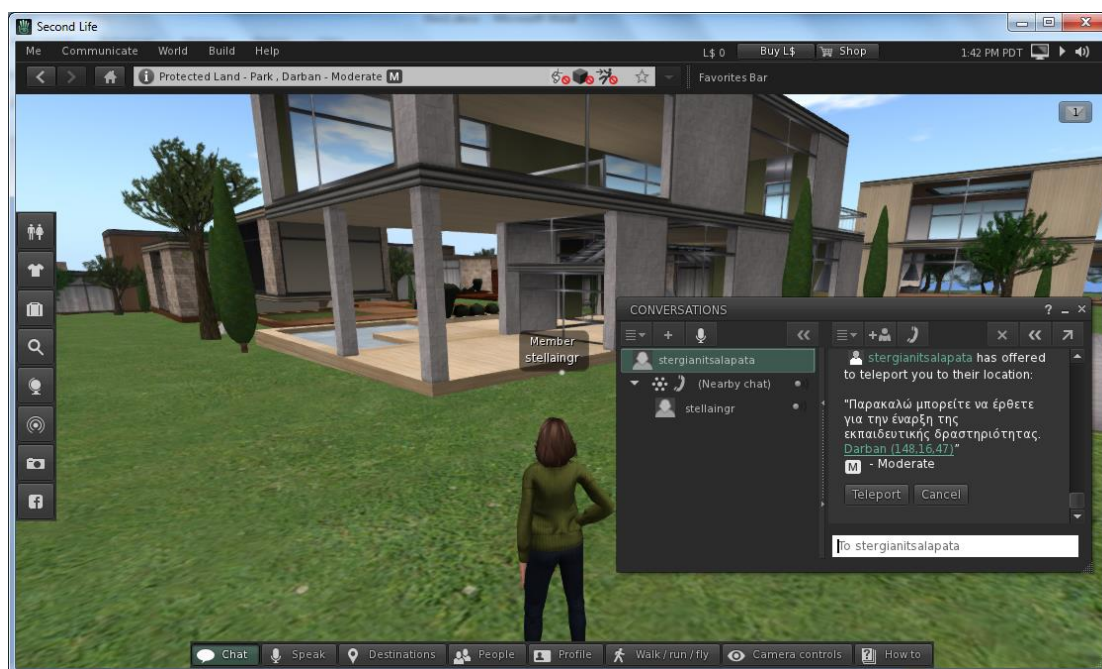
Πρόσκληση συμμετεχόντων και αποδοχή

Όσοι ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στην εκπαιδευτική δραστηριότητα έρχονται σε επαφή με τον υπεύθυνο/εκπαιδευτή για να του γνωστοποιήσουν το όνομα χρήστη/Avatar. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτής αναζητά και καλεί στην αίθουσα διεξαγωγής της δραστηριότητας/ων καθέναν ξεχωριστά. Στην παρακάτω εικόνα παρουσιάζεται η διαδικασία καλέσματος ενός μέλους.

Εικόνα 8. Κάλεσμα ενδιαφερόμενου

Ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει την κοινοποίηση αρχικά στο “Notification” που βρίσκεται επάνω δεξιά στο παράθυρο ή στη συνομιλία (conversations) που εμφανίζεται αυτόματα στην οθόνη με το σχετικό μήνυμα που του έχει αποστείλει ο εκπαιδευτής/owner-Avatar. Για να αποδεχτεί την πρόσκληση και να μεταφερθεί το member-Avatar που τον αντιπροσωπεύει στον ειδικό χώρο θα πρέπει να ‘πατήσει’ την επιλογή “Teleport”.

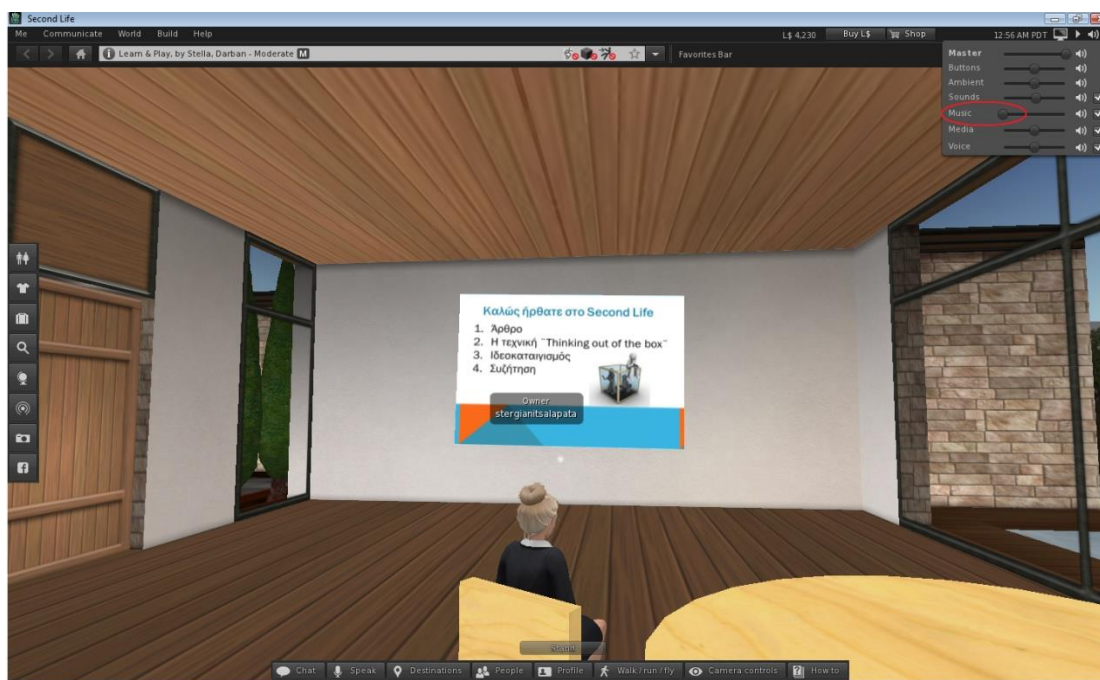
Εικόνα 9. Αποδοχή πρόσκλησης

Επιλογή θέσης

Αφού ο εκπαιδευόμενος τηλεμεταφερθεί στην αίθουσα διδασκαλίας θα πρέπει να επιλέξει την θέση στην οποία επιθυμεί να καθίσει για να παρακολουθήσει την δραστηριότητα. Τα αντικείμενα-θέσεις έχουν δημιουργηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε ο χρήστης επιλέγοντας μια θέση να κάθεται. Προσοχή όμως, θα πρέπει το member-Avatar και η θέση που έχει επιλέξει να βρίσκονται στην ίδια ευθεία, διαφορετικά τοποθετείται με λάθος στάση σώματος. Σε περίπτωση που ο χρήστης επιθυμεί να σηκωθεί από τη θέση του, υπάρχει η επιλογή "stand" ακριβώς από κάτω από το member-Avatar του.

Ρύθμιση ήχου

Με την εισαγωγή σας στο περιβάλλον του Second Life ακούγεται ένας ήχος/μελωδία. Για να μπορείτε να επικοινωνείτε και να ακούτε τους συνομιλητές σας προβείτε στην επιλογή που βρίσκεται επάνω δεξιά και απενεργοποιήστε την μουσική "Music".

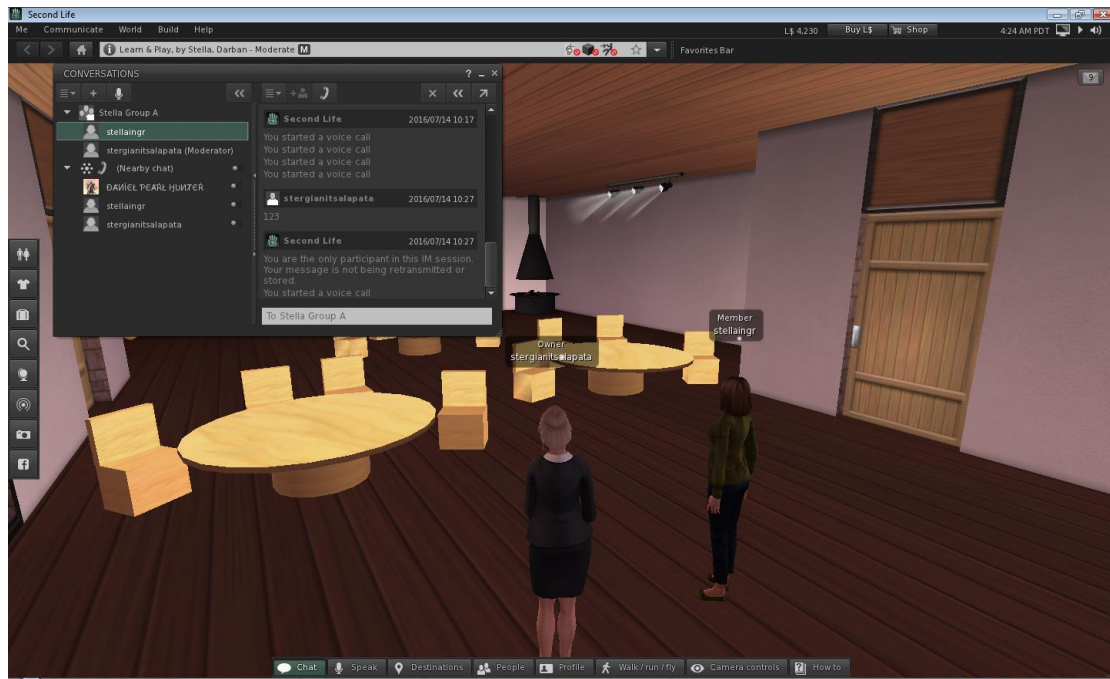

Εικόνα 10. Απενεργοποίηση της μουσικής του SL

Δωμάτιο συζητήσεων (Chat room)

Το Second Life παρέχει τη δυνατότητα συνομιλίας εντός ή εκτός εκπαιδευτικής ομάδας. Στην περίπτωση που δεν έχει σχηματιστεί ομάδα, ο χρήστης χρησιμοποιεί το "Nearby chat" και τα μηνύματά του αποστέλλονται σε όλους τους χρήστες που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση.

Για ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες ο εκπαιδευτής δημιουργεί ομάδες προσθέτοντας έναν-έναν τους συμμετέχοντες σε κάθε ομάδα. Στη συνέχεια παρέχεται στον εκπαιδευόμενο η δυνατότητα συνομιλίας με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Δηλαδή προστίθεται στο παράθυρο συζητήσεων και το group στο οποίο ανήκει. Ο owner-Avatar μπορεί να μπαίνει στο δωμάτιο συζητήσεων κάθε ομάδας για να παρακολουθεί και να καθοδηγεί τους εκπαιδευόμενους.

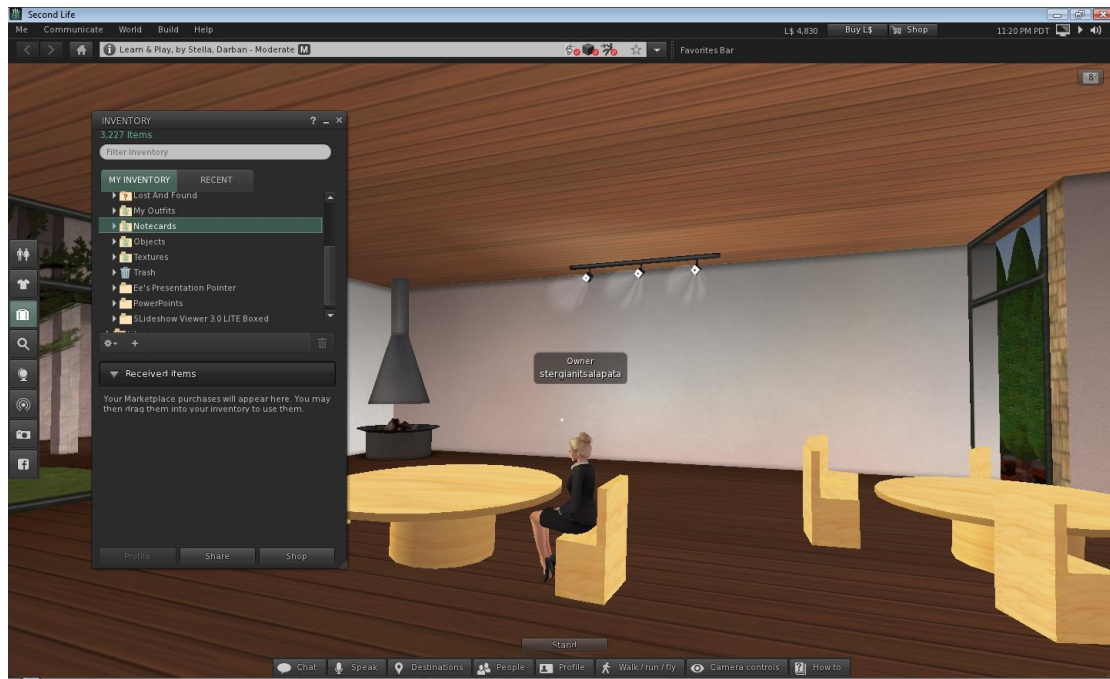
Εικόνα 11. Προσθήκη μέλους σε ομαδική συνομιλία

Συνομιλία (Speak)

Στο μενού που βρίσκεται στο κάτω μέρος του παραθύρου υπάρχει η επιλογή της συνομιλίας (speak). Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να πάρουν το λόγο και να επικοινωνήσουν με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες. Τον ομιλητή μπορούν να τον ακούσουν όλοι όσοι βρίσκονται εντός του εκπαιδευτικού χώρου. Η επιλογή της συνομιλίας βρίσκεται και στο παράθυρο διαλόγου για συζητήσεις εντός και εκτός εκπαιδευτικής ομάδας.

Notecards

Η δυνατότητα “Notecards” παρέχεται για την καταγραφή και την αποστολή πληροφοριών. Χρησιμοποιείται συνήθως για την αποθήκευση, ταξινόμηση και την αποστολή μεγάλων μηνυμάτων. Για τη δημιουργία και την παραλαβή αυτών των πληροφοριών θα χρειαστεί να ανατρέξετε στο “Inventory” που βρίσκεται στο αριστερό μενού της οθόνης σας. Στη συνέχεια επιλέγετε το αρχείο “Notecards” και με double-click επιλέγετε το αρχείο πληροφοριών που επιθυμείτε.

Εικόνα 12. Δημιουργία, επεξεργασία και αποστολή Notecard

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να μελετήσετε το *user manual* που βρίσκεται εντός του *Second Life Viewer* και στον επίσημο ιστοχώρο ή επικοινωνήστε με τον συντονιστή της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

1. Ταψής Σ. Νικόλαος – (Διδακτορική διατριβή) Εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης: Η χρήση εικονικών κόσμων στην ηλεκτρονική μάθηση, 2012.
<http://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/29103>
2. Τζουτζά Σοφία – (Άρθρο) Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις: Αντιλήψεις μεταπτυχιακών φοιτητών και Καθηγητών - Συμβούλων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Η περίπτωση της μεταπτυχιακής Θεματικής Ενότητας «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, 2010.
<http://journal.openet.gr/index.php/openjournal/article/view/92/48>
3. Ηλιάδου Χρυσούλα – (Άρθρο) Επικοινωνία καθηγητή-Συμβούλου και φοιτητών στις σπουδές από απόσταση: Απόψεις φοιτητών στο πλαίσιο της Θ.Ε. ΕΚΠ65 του Ε.Α.Π, 2010.
<https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwikZNvwsqLLAhWFeA4KHdOSDtkQFggqMAE&url=http%3A%2F%2Fjournal.openet.gr%2Findex.php%2Fopenjournal%2Farticle%2Fdownload%2F100%2F55&usg=AFQjCNGbWo0ptPvuP63TGT5c1WJeOILKuA&cad=rja>
4. Κουλαουζίδης Γεώργιος – (Απόσπασμα βιβλίου "Εκπαίδευση Ενηλίκων") Ο ρόλος του καθηγητή-συμβούλου στο ΕΑΠ, 2010.
http://meae.eap.gr/filesupload/training/yliko_ae/ch_3.pdf
5. Καρατζά Μαριάνθη – (Απόσπασμα βιβλίου "Εκπαίδευση Ενηλίκων") Η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση στην εκπαίδευση από απόσταση, 2010.
http://meae.eap.gr/filesupload/training/yliko_ae/ch_5.pdf
6. Λιοναράκης Αντώνης – (Απόσπασμα βιβλίου) Η εκπόνηση Μεθοδολογικής Προσέγγισης (Διδακτική) των Προγραμμάτων δια βίου εκπαίδευσης από απόσταση, 2009.
https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjt-YqthZ7LAhUD7BQKHeD4DMgQFggqMAE&url=http%3A%2F%2Fesp.inf.teilam.gr%2Fdocuments%2FLionarakis_didaktikh_programm_eae.doc&usg=AFQjCNF9Nbd1IMTlrK3idXBKGT329Qw1Cg&sig2=X6VoQ8yVCU-qbJC303sGnA&bvm=bv.115339255,d.d24&cad=rja
7. Ιωάννου Νικολέτα και Αθανασούλα - Ρέππα Αναστασία – (Πρακτικά του 10 Παγκύπριου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου και Κυπριακού Ομίλου Ενιαίας Εκπαίδευσης (Κ.Ο.Ε.Ε)) Οι ενεργητικές εκπαιδευτικές τεχνικές στη διδακτική πράξη της εκπαίδευσης ενηλίκων, 2008.
http://www.pek.org.cy/Proceedings_2008/pdf/o2.pdf
8. Μουζάκης Χαράλαμπος – (Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική γραμματεία εκπαίδευσης ενηλίκων, Ινστιτούτο διαρκούς εκπαίδευσης ενηλίκων) - Εκπαίδευση ενηλίκων / Τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων από απόσταση και ο ρόλος του εκπαιδευτή, 2006.
<http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/2536/791.pdf>

9. Βαλασίδου Αρετή – (Διδακτορική διατριβή) Παράγοντες Επιτυχίας Προγραμμάτων Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης με Νέες Τεχνολογίες, 2005.
<https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/214>
10. Γιαννακοπούλου Ελένη – (Κείμενο από το εκπαιδευτικό υλικό «Ανάπτυξη μεθοδολογίας και διδακτικού υλικού για την Εκπαίδευση των Εκπαιδευτών» του Εθνικού Προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών) Σχεδιασμός Διδακτικής Ενότητας, 2003.
https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwjsW4_B5aHLAhWD73IKHcfnCV0QFggpMAE&url=http%3A%2F%2Folympias.lib.uoi.gr%2Fjspui%2Fbitstream%2F123456789%2F27854%2F1%2Fsch_dide%2520%25CE%2593%25CE%25B9%25CE%25B1%25CE%25BD%25CE%25BD%25CE%25B1%25CE%25BA%25CE%25BF%25CF%2580%25CE%25BF%25CF%258D%25CE%25BB%25CE%25BF%25CF%2585.doc&usq=AFQjCNGzs5mO5mrGMM14LS-SzecD2F6rDA&cad=rja
11. Κόκκος Α. – Λιοναράκης Α. – (Βιβλίο) Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Σχέσεις Διδασκόντων / Διδασκομένων (τόμος Β'), 1998,1999.
<https://study.eap.gr/>
12. Γεωργίου Αλεξάνδρα (2013). Εφαρμογή της μεθόδου δημιουργικής μάθησης «Τα Έξι Καπέλα Σκέψης» στην εκπαίδευση ενηλίκων μέσω της διαδικτυακής εξ αποστάσεως επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «εκπ@ιδευτικός κύκλος» Τόμος 1, Τεύχος 3.
<http://www.educircle.gr/periodiko/images/teuxos/2013/3/teuxos3-8.pdf>
13. Συγγραφική ομάδα: Κόκκος Αλέξης, Βαλάκας Ιωάννης, Βαϊκούση Δανάη, Τσιμπουκλή Άννα, Ναυρίδης Κλίμης (2008). Εκπαιδευτικές μέθοδοι, Ομάδα εκπαιδευομένων. Τόμος Δ', Β' Έκδοση.
study.eap.gr

Ξενόγλωσση

1. Itana Stiubiener, Waleska Barbosa, Carlos Alberto Kamienski, Christiane Marie Schweitzer – (Άρθρο) Using Virtual Worlds in Distance Learning Environments, 2011.
<http://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=6142822>
2. Micaela Esteves, Benjamim Fonseca, Leonel Morgado, Paulo Martins – (Άρθρο) Pedagogy, Education and Innovation in 3-D Virtual Worlds - Using Second Life for Problem Based Learning in Computer Science Programming, 2009.
<https://journals.tdl.org/jvwr/index.php/jvwr/article/view/419/462>

3. Leonard A. Annetta, Shawn Holmes – (Άρθρο) Creating Presence and Community in a Synchronous Virtual Learning Environment Using Avatars, 2006.

http://itdl.org/Journal/Aug_06/Aug_06.pdf#page=31